Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 704
DUMINICA 3 IUNIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Biletul lui Coco

Domnişoarei Otilia Cazimir

Bătu-te-ar norocul, că tare m'ai speriat, Duducă! Auzeam că se apropie cineva în vârful picioarelor, pe întuneric, dar nu ştiam că eşti dumneata. Am auzit cum s'a mutat un scaun lângă colivie, că s'a suit cineva pe el. Ţi-am auzit, atât era de mare tăcerea, şi respiraţia, ca o şoaptă, dar nu-mi închipuiam că ar putea să fie şoapta dumitale. Numai când căutând prin zăbrelele de sârmă, m'ai îmboldit cu pana, numai atunci am priceput că erai dumneata şi m'am trezit abia după ce ai plecat şi s'a făcut ziuă, cu o pată de cerneală trandafirie pe fulgi. Credeam că m'ai rănit şi începusem să şi plâng în secret că mi s'a veştejit sângele de iese în aripa stângă spălăcit. M'ai încondeiat cu o floare, Duducă, şi tare aş vrea să-ţi sărut mănuşa de pieliţă vie, dacă nu mi-ar fi frică să ţi-o muşc. Ciocul meu nu a ştiut să pupe niciodată şi de câte ori m'am linguşit şi eu de câte o persoană ca Dumneata şi m'am frecat cu penele mele cele moi, cum am văzut că fac priceputele mâţe, pe subt bărbie şi pe obraz, până la urechia înstelată de un mărgăritar, fiinţa pe care gudurându-mă am voit să o răsfăţ s'a ales cu o vânătaie. Zici că te-a mai ciupit, însă cu necaz, odată de mână un confrate, de pe o caterincă: cum să-ţi mai las un zbenghi şi eu, eu care te iubesc pentru slovele dumitale — te rog să mă ierţi: de vre-o 15 ani.

Dacă nu venea peniţa dumitale în colivie, cine ştie când m'aş fi sculat de jos, din nisip. şi teci de seminţe. Căzusem din bolta coliviei şi nu mai aveam nici apă, nici floarea soarelui nici flaşnetar. Când nu mai cântă flaşneta, aşa sîntem papagalii făcuţi, parcă toate se isprăvesc. Dar să nu crezi că era să-mi dau sufletul de tot fără să mă mai gândesc odată la Dumneata: nu! Ba m'am tot gândit, de când căzui bolnav, aproape în fiece zi, cu sfială, ca un vinovat. Odată şi odată tot era să te pomeneşti cu noi, cum ţi-am promis, la fereastră. Era şi ceva aranjat în tăcere, că măcar mort să mă treacă un alai de fraţi cu moţ pe la geamul dumitale, în giulgiul unei batiste. Bine că ţi-ai adus aminte Duducă, de mine. Deaceea n'am să-ţi mai dau pace şi m'oi ţine cu cârâitul meu după Dumneata toată vremea.

Dar mă rog, eu Cocò, dumitale, de ce atât de rar zgândăre pana aia hârtia asta? Crezi că-ţi şade mai bine la pălărie decât la jurnal, mai ales că nici pălăria nu ţi-o prea arăţi? Ai spus o minciună, de care trebue să te apuc niţel de scărlionţ: de unde ştii că îmbătrânim?.. Inţeleg să mai crezi că îmbătrâneşte Cocò, deşi nici asta nu-i drept să-ţi spui, adevărat, dar tinereţea matale când a fost mai ageră şi mai îmbobocit cicălitoare ca acum? Să nu te audă piţigoiul, că se supără foc. Din vremea lui Homer, bunicul flaşnetarilor şchiopi şi care făcea din gură ca toate uneltele şi lighioanele, el a rămas tot sprinten şi copilăros.

Mi se pare mie ori poate să fie adevărat, că ţi-ai cam pierdut obicinuinţa să ţi te uiţi în suflet, Duducă? Ai rămas cu gura căscată la ăi de trec prin zăbrele şi îndărăt, cu mânile în buzunar şi fără să-ţi turtească pălăria. Ia te uită la ea cum s'a înfricoşat de admiraţie că unul a vârât un dovleac într'un clondir cu dopul cât degetul mic şi că altul scoate dintr'un joben două duzini de porumbiei, cu care Duduca se deprinsese să se joace în tinda bisericii. Te turbură grosolănia isteţului şi sunetul gol al obrăznicieî şi minciunile Dumitale ţi se par mici din punctul de vedere borhot.

Apăi, dacă ţin bine minte Dumneata te cam tragi din boeri şi din cucoane mari, Domnişoară Otilia Cazimir. Nici nu se putea să-ţi fie într'altfel slova atât de subţire şi cerneala atât de aurie: sufletul matale e de dantelă şi unghia cu care apeşi pe condei, ca să scrii, e cam de cristal. Te-a dăruit Dumnezeu cu o zestre pe care nu este voie să o dispreţuieşti, bagă bine de seamă. Dar stai într'o casă cu umbra veche şi într'un oraş scufundat în chirilice şi tencuieli. Turlele se uită numai îndărăt şi oftează — şi cimitirul nostru a ieşit dintre ziduri pe stradă şi crucile lui aplecate au ajuns până la gară. Geamantanele pleacă şi sosesc, tăcute ca nişte coşciuge de copii, naivităţile deziluziilor cu corpul mic. O sută de mii de ţânţari la Copou închipuiesc reducerea până la punctul cu aripă, a sufletelor de acolo. O dată, am strigat în mânăstirea Dumitale, ca un bărbat şi am ascultat ecoul glasului meu: ca o mototolire de hârtie, ca un bilet sfărâmat în frământarea unei mâni, care vrea să-l ascundă necitit...

OTILIA CAZIMIR

Te roagă Cocò să te stropeşti pe ochi cu apă rece, Duducă. Jumuleşte puful de umbră şi păinjinişurile care ţi-au venit pe nesimţite în odaie, ca un mucegai de mătase şi s'au ţesut încet — şi aruncă tot câlţul ăsta de praf la gunoi. Şi fiindcă eşti o domnişoară gospodină, deretică bine şi cu de-amăruntul şi trimite la magazie ale boarfe istorice, ca să nu-ţi mai rămâie de cât un scaun şi o masă în mijlocul odăii spoite din nou. Şi să te pui să lucrezi, Domnişoară. Bijuteriile matale nu ştie să le mai facă nimeni, cu piatra fragedă ca fraga şi cu metalul cald. O firimitură de licărire în fiece zi, Duducă. E de ajuns. Numai Dumnezeu face mai mult şi nici el n'are unde să-l aşeze. Şi când nu te vei ţine de cuvânt, să munceşti negreşit măcar un ceas pe zi, pedepseşte-te băieţeşte şi aspru. Pentrucă Dumneata n'ai nici o iertare să duci într'o turlă fără vârf o viaţă de gânganie mută, să visezi că îmbătrâneşti şi să leşini pentrucă poate, nu se ştie, ai să mori. Te aştept la lucru, Duducă, şi la viaţă. Dă odată cu pumnul în masă hotărît.

Şi lasă-l pe Cocò să te îmbrăţişeze cu delicateţă. Nu te teme Duducă Otilia Cazimir. Vorbeşte el ca omul, dar nu e om, e papagal.

COCO

(p. conf. *T. Arghezi*)

Un contemplator: La Bruyere

Astăzi nu ne mai impresionează suferinţele altora şi nici nu facem măcar vre-o încercare de a izola pe profesioniştii răutăţii şi mediocrităţii. Sinistrul „fiecare pentru dânsul", duce la o adevărată desagregare socială şi primul rezultat este dureroasa ascensiune a incapacităţii. Nu există o solidaritate etică şi în frumos, nici în pătrunderea lucrurilor; vremurile mecanice ne constrâng a considera numai vopseaua exterioară. In cazul cel mai favorabil, mână în mână cu mediocritatea, merge banalitatea plată, totdeauna însă în plină reuşită. Paradoxal ar fi faptul că şi valori incontestate favorizează banalitatea, dintr'un îngust spirit de castă: frica unei concurenţe eventuale!

Secolul nostru nu-şi are încă un bilanţ moral deşi evenimentele cu care este presărat i-ar putea da drept la aşa ceva, cu toate că s'a desfăşurat numai într'o treime. Ii lipseşte un bilanţ după cum de exemplu a avut sec. 17, pe un mare senior ca La Rochefoucauld şi în urmă pe burghezul taciturn şi contemplator, La Bruyère, acea pelicula ultra sensibilă a celei mai strălucite societăţi a vremurilor.

Cetindu-l pe La Bruyère, stăm de vorbă cu o persoană încântătoare şi strălucit de inteligentă, lipsită de ori ce platitudine, pe care o îndurerau micimile din prejur, şi avem toate probele că durerea era sinceră, nu reclamă. *„Les caractères"* merită rangul de carte de căpătâiu şi cu cât este citită, cu atât mai multă lumină iese dintre rândurile sale.

Trăind în lumea aurită dela curtea vijeliosului principe de Condé, la Chantilly, taciturnul şi contemplatorul nu s'a lăsat înşelat de aparenţe, într'o lume unde totul era să pari, unde morga şi flateria înabilau ignoranţa. De după draperiile grele şi somptuoase, La Bruyère observa. Pe dinaintea ochilor săi trecea un bogat cortegiu de farsori, incapabili, răutăcioşi, invidioşi, vanitoşi, figuri patologice şi adevăraţi irozi ai secolului. Fără să se revolte prea mult, cronicar benedictin cu zâmbetul pe buze, variind între sarcasm şi satisfacţie, înregistrează cu fidelitate şi la întâmplare scăderile oamenilor din jurul său.

N'a voit să copleşească omenirea sub povara sentinţelor sale, doar vrea să arate reversul unei medalii şi deşi distanţa este mare, n'am păcătui prea mult dacă am apropia surâsul glacial al lui La Bruyère cu acel „ricanement" voltaire-ian, atât de minunat prins de geniul lui Houdon.

Următoarele ne arată într'o picturală bogăţie de culori, adevăruri eterne asupra omului.

Viaţa eroilor a înbogăţit istoria, şi istoria a înbogăţit faptele eroilor.

Politeţea nu inspiră totdeauna bunătatea, dreptatea, bunavoinţa, recunoştinţa; ea dă cel puţin aparenţele şi face pe om să pară în afară de ceeace ar trebui să fie în sine.

A râde de oamenii de spirit, este privilegiul proştilor; ei sunt în lume ceiace sunt bufonii la curte, vreau să spun fără consecinţă.

Bătaia de joc este adesea sărăcia minţii.

Adânca ignoranţă inspiră tonul dogmatic; cel care nu ştie nimic crede că învaţă pe alţii ceiace abia a învăţat el însuşi; cel care ştie multe abea se gândeşte că ceiace spune ar putea fi ignorat, şi cu totul altfel vorbeşte.

Orice încredere este primejdioasă dacă nu-i întreagă.

Stoicii au crezut că se putea râde în mijlocul sărăciei, să fii nesimţitor injuriilor, nerecunoştinţei, pierderii bunurilor, ca şi aceleia a părinţilor şi prietenilor; şi-au închipuit că se poate privi cu răceală moartea, şi ca un fapt indiferent care nu trebuia nici să înveselească, nici să întristeze; a nu fi învins nici de plăcere nici de durere, să simţi focul sau fierul în vre-o parte oarecare a corpului fără să scoţi cel mai slab gemăt nici să laşi să curgă vre-o lacrimă; şi le-a plăcut să numească un înţelept pe această fantomă de virtute şi constanţă, astfel imaginată.

Cea mai mare parte a oamenilor merge dela mânie la injurie: câţiva procedează altfel; ei ofensează şi apoi se supără.

Mojicia nu este un viciu al sufletului; ea este efectul mai multor vicii.

Dacă viaţa este nenorocită, ea este greu de suportat; dacă-i tristă, este îngrozitor s'o pierzi; una revine la cealaltă.

Omeneşte vorbind, moartea are un punct frumos, care este de a pune capăt bătrâneţii.

Copiii n'au nici trecut nici viitor; şi, ceiace nu ni se întâmplă nouă, ei se bucură de prezent.

Falsa modestie este ultimul rafinament al vanităţii.

Cei mici sunt câteodată încărcaţi cu mii de virtuţi nefolositoare; n'au cu ce să şi le valorifice.

Tot răul nostru provine din cauză că nu putem fi singuri: de aci jocul, luxul, risipa, vinul, femeile, ignoranţa, bârfeala, invidia, uitare de sine însuşi şi de Dumnezeu.

Primul lucru care se întâmplă oamenilor după ce au renunţat la plăceri sau din cauza convenienţelor, sau din oboseală, fie din regim, este de a le condamna la ceilalţi. In această conduită intră un fel de ataşament pentru înseşi lucrurile pe care le-au părăsit; a prefera ca un bun care nu mai este pentru noi, să nu mai fie nici pentru restul lumii este un sentiment de gelozie.

Nu există pentru om decât o adevărată nenorocire, care este de a se afla în greşală şi de a-şi avea ceva de imputat.

Cea mai mare parte a oamenilor, pentru a-şi ajunge scopurile, sunt mai capabili de o mare sforţare de cât de o lungă perseverenţă.

Oamenii ştiu mai de grabă să ia măsuri decât să le urmeze.

Oamenii n'au deloc caracter, sau, dacă îl au, este acel de a nu avea nici unul care să fie urmat, care să nu se desmintă şi prin care să fie recunoscuţi.

Omul ridicol este acela care, cât timp rămâne astfel, are aparenţele unui prost.

Toată lumea se ridică contra unui om pe cale de a-şi câştiga o reputaţie bună; abea acei pe care şi-i crede prietenii săi, îi iartă un merit la început şi o primă faimă ce pare să se asocieze la gloria în a cărei posesiune ei sunt deja.

Afectăm adesea de a lăuda cu exageraţie oameni destul de mediocri, şi de a-i ridica, de s'ar putea, până la înălţimea celor care excelează, fie pentrucă suntem obosiţi de a lăuda mereu aceleaşi persoane, sau pentru că gloria lor astfel împărţită jigneşte mai puţin vederea noastră şi devine mai suportabilă.

Oamenii sunt prea ocupaţi cu ei înşişi pentru a mai avea răgaz de a pătrunde sau a preţui pe ceilalţi: de aci vine faptul că cu un mare merit şi o şi mai mare modestie poţi fi multă vreme ignorat.

Un om înţelept nici nu se lasă condus nici nu caută să guverneze pe alţii; el vrea ca singură raţiunea să guverneze totdeauna.

Un caracter foarte fad este acela de a nu avea nici unul.

Mare nefericire este să n'ai destul spirit pentru a vorbi bine, nici destulă judecată pentru a tăcea. Iată principiul oricărei obrăznicii.

Adesea este mai uşor şi mai folositor de a ne da după alţii decât ca alţii să se dea după noi.

Provincialii şi proştii sunt totdeauna gata să se supere şi să creadă că ne batem joc de ei sau că sunt dispreţuiţi; nici odată nu trebue să hazardezi gluma, chiar cea mai uşoară şi mai permisă decât cu oameni bine crescuţi şi care au spirit.

Favoarea aşează pe om deasupra egalilor săi, şi căderea îl pune dedesupt.

Un om nestatornic nu este un singur om. Intr'însul sunt mai mulţi oameni. El se multiplică decâte ori are gusturi noi şi apucături diferite; la fiecare clipă este ceiace nu era, şi curând va fi ceeace n'a fost niciodată; el se succede lui însuşi.

A spune despre un om supărăcios, schimbător, gâlcevitor, înţepător, capricios: „Aşa-i felul său", nu înseamnă a-l scuza, cum se crede, ci a mărturisi fără să te gândeşti că astfel de defecte sunt peste putinţă de lecuit. (La Bruyère: Les caractères).

*

La Bruyère n'are nici un sistem, unica sa dogmă este observaţia, şi aceasta l-a ferit de erorile mari însă nici nu l-a împins spre descoperirile mari, ceiace se compensează reciproc, după cum remarcă atât de judicios G. Lanson. Observaţia l-a condus la înregistrarea fidelă şi enunţarea situaţiei l-a împins spre o predică în miniatură, de unde lipseşte vacarmul care este înlocuit însă printr'o energie sarcastică, particulară marelui taciturn. In popasurile înflorite sau aride ale vieţii noastre, uşor putem verifica rândurile cinstite care compun cărticica, prin care de altfel autorul ei va rezista veacurilor.

Tipurile lui La Bruyère mişună în jurul nostru şi se vor mai agita câtă vreme va ţine lumea noastră din care, nici odată nu vom pricepe altceva decât faţada. Actualitatea lui La Bruyère o poate vedea ori cine căruia îi mai vine în cap, în ziua de astăzi să-l răsfoiască.

AUREL GEORGE STINO

Litanie

Templu 'n care pentru prima oară m'am rugat,
Vântul a bătut şi l-a dărâmat.
Apa botezată-a ruginit,
Sfinţii pe icoane au păenjenit...

M'a oprit poruncă aspră din mers.
Pe poteca vremii paşii mi s'au şters
Nici plâns de litanii,
Nu-mi mai cântă anii.

Unde-or fi colindele, cenuşa...
Mâinile mamii să-mi deschidă uşa.
S'au făcut sicrie,
In tăcere vie...

Jocul meu rămas în ţărână
Sâmburele inimii cin'mi-l stoarce 'n mână
De picură 'n vatră,
Sânge peste piatră...

Cine să-mi arăte drumul, cine?
Drumul coborît, mamă, la tine,
Cine să-mi deschidă porţile,
Cine să-mi aprindă torţile...

CONSTANTIN SALCIA

ANCHETELE NOASTRE

Printre studenţi şi studente

Pentru a ne da seama de preocupările literare ale tineretului universitar, am hotărât să facem o anchetă printre studenţi.

Am formulat următoarele întrebări:

1) *Ce cetiţi, în afară de cursuri?*

2) *Ce poet român preferaţi?*

3) *Ce poezie ştiţi pe de rost?*

4) *Ce roman v'a plăcut mai mult?*

Am primit, de-ocamdată, răspunsurile de mai jos:

Elena Bernea, studentă la Matematici.

1) In afară de cursuri? Vai, ce rău îmi pare că n'am timp să cetesc! Cursurile îmi râpesc cea mai mare parte din zi, uneori şi din noapte. Matematica e o ştiinţă care cu cât începi să pricepi, cu atâta vrei s'o pricepi mai bine. Totuşi, rezerv regulat o zi sau două şi pentru literatură. Când eram elevă, ceteam foarte mult. Cred că nu mi-a scăpat carte, care trebuia cetită în timpul acela. Reviste literare nu cetesc, afară de *„Adevărul literar şi artistic"* şi de *„Vremea"*.

In ultimul timp văd c'apar o mulţime de reviste, dar nici una nu-i mai bună decât ceialaltă. Nu prezintă nici o importanţă din nici un punct de vedere...

In săptămâna cărţii, am cumpărat *„Jar"*, *„Lumina ce se stinge"* şi *„Băiatul Popii"*. Singurele cărţi care mi-au plăcut, apărute în ultimul timp.

Imi pare rău însă că d. Liviu Rebreanu n'a vrut să dea autografe. Aşi fi ţinut mult să am un autograf pe romanul „Jar".

2) Nu ştiu ce să vă spun. Cred că nu mă întrebaţi de clasici. Căci e foarte natural să vă spun: Eminescu sau Vlăhuţă. Intrebarea dv. se referă la poeţii actuali, indiferent de felul cum scriu.

Ca să precizez de la început. Nu-mi plac poeţii ultra-moderniştí. Aceasta o spun în calitate de cetitoare, şi cred că, dacă mi-aţi cerut părerea, nu vă îndoiţi că n'o să fie justă, cu toate că n'am spirit critic.

Imi place poetul *V. Voiculescu*, care are mai puţină structură modernistă. După acesta, vin: *George Gregorian* şi *Radu Gyr*.

— *Un moment, d-şoară, o întrerupsei. Dar din poeţii tineri, de vârsta d-tale, care-ţi plac?*

— George Lesnea în volumul „Veac tânăr".

3) Poezii ştiu multe pe de rost. In special învăţate în cursul secundar, când eram logodită cu versul. Dar acum, sbuciumul şi grija prin care trec, m'au făcut să le uit. Una însă mi-a rămas în minte şi poate n'am s'o uit niciodată *„Cruce albă de mesteacăn"* de Artur Enăşescu:

...Şi ca mâine te vor prinde
Şi pe tine 'n a lor salbă.
Şi vei dispărea din lume,
Cruce de mesteacăn albă...

4) Un singur roman mi-a plăcut mult: „Intunecare" de Cezar Petrescu şi poate singurul care va eclipsa pe toate celelalte din opera susnumitului scriitor.

...Excluzând cazul romanului „Ion" al lui Liviu Rebreanu, care e recunoscut ca cel mai bun roman românesc...

N. Costescu, student la drept.

1) Acum nu-mi mai vine să cetesc nimic. Mă gândesc că se apropie examenele şi n'am nici un ban. Tare mi-e teamă c'o să pierd anul... Domnule, şi-am o poftă nebună de cetit. Aşi ceti şi ziua şi noaptea, însă ce folos! că atunci când mă afund în lectură... *„Gaster cere nemilos tainul"*.

Atunci mă preocupă altceva: foamea. Imi pare rău că vă destăinuesc o chestiune care nu corespunde întrebării ce mi-aţi pus: dar... asta — ca să nu mă credeţi leneş, când v'am spus că nu-mi vine să cetesc nimic...

2) Intrebarea aceasta e bună s'o adresaţi domnişoarelor. Am cunoscut una care dormea cu un volum de poezii sub pernă şi în fiecare seară cetea câte o strofă, — ca un desert sau ca o picătură de balsam. Era îndrăgostită, probabil...

Ca să răspund, îmi daţi voe să obiectez ceva? Cetitorul a pierdut încrederea în poeţii actuali; de aceea când văd o poezie, nu se uită aproape nici cine o semnează. Cunosc câţiva poeţi care şi-au schimbat complect felul în care scriau înainte... Au devenit modernişti, deci insuportabili pentru noi.

Oct. Goga, poate din cauza aceasta, e poet mare — căci a ştiut să se retragă la timp. Ca să vedeţi că am dreptate, am să vă arăt două poezii din revista „Viaţa literară" şi să-mi spuneţi şi mie cam ce-aţi înţelege dv. — că eu... a fost imposibil să înţeleg ceva.

Poetul pe care-l gust, este *Demostene Botez;* şi mai mult decât ori când, în volumul ultim. Cred că nu sunt prea pretenţios...

3) Poezia „Balada popii din Rudeni" de G. Topîrceanu.

4) Mai mult decât oricare altul, romanul „Purgatoriul" al scriitorului Corneliu Moldovanu, mi-a plăcut din toate punctele de vedere.

— Dar altele nu v'au plăcut?

— Ba da, însă nu pe aceeaşi treaptă ca „Purgatoriul"... De pildă: *Pădurea spânzuraţilor, Medelenii, Venea o moară pe Siret, Băiatul Popii*, etc...

Victoria Stăncescu, studentă la medicină.

1) Aşi ceti multe, însă sunt aşa de ocupată, că şi noaptea mă visez la cursuri. Dacă ştiam, nu mă înscriam la medicină. Mi-a albit părul. Muncă multă şi perseverenţă.

Imi place literatura, în special îmi plac romanele. Putem spune că secolul acesta, e secolul romanului şi al tangoului. Prea apar multe...

Nu pot să citesc decât în vacanţă, când mi se cere să fiu mai liniştită.

La Paşte printre alte cărţi, am cetit „Golia" lui Ionel Teodoreanu şi „Aventurile din strada Grădinilor" — un colţ real de viaţă, — al lui M. Sevastos.

Imi place mult Ionel Teodoreanu. Cu „Medelenii" lui am petrecut anii tinereţii sau mai bine zis ai copilăriei. Imi place pentrucă e veşnic tânăr şi-l cheamă „Ionel". Acum nu mai cetesc nimic. Nu mai sunt în curent cu nimic literar.

Poate mai târziu, având mai mult timp... am să cetesc mult... mult...

2) Noi studentele dela medicină suntem, în majoritate, realiste. Cred că nu veţi găsi niciuna idealistă sau visătoare... Mie, personal, mi-au plăcut poeziile atunci când îi credeam pe poeţi aşa de mari, că niciodată n'am să pot să-i văd... Când auzeam de Eminescu, mă cuprindea un fior. Şi mă gândeam. „Ce fericită trebue să fi fost Veronica Micle"!...

Acum nu-mi plac poeziile ce se scriu. Singurul poet pe care l-aşi prefera este Radu Gyr, *că-i oltean de-al nostru...* (şi-are două poezii frumoase: „Toamnă oltenească" şi „Ultima toamnă oltenească"...

3) *La icoană* de Al. Vlahuţă.

4) Cred că nu se vor supăra criticii, dacă aşi spune că „Ciuleandra" m'a impresionat mult.

(Continuare în pag. II-a)

Vlad Ionescu, student la filozofie.

1) Cetesc mult. Am o mare afinitate pentru cărțile filozofice, pentru anumite probleme filozofice, Mă atrag, mă preocupă, mă urmăresc — pas cu pas — pe stradă și-acasă. Veșnic sunt nemulțumit că nu știu suficient cât ar trebui să știe un tânăr la 24 ani. Și... când mă gândesc că viața este așa de scurtă ca să pot pricepe „totul", îmi pare rău de orice clipă care-mi fuge de sub ochi.

Afară de filozofie, cetesc și literatură. Romane cetesc ca pe ceva obișnuit.

Atunci când caut să mă recreez, să fiu mai degajat de mine.

Imi plac să le cetesc în acea moleșeală de după amiază, când e liniște în cameră, iar pe masă m'așteaptă cafeaua și țigara obișnuită..

Reviste cetesc franțuzești. Iar uneori din cele care apar la noi: *„Revista Fundațiilor regale"* și *„Viața Romînească"*. Altele nu m'ar interesa.

2) Cunosc o sumă de poeți. Dar unde poate îi cunosc, de aceea nu pot să-i apreciez.

Cineva e mare atâta timp cât e departe de noi. De pildă, Dumnezeu rămâne veșnic mare, pentrucă este invizibil, deși-l simțim aproape în orice moment...

Ca poet adevărat, îmi place *Lucian Blaga,* cu misticismul lui, cu tristețea lui cristalizată în fiecare vers...

Din trunchiul tău nu peste mult,
Imi vor ciopli sicriul.
(Gorunul).

3) *La această întrebare d. Vlad Ionescu pune un deget la tâmplă, apasă puternic, căutând parcă să-și aducă aminte, cine știe ce:*

Poezia *Isus* de Panait Cerna.

4) Din cele apărute în ultimul timp? Sau din toate câte am cetit.

— *Mă rog, din tot ce-ați cetit dv.*

— Trecând peste romanul „Ion" al lui Liviu Rebreanu, care incontestabil mi-a plăcut mult *C. Stere* — cu ciclul „In preajma revoluției" — m'a atras sufletește în ultimul timp. Există atâta sbucium în opera lui... atâta adevăr.

Și o studentă dela Educația Fizică.

— *Cum vă numiți?*

— Nu fiți curios, domnule. Ce interesează numele?

Lăsați mai bine că vă pot răspunde și fără să-mi cereți acest lucru. Să nu credeți că sunt rea. Dar m'am ferit să-mi văd numele prin ziare... Hai mai repede, c'am făcut plajă și vreau să trec la duș.

1) Eu nu am timp să cetesc literatură decât sărbătoarea. dar și-atunci trebue să mai pierd câteva ore cu plimbarea, că de, noi sportsmenele trebue să ne mișcăm... La vară am să iau la Techirghiol-Eforie toate cărțile lui Mircea Eliade...

Aici nu trebue să te gândești decât la gimnastică. Dimineața — alergări pe stadion, sărituri în lungime, înălțime, după amiază cursuri, etc.

E altă viață la noi. Cred că nu o veți găsi la nici o facultate.

2) Am ascultat la Radio în mai multe rânduri poezii. Ce fel de poezii sunt **acelea? Moderniste?** D-ta tot așa scrii?

— ?

— N'aș putea să înțeleg o poezie modernistă sub nici un motiv. Mai bine alerg 3000 de metri pe stadion.

Dar ca să vă satisfac curiozitatea, îmi place Adrian Maniu în volumul „Drumul spre stele". Imi place tristeța aceia a lui, dulce și somnoroasă...

— Nu-l cunoașteți personal?

— Nu.

— Atunci v'ați mai schimba părerea...

3) Pe dinafară? Nu m'ai mi-aduc aminte nimic. Adică stați!... *Mama* de Vasile Militaru. Am recitat-o la o serbare acum trei ani.

4) In ultimul timp n'am mai cetit nimic, după cum v'am spus...

Mi-a plăcut „Maitrey" și „Papucii lui Mahmud" de Părintele Gala Galaction.

— Știți ce? mi se adresă domnișoara mai curioasă de cât ori când, parcă n'ași fi întrebat-o nimic. Cum pot să-l văd pe Mircea Eliade?...

— *Veniți într'o seară pe la Capșa. Acolo se strâng toți scribii...*

— Da?... Și domnișoara zâmbind mulțumită, se îndreptă spre bae să facă duș...

(Ancheta continuă).

C. S.

V a r i a

Un duel original

Un anume Maxim Ditch, un bogat tânăr din Boston, era decis să se sinucidă, dar nu știa ce mijloc mai original să aleagă.

Fiindcă se bucura în saloanele mondene de reputația de-a fi un spirit inventiv, a vrut ca prin moarte chiar să rămână credincios acestui renume.

După o matură cugetare, s'a decis să moară într'un duel cu sine însuși.

De aceea și-a instalat în parc un loc de tras la tir, prevăzut cu o țintă, al cărei punct central avea doi centimetri în diametru. Acest punct era în legătură cu un mecanism, care — dacă era lovit, — provoca o descărcare automată a revolverului așezat în spatele țintei și a cărui țeavă era îndreptată către cel ce trăgea.

După ce-a terminat toate preparativele, Ditch s'a dus în parc având aerul că se exercitează pentru tragere la țintă.

Astfel a tras de șapte ori fără să poată atinge punctul central. A opta lovitură și-a atins însă scopul și-a provocat descărcarea. Glonțul a lovit în plin.

Cărțile - Fenix

La Paris s'a constituit un comitet de inițiativă pentru fondarea unei Biblioteci germane a Cărților arse.

Acest comitet s'a constituit sub auspiciile lui André Gide, Leon Feuchtwanger, profesorul Levy-Bruhl, Heinrich Mann, Romain Rolland și H. G. Wells.

Un mare număr de intelectuali cunoscuți, de diferite naționalități, au consimțit să participe și să colaboreze cu comitetul de inițiativă.

Biblioteca germană a Cărților arse, pe care a hotărît s'o înființeze comitetul de inițiativă cuprinde: 1) Toate cărțile arse, cenzurate, confiscate și suprimate în timpul „Imperiului al treilea". 2) Numeroase biblioteci aparținând emigraților germani din Franța, Anglia etc. Mai mult de 20.000 cărți au fost puse în felul acesta la dispoziția comitetului de inițiativă. 3) In sfârșit, toate cărțile indispensabile studiului și analizei fascismului hitlerist.

Această bibliotecă a fost inaugurată la 10 Mai 1934, ziua aniversară, în cursul căreia, anul trecut, au fost arse în Germania toate cărțile condamnabile.

Actualități științifice

Un nou gen de pian

In America, s'a descoperit de curând un nou instrument de muzică. E vorba de un pian, fără coarde și fără sârmă.

In locul lor, noul instrument e înzestrat cu niște limbi de oțel mici de câțiva centimetri lungime, care pot fi aduse să vibreze pe cale electrică, redând astfel sunetele.

Noul gen de pian e denumit în America „clavier" și se remarcă prin timbrul lui de o puritate excepțională.

Un alt mare avantaj al pianului menționat este faptul că interpretul, aplicându-și o cască telefonică pe urechi, poate să audă perfect muzica, fără să stânjenească pe cei din jurul său.

De ce sunt rare „gazele nobile"

Așa numitele „gaze nobile" ca: argonul, helium, neon, crypton, și xenon sunt extrem de rare pe pământ.

Aceasta s'ar datora — după nouile cercetări științifice — faptului că, în formațiunea planetei noastre toate gazele s'au răspândit în spațiul cosmic. Toate celelalte gaze au fost puse în libertate, din combinațiile lor lichide sau solide, abia în urma acestei difuzări generale.

In cazul gazelor nobile însă, lucrul n'a fost posibil, întrucât aceste gaze nu se combină cu nici un alt element. Deaceea ele n'au putut exista niciodată sub forma unor combinațiuni lichide sau solide.

Această ipoteză furnisează o explicație satisfăcătoare a fenomenului rarității gazelor nobile.

Totuș, teoria expusă nu lămurește dece există încă gaze nobile pe pământ.

Selenul împotriva insectelor

Cercetările recente, întreprinse în direcția mijloacelor de combatere a insectelor, au dovedit că selenul, metalul bine cunoscut pentru proprietatea prețioasă de a transforma razele de lumină în curenți electrici, reprezintă în acelaș timp și o excelentă armă insecticidă.

Comparat cu nicotina, folosită pentru distrugerea unor insecte vătămătoare, selenul prezintă avantajul de a fi nevătămător pentru oameni și animale.

E suficient să stropim plantele cu soluții foarte diluate de selen, pentru a păzi vegetația de efectul stricător al insectelor parazite.

O experiență de psiho-fizică

Se știe că există unele persoane, care au o putere de reprezentare foarte vie, iar altele, dimpotrivă, nu reușesc să-și formeze decât imagini foarte vagi în amintire.

Psiho-fiziologul englez Henri Bowers din Londra a reușit să dovedească pe cale experimentală că a doua categorie are, în schimb, mai desvoltat simțul auzului.

Plantele și electricitatea

Acum vre-o 30 de ani, botaniștii Micheels și Heen au constatat că un curent electric favorizează germinația plantelor și au atribuit aceasta unui fenomen de electroliză, care ar modifica mediul de cultură.

In 1901, botanistul Bose a arătat că orice organism vegetal este excitabil pe cale electrică și dă o reacțiune electrică negativă, micșorată de anestezice și suspendată odată cu moartea plantei.

Insfârșit, cercetări mai recente au constatat că între diferitele puncte ale unei plante există diferențe de potențial electric, fapt care a fost arătat de unii savanți, ca o cauză a ascensiunii sevei în țesuturile plantei.

Naturalistul francez Mangin a făcut de curând o comunicare la Academia Franceză asupra rolului electricității în fiziologia vegetală.

Prin experiențele sale, el a constatat o diferență însemnată în creșterea plantelor, situate în interiorul unei „cuște Faraday". Apoi, a lansat curenți electrici în interiorul plantei și a observat că acești curenți au efectul să lezeze țesuturile plantei. Rezultatele variază după natura și intensitatea curentului. Un curent prea puternic poate ucide chiar o plantă, pe când, dimpotrivă, un curent slab, care străbate planta dela frunze spre rădăcină, îi stimulează creșterea. S'au obținut astfel culturi speciale și superioare de arbori fructiferi, printr'o electrizare prealabilă a țesuturilor.

Se pare că un asemenea tratament prin curenți electrici ar putea permite protejarea plantelor și pomilor fructiferi împotriva gerurilor de primăvară. S'ar realiza astfel recolte normale în regiuni unde foarte des florile de persici sau de caiși, de pildă, sunt complect distruse prin îngheț.

Distribuția razelor cosmice

Faimoasele raze cosmice, actualizate prin repetatele ascensiuni stratosferice, formează obiectul unor asidue cercetări din partea fizicienilor.

Studiind variația intensității acestor radiațiuni la diversele latitudini ale globului terestru, savanții au constatat că această intensitate descrește dela pol spre ecuator.

Fizicianul american Millikan, pe de altă parte, a pus în evidență, printr'o serie de experiențe, faptul că razele cosmice sunt mult mai intense pe emisferul oriental al globului, decât pe cel occidental.

Se pare că aceste fenomene sunt în strânsă legătură cu magnetismul terestru.

Iod în legume

După cercetările medicului german profesorul G. Pfeifer, glanda tiroidă nu primește iodul în forma anorganică ci, dimpotrivă, reține acest element atunci când se prezintă în forma organică, în special combinat cu albumina plantelor.

O vindecare complectă a gușei ar fi astfel posibilă, după savantul german, numai prin consumul unor plante bogate în iod.

Legumele care conțin iod într'o cantitate apreciabilă sunt: spanacul, morcovul, sfecla și salata verde.

Varietăți

Cele mai mici viețuitoare existente sunt așa numitele bacteriofage a căror mărime variază între 1/10.000 și 2/100.000 dintr'un milimetru.

*

Profesorul P. Davidson, dela universitatea din Aberdeen, recomandă pentru combaterea anemiei, consumarea ficatului de pește în locul curei cu ficat de vițel, preconizată în timpul din urmă.

Undele de radio vindecă durerea de dinți

Undele hertziene, folosite în transmisiunile radiofonice, s'au dovedit a fi un element de o vastă aplicațiune.

Terapia medicală pe unde scurte reprezintă mijlocul cel mai recent și mai promițător, în combaterea unor maladii cronice rebele.

Iată însă că acum ne vine din America știrea că tot undele scurte pot servi cu succes în tratamentul boalelor de dinți.

Se utilizează, în acest scop, unde de o lungime de 3,2 metri, care sunt aplicate timp de 5—60 de minute asupra dinților.

In 70% din cazuri s'a obținut o sensibilă ameliorare.

Ce viteze de sbor putem suporta?

Din constatările recente ale fiziologilor, rezultă că, dacă accelerația în sbor a unui vehicul aerian este mai mare decât a cincea parte din accelerația gravitații (care e vreo 10 metri pe secundă) piloții au în general de suferit turburări vizuale.

Numai accelerațiile de scurtă durată pot fi suportate fără prejudiciu de organismul nostru.

Un nou procedeu pentru a conserva ouăle

Un inginer american din Chicago a brevetat de curând un nou procedeu pentru a conserva ouăle în stare proaspătă.

După acest sistem ouăle sunt scufundate într'o baie de ulei fierbinte, pentru un timp foarte scurt. Se formează astfel, în apropierea coajei, un strat foarte fin de albuș închegat și întărit, care face coaja impermeabilă la umezeală și pune interiorul oului la adăpostul germenilor, ce-ar putea pătrunde din exterior. Temperatura băii de ulei trebue să fie aleasă cu preciziune, după temperatura ouălor.

Astfel, dacă temperatura oului este de 0 grade, avem nevoie de o baie de vre-o 100 de grade.

După cum vedem, procedeul este extrem de simplu și nu necesită un material important. Dealtfel, fiecare poate încerca eficacitatea acestei metode noui.

I. S.

Voiaj în jurul unui album...

Albumul meu de cărți poștale
ilustrate
Fără să vreau azi m'a plimbat
Prin țări pe unde-am fost
îndepărtate —
Sau altele, pe care numai le-am
visat...

Un lucru-atât de demodat:
Albumul!
Sub niște ziare vechi, uitat,
De ani de zile —
Acolo l'am găsit
De șoareci ros — și prăfuit
Și fără file...

Afară-i cer de plumb
Și umezeală
Și mă cuprinde-o plictiseală
De-mi vine-așa să plec în lume...

Mă uit pe geam și mă'nfior:
Din când în când — un trecător...
O fată cu umbrela ruptă,
Cu fața galbenă și suptă...
Și la răscruci o 'nmormântare. -
Femei cernite — bocitoare —
Un șir de birji hodorogite
Oprite 'n dreptul porții,
In urma muzicii, ce 'ncearcă
In pas de jalnică paradă
Un marș funebru învechit
Ce-ar vrea să scoale morții
Parcă
Și să dărâme 'ntreaga stradă...
(Noroc de tine c'ai murit!)...

Nu pot să ies pe-ușa o ploaie!
N'am nici o carte de citit.
Deschid albumul ce-am găsit
Și gându-mi fuge din odae...
. . . .
. . . .
Cairo, München, Kopenhaga,
Odessa, Tokio, Manchester,
Apusuri roșii ca malaga,
Senine mări, — albastru cer,
Zăpezi și sănii cu laponi,
Caiși în floare
Și niponi,
Bancuri de ghiață plutitoare,
Jungfrau, Bucegii, Fuji-Jama,
Madrid, Sant-Jugo, Jokohama,
Tirol, Venezzia, Himalaia,
New-York, Paris, plaja Mamaia,
Kremlinul, Domul din Milan,
Turnul din Pizza, Manhattan,
Nizza, Berlin, Balcic, Cordova,
O mănăstire din Moldova,
Constantinopol, Heidelberg,
O expediție la Spitzberg,
Biaritz, Pau, Santa Monica,
Salinele dela Cacica,
Vitraiuri, statuete, uși,
Și fabrica de la Buhuși,
Un templu budist sfărâmat,
Un transatlantic scufundat,
Corăbii duse 'n larg de vânt,
Ca într'un film s'au perindat...
. . . .

Uitasem de mult unde sânt...
Și când, târziu, m'ai întrebat:
— Tu n'ai ieșit?, —
Mi s'a părut că te-am mințit
Spunând c'am stat acasă
O 'ntreagă după-masă...

DOINA BUCUR

Nov. 1932.

Cărți străine

Un scoțian excentric

„The excentric Life of Alexander Cruden" de Miss Edith Olivier face parte dintr'o întreagă serie de biografii romanțate mai ales a unor excentrici engleji la care s'au angajat mai mulți scriitori de seamă din Anglia și dintre care „Engleji excentrici" de Edith Sitwell este până acum cartea cea mai complectă și cea mai amuzantă.

La drept vorbind, n'ar trebui să ne mirăm că scriitorii englezi s'au gândit și la acest fel de subiecte. Noi de aci suntem deprinși cu ideia că țările anglo-saxone abundă de excentrici și din istorisiri autentice sau anecdote ne dăm perfect de bine seama cât de interesantă și amuzantă poate fi biografia unui excentric.

Iar dacă respectivul excentric este și scoțian, ci bine, viața acestuia ar trebui să constituie un nesfârșit șirag de tumbe și salturi grotești, comice și tragice, vioaie, generoase și... econome.

CRUDEN, scoțianul excentric

*

Alexander Cruden, născut în ultimul an al secolului 17 la Aberdeen, orașul unde în parcuri 20 scoțieni se îngrămădesc pe o singură bancă lăsând goale scaunele pentru care se percepe un penny, deși înzestrat cu... părinți bogați și o educație aleasă, pregătit să continue meseria tatălui său ca magistrat, își croise o viață cu totul aparte.

Intâiu, el se ocupă intens cu biblia, făcându-i un fel de indice alfabetic spre a fi de folos și amuzament preoțimii scoțiene în calitatea unui caraghios „farmacist biblic".

Scurt după aceasta, el se îndrăgosti. Prin faptul însă că el se convinse că fata iubită de el nu era chiar... fată atât de „cuminte", sărmanul Cruden înebuni și-și făcu primul stagiu în azilul de nebuni.

In total, acest excentric fuse săgetat de trei ori în viața sa de către capriciosul Cupido... spre a intra cu regularitate de trei ori în casa de nebuni în urma dragostelor care pentru el erau poate că prea mari.

In orice caz, după primul său stagiu de vindecare amoroasă, el veni la Londra prezentându-se ca perfect cunoscător al limbii franceze. In realitate, vorbea o franceză oribilă, așa cum orice autodidact englez știe s'o vorbească.

Convins că el e sortit să-i dea meditații de franceză tânărului lord Derby, scoțianul nostru excentric îl asaltase pe acesta cu scrisori și petiții nenumărate urmărindu-l asiduu în toate orașele Angliei.

In cele din urmă, resemnat, el se așeză în Londra ca librar. Numai într'un an de zile, într'o epocă de perfectă sau mai degrabă genială luciditate, el devine autorul celui mai documentat și vast studiu asupra bibliei, cartea sa „Concordance" ajungând să fie citită aproape că în casa oricărui bun și credincios englez.

Odată cu apariția cărții, Cruden se amoreză din nou.... Și intră din nou în azilul de nebuni.

Scurt timp după asta, urmă și a treia dragoste, însoțită din nou de fatalul azil.

Revenind în lume, vindecat cu desăvârșire de pasiunea dragostei, Cruden își inaugura a doua parte a vieții sale.

Cu banii moșteniți dela tatăl său, el încearcă să fie numit de către parlament, drept reformator oficial al moralității poporului englez. Firește că nimeni nu-l luă în serios. Ca protest, el făcu un scandal monstru într'o biserică din centrul Londrei, în timpul serviciului divin. Fu arestat și întemnițat. Cu un briceag, el tăiă însă piciorul patului de care era legat și fugi astfel cu cătușe și ...piciorul de lemn.

O nouă încercare a sa să fie numit nobil, se sfârși printr'un eșec similar.

Și atunci, pornind cu propriul său program de moralizare, el se prezintă singur în alegeri. Programul său politic pentru captivarea maselor electorale se reduce la această ideie fixă: reformarea națiunii pe baze morale! Atât, și nimic mai mult. Publicul, firește că nu-l lua în serios.

Era poate cel mai cunoscut om din Anglia. Cartea sa cunoscuse succese formidabile și era și este chiar astăzi recunoscută ca admirabilă, o adevărată capod'operă. Personal, era însă nesuferit. I se întorcea spatele. ...Și muri singur, părăsit, în genunchi, cu o biblie latinească.

T. CRISTUREANU

Mărunte

A apărut:

■ „ORAȘUL BUCURIEI *de* Mih. Theodorescu, *o povestire vioae, conținând evocarea trecutului orașului București dela origini până azi precum și viziunea acestei metropole peste câteva decenii.*

D. Theodorescu a reuși prin broșura recent apărută să contribue la cunoașterea și popularizarea trecutului măreț al Capitalei.

Lucrarea, tipărită în excepționale condițiuni technice, conținând numeroase ilustrațiuni, poate figura cu cinste în orice bibliotecă.

■ *A apărut în editura „Cugetarea" și se află de vânzare la toate librăriile din țară: „Prieteniile lui Miron" de Eugen Relgis.*

E o operă literară consacrată prieteniei, temă ignorată sau lăsată în umbră, însă pe care autorul o pune în centrul vieței psihice, intelectuale, sociale și chiar erotice.

CITIȚI TOȚI AZI

în „LECTURA"

— FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —

FAȚA PIERDUTĂ

de

JACK LONDON

O aventură în care tragedia și oroarea ating limita supremă.

Numărul mai cuprinde: **„Pagina humorului"**. *Consult. psihografolog.*

Lei 4. Romanul complect
La chioșcari și librari.

CITIȚI

Numai **12** LEI 265—300 pagini

COLECȚIA: „ROMANELE CAPTIVANTE"

Cea mai ieftină—Cea mai frumoasă

— Apare lunar —

Titlul acestei colecții spune totul: **ea oferă numai romane de cea mai fascinantă putere de atracție, de autori reputați. Numai lectură scrisă în tempo vioi, tineresc, cu vervă și nerv, în mentalitatea energetică și modernistă a bărbatului și femeii de azi.**

Ultimele noutăți:

AVOCAT DE DIVORȚURI de Alfred Schirokauer
STĂPÂNUL FEMEILOR de Alfred Machard
FLUVIUL DIAMANTELOR de Edgar Wallace
GILGI DESCOPERĂ VIAȚA de Irmgard Keun
STRADA BUZELOR VOPSITE (Epuizat) de Maurice Dekobra

Numai **12** LEI 265—300 pagini

Cereți la toate librăriile

JAR

Ultima lucrare a marelui nostru romancier Liviu Rebreanu

Editura „Adevărul" **Lei 80**

Un caz de conștiință

După o vagabondare fără noimă pe străzile întortochiate, m'am regăsit în parcul desfrunzit, trântit melancolic pe-o bancă; eram oftăreț foarte și'n sufletul meu pestriț de mic-burghez, se aciuiaseră ștrengărești elanuri de licean amorezat.

Am rupt cu un gest leneș o romaniță, deși preceptele mele sociale sunt de acord cu edictul Casei Grădinilor: „Nu călcați pe iarbă și nu rupeți flori!" Am rupt-o însă, pentru că în clipa ceea, sufletul meu era plin de Lydia. Hotărît lucru, nu puteam fi o canalie! Această fetiță de 20 de ani, care îmi fermeca amurgul vieții cu sgomotoasa ei veselie de pasăre ciripitoare, avea dreptul la iubirea mea.

Incepui să smulg petalele mătăsoase, repetând mereu în gând chinuitoarele întrebări de adolescent: mă iubește... nu mă iubește... mă iubește...

Rezultatul ciopârțirii petalelor fu afirmativ. Lydia mă iubea. Deci, nu mă voi despărți de Lydia.

Dădui gardianului, care se pregătea să-mi dreseze proces-verbal, un pol și plecai fericit că rezolvasem mulțumitor problema Lydiei.

Dar în drum spre slujbă, — sunt un om serios — chinuitoarea problemă mi se prezentă sub alt aspect. Judecând bine, nu prea eram potrivit cu Lydia, în ceeace privește vârsta. Eu aveam 46 de ani, îmi căneam mustața și prezentam un început de chelie, iar ea... ea era o poemă sublimă de încântare, un fruct copt, o bijuterie de fată drăgăstoasă și sportivă. Iată deci un argument destul de solid, care pleda contra acestei legături romantice. Aveam eu dreptul oare, să răpesc fără nici un pic de remușcare, altui bărbat mai tânăr decât mine, comoara de grații ce mi se oferea ?

Evident, Lydia era delicioasă și orice găteală o prindea. Când mă vedea sosind, încărcat cu pachete, îmi sărea în brațe și-mi zicea: „șoricelul meu iubit"....

Dar, când eșeam cu ea pe stradă, în spatele meu răsunau complimente foarte grațioase la adresa ei, pe când pentru mine..... N'am auzit eu, cu urechile mele, la patinaj, pe cei doi studenți, care șoptiseră după trecerea noastră :

— Ea... e o căprioară, dar el... un hipopotam.

Deci? Iată un caz de conștiință care mă obligă să meditez cu multă atenție. Intâi să iau un aperitiv. Eu, totdeauna, la aperitive, meditez.

Și fructul meditației mele, fu negativ. Mă voi despărți de Lydia! Sunt moralmente obligat să-i redau libertatea pe care o reclamă tinerețea ei înflăcărată. Da.... așa e mai bine, mai corect, mai onest...

— Cât e ceasul, chelner ?

— 11 jumătate.

S'a dus dracului slujba, dar nu-i nimic. Am rezolvat un caz grav de conștiință care îmi chinuia eul și acum pot privi senin lumea în față. Lydia va fi reintegrată în lumea ei de sportivi tineri și viguroși. Ii voi scrie o scrisoare de explicații, care va însemna pentru ea un mesaj de eliberare.

Dar....? O stăruitoare întrebare mi se înfipse 'n creeri, ca o țepușe: Dacă Lydia e fericită cu mine și nu primește să se despartă? N'a plâns ea cu lacrimi fierbinți într'o zi, când i-am spus, ca s'o încerc, că trebue să plec pentru două zile la Ploești? Iată o situație care îmi încurcă iar socotelile! Nu te poți decide așa de ușor să părăsești o femee care te iubește, care nu te înșeală și care se oferă darnică și dezinteresată, cui? Ție... un hârb, un funcționar de la Domenii...

Dar am eu dreptul să părăsesc o ființă atât de fermecătoare și s'o azvârl în ghiarele prostituției, spre a satisface un așa zis „caz de conștiință?

Dacă Lydia, — Doamne ferește! — se omoară, atunci ce-i de făcut? S'o port pe conștiință toată viața? Nu, nu... n'o pot părăsi pe Lydia.

Chelnerul îmi aminti că e ora mesei și, până una alta, hotării să dejunez. Deși știam că o bună digestie aduce idei generoase, lupta surdă ce se dădea în mine, mă surmenase. Simțeam nevoia să evadez, să alung coșmarul. Ah, Lydia, Lydia....

Și totuși, trebue să te părăsesc. Colegii mei de birou au devenit malițioși, ba unul mai obraznic, Costacopol, m'a întrebat în plin birou :

— Blonda ceia distinsă, cu născiorul cârn, e nepoata dumitale ?...

Aceste spirite eftine mă enervează. Situația trebue să înceteze. Răul trebue tăiat de la rădăcină. Termin odată... și basta! Da, da, mă despart de Lydia! Ce-o să plângă ea, mititica... Abea aseară când s'a desprins din brațele mele, mi-a spus aproape plângând, înodându-mi cravata.

— ...Iar pleci așa devreme, puișorule...

Atunci... să n'o las. Eu sunt un om slab: lacrimile femeilor mă mișcă și mă copleșesc. Dar în viață, cată să fii tare și să nu te lași covârșit de sentimentalism... Nu mai știu ce să fac, s'o las... să n'o las... Dac'o părăsesc, cu siguranță că se sinucide, dacă n'o părăsesc, ce mă fac cu gravul meu caz de conștiință? Nu, n'o s'o las, căci dac'o las, lumea o să zică din contră, că m'a lăsat ea și din nou voi deveni obiect de batjocură. Ducă-se dracului toate procesele de conștiință din lume.

— Birjar! Piața Sfântu-Anton!

Urcai treptele cu un splendid coș de camelii. Biata fetiță, ea m'o fi așteptând ca pe un idol și eu, umblu de azi dimineață teleleu-Tănase, chinuindu-mă cu cazuri de conștiință și cu considerente inutile. Am să-i cad în genunchi și-am să-i spun că nici o altă femee nu m'a iubit mai mult decât dânsa.

Sunai.

Proprietăreasa mă'ntâmpină burzuluită.

Vai mie... ce aflu ?

Lydia a fugit azi noapte c'un sublocotenent.

LAZAR IULIU

Vreau o poveste de iubire...

Vreau o poveste de iubire
S'ascult duios, cu capu'n mâni,
Incet și trist să se deșire
Un șir întreg de săptămâni.

S'ascult povestea cenușie
Și'n piept să simt svâcniri de sfânt,
Cum în copacul smuls din glie
Mai mișcă frunzele la vânt.
Vreau o poveste de iubire
Să curgă lină ca o undă,
Să lase-o urmă'n amintire
Nici prea ușoară, nici profundă.

Să lase-o umbră ca o plasă
Pe gândul trist închis sub frunte,
La fel cu umbra care-o lasă
Pe-o apă limpede o punte.

Eu să ascult cu mintea dusă
Povestea care-aduce-aminte,
Și-apoi să-mi pară rău că-i spusă
Cu glas melodic în cuvinte.

TH. IORDACHE-PECHEA

PLASTICA

In sala cea mare a Fundației Dalles s'a deschis expoziția anuală a pictorilor *Șirato* și *Tonitza* și a sculptorului *Han*.

Prestigiul de care se bucură fiecare dintre artiști a făcut din această manifestare un eveniment deosebit al vieții plastice.

De data aceasta, cei doi pictori aduc aspecte din Balcic, interpretări personale, înfățișând fiecare orașul coastei de argint în nouă viziune.

D. Fr. Șirato, stăpân pe mijloacele picturale, întrebuințează armonii cromatice în game gri și verzi, realizând inedit dinamismul luminii într'o fluiditate și într'o prospețime, care amintesc impresionismul, dar nu lipsesc tabloul de stabilitate și volum.

Balcicul cretos, inundat de soare, capătă în pânzele d-lui Șirato o însuflețire care nu-i răpește caracterul local, ci-l face adevărat motiv de pictură, bogat, variat și subtil totodată.

Alături de priveliști, d. Șirato aduce interioare cu siluete de femei, în care culoarea e tot atât de prețioasă, motivul fiind desvoltat pretutindeni într'un nobil spirit de artă.

Sunt pânze puse în general pe teme tehnice, însuflețite de suflul rar al artei mari.

*

D. N. Tonitza vede cu totul altfel orașul de pe malul Mării Negre

La d-sa, linia împarte suprafețele, deschide orizonturile, jalonează viața într'o nouă și savuroasă concepție decorativă.

Linia stilizată, purificată, liberă întovărășește fiecare lucru, spiritualizându-l.

Intre linii, se desfășură culoarea, în suprafețe largi, pure, liniștite.

E o lume transfigurată, de poveste: țărmuri de mare, stânci fantaste, case, cerdacuri cu flori, ținute sub vraja luminii, parcă ireale, care nu vine din afară ci din adâncuri.

Oamenii nu se văd nicăeri, ci numai decorurile vieții lor, imagini de vis în care parcă nu oameni de toate zilele se mișcă.

G. Teodorescu-Romanați — Biserică

D. Tonitza a scris despre Balcic pagini de poezie și imaginație orientală.

*

Al treilea expozant, sculptorul Han, prezintă portretele regilor Carol I și Ferdinand, în acea puternică ținută statuară, pe care a imprimat-o tuturor monumentelor sale de până acum.

Materia bronzurilor și a marmorei e străbătută la d-sa de o viață proprie, din care apoi sunt tăiate fețele vieții sufletești.

Opera sculptată, căreia artistul îi dă un sens reprezentativ — portret sau statuetă — se supune naturii atât cât permit legile artei, rămânând, înainte de orice, volum puternic, menit să stea solid pe pământ, învingând spațiul și încântând prin frumusețea formală.

*

Acum un an s'a desprins de lângă cei trei artiști, trecând dincolo de viață, acel care complecta grupul: pictorul *Ștefan Dimitrescu*.

Pentruca amintirea lui să stărue printre tovarăși și printre cei ce i-au prețuit opera, i s'a expus un autoportret, lucrare inedită, în care toate calitățile meșterului se regăsesc laolaltă.

Hélène Zanesco — Nud

*

Tot la Dalles expune gravuri și uleiuri d. *R. Iosif*.

Sunt lucrări selecționate cu grijă din munca ultimilor ani, ilustrând elocvent progresele făcute de artist în stăpânirea meșteșugului.

Pe lângă cele câteva pânze, în care tonurile sobre ne desvălue o lume gravă, de clar-obscur influențat de tehnica monotipului, d. Iosif aduce, ca și altă dată, un mare număr de realizări grafice.

In monotip și acuaforte, suprafețele sunt dominate, cum e firesc, de tușa grasă de negru cald, vibrant, căruia i se adaugă licărirea unor culori ușoare, palide, de cântec în surdină.

Armonizarea negrului și a culorilor în gravuri, aparține unei sensibilități originale, pe care d. Iosif o adâncește, desăvârșind-o, cu fiecare an.

*

D-na Hélène Zanesco a expus la Hasefer pictură și desen.

Infățișându-se pentru prima dată publicului românesc, artista a ținut să arate că posedă studii frumoase, calități de observație și psosibilități de transpuneri.

Desenele, moi, picturale, se remarcă prin alunecări sensibile, care știu să scrie conținutul formal repede, dar nu neglijent.

*

A expus apoi la Hasefer, d-na *Synadino*, o artistă rusă, stabilită la Chișinău.

D-sa a prezentat lucrări decorative, cu subiecte luate după scene populare rusești și persane, — și tratate în același spirit primitiv, care dă atâta grație liniei.

Culoarea, aplicată pe aur, pergament și lemn lăcuit, are la d-na Synadino rafinamentul vechilor stampe orientale.

*

In sala ziarului Universul d. *G. Teodorescu-Romanați* prezintă lucrări în ulei, acuarelă și desen.

Sunt în deosebi peisaje din țară și dela Paris, colțuri pitorești, biserici, și interioare de biserici cu icoane de preț.

*

In aceiași sală se găsesc marinele d-lui *Henry Vintilescu*. Țărmuri însorite și porturi animate.

*

La Ateneul Român, trei eleve ale pictorului Jean Al. Steriadi au deschis o expoziție cu lucrări în ulei.

Au expus d-rele *Laetiția Lucasievici, Bella Pavlowitch* și *Viorica Scodrea*.

Fiecare dintre artiste se străduește să-și apropie meșteșugul și să desprindă viziuni personale din natură.

Cu egală măsură se opresc asupra peisajului, asupra portretului și a naturii moarte.

Și-au ales astfel un câmp variat pentru a-și aplica studiile picturale, în care desenul e corect și culoarea vioae.

*

D. *Ion L. Cosmovici*, profesor la Academia de Arte frumoase din Iași, a deschis o expoziție de acuarele într'una din sălile Ateneului Român.

Artistul s'a consacrat peisajului, punând totdeauna dragoste în zugrăvirea priveliștilor pitorești.

Natura, păstrând liniatura ei de totdeauna, trece în arta d-lui Cosmovici gătită în haine vii, de sărbătoare.

Culoarea descrie amănunțit colțul de lume, accentul stăruind peste tot. Tonurile sunt puternice, contrastante uneori, dând tabloului un aspect decorativ, în care efectul pare căutat.

*

In aceiași sală un alt artist ieșan, d. *Richard Hette*, expune un bust al lui Xenopol și câteva statuete.

Atât în portret, în care dovedește pătrundere și înțelegere psihologică, cât și în schițele impresioniste, siluete de Turci și de Evrei, artistul modelează materia cu abilitate, realizând opere expresive.

D. Hette e în deosebi un sculptor al miniaturii, cuprinzătoare de ritm și de viață.

*

In altă sală a Ateneului, d-ra *Jeana Baculescu* prezintă lucrări în ulei: portrete, flori și peisaje, în care tonurile potolite de culoare caută să însuflețească desenul.

Studiile de natură și portretele lasă să se întrevadă posibilități.

*

La Fundația Dalles, d-na *Maria Nisipeanu* a deschis o bogată expoziție de covoare cu motive românești și persane.

E una din cele mai prețioase și mai sugestive manifestări de acest fel dela noi.

H. BLAZIAN

De vorbă cu d-l Prof. D. Roșca

Profesor la Universitatea din Cluj și autor al cărții de filosofie „Existența tragică".

SCHIMBARE DE FRONT INTELECTUAL

— *Cum explicați d-voastră schimbarea de front intelectual în țara noastră?*

— Răspunzând la cea dintâi întrebare pe care mi-ați pus-o cu prilejul conversației noastre de azi, vorbeam de „momentul istoric" prin care trecem și afirmam că, încurajând producția filosofică la noi, inițiativa directorului Fundației „Regele Carol II" ar putea aduce servicii considerabile tinerei noastre civilizații. Motivând această mare afirmație, răspund implicit și întrebării pe care mi-ați pus'o acum în urmă:

Incurajarea producției filosofice se datorește în primul rând Directorului Fundației „Regele Carol II" și aceasta ar putea aduce servicii considerabile tinerei noastre civilizații.

Motivând această mare afirmație, răspund implicit și întrebării pe care mi-ați pus-o acum în urmă:

Nu s'a făcut încă analiza cât de cât satisfăcătoare a factorilor de natură foarte diferită cari desenează, ca agenți activi, fizionomia complexă a momentului istoric în care trăim. Cercetări numeroase și pătrunzătoare întreprinse în toate țările de cultură au încercat să degajeze rolul factorilor economici. Și, cum se întâmplă adesea în domeniul cercetărilor de acest fel, sfârșești prin a găsi pretutindenea ceeace ai început pretutindenea să cauți... Vreau să zic că s'a exagerat peste măsură rolul determinant al elementelor de ordin economic-material; s'a pierdut din vedere faptul că criza economică de care se vorbește atâta este numai un aspect al unei crize mai adânci și cu urmări viitoare neasemănat mai radicale, criză de ordin spiritual.

Dar, chiar făcând abstracție dela metafizica acelora cari printr'o eroare de perspectivă explicabilă, cred că economicul este categorie lămuritoare și cauză determinantă, absolută, analiza despre care e vorba nu va putea fi făcută în chip satisfăcător, evident încă multă vreme, dat faptul brutal că noi toți suntem, trăim și creem — în măsură mai mică sau mai mare, cu hotărâre conștientă sau numai existând pur și simplu — momentul istoric prin care trecem: E foarte greu să fim în acelaș timp și judecători și judecați. Cu toate acestea mi se pare că unele aspecte caracteristice ale timpului nostru răscolit până în adâncuri, timp în care se vor fixa destinele civilizației poate pentru veacuri multe, pot fi desprinse în liniile lor generale.

CARACTERUL ISTORIC AL MOMENTULUI D EFAȚĂ

Una din notele dominante ale momentului istoric pare a fi caracterul lui *aistoric*. Vreau să zic că epoca de mari prefaceri prin care trecem arată, în multe și esențiale laturi ale ei, ruptură radicală de continuitate cu trecutul. Nu putem ști încă exact dacă răsboiul a determinat sau numai a accelerat această ruptură. Să ne mărginim a o constata. Pe trei din cinci părți ale suprafeței Globului ruptura a fost deja îndeplinită. Semnalul l-au dat, cum bine se știe, Rușii; i-a urmat, în forme nu prea variate, întreg continentul asiatic; apoi, în forme cu pretenții de originalitate, Italia, Germania, America rooseveltiană. Comunismul rusesc și cel asiatic (comunismul poate fi foarte naționalist: din momentul în care se vede amenințat în existența sa particulară, un Stat comunist poate fi animat de sentimente naționaliste tot atât de puternice și de justificate ca și-un stat de structură burgheză), fascismul, kemalismul, hitlerismul și, în substanța lui, chiar și rooseveltismul[1]) presupun, toate, ruptură cu o anumită tradiție istorică. Toate aceste mișcări nu se inspiră, în resorturile lor fundamentale, din tradiția istorică a neamurilor în mijlocul cărora au luat trup; iar inițiatorii și conducătorii lor nu țin deloc să fie glorificați pentru „simțul istoric" al lor. Dovadă elocventă: reformele pe cari le-au întreprins și nenumărate declarații verbale foarte explicite pe cari le-au făcut. Și nu e poate numai întâmplător faptul că toate aceste mișcări se sprijinesc pe tineri, adecă pe oameni fără „trecut", fără „tradiție".

Dar această încercare de ruptură cu trecutul nu o constatăm numai în țările unde ea s'a afirmat pe planul concret al istoriei, ci și într'o țară care trăește din tradiția marei revoluții dela 1789, în Franța. Aici, repudiarea trecutului ia forma unei nemiloase critici dusă de tineri într'un număr mare de reviste scrise numai de tineri. *Mouvements, Plans, Revue marxiste, Esprit* (catolică) *Chantiers* (catolică), *La Semens* (protestantă), *Vie intellectuelle, Cahiers mensuels, Reaction, Revue Française*, iată câteva nume de reviste redactate de tineri. Manifestând tendințe și simpatii de extremă dreaptă sau de extremă stângă, colaboratorii acestor reviste sunt de acord în ce privește respingerea trecutului care a dus la Răsboi și la forma monstruoasă a capitalismului zilelor noastre, și se despart numai în privința soluțiilor ce le propun sau încearcă să le elaboreze.

Insă atât critica cât și soluțiile prezintă, toate, o notă comună și esențială: *merg cu analiza până la principii:* Tineretul francez critică însuș fundamental de ansamblu al civilizației actuale și propune soluții cari pornesc, implicit sau perfect conștient, dintr'o concepție a sensului și rostului vieții omenești în general. Fie că duce la repudiarea principiilor fundamentale ale civilizației ce ne-a trimis-o trecutul (critica celor de extremă stângă), fie că duce la dezideratul de primenire a acestora prin o nouă aprofundare a lor (critica celor de dreapta), încercarea de orientare în haosul actual întreprinsă de tineretul francez se desprinde dintr'o atitudine *filosofică* în fața existenței, adică atitudine față de viață luată în integralitatea ei.

Dar, înainte de a se întrupa în mișcări creatoare de destin istoric leninismul, fascismul, etc. au fost, și ele, încercări de elaborare ideologică a unei anumite ierarhii a tuturor valorilor vitale, încercări pornite dintr'o atitudine de ordin filosofic în substanța ei. Personalitățile cari joacă azi rol istoric de planul întâi, imprimând pecete originală veacului, n'au umblat cu asiduitate și profit la școala filosofilor cari s'au chemat K. Marx, G. Sorel, Fr. Nietzsche ? Și, oricari ar fi aparențele, formula leninistă „technicizare fără exploatare" nu eternizează oare visul creator de inedit al unui metafizician și nicidecum numai gândul „pozitiv" al unui economist ?

Prin natura problemelor pe cari le-au pus, prin felul soluțiilor pe cari le preconizează sau sunt pe cale să le elaboreze, leninismul, fascismul, național-socialismul, etc. închid în substanța lor inițială o discuție a înseși bazelor morale ale vieții și civilizației; și vor — în principiu, cel puțin — să clădiască, toate, pe fundament nou, nu „economie" sau „administrație" nouă, ci civilizație nouă. Ca adevărate concepții generale de viață, nu pun oare ele, în ultimă instanță, marea problemă prin excelență *filosofică* cuprinsă 'n întrebarea: ce rost are viața ? Aceea a unui particular, ca și cea a unui neam întreg ? Și astfel stând lucrurile, mai e mirare că toate aceste mișcări apar animale de un suflu quasi-religios ? Și nu trebue oare căutată tocmai aci originea forței lor răsturnătoare de așezări milenare și transformatoare de veac ?

La timpul său, creștinismul a adus cu sine o voință de revizuire a bazelor morale ale vieții, și-a provocat în consecință, marea răsturnare de idoli istorici pe care-o știm. Nu putem prevedea pentru moment nimic sigur, e adevărat — dar cine poate prevedea în istorie ? — nu e însă *a priori* exclus ca zbuciumul până'n mădulări ai vremii noastre să fie fermentul unei prefaceri istorice de amplitudine similară.

Am zăbovit puțin asupra considerațiilor de mai sus cu gândul să subliniez convingerea pe care-o am că oridecâteori s'au pus în fața evoluției istorice concrete — adică numai în conștiința gânditorului solitar — probleme de a căror deslegare a atârnat soarta unei civilizații întregi, oamenii au făcut *filosofie*. Cu voe, sau fără de voe. In termeni expliciți, sau numai indirect.

Aceasta fiind, după mine, una din recoltele dominate ale momentului istoric pe care ne-a fost dat să-l trăim, și intrând și noi necesarmente în orbita de universală influență a lui, ne explicăm, cel puțin în parte, de ce a crescut și la noi interesul pentru filosofie. Și mai ales de ce crește el de câțiva ani încoace, adică de la dispariția epocei de iluzii și beatitudine care a urmat imediat după sfârșitul războiului. Tot în această legătură de idei înțelegem poate de ce acest interes s'a sălășluit mai cu seamă în sufletul generațiilor românești cari n'au împlinit încă 30 de ani. Este fapt de experiență că tineretul — tineretul serios și conștient, bineînțeles; celălalt contează foarte puțin ca forță creatoare de istorie— pipăie cu antene mari sensibile semnele vremii, decât știu să le descifreze cei mai înaintați în vârstă. Aceștia, aducând cu ei sensibilitate formată în alte condiții de existență și categorii de gândire plăsmuite sub presiunea altor nevoi, sunt împiedicați să prindă noutatea esențială a vremii care se găsește la mare cotitură istorică: Trecutul și „experiența" poate deveni în astfel de momente balast păgubitor. Astfel se știe că ori de câte ori istoria a voit să se primenească cu adevărat, și-a ales drept servitori credincioși spirite tinere.

ROLUL ȘI IMPORTANȚA GENERAȚIEI TINERE ROMÂNEȘTI

Rolul și importanța generației românești despre care vorbesc, generație care arată interes, până acum neobicinuit la noi, pentru problemele cu caracter filosofic, adică pentru chestiuni ce închid în ele destin și directive de civilizație, stă în faptul că prin ea neamul nostru ia parte — și va lua mai ales parte — la marea și plina de consecințe discuție a problemelor ce le pune momentul istoric prin care trecem. Prin ea, sufletul neamului românesc își va deschide căi de comunicație spre conștiința dinamică la extrem a umanității zilelor noastre, conștiință frământată de întrebări cari, prin dimensiunile și adâncimea lor, pot fi considerate ca *filosofice*, luat termenul în sensul definit mai sus.

In toate momentele evoluției noastre culturale, momente ce se încadrau în configurații ale istoriei universale de altă calitate de cât e cea de azi, generații cu astfel de preocupări (politice, istoriografice, filologice) ne-au deschis ferestre spre Europa (așa se spunea pe atunci). Azi fereastra — și vreau să cred cea mai largă din câte aveam

1) S'a spus de toți observatorii perspicace că Rusia și Statele-Unite sunt frați gemeni; că ambele sunt socialiste, însă, până'n prezent, pe căi nu se poate mai diferite.

— ne-o va deschide generaţia care seamănă proza ei filosofică până şi 'n revistele din Ardeal.

Mi se pare însă că la această cauză datorită influenţei spiritului specific al veacului trebue adăugată o a doua cauză care ar explica creşterea interesului pentru preocupările filosofice la noi. Această ar fi oarecum autonomă şi-ar trebui căutată în însuşi gradul de desvoltare spirituală pe care începe să-l atingă neamul românesc:

Se ştie că interes pentru probleme filosofice şi putere de creaţie în domeniul abstracţiei metafizice n'au arătat şi nu arată în general decât civilizaţiile cari au atins un anumit nivel de maturitate intelectuală. Filosofia adevărată cere putinţă de concentrare spirituală (rezultat al unei culturi cu oarecare vechime) şi presupune spirit critic. Adică spirit de liber examen şi de discuţie a oricărei probleme şi-a oricărei dogme", pe orice plan şi'n orice domeniu.

S'a putut observa că popoarele tinere, adică cele cu civilizaţie nu prea veche, sunt de obiceiu dogmatice. Decât, spiritul dogmatic nu e niciodată liber. Liber e numai cine suportă riscurile discuţiei, adică cel ce e în stare să suporte incertitudinea. Şi supremul grad de libertate îl arată acela care, cum am încercat să arăt în cartea mea *Existenţa tragică*, poate suporta incertitudinea cu luciditate perfectă şi pe planul existenţei concrete şi brutale.

Mi-ar plăcea să văd în interesul neobicinuit de viu ce-l arată noile generaţii româneşti pentru preocupările filosofice un semn sigur că, prin ele, neamul meu a atins o treaptă de maturitate spirituală mai înaltă decât cea pe care, pentru motive diverse şi inteligibile, s'au oprit generaţiile mai vechi. Şi dacă cumva această din urmă opoziţie exprimă mai mult decât o dorinţă a unui credincios încărcat de iluzii, trebue să recunoaştem că generaţia despre care am vorbit atâta până acum este, prin reprezentanţii ei cari gândesc, o generaţie de tineri în conştiinţa cărora marile probleme ale vremii — şi'n consecinţă şi grija destinului culturii româneşti — se pun cu mare seriozitate. Dar, să ne înţelegem, seriozitate mare nu înseamnă de loc disperare...

Este ştiut apoi că nu poate acţiona efectiv asupra vremii sale decât acela care a lăsat-o mai întâi pe aceasta să acţioneze asupra sa.

UTILITATEA BIBLIOTECII DE FILOSOFIE CREATĂ DE FUNDAŢIE

După toate cele spuse, nu va mai apărea, cred, nemotivată afirmaţia că gândul profesorului Al. Rosetti, de a creia o bibliotecă de filosofie românească în cadrele Fundaţiei „Regele Carol II' este cât se poate de binevenită. Folosind cuvintele de pe banda roşie ce'nveleşte întâiul volum publicat în această colecţie, afirm deci şi eu că într'adevăr: Biblioteca de Filosofie Românească împlineşte un gol de mult simţit în publicistica noastră".

— *Aşi vrea să vă mai adresez o ultimă întrebare: există vr'o legătură oarecare între fizionomia momentului istoric aşa cum vedeţi D-voastră şi tendinţele esenţiale ale cărţii Existenţa Tragică?*

— Da, legătură de influenţă reală, deşi greu de măsurat cu preciziune. Dealtfel, însuşi titlul *Existenţa Tragică* indică raportul despre existenţa căruia mă întrebaţi:

Una din ideile fundamentale pe care o susţin în pomenita carte cu toate argumentele pe cari le-am avut este convingerea că civilizaţia e *aventură* plină de riscuri şi miracol. Or, nu cred că a existat veac care să confirme această concepţie în măsură mai mare decât o confirmă secolul nostdu răscolit până în adâncuri.

In inteligenţele larg deschise spre nemărginita experienţă, această constatare trezeşte sentiment tragic al existenţei. Care se poate condensa apoi în unele conştiinţe în nelinişte metafizică.

Aceasta poate deveni, după sufletul şi sensibilitatea în care se sălăşlueşte, isvor de desnădejde, sau, dimpotrivă, resort puternic de acţiune tare. Acţiunea pe toate planurile de viaţă. Şi creatoare de civilizaţie; hotăritoare de destin.

ELEMENTELE CE STAU LA BAZA CĂRŢII „EXISTENŢA TRAGICĂ"

Da, frământarea veacului care a pus în discuţie tot ce este important şi a prelungit, de sigur, ecoul specific şi'n sufletul celui ce a scris. *Existenţa Tragică.*

Reiese însă, pe de altă parte, din cele douăsute cincizeci de pagini ale cărţii că sensul pe care i-l dau eu cuvântului „tragic" nu e identic cu înţelesul ce se atribue de obiceiu adjectivului „pesimist". Căci coloratura emoţională a cărţii mele nu trebue căutată în partea I-a a ei, (parte ce expune şi descrie caracterul experienţei obiective), ci'n partea a II-a. Aici, şi cu deosebire la sfârşitul capitolului IV şi'n încheere, se poate vedea care este reacţiunea sensibilităţii personale a autorului în faţa experienţei obiective. Anume: tonul fundamental al acestei reacţiuni nu este de loc pesimist.

D. ROŞCA

Este sigur că acest ton fundamental este produs în proporţie preponderentă de elemente emotive înnăscute. Mi se pare însă că el se datoreşte în oarecare măsură şi unor încurajatoare amintiri de ordin intelectual — din anii de studii petrecuţi în Franţa...

Subtitlul „încercare de sinteză filosofică" nu implică nici ideea de „complet" şi nici noţiunea de „definitiv". Orice sinteză este, evident, fatal provizorie şi fatal parţială. Iar valoarea ideologică a unei sinteze filosofice nu e în funcţiune nici de cantitatea elementelor utilizate (material de experienţă şi idei) şi, în fond, nici chiar de calitatea lor. Ci, dată concepţia despre filosofie ce o susţin în cartea despre care vorbim, valoarea unei sinteze filosofice este măsurată de perspectiva intelectuală generală şi care ea o deschide; de calitatea rezonanţei spirituale pe care ea o trezeşte şi de gradul de adâncime al stratului sufletesc unde această rezonanţă se produce.

Incercare de sinteză fiind, *Existenţa Tragică* atinge, cu necesitate, toate problemele filozofiei. Şi'n special marea problemă a raportului care poate exista între filosofie (metafizică) şi cunoaşterea pozitivă (ştiinţă). Dar consideraţii de această natură ne-ar duce prea departe... Şi, dealtfel, aci este cartea...!

L. B.

Din literatura chineză

Răspuns unui prieten

Calul, în aşteptarea plecării, necheează în faţa ierburilor primăvăratece. După ce m'ai părăsit, te 'ntorci singur contemplând apusul soarelui. Cu toate că despărţirea n'are să fie lungă, inima ne este sfărâmată.

Cântec de bătae

Pădurea e întunecată, ierburile tremură în vânt. In noapte, eroul trage cu arcul; în zori, i-am găsit săgeata albă înfiptă într'o stâncă.

Rochia brodată cu aur

Nu mai regreta rochia brodată cu aur, gândeşte-te mai bine la anii tinereţei care s'au dus! Culege florile când sunt învoalte şi nu aştepta să se veştejească!

Luna strălucitoare

Lângă oglindă, ea priveşte luna strălucitoare.

Storul lăsat pe jumătate, întretae lumina; odaia parcă-i plină de sute de bucăţele de jad sfărâmat.

In loc să se pieptene, ridică storul de bambus, şi luna apare şi mai strălucitoare, ca o femee care şi-a lăsat să-i cadă rochia de mătase.

Cântec de bătae

Au jurat că vor goni duşmanul fără frică de moarte. Cinci mii de eroi dorm acum în ţărână. Nimic decât nişte biete oase semănate la 'ntâmplare pe malurile fuviului. Şi ai lor — bieţii de dânşii! — veşnic se gândesc şi-i aşteaptă într'una.

In preajma unui templu

De-aici se-aude murmurul depărtat al pădurii dela poala muntelui. Când soarele apune, zefirul parfumat suflă uşor. Din toate părţile, florile cad ca o ploaie de primăvară.

Viitorul nesigur

Viitorul nesigur e atât de turburător; numai gândindu-te, gura ţi-e arsă, iar buzele — uscate.

Astăzi, fiindcă suntem împreună, să fim fericiţi! Plăcerea nu ţine decât o clipă, tristeţea n'are sfârşit!

In muzică, în vin şi'n cântece să 'ngropăm grijile vieţii!

Cu barca

Străbat basinul ca să culeg nuferi. Sunt atâtea flori mirositoare! Să le culeg, dar pentru cine? Aceea la care mă gândesc e-atât de departe! Rătăcesc cu gândul ca să-mi văd ţara; drumuri fără sfârşit îmi sfărâmă visul. Inimile noastre sunt aceleaşi, dar corpurile noastre sunt despărţite.

Neliniştea şi tristeţea ne îmbătrânesc înainte de vreme.

Traducere de
AL. T. STAMATIAD

Hanns Heinz Ewers

Cele trei minuni

Pe când eram şcolar, am mers odată cu trenul, în vacanţa Crăciunului, prin Hessen. Eram într'un vagon de clasa a patra. Iarna era uimitor de dulce. Aproape până în Noembrie strugurii atârnau în vii putreziţi, dar nespus de dulci. Ferestrele hodoroagei erau larg deschise, şi aceasta era de dorit, căci aerul dinăuntru n'avea nimic atrăgător. Imprejur stăteau tolăniţi: un blond candidat la preoţie, patru ţărani, o ţărancă bătrână ca pământul, doi geambaşi, un voiajor pentru desfacerea maşinilor de cusut şi altul pentru ciorapi. Şi mai eram şi eu, licean în clasa a cincea.

Pe atunci anecdotele cu micul Moriţ erau la modă. Voiajorul pentru ciorapi spunea cu duzinele. Intre altele şi povestea cu dascălul care vroia să explice elevilor ce este o minune: „Inchipuiţi-vă, că într'o zi m'am suit tocmai în vârful catedralei din Colonia. Deodată un vârtej teribil mă apucă; inima mi se opreşte, — mă aştept să ajung sfărâmat pe trotuar. Dar ce se întâmplă? O adiere blândă mă poartă până jos şi ajung fără cea mai mică sgârietură. Ce înseamnă asta, dragii mei copii?" Micul Moriţ, de viţă sceptică, ridică degetul: „Aceasta este o întâmplare, domnule învăţător!" Dascălul răbdător dă din cap, binevoitor: „Ai dreptate, Moriţ, poate fi şi o întâmplare. Gândeşte-te însă că a doua zi s'ar întâmpla acelaş lucru: Iarăş mă sui în turn, iarăş vine vântul cel rău, iarăş ajung jos teafăr. Cum ai numi-o acum?" — „Baftă", spuse micul Moriţ. „Nu se spune baftă", îl corectă dascălul, „nu e frumos, se spune noroc! Ei da, — poate fi şi noroc. Dar dacă şi a treia zi se petrece totul la fel. Ce-ai mai spune atunci?" „A treia oară n'ar putea fi decât antrenament!" răspunse micul Moriţ.

Voiajorul pentru maşini de cusut şi cei doi geambaşi râseră; erau, fără îndoială, de părerea lui Moriţ, căruia îi venea atât de greu să creadă în minuni. Tânărul candidat la preoţie era însă nemulţumit: îl supăra că se luau în râs asemenea lucruri. Citâ pe Shakespeare spunând că ar fi mai multe lucruri între cer şi pământ decât mintea noastră strâmtă poate concepe.

Uitaţi-vă la acest peisaj", zise el, „Frunzile arămii mai colorează ramurile, râul sclipitor îşi cântă melodia veselă. Mâne poate vom trece iarăşi pe aici. Viforul va fi rupt ultima frunză de pe copaci, toată întinderea va fi învălită cu zăpadă şi un sloiu gros de ghiaţă va acoperi râul formând un pod sigur pentru oricine. Nu sunt acestea minuni?" — „Cum să nu, în mijlocul iernii!" rânji geambaşul cel cu barbă roşie.

Nu se poate tăgădui că ideile viitorului preot nu prea îmi intrau în cap atunci. Eram de părerea geambaşului pentru care ghiaţa în mijlocul iernii n'avea nimic neobişnuit. Dar de atunci mi-am schimbat puţin părerea: de trei ori în viaţa mea am văzut lucruri, care.....

Ce are a face dacă ceiace se întâmplă se poate explica în modul cel mai natural? Realizarea imposibilului nu rămâne oare o minune?

Iată cele trei poveşti.

Plecasem în Dalmaţia pentru luna Martie. Mă stabilisem într'o mică localitate, pe insula Lesina. Scriam acolo o carte. Lângă han era o grădină cu piersici, smochine şi prune. In fund, aproape de un şopron, creştea un mic corcoduş de care mă îndrăgisem nu ştiu dece. Fructe erau multe vara, şi de toate felurile: smochine albastre şi verzi, portocale, cireşe, struguri şi prune. Numai corcoduşe nu erau; pomişorul meu era singurul corcoduş în împrejurimi. Şi-mi era tocmai o poftă nebună de corcoduşe. „De s'ar coace înainte de a fi silit să plec". Aşteptam însă zadarnic. Micul corcoduş nici nu se sinchisea de pofta mea. Fructele lui rămâneau tari şi verzi.

Sfârşisem lucrarea şi trebuia să plec. Vaporul nu pleca decât din săptămână în săptămână; amânasem deja plecarea cu o săptămână. „Cel inteligent cedează", spusei cu mândrie pomişorului meu. Auzisem însă vântul de seară râzând: „Strugurii sunt acri, dar şi corcoduşele"...

A doua zi mă sculai târziu.

Mă găseam pe malul Rinului şi vara era tot atât de caldă caşi atunci în Dalmaţia. Jucam tenis şi-mi ştergeam fruntea asudată... o împărăţie pentru o înghiţitură de apă. Nu era însă în apropiere decât o fântână veche. Deterăm o fugă până acolo, doi tineri şi cu mine; ne însoţea şi verişoara mea, Lili, cu spiţul ei cel alb. Murea şi el de sete. Il ridicarăm pe marginea fântânei, şi, nu ştiu cum, într'o clipă ajunse în fântână. De vină eram eu. Incercai tăria lanţului şi mă aşezai pe găleată. Camarazii mei mă lăsară jos. Scosei căţelul şi-l băgai în găleată. Era scăpat. Dar verişoara mea era o natură războinică.

Hotărâră să mă lase în fântână şi plecară. Trei ore stătui aşa în nămol până ce auzii glasuri. Strigai din toate puterile — oameni străini mă scoaseră afară. Dar nu eram supărat pe drăgălaşa mea verişoară nici pe prietenii mei trădători. Căci ceiace am văzut în fundul fântânii era o minune.

Soarele dogorea la început în hruba mea — eram ca într'un cuptor, dar când coborî spre apus, văzui pe cerul albastru apărând stelele. Astăzi îmi explic acest fenomen.

Stelele sunt pe cer şi ziua, dar nu le putem vedea decât atunci când ne găsim într'un loc unde lumina nu pătrunde direct. Lucru foarte simplu. Şi totuş — care din Dumneavoastră a văzut vreodată ziua mare, stelele.

După ani de zile, mi s'a întâmplat a treia minune.

Aveam obiceiul să-mi cumpăr un loz de loterie, de fiecare dată când părăseam Hamburgul pentru vreo călătorie. Speram o surpriză pentru întoarcere.

La colectorul meu întâlneam de multe ori o bătrânică în zdrenţe. Il întrebai dacă joacă şi ea regulat „Dar nici nu are loz", îmi răspunse vânzătorul, „şi nici n'are bani să-şi cumpere. Este însă convinsă că se poate câştiga şi fără loz dacă e voia lui Dumnezeu".

Ani de zile am întâlnit-o în prăvălia colectorului şi într'o zi, nu ştiu cum, cumpărai în afară de lozul meu încă o optime pentru ea. După o jumătate an, m'am reîntors. Eu pierdusem iar, optimea însă câştigase.

Intre orele cinci şi şase trebuia să vie bătrâna, aşa îi era obiceiul. Venii şi eu exact. Băbuţa stafidită sosi şi întrebă modest dacă n'a câştigat de astă dată. Tânărul negustor nu scoase nici o vorbă, îi făcu semn să se apropie şi-i numără banii pe tejghea: şase sute douăzeci şi cinci de mărci!

Vânzătorul îi dădu un plic, ea puse banii înăuntru şi-l băgă cu grijă în traista ei de cerşetoare: două pânişoare vechi, un măr şi puţină brânză se găseau înăuntru. Mulţumi încet, liniştită şi spuse adânc convinsă: „Vezi, domnule, dacă vrea Dumnezeu, tot se poate câştiga la loterie şi fără loz".

Geambaşul roşcat ar rânji batjocoritor.

Eu însă nu mai ştiu ce să cred.

PRIMII PAŞI

Scrisoare deschisă

Scrisoarea aceasta, cea din urmă din viaţa mea, mi-a adus'o factorul înapoi, cu menţiunea „Necunoscut la această adresă". Cum o să cred?

Necunoscut pe strada unde şi azi atârnă de poarta neagră de fier casei tale, tăbliţa cu numele tău de reputat profesionist?

Necunoscut de factorul poştal, care se ploconeşte până la pământ când te vede şi mai ales când primeşte bacşişul tău generos?

Dar factorul acesta sărac şi amărît, a scris aşa pentrucă aşa ai voit tu. Ultima mea speranţă a murit azi, aşa cum moare o floare de câmp săracă, născută toamna târziu. Ştiu bine că nu te vei mai întoarce la mine. Peste inima mea, peste viaţa mea desnădăjduită, se lasă un pustiu lung şi dureros, ca o noapte a morţii. Peste ochii pe unde a trecut de atâtea ori voluptatea săruturilor tale, trece ca o trenă îndoliată, tot visul vieţii mele... Te cunosc atât de bine. Nu vei mai veni, pentrucă nu poţi erta. Amorul propriu, orgoliul este ultimul sentiment neînduplecat în voi bărbaţii şi mai ales în tine. Mi-ai spus-o doar de atâtea ori: „Infidelitatea ca şi moartea, nu admite nuanţe"...

Şi am greşit. N'am greşit cu inima aceasta mică şi îngheţată care n'a avut alt Dumnezeu decât pe tine. Am greşit poate cu mintea mea nebună, cu raţiunea aceasta mizerabilă, fără de care lumea ar fi fericită ca într'o dulce şi veşnică copilărie...

Adu-ţi aminte...

Sunt 4 ani de atunci. Aveam doar 18 ani. Dintr'un colţ de ţară sărac şi trist, am venit într'o toamnă rece şi umedă, ca o peşteră, să mă înscriu la facultate. Peste costul taxelor. — daţi cu milă de o mamă săracă, cu cinci copii, — nu aveam decât câţiva bani şi aprobarea de cămin. Eram la ghişeul secretarului acela bătrân, meschin şi rău. Când mi-a spus suma taxelor — alta decât ştiam eu — şi am încercat timid să întreb, dacă nu e o greşală, mi-a trântit fereastra aproape peste mâni şi m'a lăsat plângând. Atunci ai venit tu. Ai ciocănit în geam cu mâna ta mică de copil şi când a apărut omul rău şi hursuz şi te-a văzut a devenit dintr'odată linguşitor şi slugarnic. Nu mai auzeam decât: „Da, domnule profesor, da. domnule profesor...

Nu ştiu nici azi ce-ai făcut, dar mi-a dat imediat carnetul, m'a înscris şi şi-a cerut mii de scuze.

Cât te-am căutat de atunci. Cine eşti? Cum puteai fi profesor aşa de tânăr la o vârstă când alţii învaţă încă în facultăţi? De ce te-au impresionat lacrimile unei fete care plângea ca o mie altele pe sălile universităţilor? De ce nu m'ai întrebat cel puţin cine sunt, sau de ce — însfârşit, — nu te-am întrebat eu cine eşti, ca să ştiu cui pot mulţumi.

Disperată, mi-am luat inima în dinţi şi l-am întrebat tot pe secretarul bătrân şi rău. Am aflat, da, erai profesor la colegii din ultimul an. Cât am suferit pentru asta. Insfârşit într'o seară de iarnă, urîtă, cu ceaţă şi polei, m'am rugat de o colegă din anul ultim, în vârstă, urîtă şi bolnavă, să mă ia cu ea la cursul tău. M'a mângâiat şi mi-a promis, dar n'a uitat să adaoge, privindu-mi faţa şi ochii aprinşi de o văpae lăuntrică: „Fetiţă mică, să-ţi păzeşti inima. Altfel vei ajunge o epavă a vieţii ca mine".

Ai vorbit o oră, două, aşa cum vorbeşti tu pasionat, insinuant, spiritual în sălile tale arhipline de studenţi, care te divinizează. La sfârşitul orei, boala ta de piept te obosise. Sub ochi se adânciau două cercuri viorii. Atunci m'ai descoperit, ca un chip străin. Ai rămas cu o frază jumătate, ai deschis ochii, m-ai fixat şi ai terminat într'un minut. Ai eşit...

In urma tuturor studenţilor şi fetelor gălăgioase, am ieşit eu. Pluteam într'o lume de basm şi aş fi vrut ca viaţa să-mi fie scurtă cât o efemeridă... Ah, ce fericită aşi fi fost. Am ieşit în stradă. Era frig şi începuse sub o ceaţă deasă, o ploae vânătă de iarnă. Ca o imensă uzină, luminată, aştepta lipită aproape de clădire, o limuzină uriaşă. Ai eşit cu batista la gură şi cu gulerul ridicat. Şofeurul a sărit ca un sclav, ţi-a deschis uşa, te-a învelit la picioare, a aprins lumina. Când a închis uşa, în lumina becului din stradă, m'ai văzut. M'ai văzut sau te-am hipnotizat eu, cu toată puterea inimii mele, a gândurilor în care ardea un incendiu de simţiri, — şofeurul m'a poftit înăuntru. Nici azi nu mi-aduc aminte, ce-am zis, ce-am făcut când am intrat lângă tine.

— „E vremea rea şi vreau să te conduc acasă" — mi-ai spus. Simţeam că mor de ruşine, când după două ceasuri de umblet, şofeurul nu nemerea în mahalaua aceia oarbă şi plină de gropi, unde maşina sălta ca o corabie, casa mizerabilă în care stăteam. Calm şi blând, m'ai mângâiat: „Eh, nu avem noroc şi pace astăseară să-ţi găsim colivia. Vei dormi la mine, cuminte şi fără nici o grijă...".

Plângeam de teamă sau de fericire şi nu ştiam cum să şterg lacrimile mai repede, să nu mă vezi...

Nu mai uit şi atât aş vrea când voi muri, să-mi rămână în minte în clipa supremă. Cum am intrat în casa ta mare, luminoasă şi caldă. Cum am luat repede un ceai bun şi aromat. Cum te-ai retras şi nemţoaica aceia bună şi poate octogenară, cred, m'a desbrăcat, m'a încălzit, m'a învelit, în camera aceia — care era, ştiu sigur, a copilului tău, — cu jucării, cu desemnuri, cuverturi colorate...

Am dormit, obosită de emoţii şi poate de fericire. M'am deşteptat târziu. Bătrâna a venit uşoară şi blândă: „*Guten Morgen, mein Kind*".... Am găsit rochiţa mea săracă, curăţită, pantofii şterşi. Mi-a adus cafeaua cu lapte la patul mic şi roz de copil, te-a scuzat că ai plecat la treburi. I-am sărutat mâna de bucurie, ea m'a îmbrăţişat şi am ieşit. Pe biroul tău somptuos şi încărcat de cărţi, am văzut o fotografie. O femee frumoasă, cu un copil blond şi drăgălaş ca o păpuşă de Nüremberg...

N'am vrut să ştiu niciodată, dacă este al tău, dacă eşti însurat, dacă ai obligaţii... şi nici azi nu ştiu bine. Tu nu mi-ai spus şi eu nu te-am întrebat niciodată.

Aşa a venit luna Mai. Am primit fără să fi cerut o bursă de la o Prefectură. M'am mutat în odăiţa asta, care mâne îmi va fi cavou. Invăţam tot timpul, că aşa îţi plăcea... şi te-am aşteptat. Nopţi lungi—lungi cât nopţile polare, — şi seri de-arândul, fără să închid ochii. Dimineţile mă găseau amorţită şi desfigurată ca pe femeile acelea devastate de viţii şi narcotice. Trebue să vii odată, — mă gândeam.

Inima mea te va smulge odată şi te va aduce aici, ca pe singurul ei Dumnezeu şi singura ei raţiune de a fi. Şi într'o noapte — poate la 10, la 11, — când luna tremura prin fereastră pe braţele mele o lumină rece şi albastră, am auzit un ciocănit în uşă. In uşa pe care de când am venit, n'a bătut nimeni. Mi-am strâns fruntea şi inima care înebunise. Şi te-am primit... Erai tu, dar putea să fie oricine, un făcător de rău, un trecător. In conştiinţa mea pe jumătate pierdută, tu erai, tu trebuia să fii...

Erai obosit, dar frumos şi otrăvitor ca o floare exotică. M'ai luat de braţe, m'ai aşezat şi ţi-ai rezemat capul uşor de mine.

— Nici eu nu găsesc astăseară casa. Dacă n'ai prejudecăţi, cum sunt fetele de provincie pline de principii ca o carte de fizică — voi dormi aici.

Am pentru toată lumea şi pentru Dumnezeu prejudecăţi, dar pentru tine nu, — şi ţi-am spus-o. Şi ţi-am adăogat: Am o carte de terminat. Voi ceti toată noaptea şi când voi obosi, voi adormi la picioarele d-tale...

Dumnezeule, eu ştiu că am murit în noaptea aceia şi nu voi mai învia niciodată. Voi fi totdeauna umbra aceleia care a adormit în braţele tale, care a intrat ca fumul alcoolului, în sângele tău, care ţi-a dat într'o supremă uitare şi voluptate, toată comoara tinereţei ei şi tot norocul.

Pe fotografia, cu care voi muri ai scris mai târziu: „Ţie, toată inima şi tot sufletul meu, pentru cei mai frumoşi ani ai tăi dăruiţi mie...".

Aşa a fost patru ani. O colegă rea şi perfidă m'a învăţat „*să raţionez în iubire*". Oboseala şi suferinţa bolii tale, care te făcea nervos şi lângă mine, m'a învăţat să cred că e altceva. Mi-a dat ideia să te chinuesc şi să-ţi cer schimbarea stării tale civile în favoarea mea. Ţi-am scris aşa dar — după un schimb de cuvinte „că nu te mai iubesc, că dacă te-aş iubi, n'aş putea rămâne toată viaţa pe pragul casei tale, unde nu pot intra din convenienţe sociale".

Când te-ai făcut bine, după congestia grea, n'ai mai venit. Şi ea m'a învăţat să mă răsbun. A aflat că eşti convalescent şi ieşi în fiecare zi la 11. Am găsit un cavaler, un student dintr'o mic ca el, înfumurat şi prost, care imită artişti de cinematograf, l-am luat la braţ şi am ieşit cu el.

Mă forţam să fiu tandră şi intimă.

N'am făcut nici 20 de paşi cu el. Din urmă am auzit brusc oprindu-se o limuzină mare, stopând cu toate frânele într'un sgomot puternic. Era chiar lângă mine. Şofeurul a deschis uşa violent şi când am întors capul, mi-ai poruncit să intru. Animalul acela arogant, m'a ţinut strâns, m'a imobilizat şi m'a întors spre el. O clipă a fost tot. Maşina a alergat nebună şi eu am rămas aiurită, în urechi numai cu sgomotul uşii care s'a închis, — ca o uşă de cavou peste viaţa mea.

De atunci sunt 6 luni. Iarna, înfloreşte pe geam florile fantastice ale gerului. Am supravieţuit până la această ultimă scrisoare, care te-a găsit necunoscut. Simt cum de sub fereastra, pe care se găsesc uscate două flori de iasomie — ce-ţi plăceau atât — se ridică, noaptea ca un evantai sinistru o aripă neagră.

Pe ochii care-au plâns atâta şi pe gura amară, ca amarul acelor de brad, se lasă amorţeala unui somn veşnic...

*

Asta este tot ce voiam să-ţi spun. Ba da, şi să te mai rog ceva. Din când în când să-ţi aduci aminte de viaţa aceasta care-ţi mărturiseşte în clipele din urmă, că în ea n'au avut loc decât două drumuri: *Iubirea ta şi moartea.*

Peste câtva timp, vei avea şi dovada supremă, că al treilea drum nu l-am cunoscut şi nu l-am găsit niciodată.

ZOE ADAMESCU

Intâmplare tristă

As'noapte adormi fără zăbavă
Mătuşa mea ce-a împlinit un veac.
Nu arăta slăbită nici bolnavă,
Dar pentru moarte nu se află leac.

Şi-a priponit de paiul lumânării
Suflarea-i creştinească, s'a rugat
Să fie îngropată acătării,
Apoi dori rachiu şi surogat.

Ne-a îngăimat că vede un moşneag:
— E 'ngheboşat caşi Ion al meu
Şi tot ca el e de-un picior beteag!
Dar noi am priceput că-i Dumnezeu.

Şi ne-am rugat spre răsărit de soare.
Mătuşa Safta 'n bobi pune temei:
— Pân'or cânta cocoşii, baba moare;
Mai bine daţi-mi mie fuşta ei!...

Apoi bătu sfioasă pela porţi
S'adune babe pentru scăldătoare
Mătuşa se 'ntâlnise cu cei morţi
Şi-acum zâmbea a bucurie mare,

Să nu ne pară baba o momâe
Şi Cel Prea Sfânt o necurată iazmă,
Ne-am afumat în suflet cu tămâe
Şi am băut tot şipul de aghiazmă.

Când a venit părintele Ilie
Cu patrafir zoios sub antiriu,
In jurul moartei râs şi veselie:
Băusem sticla babei de rachiu!...

Şi-am priceput dece biata mătuşă
Muri cu-un zâmbet de vreo şapte coţi,
Iar Dumnezeu din colţu-i, de la uşă,
Zâmbea a iertăciune pentru toţi!...

AUREL LEON

Literatura sportivă și sportul literar

Terminologia sportivă

V'am expus, opiniile autorizate a doi din cei mai proeminenți reprezentanți ai civilizației Europei occidentale, nu ca să mă raliez la ele, căci m'ași abate de la subiectul acestui articol, și, pentruca dv., văzând cum e privit excesul de exerciții corporale de către oamenii serioși din țările apusului, să puteți deduce cât de mult acord eu acestei îndeletniciri fiziologice, atunci când îi recunosc dreptul la viață în țara noastră, țară eminamente agricolă — și care te pomenești că va deveni și eminamente sportivă cândva — dar nu admit amestecul ei în fardarea, mutilarea și scâlcierea sărmanei limbi românești, destul de greu încercată în frământările din trecutul nostru istoric, prin atâtea influențe streine, și apoi apărată, salvată, primenită și naționalizată cu jertfe eroice de marii înaintași, îndrumătorii culturii și literaturii noastre.

Pentrucă e un atentat și atentatul nu poate să nu ne îngrijoreze, când pornește din partea unor mușchi bine exercitați, cu fibrele trainice și elastice, împotriva celui mai plăpând dintre mușchii noștri, dar pe cât de plăpând pe atât de delicat, de fin și reprezentativ, prin rolul ce joacă în organismul omenesc: limba. Sportul n'are nevoe de limbă. Ea e singurul mușchiu, pe care el nu-l poate fortifica. Să-l lase în grija altora.

Ați avea dreptul să credeți că e o glumă, dacă din nefericire faptele n'ar confirma spusele mele, pentrucă marea majoritate a tineretului nostru, școlarii cu șepci și fără șepci, de toate nuanțele și gradele învățământului, citesc azi cu pasiune—nu cărți de literatură — ci pagina sportivă a gazetelor, mai rău decât Englejii lui Victor Bérard și și-o asimilează, lăsând să se denatureze pe nesimțite graiul în care a fost scrisă Miorița și Dulcea Bucovină, prin adăogiri de termeni inutili și insultători pentru o ureche cultivată.

Vă rog să vă dați osteneala și să vă îndreptați puțin atenția mai întâi asupra unor titluri ciudate, ivite nu de mult timp în cotidianele noastre: „*Botezul bobului*" la nu știu ce regiment de artilerie. Angajarea aceasta a uneia din marile taine creștine, botezul, la un simplu și infim bob, care la prima vedere și până la citirea întreagă a reportajului nu se poate ști dacă e de mazăre sau de grâu, ni s'ar părea o parodie rituală, dacă n'am citi în cuprinsul articolului numele câtorva distinși ofițeri, garantând seriozitatea ceremoniei dela care n'a lipsit nici preotul garnizoanei. Și într'adevăr, articolul ne arată că — în afară de odraslele legitime și naturale ale creștinilor din țara noastră — mai pot fi muiate astăzi în căldarea sacro-sanctă a bisericii și săniuțele de dat pe ghiață.

Alt titlu sugestiv: „*Programul returului diviziei naționale*". Neologismul atât de proaspăt „returul" sună cu atât mai strident, cu cât îl apropiem de un alt titlu foarte democratic, apărut tot acolo, în pagina sportului: „oborenii pleacă în Orient". Mă gândesc ce încântător o să fie pentru sărmana ureche a vechilor oboreni, în ziua când se va anunța programul *returul oborenilor*...

Dar semnele noastre de întrebare se înmulțesc cu fiecare titlu creiat de spiritul, nu atât inventiv, cât mai mult imitativ al amuzantei pagini sportive. M'am oprit cu nedumerire în fața a două cuvinte scrise cu litere foarte mari: „Magazin intern". Știam că vorbei *magazin* i s'ar potrivi multe calificative: bogat, sărac, asortat, luxos, modest; dar acela de *intern* și *extern* întrece marginile ori-cărui snobism, fie el chiar al sportmanilor, și-ți deșteaptă curiozitatea să vezi ce fel de marfă conține.

Am făcut și eu această investigație și am găsit în ciudatul magazin o serie de informații, cum e de pildă următoarea:

„Echipa feminină de hokey pe ghiață va susține un match la Iași contra unei... *combinate* a jucătoarelor locale..."

Trec peste substantivul nou-născut „combinată", asvârlit ca o minge de tenis pe terenul neted al graiului românesc și fac un mic popas în fața altui titlu și mai ciudat: „*Jocurile dela Cluj și bilanțul escapadei*".

Las financiarilor bătaia de cap să descurce apropierea hibridă dintre *escapadă* și *bilanț* și îmi iau libertatea să vă fac să gustați savoarea altui titlu tot atât de nou și de surprinzător: „*Inaugurarea sezonului profesionist*", titlu care ne mână fără voe gândul spre calendarul strămoșesc, pe care văd că ni-l complică, înmulțind anotimpurile—cărora le zice *sezoane* — după profesiuni și făcându-ne un nou calendar în cap.

Urmează apoi: „*O excelentă performanță a echipei rapid*", cu explicația dată în același titlu că „*Vienezii se refac*". Mărturisesc că la început m'am bucurat, crezând că e vorba de o refacere a sărmanilor vienezi, atât de crud încercați în recenta mișcare potolită cu tunurile. Am citit însă articolul, am văzut că e vorba, nu de revoluție ci de un match; dar n'am înțeles nimic, pentrucă iată cam ce fraze conține el:

„Se pare că declinul *succesului* austriac n'a fost de cât pasager... Faptul că matchul s'a *consumat* la Viena și cunoscând exigențele publicului local, ne îndrituește să credem că *învinșii au aliniat cel mai bun efectiv*"!

Ce o fi însemnând aliniere a unui bun efectiv, mai ales ca operă a unor învinși, m'am întrebat singur, dar n'am găsit răspuns mai satisfăcător de cât de abia în filosofia simplistă a Conului Leonida: „treaba statului", la care eu adaog: treaba sportului.

Și tot așa urmează cu aceleași litere pompoase, titluri din ce în ce mai obscure, mai mucalite și mai pline de mister, ca: „Formația *teamului* nostru", „*Ringul* internațional", „*Gala* româno-germană" și multe altele.

Mă întreb ce figură ar face azi un onest negustor, om cinstit și cu frica lui Dumnezeu, când fiul său, licean sau elev al cine știe cărei academii, vine să-i spue:

— Tată, dă-mi cinci sute de lei, și să nu mă aștepți azi la masă, fiindcă trebue să iau parte la *gala ringului internațional într'o excelentă performanță a teamului nostru, cu ocazia sezonului profesionist.*

Cred că bietul om și-ar face cruci și ar reflecta cu amară melancolie la banii cheltuiți în zadar cu instrucția băiatului.

Stilul sportmanilor

Mă silesc din răsputeri să nu obosesc atenția dvs. cu prea multe grozăvii de soiul acesta. Va trebui totuși să insist asupra conținutului unor articole, pentrucă numai o documentație bogată vă va putea face dovada primejdiei ce ne amenință. Și mai am de partea mea și circumstanța ușurătoare că citațiile mele, fiind luate dintr'un muzău cu totul original de curiozități, vor fi distractive.

Iau la întâmplare un articol intitulat: „*In preajma sezonului de Hokey*" și găsesc în el următoarele inovațiuni linguistice, pe care le supun aprecierii dvs.:

„Culorile noastre au înregistrat — *crescând* — rezultate frumoase". (Culori care cresc...)

Țara noastră a cucerit cupa *turneului de consolare*... iar în *clasament* s'a situat înaintea Italiei".

„Rezultatele din *competițiile mondiale* sunt lăudabile".

„Atacantul Doctor Watson s'a stabilit în Elveția".

„Franța aduce anual canadieni cu nume.... „*franțuzite*".

„Binecunoscutul *internațional austriac*... Walter Sell a arătat... lucruri bune...!"

„Telefon-Club va invita la 14 Ianuarie pe *Sparta* din (de unde credeți?).... din Praga!"

„Căpitanul verzilor — un căpitan probabil, foarte generos — va acorda sprijinul său telefoniștilor".

La sfârșit articolul ne anunță că se va creea și „o secție de *juniori*, unde vor juca *numai* elevi de liceu".

Tot din isvorul acesta original mai aflăm că:

„Gheorghe Axioti, campion național *semi-greu*, Gheorghe Covaci, *fost* campion național ușor, și Aurel Toma, fost deținător al titlului național de *categorie muscă*, se găsesc la Paris, unde, Aurel Toma de catogorie muscă a primit decizia la.... *puncte*".

Acolo însă unde temelia educativă și culturală a școalei sportive se oglindește mai viu, sunt articolele de polemică profesionistă.

Fiindcă pagina sporturilor abundă și în acest gen de literatură. Din citirea lor se poate deduce că exercițiile sportive, în loc să liniștească organismul și să dea judecății omenești sângele rece necesar, în clipa de grea cumpănă, mai rău irită nervii și-i provoacă la eșiri violente în unele articole, suigeneris, dintre care am putut spicui titlurile următoarelor: „*Așteptări infirmate*", „*Gheșeft muscălesc*" și „*Azi cartofii, mâine țațele*".

In cel dintâi e criticată *gala de ghiață* dela Otetelișeanu, unde *comedia congelată a cuplului* Zank-Focșa a impresionat asistența și în care campionul regional a reamintit publicului că rămâne *Star* în *împărăția gheturilor bucureștene*.

Gheșeftul muscălesc vorbește de „*aștrii muschiului universal*" și ironizează asistența de la Chișinău, spunând că e o elită compusă din oameni cu semințe între măsele.

Iar cel de-al treilea abundă în trivialități care probabil că au scăpat controlului cenzurii, așa cum alunecă și pe sub vederile majorității cititorilor, căci cei mai mulți nu dau atenție divagațiilor din aceste coloane, ieroglifice și indescifrabile. Imprumut din text doar următoarea frază — poate cea mai atenuată — a sus-numitului articol-revolver.

„In ziua în care câinii nu mai aleargă cu covrigii în coadă n'are nimeni.... *smuceli* să doneze trofee de zeci de mii de lei, etc., etc.".

Simptome ingrijorătoare

Stăruesc asupra declarației mele dela început că nu am nimic împotriva sportului și cu atât mai puțin împotriva celor care se îndeletnicesc cu această meserie destul de onorabilă. E drept că aud pe mulți întrebându-se cu nedumerire de unde se găsesc fonduri pentruca nenumărate echipe de foot-baliști, hokeyști și ski-ori să plece prin ținuturi depărtate, cu cheltueli, fără îndoială, destul de mari, atunci când pentru cultură și pentru artă ne arătăm foarte parcimonioși și invocăm criza actuală, ori de câte ori se pune chestiunea unei propagande românești în străinătate.

Engelberg, Chamonix, San-Moritz, Milano până și Ankara, au devenit numiri intime și și-au redus cu mult, parcă, prin puterea magică a diverselor sporturi de vară și de iarnă, numărul kilometrilor ce ne despărțeau de ele.

Se uită atâta lume uimită la transformările repezi rezultate din mașinismul modern în viața noastră socială. Bătrânii sceptici dau din cap cu mâhnire, gândindu-se la cine știe ce urmări rele. Cei optimiști fac reflecții glumețe, cum e aceea destul de cunoscută că mai înainte se purta volan la rochie, pe când acum a trecut rochia la volan.

Eu nu mă asociez cu nici una din aceste păreri.

E greu să înfrunți curentele la modă dintr'o anumită epocă. In schimb e foarte ușor să-ți aperi casa de furtună, zăvorind

bine ușile și ferestrele și consolidând — fie cu jertfe — părțile slabe ale clădirii.

Incolțirea unei literaturi spor tive la noi — oricât s'ar părea de inofensivă — e un semn de slăbire a culturii minții și inimii. Și asupra acestui punct vă cer voie să stăruesc aci câteva minute.

Sub titlul „N'allez pas a l'Université", d. Bernard Shaw dă într'un articol interesant alarmă asupra falimentului învățământului actual și pornește o adevărată *șarjă* împotriva Universității.

„Părerea mea e — zice distinsul scriitor — că ar trebui să radem de pe pământ toate universitățile și să presărăm sare pe urma lor.

„Am văzut foarte de curând civilizația distrusă de un războiu teribil. Și încă nici nu știu bine până acum dacă ea n'a fost cu desăvârșire distrusă; dar lucrul nu interesează, întrucât războiul ne-a arătat că această civilizație era destul de superficială.

„Răsboiul a fost făcut de oameni, care au trecut prin Universitate. Sunt în lume două clase în adevăr periculoase: aceia a semidocților, care au distrus jumătate din civilizație și a perfecților intelectuali, care erau gata să distrugă lumea întreagă.

Universitatea formează oameni cu mentalitatea artificială. Dar mă veți întreba: Ce trebue să facem? S'o părăsim?

„N'aș ști ce să vă răspund. E ceva de învățat și în Universitate. In ea ești instruit să cugeți ca toată lumea, ceeace e un mare câștig, pe care eu l-aș recomanda băiatului meu, dacă aș avea unul.

„L'aș trimite la Universitate și i-aș zice: „Bagă bine de seamă, nu te lăsa să fii îndopat cu ideile lor contrafăcute. Nu te atinge de cărțile, pe care ei te vor sfătui să le citești. Sau prepară din ele atâta cât să nu fii expus la cădere în examene.

„Timpul pe care ar bănui că l-ai întrebuințat cu această lectură, consacră-l cărților scrise de oameni, care știu în adevăr să scrie".

Și, după oarecare alte sfaturi și îndrumări destul de fantastice și exagerate, pe care le dă fiului său, d. B. Shaw încheie cu următoarea reflecție:

„Numai individul care știe să păstreze în minte tot ceeace ar trebui să uite, ajunge ușor la cele mai înalte trepte universitare".

Marele scriitor a pus—evident — multă, foarte multă amărăciune în constatările sale. Dat fiind mai ales spiritul revoluționar, îndestul de cunoscut, din care ele emană, suntem în drept să-i bănuim lipsa de obiectivitate. Trebue să reținem însă din acest articol—scris cu destul talent și din care eu am citat numai fragmente — sugestia că învățământul nostru de toate gradele trebue pus numai decât în pasul vremii, fiindcă în foarte multe privințe el a început să sune strident și dă rezultate pasibile de cea mai severă critică.

In numărul viitor despre „Programele școlare", „Manualele didactice", „Sportul literar", „Un atentat împotriva graiului românesc".

I. A. BASSARABESCU

NOTA. — Vezi Nr. trecut.

Cantilenă

pentru Vanilu

Femee bună,
Femee rea! —
A strigat o cucuvea...
Poate că e ora noastră
Poate că e ora ta.

Femee rea,
Femee bună.
Ți-s ochii de peruzea,
Sărutarea ți-e nebună
Și alintul catifea;
Dar ți-e vorba cu minciună.
Femee bună,
Femee rea.

Femee bună,
Femee rea!
U-hu-hu! în noapte sună.
Simt că inima se strânge...
Zadarnic vei țipa și plânge,
Că martor numai blânda lună
O voi lăsa nopții de sânge,
Femee rea,
Femee bună.

DINU VOINESCU

Alice Călugăru

de OTILIA CAZIMIR

A trecut „Săptămâna Cărții". Ne-am amintit, cu o pietate cât mai deslegată de cele pământești, așa cum se cuvine față de niște oameni care clădesc în impalpabil și'n imaterial, de chinuiții gândului și ai slovei. Ne-am amintit de scriitorii care trăesc, de cei care au fost și nu mai sunt, de cei care sunt fără să fie.

S'a vorbit, bine înțeles, și despre literatură feminină. Adică, despre literatura scrisă de femei, deoarece între literatura feminină și literatură pur și simplu deosebirea nu stă de obiceiu decât în iscălitură. Există atâtea pagini de literatură feminină care n'au nimic feminin în ele, — ba dimpotrivă, — deși femeile cu spirit francamente viril, ca M-me Ackerman de pildă, sunt excepții, ca monștrii. Dar există și pagini gingaș-feminine scrise de bărbați. Și nimeni nu găsește anormal acest lucru. Dimpotrivă, când se spune despre un scriitor că are „sensibilitate feminină", se pare că i-se aduce un prețios elogiu. Eu una însă dacă aș fi bărbat, m'aș simți deadreptul ofensată...

A trecut „Săptămâna Cărții"...

Și nici măcar cu acest prilej oficial, când toată lumea era în căutarea unui „subiect" de circumstanță, nimeni n'a pomenit de cea mai mare poetă româncă, — de Alice Călugăru.

Cititorii ei pasionați de pe vremuri, au avut timp s'o uite. Iar generația proaspătă, care n'are vreme să răsfoiască nici revistele nouă, dar încă pe cele vechi, nici nu i-a auzit de nume.

Alice Călugăru n'a mai scris de douăzeci de ani în românește și de zece ani în franțuzește. Cele mai bune versuri ale ei au rămas uitate prin revistele de pe vremuri. Nu s'a găsit nimeni să le adune într'un volum.

Despre Alice Călugăru s'a știut totdeauna foarte puțin. A dus o viață zbuciumată și vagabondă,—o viață cu drumuri multe, care o apăsa ca un blestem:

Ah! Nu mai știu pe care țărm, ca moartă,
Sunt aruncată iar. In care parte
A lumii, valul zilelor mă poartă, —
Dar simt că pretutindeni sunt departe...

Atât de tristă 'n suflet se ridică
Beția zborului mereu 'nainte,
Că nu mă uit în urmă: căci mi-e frică
De suferința-aducerii aminte...

...Voi, ce-ați voit ca soarta să mă'ndrume
Spre voi, — o, cum aș vrea să nu m'alunge!
Dar cum să vă urmez în larga lume
Când însă-mi eu nu mă mai pot ajunge?

Aș vrea să dau viața mea întreagă,
Și inima-mi în care patimi luptă...
Dar inima-mi, de câte ori se leagă,
De-atâtea ori de-un nou exil e ruptă.

Și-atuncea, resemnarea mea mă lasă
Ca să fiu smulsă și rătăcitoare,
Purtată 'n veci, cu lenea dureroasă
A ramurei de iederă pe mare.

(Continuare în pag. VI-a)

Viața lui depinde de *un* fir delicat . . . .

LUX
woollens, silks all lovely fabrics

Firul s'a rupt, un ochi a scăpat și ciorapul s'a dus! Și-a perdut elasticitatea fiindcă a fost spălat cu un săpun ordinar. LUX i-ar fi prelungit viața, fiindcă LUX păstrează toată elasticitatea țesăturilor delicate.

Numai LUX

pentru lingeria fină

Asta e „biografia" Alicei Călugăru. Mai mult, cine-ar avea dreptul să-i ceară? A privit lumea din jurul ei cu neîncredere și spaimă, ca o sălbătăciune rătăcită. Mă uit la o fotografie a ei de-acum douăzeci de ani: o fată frumoasă care surâde. Dar surâsul e străin și ciudat pe chipul prea stilizat și pur. Și ochii mari și neînchipuit de triști privesc așa cum știu să privească ochii celor care văd dincolo de lume.

La vârsta când abia ieșise din copilărie, Alice Călugăru și-a tipărit primele poezii într'o broșurică: *Viorele*. Prin 1912 a plecat din țară. A rătăcit prin Belgia, s'a fixat la Paris. De acolo a trimis *Vieții Românești* cele din urmă și cele mai minunate poeme ale ei: *Cântecul urciorului, Ploaia, Nuferii, Buruieni, Șerpii, Trufie, Cântec de plasă.*

Pe vremea aceea erau mulți care le știau pe derost:

Acum, desăvârșit și neted când te ridic ușor din roată
Te ard în flacări și la soare, prin foc să-ți auresc pământul.
Imbălmășat și plin de cânturi, de-acum, urcior, vei fi veșmântul
In care 'și va 'mbrăca izvorul un val din apa lui curată.
...Și'n singurateci seri de vară, când steaua Venerii păgână
In cerul rășuriu și dulce o să se-arate zâmbitoare,
Te voiu zvârli, legat de-un capăt al unei lungi încingătoare,
Să prinzi imaginea-i ce'n taină și-adânc va străluci 'n fântână...
(Cântecul Urciorului)

Azi am văzut înfiripată făptura ploii mlădioasă :
Avea o haină cenușie și foșnitoare de mătasă.

Purta pe umeri mii de lanțuri subțiri de-argint, până la brâu,
Dar le zvârlea pe rând, din treacăt, pe apa tulbure de râu.

Și de inele fără număr îi erau mânile 'ncărcate,
Și le scotea, pe fiecare, și le zvârlea în lac pe toate...
(Ploaia)

Păuni cu ochii aroganți și siguri!

...Veneau, pe-un drum de prund și de pietrișuri
Păunii verzi. Păreau în mers semeț
Că-s snopi culeși din scumpe secerișuri
De ierburi rare și de flori de preț...
(Trufie)

La Paris, Alice Călugăru a început să scrie în franțuzește. Iscălea *Alice Orient*. In 1914 a luat premiul al doilea și medalia de aur la concursul de poeme al „Feminei", transpunând în limba lui Racine *Cântecul ei de plasă.*

Aruncă-mi, adormită mare,
In coaja pieritoarei vieți, —
Din ape calde și amare,
Aruncă-mi stropii fără preț
Ai surelor mărgăritare.

...Să 'nșir o vreme îndelungă
Comoara valului amar,
Pe-un fir pe care se alungă, —
Să 'nșir cu clipele 'n zădar
O salbă limpede și lungă.

Dar n'am ca să le cânt fierbinte,
Ca să le-aleg, ca să le cern,
Ca să le port, — decât cuvinte,
In șiruri moi și lungi s'aștern
Podoaba-aducerii aminte...

Henri Duvernois scria atunci despre versurile străinei:

„La médaille d'or a été attribuée a M-lle Alice Orient, dont le poème si curieux et si artiste rélève un sens affiné de la nature et une grande maîtrise dans l'expression poétique de la pensée".

Astea se scriau acum douăzeci de ani... Și *Perlele* Alicei Orient le-am regăsit azi într'o *Femina* cu filele ușor îngălbenite, printre modele de rochii prea vechi ca să mai pară demodate...

Jette-moi, sombre mer attiédie et qui dors,
Tes violettes sur le sable...
Jette-moi les subtils atomes de ton or
Perdu dans tes flots innombrables.

Et parmi les milliers de conques qui se brisent
Et dont l'être frêle se meurt, —
Surprends mon coeur, ô mer, avec tes perles grises
Et leur ruisselante splendeur!

...Mais sur la grève jaune ou les mouettes se mouillent
Les ailes, je suis comme au seuil
Inaccessible d'un royaume ou s'agenouillent
Ma convoitise et mon orgueil...

Și după asta, glasul fermecat al poetei a amuțit. Sufletul ei straniu a rătăcit o vreme printre noi, cum rătăcește îndelung și dulce ecoul clopotelor prin păduri. Pe urmă, vibrațiile lui s'au depărtat în trecut și s'au stâns. Pe Alice Călugăru am uitat-o.

Dar după zece ani, *Bibliothèque du Hérisson* din Amiens a tipărit un roman de Alice Orient: *La tunique verte.* O carte ciudată, descusută, care are aerul unei dureroase confesiuni, — o carte scrisă pe pragul nebuniei sau al morții:

...je ne ressens qu'une sèche tristesse, comme une toux dans une poitrine... Une tristesse amère sur mes lèvres, et désespérée...

Nu putem ști ce s'ar mai fi putut întâmpla cu Lilis din *La tunique verte*, cu Lilis cea care și-a pierdut sufletul pe o masă de operație. Cartea se sfârșește cu *happy-end*. Dar legenda cu bunica și cu garoafa roșie de la „Sinaïca", povestea cu banditul Zdrelea, fuga de la Mânăstirea Pasărea și intervenția inexplicabilă a socialistului monden salvator, ni-se par adăogate la sfârșitul cărții doar pentru farmecul exotic al culorii locale valahe.

Dar nu în subiect,—care nici nu există, — stă valoarea romanului. Ci în stilul chinuit și pur, în amestecul bizar de notații subtile, de prețiozități uneori ușor afectate, de trăsături neprevăzute de humor, de cochetărie puerilă, — cu o gravă, profundă și otrăvită luciditate.

Deschid cartea la întâmplare, să reproduc cel dintâi început de frază:

Une automobile a fait: A A A A! comme une personne qui ferait examiner ses amygdales...

Cartea asta amară și tulbure a fost cel din urmă mesagiu venit de la poeta *Nuferilor*. Au trecut zece ani de-atunci.

Alice Călugăru trebuie să fi murit demult.

Poate că prin cuferele ei de pribeagă vor fi rămas file chinuite cu scrisul cel inegal și neliniștit. Dar cine să caute, și cine să înșire „în salbă limpede și lungă" toate mărgăritarele pe care, orgolios și gingaș scafandru, le-a cules din marea zbuciumată a vieții ei, — „purtând subțire plasă'n dinți"?

OTILIA CAZIMIR

CINE VREA SĂ PLECE LA KARLSBAD
CITEȘTE BROȘURA
„INDICAȚIILE ȘI CONTRA INDICAȚIILE CUREI DE KARLSBAD"
DE Dr. GRIGORE GRAUR
LEI 40
Editura „Adeverul"

Sub semnul predestinației

„Creanga de aur" roman, de Mihail Sadoveanu

Ultimul roman al lui Mihail Sadoveanu este caracterizat prin deplina înflorire a tendințelor spirituale conținute în germen în operele precedente.

Tema aleasă este dispariția vechilor credințe, absorbite de noua religie, creștinismul învingător. Autorul, — departe de a scoate în evidență opoziția între creștinism și ceeace, în mod convențional, se numește păgânism se străduește dimpotrivă să arate continuitatea care străbate întreaga evoluție religioasă a omenirii.

Un bătrân profesor de geologie, spirit ager, înzestrat cu „o privire disjungând și reclădind elementele", cu prilejul unei excursii în munții Moldovei, mărturisește elevilor săi, că nu se consideră numai ca un adunător de roci, că nu caută numai să reconstitue istoria minerală a globului nostru pământean, ci scormonind alte sedimente, studiind datinele și credințele străvechi ale folklorului local, caută să restabilească legătura între cugetarea milenarelor dispărute și spiritul modern.

Evocând pe bătrânul mag, pontif al cultului întemeiat de Zamolxis, sălășluit în peștera dela vârful muntelui sfânt, profesorul împărtășește elevilor săi înțelepciunea străveche și totodată veșnică, aceea care nu este încătușată în silogisme, nici în formule verbale, ci „se bucură de împărtășire directă, o însușire de a pătrunde nesilit în miezul lucrurilor".

Ajuns la limita forțelor trupești, bătrânul pontif dac încredințează discipolului său iubit, Kesarion Breb, fiu de țăran din regiunea Ceahlăului, toată știința lui tainică, precum și semnificația simbolurilor, și-l trimite la locurile sfinte din anticul Egipt, întru perfecționare spirituală și religioasă.

In anul 780 după Hristos, Kesarion pornește deci spre Egipt, unde stă cei șapte ani statorniciți pentru o desăvârșită inițiere în misterele și științele egiptene. Apoi urmând porunca pontifului, se oprește la Bizanț pentru a cunoaște religia cea nouă, religia lui Hristos, care a cucerit lumea romană și cea bizantină, și a cărei faimă a ajuns până în munții Daciei.

Când în anul 787, în puterea vârstei, Kesarion Breb, înzestrat cu înțelepciunea magilor din vechiul Orient și cu aspra morală a religiei Dacilor, ajunge la Bizanț, găsește o lume adânc tulburată de lupta iconoclaștilor, de rivalitatea între ortodoxie și erezia arienilor. Pe tronul imperial domnea Vasilissa Irena, văduva lui Leon Isaurianul și mama lui Constantin al IV-lea. Irena luptă din răsputeri pentru restabilirea cultului icoanelor.

Observând oamenii și evenimentele cu puterea de pătrundere pe care o posedă numai marii înțelepți, Kesarion, din primul contact cu norodul și cu mai marii Bizanțului, își dă seama de adevărata stare a lumii bizantine din acel moment.

Cu incomparabila lui putere de evocațiune, Mihail Sadoveanu ne descrie locurile vestite din Bizanț, scenele din viața de toate zilele prinse pe ulițele întortochiate, în cârciumile umbrite, în vuetul hipodromului și în tăcerea rece a Palatului dela Augusteon; în fața noastră se agită o lume vie, animată de instincte și porniri elementare și eterne.

Kesarion, în strae albe de preot egiptean, trece printre oameni și fapte cu seninătatea înțeleptului care pătrunde dincolo de aparențe. Totuși săgeata dragostei eterne, care învinge sufletele cele mai tari, a străpuns inima lui Kesarion, lăsând o rană adâncă și o urmă tragică.

MIHAIL SADOVEANU

Personagiile care animă această vastă frescă sunt zugrăvite cu o meșteșugită măestrie și cu o profundă înțelegere a sufletului uman:

Impărăteasa Irena, în care Kesarion din privirea cea dintâi a recunoscut „lupoaica cu o patimă vie a măririi", înzestrată cu un simț politic ascuțit, desbrăcată însă de orice ținută morală. Constantin, fiul lupoaicei, „aprig ca și Vasilissa, mama lui, însă numai pentru desfătarea cărnei", geniul răului căruia îi va fi sacrificată blânda nepoată a sfântului Filaret. Stavriki, primul sfetnic al împărătesei, pe fața căruia Kesarion a „recunoscut numai decât semnul vulpei". Platon episcopul dela mănăstirea Sakkoudion din Bitynia, ființa fără nici o viclenie, credincios bisericii ortodoxe și prietenilor până la moarte. Filaret, cuviosul patrician, care împinge până la absurd mila creștinească, nenorocind familia lui pentru a cuceri fericirea eternă. Constantin, plebeul și uriașul servitor al lui Kesarion, care străbate evenimente minunate, neclintit în apucăturile lui și se întoarce la rostul lui strămoșesc de țăran moldovean.

Personagiul central este Kesarion Breb, ființă de o inteligență superioară și de o bunătate lipsită de slăbiciuni. Trecut prin școlile învățaților din Egipt și din Elada, depozitarul învățământului lui Zamolxis, taumaturgul ia contact cu creștinismul ortodox prin prietenul său episcopul Platon.

Lovitura ce o primește Kesarion în inimă într'o clipă, „singură în veșnicie și nemuritoare", dă făpturii lui un caracter mai uman, mai apropiat: la înțelepciune s'a adăugat o suferință tăcută.

Tot interesul romanului stă în apropierea între Kesarion și episcopul Platon. Prin acești doi înțelepți, care reprezintă două lumi profund deosebite, simțul religios antic ia contact cu credința nouă.

Amândoi se înțeleg dincolo de formulele scolastice, știind că se „cere preoților alte vorbe pentru acelaș lucru"; amândoi sunt convinși că „vorbele meșteșugite nu pot înlocui fapta", cu alte cuvinte că ritualul religios nu poate înlocui o viață exemplară; ei recunosc chiar că deseori slujitorii altarului sunt „cercetorii vieții și zarafii rugăciunilor".

Kesarion a învățat „a ceti semnul pe care l-a pus Dumnezeu în lucruri și în oameni", deci citește planul divin, prevestește evenimentele, totuși nu caută a îndepărta nenorocirile ce vor veni, fiindcă nu se cuvine ca rânduiala divină prestabilită să fie schimbată sau abătută dela drumul ei.

Această atitudine izvorăște din adâncul trecutului păgân și chiar astăzi a rămas în subconștientul poporului, care pretinde că ce ți se va întâmpla îți stă scris pe frunte.

Intreaga operă este supusă la două influențe puternice: inspirația panteistă și credința în predestinație. In adevăr, întreaga natură : oamenii, animalele, plantele, obiectele, participă la evenimente, sunt legate prin o solidaritate strânsă întru săvârșirea unui destin statornicit dinainte.

Lupoaica cu fiul ei, dregătorul cu profilul de vulpe, nu se pot manifesta altfel decât cum le este firea și sborul pasărilor, semnele naturii nu pot decât să prevestească faptele ce vor veni.

Totuși în fața misterului de nepătruns al vieții și a vrăjmășiei destinului, episcopul Platon are o ținută mai sigură. Indoiala nu s'a strecurat o clipă în sufletul său, pe când Kesarion întorcându-se cu tâmplele încărunțite în țara lui, să ia succesiunea bătrânului pontif dela munte, este ros de chinuitoarea constatare că „de ce suferă nevinovatul nu putem cunoaște în timpul nostru mărginit".

Stilul este extrem de variat; uneori, extrem de concentrat, lasă impresia fizică a eternității; altădată, lăsat în voe, merge în fraze suple, presărate de arhaisme și redă cu o vie intensitate ființele și atmosfera în care ele se agită. In unele locuri, stilul ajunge la o astfel de plasticitate încât îți procură o impresie fiziologică mai mult decât intelectuală și aci întâlnim pe M. Sadoveanu din tinerețe; în alte locuri forma devine severă, eliptică și strânge adevăruri subtile, parcă dezbrăcate de învelișul lor fizic, și aci ne găsim în fața cugetătorului matur de astăzi, care a adunat un imens capital de experiențe, de suferințe și de cugetare.

Cititorul grăbit se va găsi în fața a două dificultăți: prima de vocabular; se găsesc în acest roman, afară de moldovenismele obișnuite, și o seamă de cuvinte bizantine îmbrăcate în strae românești, care contribue la culoarea locală și au o muzicalitate deosebită; a doua dificultate este mai serioasă, ea provine din faptul că, deseori, lucrurile nu sunt spuse fățiș, ci trebue desprinse din învelișul lor formal printr'un proces oarecum intuitiv.

Evident Mihail Sadoveanu n'a scris „Creanga de Aur", pentru cititorii grăbiți și superficiali.

De altfel Mihail Sadoveanu are o repulsiune organică pentru retorica și jocurile de spirit pur formale; el este fără îndoială programatic, și practică o filosofie intuitivă înrudită cu bergsonismul și care vrea să fie o sinteză a credințelor umane. Fraza următoare este caracteristică: „Incă poporul practică legea veche".

Trebue să mărturisim totuși că practica religiei tradiționale, cu condiția ca ea să nu se mărginească la observarea unui ritual exterior, asigură imensei majorități a muritorilor un sprijin moral mai eficace și un adăpost mai sigur contra îndoelilor.

Dacă în celelalte romane ale lui M. Sadoveanu interesul era de natură literară și estetică, în acest ultim roman el e mai mult de natură ideologică. Nu găsim însă o ideologie rece, uscată, abstractă, căci ea pornește dintr'un suflet bogat, plin de freamăt, un suflet adânc sensibil și se realizează astfel în imagini concrete, calde, colorate.

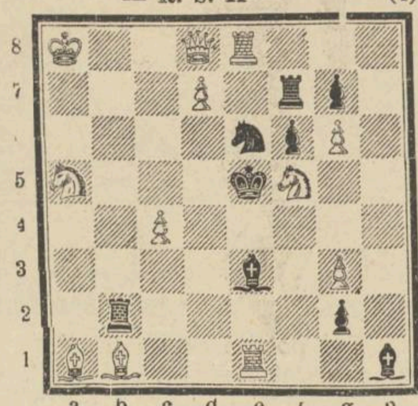
Cu chipul acesta, gândirea și poezia înfloresc și rodesc pe aceeaș „creangă de aur".

JULIAN M. PETER

Cronica Șahului

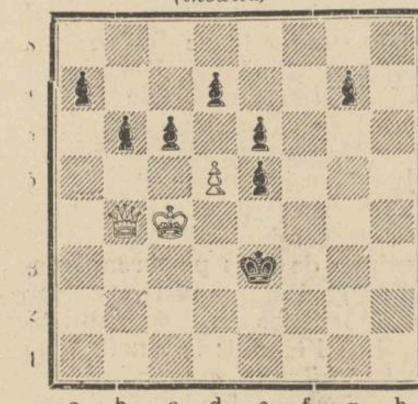
Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

PROBLEMA No. 722
— Din concursul internațional de probleme —
— R. S. II — (4)

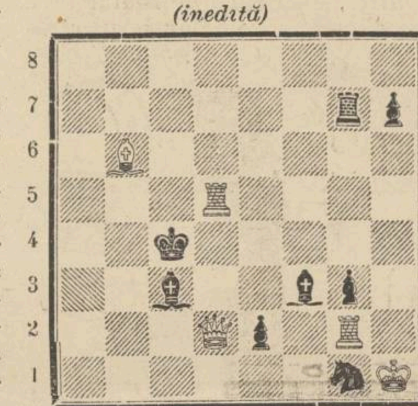
12 + 9 = 21
Invers 3 ╪
Selbstmatt 2 ╪.

PROBLEMA No. 723
de **A. Gross**, Hațeg.
(inedită)

3 + 8 = 11
Maximal invers 4 ╪.
Selbstmatt 4 ╪ ; Längstzüger.

PROBLEMA No. 724
de **A. Hochberger**, Paris.
(inedită)

5 + 8 = 13
Maximal invers 4 ╪
Selbsmatt 4 ╪ ; Längstzüger.

✱

Relativ la concursul nostru internațional de probleme în memoria lui Wolfgang Pauly aducem la cunoștința onor. problemiști : Fiecare participant poate trimete orice număr de probleme. Am dori ca la fiecare problemă să mi se dea un motto separat. Se permite participarea aceluiaș autor în toate ganpele. La trimeterea de maturi ajutoare rugăm ca acestea să ne fie trimese ca mat ajutor invers sau să ni se permită schimbarea lor în acest fel de probleme.

Bezüglich der von uns ausgeschriebenen internationalen Wolfgang Pauly Gedenkturnier, bringen wir zur Kenntnis der gesch. Problemkomponisten: Jeder Teilnechmer kann eine beliebige Anzahl von Problemen einsenden. Für jede Aufgabe wäre uns die Angabe eines separaten Mottos wünschenswert. Die Teilnahme desselben Autors in allen Gruppen ist gestattet. Bei Einsendung von Hilfsmattaufgaben bitten wir die gechrten Komponisten uns dieselben als Hilfszüger-Selbstmatt einzusenden, oder uns diesbez. Umänderung der Probleme zu gestatten.

SOLUȚII

No. 711 *(V. Onițiu).* Alb: Rh5, Dd7, Cd6 și e1. Nb2. Negru: Rd5, Pe6 și h7. Mat în 3 mutări. Soluția : 1. Na3, e5: 2. D×h7! 1... Rd4 ; 2. D×e6.

Miror. Modelmat!!

1... Re5; 2. Db5 +. 1... h6; 2. Db5 +.

Este una din cele mai frumoase probleme directe ale maestrului nostru, care, prin această valoroasă lucrare, cinstește memoria bunului său prieten, mult regretatul W. Pauly *(Red.).*

No. 712 *(Obrenovici)* Alb : Ra1, Df6, Tb4 și b6, Ca8 și b1, Na3 și c8, Pb2 și c4. Negru: Rd6, Cc6, și e6. Mat invers în 5 mutări. Soluția : 1. Cd2, Re5; 2. Ta4+, Cb4; 3. Df2+, Cd4; 4. Cb1! Rc4; 5. Dc2+.

No. 713 *(Sola).* Alb : Re8 Tb2, Na2, Pd7 și f7. Negru: Rd4, Ce6, Pa6, c3, c4, f3, f5 și f6. Mat ajutor invers în 3 mutări. Joc aparent: 1. c×b2, d8N; 2. b×a1D, Ne7; 3. Da4╪. Soluția : 1. Tg2, f×g2 ; 2. f8N, g8D; 3. Ne7, Dg6╪.

No. 714 *(Rosenberg)* Alb : Rg4, Da3, Th8, Ph2. Negru : Ra8 Cd8, Na4. Mat ajutor invers în 3 mutări. Soluția : 1. Th4, Ce6; 2. Dg3, Nd7; 3. Rh3, Cf4 ╪ drrchsichtig!! (străvezie)—H. K.

✱

Rectificare : Problema No 715 (A. O. 1) din concursul nostru internațional de probleme este corectată de autor prin eliminarea calului alb dela c8 și prin mutarea nebunului alb dela c6 la d7.

Berichtigung : *Im Problem No. 715 (A. O. 1) aus unserem internationalen Turnier, steht keine Figur auf c8 und der weisse Läufer von c6 steht auf d7.*

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Cuvinte potrivite și... încrucișate

Iată câteva din definițiile cuvintelor de mai sus, luate în ordinea careurilor:

„Surcelele norocului *(Riscuri)*. — „Licuricii omului politic" *(Lichele)*. — „Calitatea săracului și posibilitatea avutului" *(Onest)*. — „Pe franțuzește Mihalache, pe românește un fel de ticălos" *(Mișel)*. — „Obicinuite în dragoste și la fisc" *(Declarații)*. — „Un zeu fierbinte și olună rece" *(Martie)*. — „Un casier precoce al căilor ferate care caută un ghișeu" *(Iona)*. — „Precedent la mortalitate'8' *(Natalitate)* — „Gaură de aur" *(Inel)*. — „Incepe dela nație și sfârșește la tribuna parlamentară" *(Naționalism)*. — „Dela vârful nasului încolo" *(Necunoscut)*. — „Butonul dela gât turtit cu ciocanul" *(Nit)*. — „Broboada lunii pe moldovenește" *(Nour)*. — „Saladă de alice" *(Icre)*. — „Premergătorul abajurului" *(Obroc)*. — „Primul purtător fudul de barbișon" *(Țap)*. — „Silaba „te" îl împinge la Mitropolie și „bi" îl trage înapoi" *(Olog)*. — „Totalul totalurilor" *(Natură)*. — „Stea în carne și oase" *(Star)*. — „E vorba de idei, de sentimente și de oameni, dar e numai vorba" *(Umanitarism)*. — „Mătura văzduhului; crește cu coada 'n jos" *(Plop)*. — „Locul ideii principale într'o scrisoare ipocrită" *(P. S.)*. — „Nervii albaștri ai unei țări *(Râuri)*. — „Ce poate da un om care se plimbă fără program?" *(Raite)*. — „Se zice despre un profesor și un cal care știe să numere" *(Savant)*. — „Un topor cu coada mai scurtă decât tăișul" *(Satâr)*. — „A da garanția că vei plăti singur" *(Gira)*. — „Pronume care începe imediat după pierderea coastei lui Adam" *(Ea)*. — „Pe românește: vezi de altul *(Tabu)*. — „Burlan cu roți". *(Tun)*.

Au mai fost deasemenea cercetate următoarele soluțiii: d. Petre Marinov, Lipnic (21 erori la 39 probleme). — d. Ion D. Ionescu, Tg. Jiu (20 erori la 39 probleme). — d. Icu Lupescu, Tarsa-Delui (25 erori la 38 probleme). — D-na Sofia Popp București (22 erori la 39 probleme). — d. V. Stanski, Brăila (6 erori la 39 probleme).

Maior A. P. — *Recunoaștem că ați mai înlăturat încă două erori, dar rămâne de discutat faptul, dacă se mai admit aceste îndreptări, după ce ați fost odată publicat.*

Is. Abr. Galați și Dan T. Lochian. *S'au rătăcit, desigur. Noi n'am primit nimic. Trimiteți din nou numai partea a II-a și a III-a din volum.*

Ileana D., studentă. —*Conformați-vă celor scrise mai sus. O altă modalitate nu mai există.*

Femei de afaceri

Pentru debutul său în teatru, d. Paul Brach redă în *Le Règne d'Adrienne,* unul din portretele cele mai complecte care s'au făcut până azi, a femeii de afaceri, așa cum se prezintă în societatea modernă. Alegând pentru eroina sa regatul modei, adică situând-o în capul unei case de croitorie, autorul a așezat-o în mediul cel mai favorabil și unde ea și-ar fi putut dezvolta la maximum, însușirile.

Accesul femeilor la unele situațiuni de prim ordin cum sunt direcția unei importante case de comerț, a unei mari bănci, a unui mare jurnal — sau a unui minister în țările unde au drepturi politice întinse — constitue una din caracteristicele erei noastre în domeniul moravurilor. Acest fapt suscită pretutindeni delicate probleme psihologice pe care fiecare națiune le rezolvă după geniul său.

In Franța reușita femeilor în afaceri a fost destul de rară și limitată mai ales la domeniul comercial. Totuși nu există nici un motiv ca sfera de activitate a anumitor femei superioare să nu se extindă.

Alfred Capus, ale cărui observații sociale au dat atât de rar greș, nota în ajunul războiului că marea greșală a feminismului era angajarea femeii de azi în marile afaceri. „Ea este — afirma Capus — suverana vieții mijlocii. Acolo domnește admirabil prin darurile naturii și regulele civilizației. In afară pierde măsura". Și mai adăuga că influența femeii, activitatea rolului ei sunt în raport invers cu situația menajului. La țărani și la muncitori, rolul ei e decisiv: o casă valorează ceeace valorează soția. Pe măsură ce menajul se ridică pe scara socială, acest rol devine tot mai mic: femeia nu e decât o asociată în burghezia mijlocie, pentru a ajunge o simplă tovarășe în clasele superioare. „Intr'un cuvânt, femeia pierde în profunzime ceiace câștigă în strălucire".

Oricât de exactă ar fi în general această observațiune, ea nu infirmă întru nimic aspirațiunile femeii către situațiunile de prim rang. Cum putea oare Capus să judece aptitudinea burghezelor pentru marile afaceri, când erau complet departate dela ele?

Adevărul este că femeia, abordând câmpul marilor întreprinderi, a găsit o lume care nu este prea favorabilă calităților ei naturale, acelea pe care le-a moștenit dela generațiile anterioare. De pildă, gustul ei pasionat pentru munca înceată, încăpățînarea la lucru care face minuni în situațiile inferioare și-i asigură adesea o superioritate asupra rivalului său masculin, îi pot fi totuși mult mai puțin utile decât spiritul de anvergură care îi lipsește adesea. Autoritarismul ei meticulos — care la femee se desvoltă atât de repede imediat ce i se acordă cea mai mică parcelă de putere — va deveni repede curată tiranie. Mania detaliilor în care se complace îi poate strica enorm. Și astfel multe din calități se pot transforma în defecte.

Femeia va întâmpina multe dificultăți ca să se adapteze unei lumi care nu pare făcută pentru ea; dar asta nu înseamnă că nu se va adapta: are o mare supleţe de spirit și o voință remarcabilă. Suntem chiar convinși că va ști — ca și bărbatul — să se păzească să amestece sentimentalitatea în afaceri. Viitorul ar putea, asupra acestui punct, să ne rezerve surprize, și e foarte posibil ca femeia de mâne, amestecată în întreprinderi enorme și dominând de sus — să depășească printr'o rece luciditate și asprime sufletească pe cei mai egoiști busimessmen de azi. Și tot nu ne-ar uimi prea mult.

— Vă plac animalele, domnișoară?
— Mult... și în special vulpile albastre.

Bibliografie

Primim:

AZI: No. 2 (Aprilie)
VIAȚA DE AZI: No. 10 (Mai)
VREMEA: No. 338 (Mai)
REPORTER: No. 22 (Mai)
VIAȚA LITERARA: No. 158 (Iunie)
MUNCA LITERARA: No. 13 (Mai)
RAMURI: No. 1 (Mai)
COOPERAȚIA LIBERA: No. 45 (Mai)
LITERE: No. 10-15 (Mai)
FAMILIA: No. 2 (Aprilie)
CUGET MOLDOVENESC: No. 5-6 (Mai)
ION MAIORESCU: No. 1-3 (Ian.—Mart)
POPORUL ROMANESC: No. 10 (Mai)
TINERIMEA CREȘTINA: No. 2 (Mai)
INSEMNARI: No. 17-18 (Apr.-Mai)

Cărți și reviste

Teze și paranteze

Ce fericire ca, după dureroase pomeniri și necrologuri, să putem, în fine, vorbi de un scriitor atât de viu prin mișcarea gândului și strălucirea verbului ca d. H. St. Streitman.

„Mi se pare că"...*nu, nu mi se pare, e sigur că d. H. Streitman, a scris una dintre cele mai interesante și mai pătrunzătoare cărți ale literaturii noastre. Să-mi dea voie, în fine, să afirm ceva, pentru ca să-i dovedesc deșertăciunea îndoielii, cu care d-sa vrea să dovedească deșertăciunea afirmării.*

Definiția pe care d. Streitman o dă paradoxului se poate întrebuința ca o caracterizare cât se poate de nimerită a eseului său, pe cât de profund în unele aperçu-uri, *pe atât de strălucitor și plin de seducțiune în totalitate.*

Plăcerea pe care o simte cititorul celor două sute de pagini, intitulate „Mi se pare că"... *este aceiași pe care o atribue autorul cărții,* paradoxului: *„plăcerea, dacă vreți* perversă, *poate și* cam perfidă, *de a surprinde adevărul consacrat și absolut, norma intangibilă, dogma universal acceptată, în flagrant delict de aproximație și de relativitate".*

Este și volumul său „o piatră svârlită în grădina regulilor consfințite sau în geamurile doctrinelor sacre și inviolabile, ba și invulnerabile"...

Cu o plăcere crudă pândește autorul saltul îndărăt al cititorului dând peste considerații ca acestea, asupra Adevărului, *cu literă mare:*

„Adevărul este o chestie de tact, de intuiție, de ghicire. Variază de la om la om, dela generație la generație, de la epocă la epocă, de la sex la sex, de la nație la nație, dela clasă la clasă, atât cantitativ cât și calitativ și se cere examinat, în prealabil cu infinită atenție asupra toxicității sale..."

Sau: „pentru a fi socotit ca articol de mare lux, prea e susceptibil de contrafaceri și sofisticări, iar pentru articol de primă necesitate prea e distant, pretențios și costisitor"...

Sub ținuta sa „ușoară, sceptică, dezinvoltă" cartea d-lui Streitman este un tratat de morală, care dacă nu are nimic „grav și prezumțios", prinde și fixează „un adevăr, o experiență, o directivă" morală cu „preciziune, stringență și conciziune", dar și cu o fantezie plină de brio și insinuare felină...

Vreți exemple? deschideți cartea la întâmplare „Despre sperț"... *Cuvântul e aruncat în eprubetă și tratat cu fel de fel de reactive în chipul cel mai doct și mai grav.*

Care e etimologia cuvântului? „E strident ca sticla pisată, nu se știe de unde vine. Este total lipsit de analogie și similitudini la noi și aiurea;

H. STREITMANN

face parte din plasticul vocabular de după războiu; s'a substituit fără veste bunei vechi expresii de bacșiș, care cu consonanța ei rotundă, discretă, lenitivă, adormitoare, de ce n'aș zice onestă, ne-a legănat copilăria și tinerețea". Primele caracteristici și discriminări ies la iveală după primele reactive, primele lovituri de sondă fac să iasă la iveală izvorul adânc al naturii primordiale, esența reală a faptului moral. Apoi sub reticențe, suspensiuni, desemne, caricaturi, fapte diverse se alcătuește și se încheagă „o realitate întreagă, variată, multiplă, proteică în exteriorizările ei, a ghemuit-o într'un singur cuvânt, și încă monosilab, *care n'o fi un model de eufonie și muzicalitate, care prin sunetul lui sticlos constituie fără îndoială un atentat simultan la cele cinci simțiri, dar care cu o fulgerătoare pertinență evocă forma cea mai nouă a influenții politice și administrative larg retribuită". Iată metoda! O analiză magistrală din care rees elementele alcătuitoare ale noțiunii, origina și esența ei caracteristică, fără efort și fără încunjur, prin reactivele aplicate unui singur cuvânt. Dar ceiace nu se poate reda este verva, fantezia, spiritul dezlănțuit care aleargă în zig-zaguri de fulger din capitol în capitol, dela început până la sfârșit. Scriind satira unor moravuri, zugrăvind deformarea unor principii, tăind cu lama ascuțită a unui bisturiu nevăzut, plăgi și buboaie morale, el restabilește cu o trăsătură de condeiu atitudinea etică reală și adevărată, fără gravitate dar fără greș și fără cruțare, glumind și răsfirând racheta multicoloră a unui neînchipuit de bogat paradox.*

Este fără îndoială una din inteligențele care izbutesc să parcurgă cu o iuțeală fulgerătoare cicluri de idei și complexe sufletești nenumărate, fără să greșască niciodată ținta și fără să șovăie o clipă în declanșarea concluzia și în stringența unui verb pe cât de strălucitor pe atât de concis și de perfect adequat. — Iz. Sd.

Gând Românesc. No. 4

Revista de cultură editată de „Astra" cuprinde în ultimul număr câteva articole interesante, cronici literare și economice, precum și foarte numeroase recenzii de cărți și reviste.

In articolul de fond, d. *George Sofronie* se ocupă — în marginea teoriei formațiunii Statelor — de „Superioritatea Statului Național" față de Statul eterogen și imperialist al trecutului.

Trecând în revistă principiile călăuzitoare în opera de formațiune a Statelor, autorul evidențiază principiul naționalităților, care oferă Statului de azi un minimum de organizare juridică Comunitatea internațională și recunoaște Statelor numai o suveranitate relativă, restrânsă și limitată în unele dintre prerogativele ei clasice, ceiace implică crearea unui mediu social internațional, în care nu mai pot surveni — cel puțin teoreticește — abuzurile suveranității integrale.

Pe de altă parte „Pactul Societății Națiunilor" abolind dreptul de cucerire, deci de războî, Statul național e interesat la consolidarea păcii națiunilor, garantând totodată o mai largă putință de promovare a intereselor individuale și de realizare a aspirațiilor ființei umane.

Triumful statului național coincide deci cu perfecționarea regimului de protecție a minorităților.

Referindu-se la art. 10 și 19 din tratatele de pace din 1919-20, d. Sofronie încheie astfel: Adevărul este că tratatele ultime de pace, revoluționând teoria formațiunii Statelor, prin abolirea vechilor principii și consacrarea acestuia nou, al naționalităților, au înțeles ca Statul național, căruia orice revizuire teritorială i-ar altera fizionomia — să dăinuiască atât timp, cât conștiința juridică obștească îi va recunoaște superioritatea...

D. *I. Agârbiceanu* semnează o nuvelă intitulată: *Vina.* Interesante *„Amintiri despre Chendi și Șt. O. Iosif"* publică d. *Al. Ciura.* D. *Ion Vlasiu* încearcă să limpezească opera sculptorului *Romul Ladea.* D. *Maxim Pop* se *ocupă* pe larg de *„Psihanaliza Judiciară"* a d-lui Petre Pandrea.

Versuri semnează d-nii *N. Caranica: Fată; C. Ștefăniu: In gând, Ceas de noapte,* și d. *Ivonne Rossignon: Cântec.*

D. *I. Chinezu* se ocupă în „Cronica literară" de „Pasărea de lut" a poetului Ion Pillat; iar *d. Victor Jinga* scrie despre câteva „Aspecte și tendințe în viața economică a Ardealului".

Mișcarea culturală poartă semnăturile d-lor: *Caranica, S. Bucur, D. Todoranu, I. Moga, O. Boitoș, Dinu Macrea,* etc.

A. B.

Adam Scharrer: Maulwuerfe

Acum două decenii au apărut însemnările „Aus dem Leben eines Landarbeiters" (Din viața unui agricultor), o carte documentată, vioaie și pătrunzătoare, cercetată cu folos chiar de economiștii germani, din pricina bogăției materialului și a izvoarelor sale.

Această carte a fost până mai ieri singura operă literară, care putea revendica dreptul de a figura în așa zisa literatură țărănistă. Toate celelalte romane, începând cu „Der Oberhof" de Immermann, trecând la „Jörn Uhl" al lui Frenssen și sfârșind cu „Bauern, Bonzen und Bomben" de Fallada, erau fantezii idealizate sau romantizate, scrise de autori mai mult sau mai puțin înzestrați.

In Germania de azi se tipăresc zeci de volume, care nu fac altceva decât să mistifice „lupta pentru un petec de pământ". Noua operă a lui Scharrer intitulată „Cârtițele" reprezintă în schimb primul roman realist țărănesc, care oglindește tragedia micului agricultor. Acesta e înfățișat prin țăranul Georg Brendel, om trecut prin munci, griji și lipsuri, prin războiul mondial, inflație și lagărul de concentrare.

Toate micile, totuși însemnatele evenimente din viața țăranului — cunoscute celor dela oraș din nenumăratele povestiri stereotipe — apar aci în lumina unui realism puternic, viguros conturat.

„Lupta pentru un petec de pământ" — iată adevăratul războiu țărănesc, purtat secole în șir. Iată lupta de clasă fixată la sate. Dependența de marele proprietar țăran și de moșier a muncitorului cu ziua și a micului proprietar țăran, lupta pentru arendă, credit și obținerea unui preț sunt incontestabil legate de orânduiala lumii stăpânitoare.

Lupta dintre cel tare și cel slab, din punct de vedere economic, impilarea celor mici pentru asigurarea belșugului celor mari, se întețește cu deosebire în anii de criză. Și mitul „sângelui și al pământului" nu-l glorifică sângele țăranului vărsat secole dearândul de către seniorii feudali.

*

Țărănimea Germaniei hitleriste e azi din nou victima unor mari prefaceri cu caracter economic rural. Și Scharrer ne zugrăvește felul în care țăranul luptă și sângerează pentru ogorul său: cum din viața de toate zilele a satului izbucnește lupta, se mărește până ia proporții nihiliste și ne lasă să presimțim mirosul de fum al unei înspăimântătoare răzmerițe țărănești.

Adam Scharrer a știut să dea viață eroilor săi prin focul discuțiilor, iar scenelor prin dialoguri, întrerupte de descripții, care pe alocuri au dimensiunile primitive ale unor observații scenice dintr'o operă dramatică.

Cu această metodă, Scharrer a izbutit să ne înfățișeze viața țărănească sub o lumină cu totul nouă. Pe de altă parte, atât micul proprietar cât și muncitorul cu ziua nu apar numai frământați de suferințe și stăpâniți de răbdare. Treptat, prin contactul cu muncitorimea industrială, acești țărani, mici proprietari, se strâng laolaltă formând o organizație de auto-ajutorare; amintirile răzvrătirilor țărănești se transformă sub tiparele moderne în realitate. Au loc întruniri, agitații, lupte cu jandarmii la licitații forțate: minciuna „satului" ca colectivitate de viață e radical nimicită prin descrierea luptei de clasă, chiar în sat, până când, însfârșit, național-socialismul cucerește satul. Curge sânge, se comit crime; izbucnește cea mai sălbatecă luptă de distrugere a micului proprietar țăran și a muncitorului cu ziua. Cele mai abjecte tipuri iau conducerea peste capetele adevăraților luptători pentru cauza țărănească.

Scharrer tinde de asemeni să ne dovedească, în această carte rialistă și extrem de veristă, desamăgirea de care a fost cuprinsă o mare parte a populației rurale, trecută la național-socialism. Și autorul arată tăcerea înfundată care mocnește în inima satelor și amărăciunea care pe nevăzute începe să se împotrivească forței brutale.

Cronica literară

Ion Pillat: Pasărea de Lut, Poezii, Editura „Adevărul"

Dacă un psiholog pătrunzător dublat cu câteva cunoștințe de critică literară sociologică (gen Mehring, Plechanow, Bab) ar fi asistat cu atenție la debutul simbolist al lui Pillat plin de încruntate și muzicale *„Visări păgâne"* ori populat cu *„grădini"* închise hermetic *„între ziduri"* ar fi atras imediat atenția asupra celor două filoane contradictorii de inspirație ale poetului: filonul *originar* al unei seninătăți clasiciste predestinate uzurpat de către filonul unei disperări de circumstanță, care șade bine unui boem proletarizat în conflict cu societatea modernă, refugiat într'o atitudine de hieratism religios și aristocrat sau în descompunere satanică, dar care nu se împletește cu substanța proprie.

Ion Pillat nu putea fi nici simbolist și nici disperat. Nu avea nevoie să coboare pe treptele subconștientului pentru a întâlni pe Lucifer.

Ah, poeții și ideile nu cad din cer, ci sunt roadele societății, care le fasonează „silueta spirituală!...

Talentul vine ca un dar al destinului, al naturii sau al lui Dumnezeu. Din nefericire nu rămânem aici.

Acest dar intră în laboratorul lui Mefistofeles — Societatea împărțită pe clase — care dirijează inspirația, o toarnă în eprubetele sale, o cântărește farmaceutic, scoate pe Homunculus sau monștri în spirt denaturat, îi expune privirii și îi distribuie după interesele sale.

Ion Pillat este prea legat de Florica și de o țară, considerată ca o frumoasă moșie a unei memorabile dinastii autohtone, pentru a i se îngădui vagabondări și visări budiste, nefericiri personale și tristețile materiei. Ca și monarhii, asemenea poeți nu pot râvni la harul destinelor originale. Fuga din arcada clasei se soldează cu detronarea. La poeți este mai grav: uscăciunea motivelor de inspirație devine fatală.

Prin circumstanțe de clasă, plus, (se pare) fericita coincidență a dosarului biologic, Ion Pillat avea vocația echilibrului clasic, pierdut în literatura românească dela Vasile Alecsandri.

Irupția sa a devenit ca atare numai cu ocazia reîntoarcerii *„Pe Argeș, în sus"* și după stabilirea la Miorcanii latifundiilor paterne.

După Duiliu Zamfirescu, pesimistul dela Soleni, superb echilibrat în diplomația romagnolă, și în *weekend-uri* la Palermo, Ion Pillat a primit și purtat cu cinste facla lui Alecsandri, facla puținilor exponenți în literatura română ai claselor de sus.

Catastrofa culturii noastre a constat în faptul înstrăinării aristocrației autohtone, devenită dela 1830 o simplă sucursală de lux a Franței, adică fără obligații creiatoare față de Metropolă, ci numai de simplu consum.

Până la viitoarea înscăunare a țărănimii și muncitorimii române la conducerea societății, singurii producători serioși de cultură ar fi trebuit să fie aristocrații și burghezii cum s'a întâmplat pretutindeni în Europa. Ei s'au bucurat de *otium* și de arsenalul producției.

Cele două clase dominante românești s'au expatriat spiritual de bună voie lăsând un *vacuum* până astăzi simțit, când a invadat mica burghezie pentru a ține locul.

Paupertatea notorie a culturii noastre care silește pe fiecare dintre noi să avem două patrii — una de habitație, alta de informație și de trăire intelectuală — a provenit din dezerțiunea aristocrației și a înaltei burghezii române în peisaj francez timp de 8 decenii.

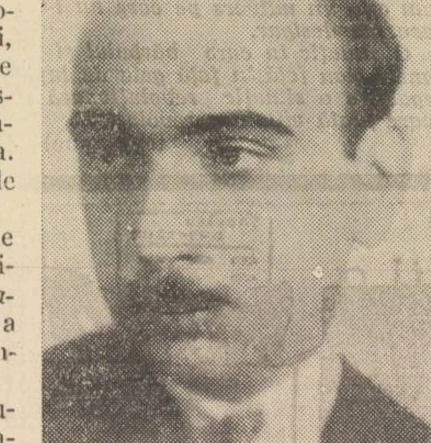
Care au fost cauzele acestei tragedii?

Cultura franceză a avut atâta prestigiu și atâta rafinament, încât Valahii au pățit ceeace au pățit Barbarii, cuceritori ai Romei decadente: s'au asimilat în stilul superior de viață!

Rentele destinate culturii luau drumul Parisului unde se investeau anarhic sau în interese culturale pur franțuzești.

In acest fel, țara noastră a rămas văduvită de creația pe care ar fi îndreptățit-o celula fină și virtualitățile indiscutabile pentru artă ale poporului nostru.

Nu este caracteristic că cei

ION PILLAT

patru mari creatori români contimporani — Enescu, Brâncuși, Ana Brâncoveanu și Panait Istrati — au luat calea Parisului pentru a intra în circulație europeană?

Că apele geniului lor n'au fecundat permanent țarinile românești prin acea influență de fiecare zi născută din prezență și împletire a vieții lor cu viața semenilor?

Dacă n'ar fi existat Mihail Eminescu nici n'am putea vorbi de o cultură română modernă, ci de o cultură populară a țărănimii, în acelaș stadiu cum a lăsat-o Vasile Alecsandri (poate chiar mai trivializată de infiltrațiuni neomogene).

Invazia micii burghezii are calitățile și marile ei defecte. Mica burghezie nu este decât o clasă la remorca altor clase. Creația ei suferă de viciul hibridității și al lipsei de echilibru.

Micii burghezi pot fi extraordinari creiatori de cultură încadrați în sânul unei clase principale. (Exemple: Kant și Hegel, în Germania încadrați, primul, în burghezia luminată, al doilea în lumea spirituală a prusianismului junkerist; Mihail Eminescu și I. L. Caragiale încadrați junimismului conservator, expresie a latifundiei). O cultură autonomă a micii burghezii nu are sorți de izbândă. Preparatele sale actuale se numesc în Italia fascism, în Germania, hitlerismul, adică mixturi infecunde.

Memoriile d-nei Sabina Cantacuzino *(„Din viața familiei Brătianu",)* ne-au transmis registrul formației poetului Ion Pillat: încadrat în înalta burghezie, os din osul ctitoricesc brătienist al actualului Stat liberal român cu vechime de un veac, bardul a cântat armonios plăcerile, sentimentele și opiniilor clasei sale.

Ecoul și influența poetului Pillat n'au fost prea mari. Oamenii fericiți n'au istorie și nici adepți. Clasa sa a fost numeric redusă. Orizontul a fost prea strâmt. Problemele grave ale umanității — destinul, durerea, mila, iubirea de oameni, generozitatea, descompunerea, tragedia — n'au încăput și nu pot încăpea în cornul abundenței.

Mă despart de Plechanow în definirea simbolului european ca un fenomen esclusiv de descompunere a clasei dominante dela sfârșitul veacului al XIX și din prima decadă a celui XX. Cazul poetului român Ion Pillat, plecat din simbolism și ancorat în clasicism nou pe motivul unui imperativ de clasă, infirmă ipoteza lui Plechanow. In genere, critica sociologică a procedat greșit prin eliminarea cu toptanul.

Vedea pretutindeni dușmani de clasă. Nu apela la intuiția comprehensivă și la analiza spectrală a componentelor operei literare, pentru a-i defini sursele și tendințele, ci condusă mereu de demonul polemic punea zale greoaie acolo unde trebuia elasticitatea hârjonelii și ochiul liber al disecției.

Naturalismul, simbolismul, futurismul, dadaismul, expresionismul și suprarealismul au exprimat simpatia netă pentru formele viitoare ale societății, au fost zâne la moșitul pruncului omului nou.

Fr. Nietzsche atrage cu o genială intenție atenția asupra fișei culinare a artistului.

Da: pentru definirea justă a creiatorului literar ar trebui întocmite fișa culinară, fișa medicală, fișa veniturilor economice (comparativă cu standardul minimal și maximal), fișa lecturilor.

Simboliștii europeni au mâncat puțin și nehigienic. Au trăit în mansarde și cafenele sordide. Au avut contact cu răul social. Au exprimat dezabuzarea, descompunerea, disperarea și dispariția dogmelor omului bine crescut, Satanismul lor era protest deghizat.

Au existat, deci, motive și comandamente adânci de clasă pentru a sili pe Ion Pillat să plece din cadrele simbolismului lui G. Bacovia și să ne dea acele reușite tablouri grațioase și pline de lumină dela Miorcani și Florica. *(„Dar tu te chemi tot: Argeș, eu tot: Ion Pillat",* Ciclul Florica, *La Zăvoi).*

Editorul a încercat cu *„Pasărea de lut"* — după cum ne informează într'o notă — să ne dea o privire unitară asupra liricei lui Ion Pillat.

In acest volum au intrat — uneori revăzute — textele din 1. *„Pe Argeș în sus",* 2. *„Satul meu",* 3. *„Limpezimi"* și 4. *„Caetul verde",* pe lângă câteva inedite.

Poezia din *„Pasărea de lut"* reprezintă, alături de *„Biserica de altădată"* și de *„Scutul Minervii"* recolta lirică din epoca 1918-1933, când inspirația a ieșit din simbolism și s'a stabilizat în matca sa naturală.

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

Fete în uniformă... de amazoane

Norei

Divizia 3 cavalerie a organizat Lunea trecută, pe câmpul de obstacole al reg. 4 roşiori „Regina Maria” un concurs hipic, a cărei principală atracţie consista în câteva probe pentru doamne. Dacă această Luni n'ar fi căzut exact în aceiaş zi

cu aceia în care se alergau cursele la Băneasa, ar fi fost o lume nebună pe câmp, unde, totuşi, asistenţa era destul de numeroasă pentru o asemenea zi; era plăcut şi cald, şi totul se anunţa „le mieux du monde” pentru ambele sexe; se putea chiar citi, în ochii spectatorilor, şi mai ales ai cavalerilor, o strălucire de curiozitate, amestecată cu puţină ironie.

Căci cu adevărat, dacă cursele au drept pretext ameliorarea rasei cavaline, concursurile hipice par să fie destinate conservării unei rase veşnic ameninţate, aceia a călăreţilor şi amazoanelor.

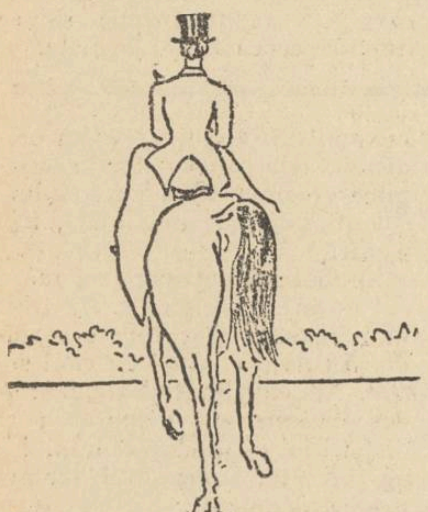
Publicul se compune în mare parte din militari, din domni bătrâni cu butoniera înflorită şi multe domnişoare. Căci concursul, în afară de faptul că e un loc unde aleargă caii, este şi unul visat pentru prezentări de căsătorie.

Atunci inima Yvonnei bate să se rupă, pe când Mihai sau Dan e cât pe aci să-şi rupă coastele, şi nimeni

nu ignoră deasemeni prestigiul pe care îl lasă o femeie impodobită cu o cravaşe şi cisme cu pinteni, asupra celor timizi. Mai poţi vedea şi mulţi copii, care sunt aduşi aci „ca să capete de mici gustul călăritului”, dar care sunt animaţi de dorinţa secretă de a vedea pe „papa” sau „maman” căzând frumos, în râsetele galeriei.

Cer albastru, temperatură tropicală. Invitaţii îşi aveau gulerele şi

batistele muiate, iar doamnele îşi simţeau rochiile lor uşoare transformându-se în mailouri de baie colante, pe când generali, colonei şi frumoşii ofiţeri se întrebau cu nelinişte dacă albastrul de azur al strălucitoarei lor ţinute nu se schimbase, de sudoare în bleu marin. Totuşi toţi rămâneau stoici la locurile lor...

Pista se aseamănă cu acele grădini construite de copii din nisip murdar, din chibrituri şi puţin merişor furat depe masa bucătăresei. Bariere, garduri mici, nimic nu lipseşte, nici măcar băltoaca de apă, denumită în mod pompos râu.

Deoparte, se află juriul. Ca să faci parte din el, trebue să fi cunoscut o bună parte dintre generalii de cavalerie, să poţi cita fără nici o greşeală vechile concursuri. Mai trebue deasemeni să ai un monoclu, o perlă la cravată şi o inimă cuirasată cu o triplă placă de fier; când o amazoană, călărind bărbăteşte, cu dosul în aer, cu călcâiele în aer, se canoneşte din răsputeri, dând drumul hăţurilor, să-şi facă calul să sară, care trece pe dedesubtul obstacolului.

Programul începe cu sosirea concurenţilor şi apoi urmează galopurile.

Dar spectacolul cu aceste galopuri vane într'un pampas de copii ar deveni repede monotone, dacă toţi spectatorii nu s'ar sili să-şi impresioneze vecinul prin observaţii tehnice, lăsând să se înţeleagă că el sau ea sunt centauri deghizaţi.

Vocabularul „lumii de curse” cere de altfel un studiu foarte lung şi dacă nu aşi fi văzut pe tânăra călăreaţă despre care un gentleman ridat spunea: „Stă bine; păcat că ţine puţin picioarele întinse în afară, cu chipotele astupate, nu aşi fi bănuit niciodată că domnişoara în chestiune ţinea picioarele prea în afară la marginea gleznelor calului, ca nişte stâlpi de mină.

In spatele meu, două doamne bârfesc. Aflu astfel că d-na Z., femeie frumoasă, fruct puţin cam trecut, care ar vrea să fie totuşi cules, a împrumutat, în ascuns, la trei locotenenţi, Amantul lady-ei Chatterley.

Mai aflu tot aşa că locotenentul B., din regimentul X de cavalerie, o învaţă să călărească pe fermecătoarea fată a colonelului şi că în realitate îi dă lecţii de sărut pe gură când lipseşte supraveghetorul. Şi dă-i şi dă-i, ca o placă de gramofon ce nu mai poate fi oprită.

In timpul acesta, indiferenţi la admiraţia, al cărei obiect sunt, călăreţii sar, aleargă...

Dar iată principala atracţie a zilei, cursa pentru doamne, o mică decepţie; ele nu sunt îmbrăcate ca jockey, ci poartă o vestă de vânătoare neagră sau închisă, cu o capă sau un meton. Sunt puţin emoţionate şi chiar nervoase, şi zâmbesc cu gentileţe, murmurelor de admiraţie, plecând să se aşeze în faţa potoului de plecare.

Nu ştiu dece, dar fără voia mea, versurile lui Pierre de R[illegible]ier îmi răsunau în urechi:

Si jamais je connais une femme qui monte.
J'irai sur mes seuls pieds et n'aurai pas le front
De l'attaquer sur des parcours plus ou moins ronds;
Je trouverai d'autres endroits pour a rencontre.

...Amân pentru o dată ulterioară sfârşitul acestui sonet (pe care de altfel nu mi-l mai amintesc), căci nu mai am să vă spun nimic asupra cursei de femei.

E adevărat, cursa a durat mult, şi juriul a cercetat cu deamănuntul totul, atât femeia cât şi calul, atât harnaşamentul, cât şi ţinuta pe şea, costumul şi alura generală; mai multe concurente au trecut şi retrecut de câteva ori în faţa juriului şi au fost nevoite să mai treacă din cauza fotografilor; totul se termină cu o defilare imensă, unde se putu admira şi critica în voie poziţia femeilor şi costumul lor, apoi fu goana spre locul unde te scobori depe cal, pentru felicitări, strângeri de mâni, bârfeala şi tot ce urmează.

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Alcoolurile noastre

Un podgorean, care, în treacăt fie zis era şi cam beţiv, întrebat de mine dacă nu are vin şi din recoltele mai vechi, mi-a răspuns cu mândrie, convins de sigur că e foarte spiritual:

— Eu am vin bun, domnule. Nu are timp să se învechească. Se reped toţi să-l cumpere din cramă încă. Şi cât rămâne, continuă el mulţumit, îl beau eu, cu prietenii.

Acestui om ordinar, nu i-am răspuns pe loc. Era inutil. Dar iată, scriu acum despre el şi mă întristez la gândul că frumoasele noastre podgorii mai sunt stăpânite de asemenea sălbatici.

Intr'o ocârmuire ideală, via ar trebui confiscată şi proprietarul îndepărtat cu violenţă de la stăpânirea ei, ca nevrednic. Dar dacă idealurile sunt prin natura lor inaccesibile, n'ar fi nici greu, nici fără folos, ca astfel de oameni să fie opriţi de a ocupa funcţiuni publice, căci un om care nu-şi poate gospodări propriul lui bun, cu atât mai puţin va putea administra pe al altora. Podgoreanul care nu are ambiţia să pue în circulaţie vin bun şi matur, nu merită să aibă vie. El nu face numai proastă administraţie pe compt propriu, ceiace în definitiv e treaba lui, dar compromite un produs naţional (şi asta ne interesează pe toţi). In loc să fie un factor activ al progresului, el e un obstacol în calea lui.

Dar dacă la vin, vârsta se numără cu anii, la alcool se numără cu zecile de ani. Şi numai la noi (şi ca la noi, la nimeni), unde prin vin vechi se înţelege vin din recolta precedentă, o ţuică sau o drojdie de doi-trei ani poartă pe etichetă menţiunea: ţuică sau drojdie vechiă. Şi asta e o intolerabilă impostură. Aceste alcooluri până la 10—12 ani nu fac decât să promită, fără încetare şi din ce în ce mai mult. De abea de la această vârstă încep să se ţie de vorbă. Dar care e comerciantul care să aibă şi care e proprietarul care să-i furnizeze alcooluri de câţiva ani măcar? Pretind că-mi cunosc ţara pe care am colindat-o în lung şi'n lat şi călare şi pe jos şi cu automobilul, în toate chipurile. De la Ilovăţ, în Mehedinţi şi până la Vârful Câmpului din Dorohoi nu există judeţ în care să nu cunosc personal măcar câţiva oameni. Ei bine, afirm în gura mare, că proprietarii care să-şi învechească produsele alambicului, pot fi număraţi pe degetele de la o mână. Şi dacă am pus Ilovăţul anume în capul numărătorii e pentrucă acolo, la d. Tilică Ioanid am găsit ţuica cea mai bine făcută şi care era majoră (trecuse de douăzeci de ani). Dacă toţi prunarii ar lucra cu aceiaşi grijă şi ar avea tot atâta răbdare, sunt sigur că sticlele cu Wiski şi alte alcooluri similare ar dezerta în masă din rafturile băcăniilor din ţară. Dar până atunci, mai va.

AL. O. TEODOREANU

P. S. — In numărul viitor ne vom căsni să arătăm cauzele acestei stări de lucruri.

Caleidoscop

Femeia americană

In Statele-Unite legile protejează femeia. Ea e totdeauna, peste tot, egala bărbatului. Ea votează ca şi el, poate ocupa posturile ocupate de el, poate să încaseze salariul bărbatului şi totuşi, în caz de discuţie comună, bărbatul e acela care n'are dreptate.

Obligat s'o ia de soţie dacă i-a dat cea mai mică speranţă, obligat s'o suporte oricum ar fi ea şi chiar dacă-i e credincios, bărbatul e de multe ori acuzat de „cruzime morală”.

Intre cei doi e o egalitate perfectă în materie de educaţie, de sport şi cultură, şi totuşi numai bărbatul are datoria de a-şi hrăni soţia şi copilul.

In Statele-Unite e mai bine să te naşti femee decât bărbat.

Mencken, celebrul jurnalist, care a publicat de curând „Apărarea femeilor”, a publicat sub acest titlu o schiţare timidă a operei de apărare contra femeii şi un protest împotriva înfrângerii sexului căruia-i aparţine. Triumful sexului rival e explicat de el prin faptul că femeia e mai inteligentă şi mai silitoare decât bărbatul. Orice s'ar zice însă, femeia e mai slabă din punct de vedere fizic şi chiar spiritual. Bărbatul însă e sentimental, iar femeia perfect lucidă.

Ea nu încetează de-a veghea asupra intereselor sale proprii în timp ce bărbatul îşi uită pe ale sale şi se îndoeşte de femee; şi-i e cu atât mai supus cu cât se îndoeşte mai mult de ea. Bărbatul numeşte intuiţie bunul simţ şi preciziunea clară a rivalei sale şi-i aruncă o privire de milă, tot aşa de ridicolă ca şi privirea pe care o aruncă boul, lucrătorului căruia-i trage căruţa.

Femeia are deasemenea o privire de milă pentru aceste animale mari şi uşor de domesticit, cu mintea plină de idei false.

Americanul e bătut de femee din cauză că el e acela care a realizat paradoxul de a fi feminist rămânând cu aceleaşi obligaţii de bărbat-cavaler. El a emancipat femeia şi nu se hotărăşte să creadă în această emancipare, continuând să creadă că femeia e slabă, deci o fiinţă ce trebuie ocrotită.

Graţie sănătăţii de care se bucură, Americanca conduce automobilul cu 140 km. pe oră, înnoată, face excursii obositoare şi totuşi ea are drept să se odihnească în timp ce bărbatul munceşte.

Toate greutăţile menajului sunt susţinute de bărbat. Un bărbat surmenat alături de-o femee veşnic singură e menajul tip al Americei, deoarece Americanca devine mai bolnavă de nervi cu cât se afirmă mai temeinic triumful său. Ea reuşeşte de minune să domine bărbatul, cu care nu mai poate avea fericirea deplină. In adevăr femeia americana nu-şi mai găseşte fericirea în casa ei, alături de copii şi atunci îşi petrece timpul într'un mediu abstract creiat de moda actuală, unde se găseşte totuşi destul de singură.

Femeia de aci e poate chiar mai nenorocită decât bărbatul împovărat de griji, căci ea e împovărată la rândul ei de decepţii.

Iată rezultatul unei victorii complete a sexului feminin. Această tristeţe profundă e expusă de literatura modernă şi cinematograful actual..

Soluţia americană în dragoste nu e bună.

Experienţa a demonstrat-o în deajuns.

Dacă am lua Statele-Unite drept simbol al universului modern, statul unde se află adevărata dragoste, am afla un univers pe care nu l-am accepta desigur.

O situaţie în care bărbatul şi femeia stau faţă 'n faţă gata de luptă egală, e o situaţie revoluţionară şi care arată viitoarea revoluţie.

(Marianne)

— De ce-ai absentat eri?
— S'a măritat soră-mea.
— Bine-bine... Dar vezi să nu se repete...

Insemnări

Alegerea dela Academia Română

Locul rămas vacant în sânul Academiei Române, prin moartea savantului filolog ieşan Al. Philippide, a fost completat prin alegerea d-lui Ion Petrovici, profesorul de logică şi istoria filosofiei dela Universitatea din Iaşi.

Cine este şi ce reprezintă d. Ion Petrovici în cultura română, credem că e de prisos a o mai spune. Personalitatea sa este bine conturată în conştiinţa cărturărimii noastre. Ne mărginim să însemnăm că prin această alegere Academia Română a făcut una din cele mai valoroase achiziţii, care va contribui la ridicarea prestigiului său.

Profesorul Ion Petrovici este o strălucită figură a vremii noastre. Om de mare cultură, de o subtilitate neîntrecută în gândire, de o rară eleganţă artistică în scris, este şi un neobosit cercetător al domeniului său. Contribuţia sa la îmbogăţirea culturii române, nu se reduce numai la scrierile numeroase date până acum, care sunt dovada unor întinse cunoştinţe filosofice, ci este ilustrată şi prin descoperiri personale. In unele probleme de logică, d. Ion Petrovici de multă vreme trebuia să fie amintit înaintea francezului Ed. Goblot, şi să se bucure de renumele acestuia, fiind cel dintâi care a emis soluţiile în baza cărora amintitul logician este considerat ca novator al teoriei noţiunilor. Dacă nu este, aceasta se explică prin faptul că limba noastră nu este cunoscută. Aci între noi însă, figura şi munca sa variată ne sunt bine cunoscute, şi de aceia putem afirma că prezenţa sa în sânul Academiei constitue o mare cinste pentru această instituţie. Nu mai încape îndoială că această alegere trebuia făcută de mai multă vreme, ţinând seama de valoarea d-sale faţă de atâţia alţii.

D. Ion Petrovici a fost ales membru al secţiunii literare, pentrucă una filosofică, înalta instituţie de cultură, nu posedă. Iată o chestiune care credem că trebue să constitue o nedumerire pentru oricine: Academia Română nu are o secţiune filosofică. Se poate concepe o Academie fără această importantă secţie? Probabil că cei care au luat iniţiativa înfiinţării acestei instituţii, aveau o stimă ironică, dacă nu chiar proaste păreri despre filosofie, din momentul în care nu i-au făcut onoarea integrării ei, cel puţin ca o anexă a literelor. Există o secţie literară, una istorică, şi alta ştiinţifică. Filosofia ar intra oarecum la capitolul litere, fiind asimilată acestora până la inexistenţă. Ne întrebăm: întrucât oare este o mai mare deosebire între istorie şi literatură, decât între filozofie şi literatură, pentru a socoti istoria demnă de o reprezentare aparte, şi filosofia nevrednică de o aşa cinste?

Academia este lipsită astfel de o ramură cel puţin aşa de însemnată ca istoria. Aşa se explică pentruce, de când fiinţează Academia Română, d. Ion Petrovici este abia al treilea reprezentant al filosofiei, ales după Titu Maiorescu şi C. Rădulescu-Motru. Asta în vreme ce Academia geme de istorici şi filologi, mai mult ori mai puţin străluciţi.

Dacă exista, precum e logic şi normal, şi chiar necesar, o secţie filosofică autonomă, d. Ion Petrovici ar fi fost desigur ales de mai multă vreme, pentrucă nu ne putem închipui ca un savant invitat a vorbi în faţa Sorbonei, să nu aibă putinţa de a conferenţia la Academia Română. D. Petrovici ar fi fost încadrat în peisagiul adecuat. Iar la secţia literară s'ar fi făcut o alegere proprie în persoana eminentului scriitor I. A. Bassarabescu, o glorie a literelor române.

Este regretabil că vicioasa compoziţie a Academiei a împiedicat această alegere. Din acest viciu de organizare mai decurg însă şi alte neajunsuri, printre care cel mai grav, credem a fi, ipertrofia tipăriturilor de strictă specialitate. Studii cu totul lipsite de importanţă şi valoare au găsit încurajare morală şi materială din partea instituţiei. In schimb, însemnate lucrări de filosofie au fost premiate ca lucrări de literatură, sau n'au fost de loc.

Atâta vreme cât există o secţie istorică aparte, credem că înfiinţarea uneia de filosofie este o obligaţie imperioasă. Această lipsă ar putea fi atenuată întrucâtva, dacă s'ar alege mai mulţi reprezentanţi ai filosofiei. Alegerea d-lui Petrovici arată însă cât e de greu acest lucru. Credem că noul ales nu se poate sustrage dela o datorie, impusă de înseşi interesele culturii noastre: aceia de a milita împreună cu colegii înţelegători, pentru înfiinţarea unei secţii aparte de filosofie.

Fără reprezentarea normală a acestui central obiect de preocupare intelectuală, Academia Română e o instituţie incompletă, care nu-şi poate împlini menirea pentru care e destinată.

Monoclul...

E ciudat simbolul pe care-l împrumută unele amănunte în semnificaţia socială. De ce oare acea ferestruică încrustată în orbită mai mult comică şi puerilă, care este monoclul, a devenit în societatea modernă simbolul distincţiei mondene, al tradiţiei şi al reacţiunii? Orice snob sau dandy, care vrea să-şi afirme importanţa în saloane, să-şi situeze locul printre mondenele elegante îşi fixează acea ciudată bucăţică de sticlă în ochiu şi priveşte universul de sus, cu provocare, dispreţ şi orgoliu suprem.

„A fi cineva bine” însemnează şi azi a purta monoclu, deşi apogeul modei monoclului a fost pe la 1900, atunci când prinţul de Sagan, adevărată simfonie în alb şi negru, purta monoclul în ramă de baga, cu şnurul gros şi negru căzând pe o vestă albă, părul alb, jacheta neagră garoafă albă la butonieră, pantalon negru, ghetră albă peste pantoful de lac negru... Pe atunci au fost monocluri celebre purtate cu impertinenţă sau dezinvoltură de scriitori şi oameni de condei prin cafenelele cu renume din Paris.

Unii, ca Ducele de Albufera, îşi purtau monoclul fixat la pălărie, de unde printr'un mecanism ingenios sărea în ochiu şi se întorcea apoi la locul său, cu o îndemânare de scamatorie şi nu era ofiţer de cavalerie să nu sară obstacolul cu monoclul încrustat în orbită.

Alţii poartă monoclul pur şi simplu „ca un ajutor”, cum zice Gaston Doumergue, care nu-l întrebuinţează decât în descifrarea documentelor. Acelaş motiv trebuie să fie şi la savantul nostru profesor Rădulescu-Motru.

Oamenii politici îl întrebuinţează ca o armă, un joc de efect şi de intimidare. Astfel unele monocluri au fost celebre în viaţa politică de altă dată şi au rămas în Istorie: monoclul lui Jacques Lahovary, dar mai ales monoclul formidabil al lui Petre Carp. In Franţa faimosul joc de monoclu al lui Joseph Caillaux este de actualitate acută, e o paradă şi o ofensivă, mai ales când preşedintele Comisiei de Finanţe din Senat îl lasă să cadă cu o mişcare din sprânceană, care exprimă culmea stupefacţiei sale în momentele de atac în potriva absurdităţii cifrelor...

Este fără îndoială o semnificaţie legată atât de strâns în conştiinţa noastră de această sticlă circulară, încât nu ne-am putea-o închipui în ochiul unui om politic de avantgardă, d. Virgil Madgearu de pildă, după cum nici în locul ochelarilor mari cu ramă de baga ai d-lui Grigore Iunian.

Ne explicăm mai puţin însă de ce a fost el adoptat de una din cele mai „fringante” dintre tinerele noastre politiciane. Ca ajutor? cum zice Gaston Doumergue. Nu se prinde....

Picanta noastră consilieră comunală ar fi trebuit să arboreze o pereche de ochelari à la Lloyd sau a la d. Grigore Iunian, ca să sintetizeze modernismul şi spiritul de avantgardă a partidului său politic.

In Istorie sunt foarte puţine femei care să fi găsit avantajos monoclul: câteva mondene excentrice şi o romancieră engleză foarte romantică, Miss Bredsley. Dar... jachetă neagră, o floare albă la butonieră, monoclul sub sprânceană... quel cran, mes amis!...

Şi iată cum monoclul, care n'a eşit niciodată din modă, şi-a redobândit favoarea în lumea noastră de azi...

Moses Barasch

De curând a avut loc la Cernăuţi expoziţia de pictură a unui artist precoce, în vârstă de 14 ani, anume Moses Barasch.

Originar din Bucovina, Barasch s'a manifestat pentru prima dată acum doi ani.

In toamna anului trecut, micul artist a expus o serie de tablouri la Praga, unde i s'au adus elogii entuziaste de către criticii de artă ai vecinilor noştri.

Expoziţia de uleiuri din acest an îl reprezintă pe micul artist în plină ascensiune a talentului.

Linie, culoare şi atmosferă se îmbină într'un tot armonic, plin de înaltă spiritualitate şi sensibilitate.

Insuşirile recentei expoziţii ne fac să întrezărim în Moses Barasch un artist de viitor cu excepţionale posibilităţi de creaţie.

Literatura în închisoare

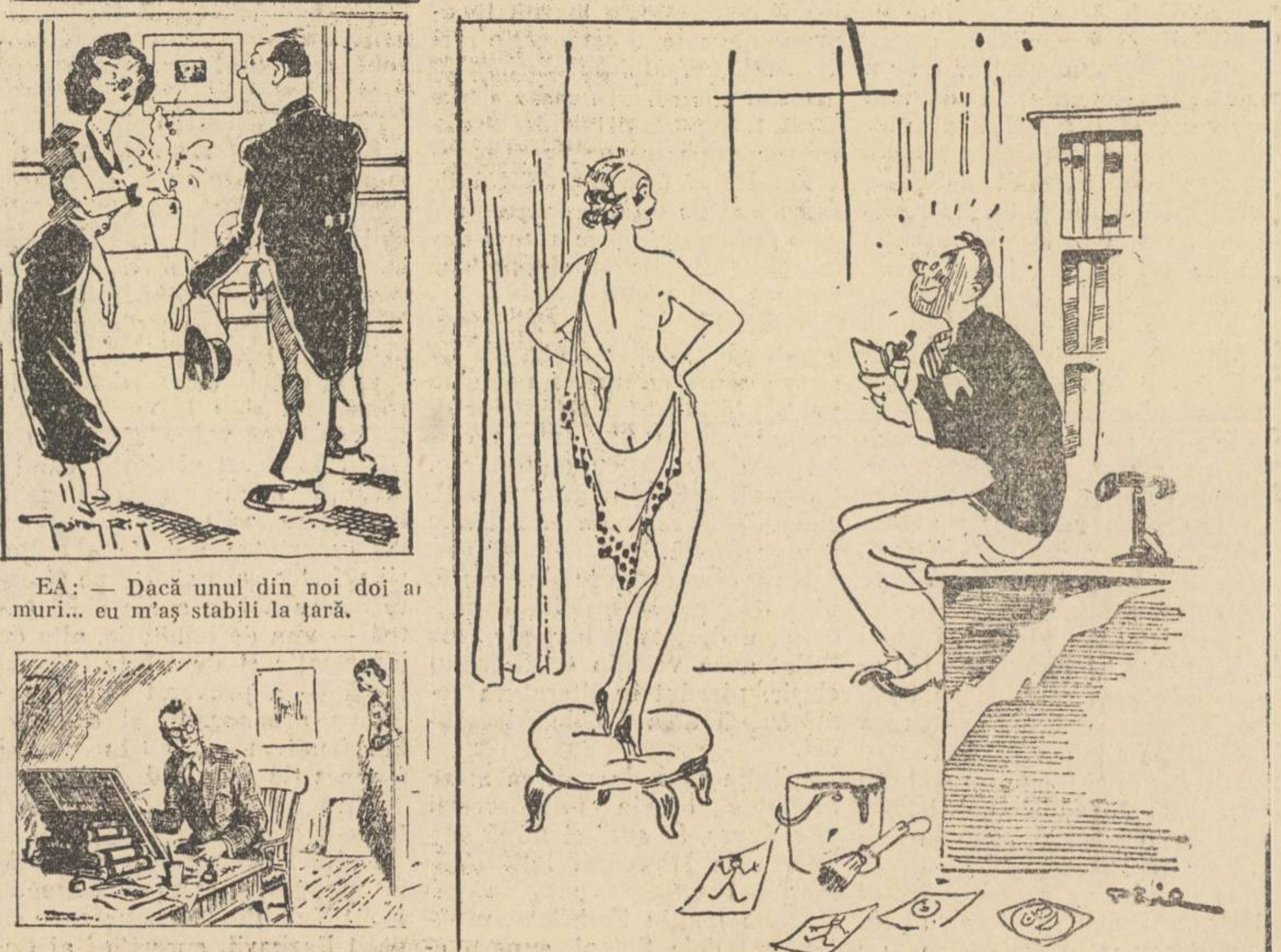
In închisoarea La Roquette există o bibliotecă, iar postul de bibliotecară este unul din cele mai dorite de „penetenciarele” literate. Germaine d'Anglemont care, dacă n'ar fi fost moartea grăbită a prefectului Causeret, nu s'ar fi ocupat nici odată de cărţi şi nu ar fi ştiut ce înseamnă o bibliotecă, a devenit, în aşteptarea procesului care trebuia să se judece, cea mai bună bibliotecară de care-şi aminteşte închisoarea La Roquette. Inaintea ei a fost bibliotecară D-na Weiller, iarăşi una dintre acele care a ţinut un rol important în actualitatea judiciară.

Germaine d'Anglemont, foarte inteligentă a mulţumit pe toată lumea, deşi biblioteca închisorii conţinea 10.000 de exemplare, atât de citite încât grijulia bibliotecară a trebuit să înlăture vre-o câteva sute de volume, ca măsură de higienă, fiind foarte murdare şi vrăvuite. Cum acele volume erau desigur cele mai dorite de cititorii bibliotecii, Germaine, înainte de a trece la Conciergerie a cerut direcţiei închisorii ca ele să fie înlocuite cu altele noi.

Locul său este cerut de altă vedetă a crimei, Violette Nozière, care ocupă până în prezent locul de lectrice. In sala în care turma de femei în prevenţie ascultă în tăcere, lectricea cocoţată pe o catedră foarte înaltă face lectura. Cum însă societatea trebue satisfăcută prin pedeapsă sub toate formele pentru aceste infractoare, lectura trebuie să se facă pe un ton bisericesc, cu ritmul monoton, ca unele din conferinţele noastre la radio — Violette Nozière găseşte din această cauză că funcţiunea ei de lectrice este de o plictiseală omorâtoare atât pentru turma necuvântătoare căreia se adresează cât şi pentru ea. De aceia şi-a pus în joc toată îndemânarea ei de intrigantă pentru a lua locul Germainei d'Anglemont.

Iată deci cum se naşte jocul vieţii în umbra morţii...

Dar acolo există biblioteci până şi în închisoare..... Ar fi un debuşeu de recomandat cu prilejul săptămânei cărţii

EA: — Dacă unul din noi doi ar muri... eu m'aş stabili la ţară.

— A venit perceptorul.
— Bine! oferă-i un scaun.
— El vrea pianul...

— Pentru prima oară văd un pictor lucrând aşa...
— Asta-i... fiindcă eu nu-s pictor — ci vecinul meu de vis-à-vis...

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 705
DUMINICA 10 IUNIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Academia

In prima jumătate a secolului al XVII-lea erau în Franța numeroase încercări naturale și spontane de perfecționare și cultură a limbagiului în societăți mici, coterii gramaticale și literare. Una din acestea, din care făceau parte oameni cu totul necunoscuți în Istorie ca Conrart, Godeau, de Gombauld, de Serissy, Habert etc. etc., se întrunea regulat în 1629, odată pe săptămână la Conrart, care sta mai în centru. Iși citeau fiecare operele scrise, se criticau și se încurajau. Apoi după ședință urma o primblare sau o agapă în comun. Maxima lor era *„Qui sapit in tacito gaudeat ille sinu"* și timp de trei ani s'au întâlnit astfel în tăcere și taină. Aceasta a fost vârsta de aur a *Academiei* și epoca sa primitivă.

Dar iată că unul dintre ei a trădat secretul și din vorbă în vorbă a ajuns vestea despre aceste întruniri secrete până la Cardinalul de Richelieu. I s'a vorbit însă prea bine de această societate, în cât Cardinalul s'a gândit numaidecât să o adopte, să o constituie într'un corp și să se servească de ea ca de o podoabă literară a domniei sale.

Bieții oameni care se credeau necunoscuți și se bucurau în taină de plăcerile libertății s'au înspăimântat de această înaltă protecție și erau gata să o refuze, dacă nu ar fi fost printre ei acum și Chapelain, care, cunoscător în psihologia celor mari, le-a arătat la ce primejdie se expuneau refuzând această înaltă favoare, cu care voia să-i fericească marele Cardinal făcându-i instituție de stat. Aceasta s'a petrecut cam pe la 1631.

Ceiace trebuie să reținem din Istoria acelei instituții care a devenit strămoașa tuturor celor similare din alte state cu timpul, este că ea a mers câtva timp cu vremea, reprezentând aspectele cele mai de vază și mai înfloritoare ale literaturii, apoi cu timpul își scobori nivelul și rămase cam în urmă. Astfel după zilele clasice, în care Racine celebrase solemn pe Corneille, a venit vremea lui La Motte, Perrault și Fontenelle ținându-se în fruntea mișcării literare pe timpul Regenței. In secolul al XVIII-lea, pe la sfârșit a fost, după o perioadă de stagnare sub influența lui Fleury, orientată și dusă strună de Voltaire și apoi de Duclos și d'Alembert. Influența în lecțiunile dela Academie a d-nelor de Lambert, de Tencin, de Geofrin, M-elle de Lespinasse, își pune semnul pe o întreagă epocă.

Perrault, artistul amator, priceput în toate, povestitorul nemuritor de basme, a introdus în moravurile Academiei fastuoasele ședințe publice, Flechier inaugură discursul de recepție, iar permisiunea de a asista la recepțiunile publice nu fu acordată femeilor de cât treizeci de ani după înființarea Academiei, pe când aceia de a face parte din distinsa companie este încă așteptată până azi.

Cousin, în dorința sa de a reînvia câteva tipuri de femei superioare ca Jaqueline, sora lui Blaise Pascal și altele, a introdus în locul bucăților de elocință de altă dată, e drept adesecori plicticoase, așa numitele comunicări. Se înțelege, ele pot fi de mare interes documentar, dar pot lua adesea și caracterul uscat al unor simple notițe, biografii informe, umplute cu date și citații care au contribuit mult la îndepărtarea literaturii de Academie. Iar Sainte Beuve aducând elogii lui Cousin pentru inovație își exprimă temerea ca nu cumva Academia, cu stilul său măreț să așeze cu timpul „coloanele Parthenonului ca fațadă la Școala Bizantină".

Academia Română nu-și are rădăcinile atât de adânc împlântate în decursul secolilor. Ea este ca toate Academiile din lume, o instituție născută deadreptul din inițiativa statului. Tradiția însă din care s'a născut prima Academie din lume, în senzul ce și l-a păstrat până azi, este aceiași și în caracterul Academiei Române.

Cardinalul Richelieu, ca și obscurii fondatori ai acestei impozante instituții de cultură, a avut dorința clară și puternică de a face, în primul loc, din Academie o instituție care să șlefuiască, să împodobească *limba maternă*, așa ca ea să aibă în lume ascendentul pe care l-a avut odinioară limba latină.

Academia noastră a sprijinit și ea întotdeauna cu stăruință și discernământ toate formele de cultură spirituală ale poporului, dar mai ales a încurajat activitatea științifică în domeniul limbei și al Istoriei naționale. Lista publicațiilor sale este de o bogăție și o seriozitate științifică care impune tuturor celor ce trec cu ușurință sau vor să ignoreze efortul adevărat de muncă științifică de care este însuflețit poporul nostru.

Premiile Academiei, deși au devenit modeste și de mică valoare materială, și-au păstrat toată valoarea spirituală și toată autoritatea morală prin năzuința membrilor săi de a scoate la lumină, a încuraja și a sprijini pe toți lucrătorii modești care făuresc cultura și progresul științific al țării în taină și pe tăcute ca odinioară membrii Academiei franceze din epoca sa de aur.

In vremurile aceste de zgomotoasă reclamă membrii Academiei au dat premiul poeziei d-lui D. Nanu, cel mai sincer devotat artei sale, cel mai curat și mai nobil servitor al poeziei. Este cu atât mai mișcător cu cât finul și delicatul poet nu a solicitat acest premiu, ci Academia l-a căutat în taina vieții sale de artist făuritor de versuri.

Alte premii și părți, fărâme de premii, s'au dat spre încurajare tinerilor ce calcă cu străduință pe urmele maeștrilor, în toate ramurile și direcțiile, cu muncă migăloasă, care cere conștiință și onestitate intelectuală pe lângă cultură și alte daruri de pătrundere și sagacitate.

Premiile Academiei au fost, pentru vremurile aceste de materialitate, o rază de lumină curată și o nădejde de viitor, geana unor zori de făgăduință spirituală și de îmbărbătare pentru cei care luptă în besnă și în deznădejde.

Din viață... și din cărți

DOMNULUI M. SEVASTOS

Amundsen in reclamă

Citesc într'un ziar local următoarea „informație":

S'a găsit carnetul și epava avionului B. 82. L. G. P. T., a exploratorului norvegian Amundsen.

Cetitorii își reamintesc tragedia de acum vre-o zece ani a expediției polare a grupului G-l Nobile unde cunoscutul explorator polar Amundsen și-a găsit sfârșitul. Zilele trecute a fost găsit în apropierea insulei Frantz I. epava avionului și un carnet cu însemnări pe care a fost scris B. 82. L. G. P. T. Cu mare greutate s'a descifrat următoarele: B. 82 înseamnă Brăteanu 82; L. G. = Leon Goldenberg, cel mai mare specialist în ceasornicărie din Iași, cel care cumpără aur de dinți, ceasuri, inele, etc., plătind prețuri extravagante. P. T. = la o cumpărare de peste 500 lei, plătește trăsura.

Nu-mi vine să cred. Imi frec ochii, ca să alung coșmarul. Mai citesc odată. E neverosimil, — dar e adevărat.

Amundsen...

Au plecat, aviatorul tânăr și exploratorul bătrân, să salveze pe un general care se îmbrăcase în mare ținută ca să cucerească Polul Nord. Nu s'au întrebat dacă nu e prea mare sacrificiul magnific al vieții lor. S'au gândit doar că niște biete suflete omenești se află în primejdie de moarte în imensa împărăție a „tăcerii albe". Aventurierii au fost salvați. Salvatorii au pierit.

Am citit viața lui Amundsen, scrisă de el însuși. De omul acesta, ar trebui să se vorbească cu capul descoperit și cu fruntea plecată. Bătrânul modest, urât și simplu ca înfățișare, a fost un mare erou al omenirii și a fost un sfânt.

Băiat firav, respins ca debil la recrutare, își confecționează cu voință o sănătate și o rezistență de neînfrânt. O viață de luptă aspră: cu ostilitatea oamenilor și a împrejurărilor, cu sărăcia, cu foamea, cu frigul, cu ghețurile, cu blizzarul, — *cu toate perfidiile Polilor care-și apără, cu o îndârjire conștientă parcă, singurătatea moartă.*

Intr'una din expediții, un urs polar îi dezarticulează brațul și-i sfarmă oasele mânii. Medicii își dau verdictul: n'o să mai poată mișca mâna. Dar Amundsen nu vrea *să fie așa. Incepe să-și facă singur educația mânii bolnave. Ceas cu ceas, zi cu zi, cu răbdare, cu durere. Oasele deplasate învață să se miște așa cum le poruncește stăpânul. Il ascultă. Dela o vreme, mâna lucrează normal și fără efort. Medicii rămân ca în fața unui miracol: una arată radiografia, alta văd ei cu ochii...*

Cu voința asta, Amundsen a trebuit să birue vrăjmășia celor doi Poli. A biruit-o.

Dar învinșii s'au răzbunat.

Am așteptat o vreme vești dela cei rătăciți în pustietatea ghețurilor. Pe urmă, ne-am împăcat cu gândul: așa, *și nu altfel, trebuia să sfârșească Amundsen. Un mormânt de țărână, un mormânt negru cu cruce și cu flori la căpătâi, n'ar fi fost potrivit pentru aprigul și îndărătnicul biruitor al Polilor. Să-i odihnească Dumnezeu, acolo unde-o fi, trupul fără odihnă și sufletul aspru și curat de copil cu tâmple albe...*

Dar mai este pe lumea asta, pentru variație și pentru pitoresc, și câte-un negustor de aur „de dinți, ceasuri, inele, etc.", care, la o „cumpărare" de 500 lei, plătește și trăsura....

La arme

Treceam pe lângă o școală primară de fete. Ferestrele erau deschise, să intre înăuntru primăvara cu gust răcoros și verde de bomboană de mintă.

Și fără veste, o grămăgioară de glasuri întărâtate s'a repezit la mine pe geam:

Veniți, viteji apărători ai țării!..

M'am oprit. Nu se vedea, din stradă, decât silueta profesoarei. Pe catedră, cu o linie plată în mână, — linia de bătut la palmă, — dirija corul cu vrednicie. Ațișoarele glasurilor copilărești se aninau de mișcările liniei. Dar unele o luau grăbit înainte, altele rămâneau puțintel în urmă: melodia ieșea ușor zimțuită.

Oare știu fetițele cine a scris poezia pe care o cântă, cu o atât de pițigăiată convingere, în dimineața asta de primăvară?...

Am răsfoit mai multe cărți de școală. La arme *nu lipsește din niciuna. In josul unei pagini am găsit chiar o notiță, de citit cu lupa:*

„Ștefan Iosif, poetul care a scris înflăcăratul imn La Arme". *Atât.*

De altfel, în manualele didactice poeții figurează aproape exclusiv cu poeziile lor patriotice, — și numai rar cu câte un nevinovat pastel. Cine nu scrie poezii patriotice, nu e trecut la carte și nu e recitat, peltic ori răstit, pe la serbări.

La arme *e cea mai bună poezie patriotică și cea mai patriotică dintre poeziile patriotice din literatura noastră. Momentul istoric în care a fost scrisă (și muzica lui Castaldi) i-a dat un prestigiu, meritat, de Marseilleză românească.*

Dar cine mai „citește" azi La arme? *Cine-ar mai fi în stare să-ți recite textul, fără muzică? Melodia e cunoscută înaintea cuvintelor și lumea s'a deprins, de la tango-urile și romanțele moderne, cu ideia că stihurile nu mai au decât o vagă importanță: așa, doar ca să zici ceva din gură când cânți...*

Versurile din La arme *le si-* [illegible] *citire. Pe urmă, le cântă și le uită și ei.*

Cine mai știe și, mai ales, cine se mai ostenește să mai spue și altora, că timidul, delicatul și nefericitul Iosif a fost un poet adevărat, dela care au rămas cântece dulci ca un ciripit de rândunele adormite subt streșină și balade cioplite în piatră sau zugrăvite cu penel de vis?

La arme *e cea mai bună poezie patriotică. Dar nu e cea mai bună poezie a lui Iosif.*

Și nu-s oare chiar și mai „patriotice" Somnul lui Corbea *ori* Doi voinici, *— fiindcă-s mai bune, — decât* La arme?

Dar, când n'ai noroc...

OTILIA CAZIMIR

Serghei Esenin

Tot așa de simplă...

Tot așa de simplă ești, ca toate,
Cum sunt milioane prin Rusia,
Cunoști numai zorile bălțate,
Toamna o cunoști și igrasia.

Inima ți-am dat-o într'o toană
Și prostește te-am gătit cu vise.
Chipul tău sever, ca de icoană,
Atârna'n Rizan, prin paraclise.

Cu ocări și cu batjocuri grele,
Eu scuipam icoanele frumoase,
Și deodată, vezi, scriu pentru ele,
Cântece gingașe și duioase.

Spre zenit nu vreau să zbor din lume,
Prea-i slab trupul pentru-așa urcare —
De ce oare freamătă-al tău nume,
Cum în August freamătă a boare?

Nu-s sărman, nici mic, nici jalnic mie,
Inima mea toate le pricepe:
Iubit fost-am din copilărie,
De cățel și iepele din stepe.

Nu mi-a fost deci dragostea so
Pentru tine, sau oricare — una
Sterpei fericiri e zălogită
Inima poetului, nebuna!

Mă'ntristez și toamna mă străbate,
Din frunziș, sau ochii cum tăria...
Tot așa de simplă ești, ca toate,
Cum sunt milioane prin Rusia.

din rusește de GEORGE LESNEA

După cincisprezece ani

Din romanul „Mângâerile Panterei",

de MIHAIL SORBUL

...Pe la orele cinci după amează a descins pe peronul Gării de Nord și din acceleratul de Arad un personagiu destul de curios atât prin îmbrăcăminte cât și prin întreaga lui înfățișare.

Intâi de toate e cam înalt și cu umerii largi, cu un cap aproape pătrat din pricina unei bărbi negre ce începe de la tâmple, — inundându-i figura destul de mare, — și se revarsă apoi supraabondent înafară. Din pricina aceasta capul pare și mai mare, mărit încă și prin chica de aceiași luxuriantă revărsare capilară, pe care numai pălăria cu borurile late o mai atenuiază.

Acest cap păros poartă între buzele-i subțiri de parcă ar fi făcute, o lulea de dimensiuni ridicol de mici, din care însă nu ese nici un fel de fum...

Insfârșit pentrucă e încă iarnă domnul cu pălăria mare e îmbrăcat cu un palton negru cu pelerină, din care se vede cum cade în jos o pereche de pantaloni cadrilați, ce se sfârșesc și ei cu niște ghete grosolone cu tălpi de trei degete de groase, de parcă ar fi încălțămintea unui țăran înstărit sau a vreunui mitocan din Dealul Spirei.

In graba cu care lumea s'a dat jos din vagoane și apoi și-a văzut de bagaje, personagiul acesta n'a fost observat de nimeni, așa că omul își văzu liniștit de cele două geamantane destul de mici față de proporțiile persoanei sale, ba mai întinse și o [illegible] hamalului cu No. 34, ca să-i scoată cufărul de la vagonul de bagaje. Acesta e de proporții ceva mai mari.

Insfârșit când noul sosit se văzu cu cufărul pe capra trăsurii, iar el cu cele două geamantane la picioare, se simți oarecum dezorientat, când birjarul călare pe bagajul său îl întrebă:

— Unde mergem, boerule?

—Intr'adevăr unde mă duci?" întrebă și personajul acesta... „La un otel desigur".

— Care? mai întrebă birjarul.

— La unul mai în centru și mai eftin.

— La „Union".

— Fie și la „Union".

...Și așa a sosit și s'a restabilit la București pictorul Vlad I. Vlad, după ce a stat vre-o 15 ani la Paris, cu toată averea lui ce consta din cele două geamantane și un cufăr încărcat cu tablouri. La acestea se mai poate adăoga și câteva hârtii albastre franțuzești de câte o mie de franci.

Vlad I. Vlad izbutise în „Metropola luminii", — după o sumă frumoasă de ani — să-și creeze prin pictura sa o sursă de trai și poate că și-ar fi cucerit cu timpul și o oarecare faimă, dacă dorul de țară nu-l hotăra să se reîntorcă în București. Dar desrădăcinat la Pars, acum se simți și mai strein.

Găsi Bucureștii parcă și mai urât de cum îl lăsase, dar își dădu repede seama „de ce?" Il părăsise în luna lui Mai și aproape copil, fără să cunoască un alt oraș mai mare și mai frumos, iar acum îl revedea într'un sfârșit de Februarie noroios de primăvară timpurie, venind din unul din cele mai frumoase orașe ale lumii.

Dar impresia aceasta a Bucureștilor nu ținu la Vlad mai mult decât câteva momente și-l luă repede-repede viața gălăgioasă și dezordonată a orașului său natal.

Dealtfel cum se dădu jos din cel de al treilea etaj al Otelului Union din 1911 se și văzu repede în Calea Victoriei și iarăși nici nu făcu doi pași prin fața Otelului Continental, că se și simți bătut pe umăr

— Ei, ursule, te faci că nu mă mai cunoști?...

Vlad I. Vlad surprins își înțepeni piciorul drept în trotuar și-și fixă acostatorul. Nu-l recunoscu..., dar asta nu-l împiedică să rânjească, adică să zâmbească silit și să întindă o mână păroasă:

— Ce mai faci, dragă?...

Se vede însă că pictorul nu prea știa să se prefacă, iar zâmbetul-rânjet fu atât de comic încât cel ce-l întâmpină se porni pe un râs sgomotos, zicându-i tare de auziră toți cei din apropierea lor:

— Iți dau un pol, dacă știi cum mă cheamă.

In acest moment Vlad I. Vlad ar fi dat el un napoleon de aur ca să fie lăsat în pace să-și vadă de treabă. Bombăni ceva, ca să pară că spune un nume și dădu să-și continue drumul, mai ales că se făcuse în jurul lor o roată de curioși.

— Te ții mândru, că ai fost la Paris?... îl mai întrebă inoportunul... „Au mai fost și alții"...

„Ursul" dă din umeri și fixă cu mai multă atențiune pe cel pretins că-l cunoaște și parcă-parcă se lumină ceva în creerul său obosit de atâta mers cu trenul, supus acuma pe neașteptate și la un concurs de memorie.

— Nu cumva ești Costin?...

— Hoțule, mi-ai câștigat polul! strigă vesel Costin.

Desigur un vechi coleg de școală, altfel de unde l-ar putea recunoaște?... Vlad plecase din țară chiar de pe băncile liceului neterminat și mai revenise acum câțiva ani pentru puțin timp spre a-și lichida o mică moștenire părintească.

Așa dar Vlad nici n'a călcat bine pe trotuarul Bucureștilor și și-a găsit un cunoscut, el care nu mai spera să găsească vreunul! Dealtfel și revenise cu ideia, că și-a lăsat mai mulți prieteni la Paris, decât avea să mai regăsească în orașul său natal.

— Când ai venit dela Paris? îl întrebă Costin curios.

Și Costin, acest neprevăzut coleg, e cam tot de vârsta pictorului, năltuț și îmbrăcat într'un palton cafeniu croit pe talie. Pe cap poartă o pălărie tare, pe atunci numită „gambetă". Figura lui Costin e ovală, ascuțită, feminină și rasă ca a unui actor. In timpul acesta aproape numai actorii se poartă fără mustăți.

In definitiv apariția lui Costin îi prinse bine lui Vlad. Incetă de a se mai considera strein în propriul său oraș, așa că-i răspunse binevoitor.

— Am sosit chiar acum câteva minute... Ești primul cu care schimb câteva cuvinte prietenești.

— Bravo!...

Costin îl apucă de braț și-i spuse protector:

— Știu, că ai ajuns un mare pictor la Paris.

Vlad se opri în loc, pufăi de câteva ori din luleaua lui fără tutun și zise:

— Numai atât?

— Ei lasă, nu mai face pe modestul... Știm și noi bucureștenii ce se petrece la Paris.

Era ceva adevăr în cele afirmate de Costin... Se auzise prin București, că între românii stabiliți la Paris, era și unul Vlad, ce izbutise să apară într'o toamnă la „Salon". Desigur într'un colț uitat: un cap de expresie. Dar atât. Capul lui de expresie a trecut neobservat, ca atâtea și atâtea tablouri, printre care se nimerește câteodată să fie și capo d'opere.

E drept însă că într'o revistă de artă ceva mai conștiincioasă, a fost citat în treacăt și numele lui Vlad. Dar numai citat.

(Continuare în pag. II)

Totuși știrea că a pătruns un român la „Salon” a sosit repede la București și s'a comentat la timp de unii cu entuziasm, de alții cu cele cuvenite din partea... confraților...

Dar de aici și până la... „un pictor mare la Paris!”...

Vlad I. Vlad râse zgomotos, atât de zgomotos, încât tot trotuarul dela „Riegler” se opri în loc și începu să-l privească, tocmai pe el ce sosea din occidentul cel mai autentic, — ca pe un curios animal exotic.

Costin, — un personaj cunoscut mai cu seamă al Căii Victoriei, — se simți deodată jenat în tovărășia „ursului” acestuia sălbatec de păros și fu gata să-l părăsească, dar acuma Vlad îl apucă de braț și-l reținu cu destulă putere.

— Hai?... Pictor mare la Paris?.. Eu un țăran danubian?... vociferă aproape pictorul, pe când cercul de curioși se strânse și mai aproape de ei.

Bietul Costin începu să se uite în juru-i desperat, neștiind cum să iasă din încurcătura în care s'a băgat singur. Toată fizionomia lui parcă spunea: „Cine dracu m'a pus să-l acostez”.

— Așa-i că dai îndărăt?... mai adaose Vlad, văzându-l cum tace.

Noroc pe Costin că zări „Terasa Oteteleșeanu” și atunci îi mai veni inima la loc.

— Haidem la Terasă și acolo stăm de vorbă cât poftești.

— Asta-i „Terasa” voastră? replică Vlad privind la casa scundă de peste drum cu grădină împrejmuită cu un grilaj de fier, în care în loc de mese și scaune, stau ca niște căciuli albe câteva grămezi de zăpadă netopită încă...

— Acuma, n'ai vrea-o și tu ca „Rotonda” voastră, îi ripostă Costin cu justețe.

Și în câteva clipe se văzură acolo înăuntru în intimitatea câtorva mese de boemi din toate ramurile artistice antebelice.

— Ei, dar îmi place..., zise „Ursul” rotindu-și privirile... „Ce bei?...”

— Te întreb cu ce bei! răspunse Costin... „Ești invitatul meu”...

Fură serviți prompt cu câte un șvarț. Al lui Costin cu „un pic de rom” în fundul ceștii albe. Grav de parcă săvârșea cine știe ce oficiu, dânsul aprinse romul și începu să mestece cu lingurița. Bucățelele de zahăr începură să se topească în focul lichid ce fierbea galben și cu bășici. Limbi albastre eșeau din ceașcă și se prelingeau pe lângă degetele cu care Costin ținea lingurița.

Vlad în acest timp se uita la colegul său de liceu, nu numai cu ochii lui de pictor, ci și de memorialist. Căuta în trecutul nu tocmai atât de îndepărtat și-și găsi modelul din fața cu totul asemuitor celui de acum un deceniu și jumătate. Asta mai cu seamă grație lipsei mustăților. Costin rămăsese aproape acelaș băețandru, înalt, subțire și cu figura delicată, feminină... Dar el?... Vlad?... In fața lui strălucește oglinda și se vede plin de păr, ca un cap de leu, dacă leul n'ar fi ceva mai blond. Mai semăna el oare, pădurea aceasta aproape virgină, cu imberbul de altădată?

— Dar tu cum m'ai recunoscut cu bărbăria asta? întrebă Vlad cu o mirare firească.

— Aici e aici... Am și eu un talent... Sunt fisionomist...

—Și eu ți-o afirm că ești!” întări celălalt sincer. „Cea mai bună dovadă, ți-o dau eu... Nu izbutesc să mă identific cu liceanul de 17 ani, pe când tu...”

De fapt și în cazul de față Costin n'a fost tocmai atât de mare fisionomist. Il mai văzuse pe Vlad, acum doi-trei ani, tot așa de împădurit, în acea celebră „Rotondă”, pe când era în concediu de vară la Paris. Intre alte curiozități ale Parisului vizită și acest local celebru prin boemii săi Mont-parnasieni. Cu prilejul acela un prieten, sau cunoscut, comun al lor, i-l arătă, cum sta în compania unor bărbați și mai cu seamă a unor femei atât de ciudate încât Costin nu mai îndrăzni să se apropie de dânsul și să-i strângă mâna. I se mai păru de altfel că s'ar și compromite recunoscându-l.

— Așa e, că sunt un bun fisionomist? făcu vesel Costin...

„De altminteri am mari succese în lumea judiciară, mai adăogă el cu importanță.

— Nu cumva ești judecător de instrucție? întrebă Vlad admirativ.

— Sunt ceva mai mult decât un judecător de instrucție, Vlade — îi răspunse Costin cu o demnitate oarecum ofensată... „Sunt opinia publică... Sunt Presa”...

— Ești ziarist?... Bravo!... Tocmai bine! îl întrerupse bărbosul.

Dar Costin se avântase și continuă:

— Singura atingere cu Parchetul și Instrucția, e că fac „Cronica judiciară” și nu adeseori pun pe domnii magistrați pe adevărata urmă a vânatului”.

— Ce tot spui tu?... se cruci Vlad. „Faci tu cronica judiciară?”

— Și reportajul criminal... Nu-mi scapă nici o crimă din București... Câteodată sunt trimes și în provincie pentru cazuri ce ies din comun... Mă mir că n'ai auzit nimic despre mine la Paris. Reportajele mele sunt adeseori capo d'opere de criminologie și literatură... Am de gând să scot un volum.

— Ce curioasă coincidență, își spuse pictorul aproape sie-și... „Să dau sau să dai tocmai peste mine!”...

— Zi mai bine ce coincidență fericită! i-o tăie protector și ambalat Costin... „Sunt un ziarist, ce am făcut și miniștri!...”

— De justiție? întrebă Vlad cu naivitate, gândindu-se la „Cronica judiciară”.

— Nu importă de care! Fapt e că i-am făcut... zise scurt Costin și apoi deodată declară: „Să știi, că te lansez și pe tine!”

— Ministru? făcu și mai naiv bărbosul, dar și cu o grimă de spaimă.

— Ai dori-o? întrebă celălalt cu dispreț. „Mă gândeam să te lansez ca pictor!”

Lui Vlad îi veni inima la loc. Citise atâtea glume prin ziarele franțuzești despre „Moldo-Valachi”, încât începuse să creadă că în România se putea ajunge orice cu oarecare îndrăzneală sau cu ceva mai mult tupeu.

Așa dar să-l lanseze ca pictor? Sigur că da... Cu entuziasm. Dar o avea oare tot atât de mare trecere și în artă, acest amic căzut din cer?... Dacă da, atunci...

— Poate, că te ții mândru și nu vrei? zise Costin scoțându-l pe Vlad din gândurile acestea...

— Tocmai mă gândeam ce pleașcă a căzut pe mine, îi răspunse pictorul și strânse mânile vechiului său coleg. Dragă Costine, dă-mi tot concursul tău prețios!”

— Văd că nu ești mândru și-ți prezic: vei ajunge departe. Sunt foarte bine cu Conu Costică. Ce, nu-l știi? E ministrul tău, ministrul instrucțiunii!... Un om fin, Conu Costică... Ți-l aduc sigur la... — era să spună expoziție, — dar se opri un moment... „Cred că vrei să deschizi o expoziție... nu?... Doar n'ai venit dela Paris cu mânile goale!”

După felul cum îi vorbi, Vlad se și convinse că avea de a face cu unul ce avea multe relațiuni, iar pe deasupra și om priceput, și își spuse iarăși, dar în gând: „Ce pleașcă a mai dat peste mine”...

— Berea îți mai place? îl întrebă brusc Costin, făcând probabil aluzie la timpul de altădată, când ca liceeni imberbi se strecurau Duminica la balurile populare dela Coloseul Oppler, și acolo într'un colțișor se amețeau cu câțiva țapi de bere.

La afirmația lui Vlad, Costin bătu în masă.

— Două halbe...

Și din două halbe s'au făcut șase, ba au și mâncat și niște cremvirști, apoi pentrucă se făcuse târziu s'au pomenit într'un teatru de varietăți, sau „șantan” cum i se mai spunea pe atunci, de pe strada Câmpineanu.

Și Vlad și Costin erau bine dispuși. Vlad parcă nici nu făcuse o călătorie atât de lungă cu trenul. N'avea somn de loc, ba simțea c'ar fi putut petrece în șir trei zile și trei nopți.

— Vezi tu, Costine, asta înseamnă țară, țara natală!... In 15 ani nu m'am simțit atât de bine la Paris, ca acuma în prima zi de... țară!”...

MIHAIL SORBUL

Actualități științifice

Vitamina sexuală.

Profesorul norvegian Poulson, dela „Institutul de vitamine” din Oslo, publică într'un număr recent al revistei „Medizinische Welt” un remarcabil studiu asupra nouilor rezultate obținute în domeniul cercetărilor asupra vitaminelor.

Acest studiu, care se referă la lucrările savanților americani Evans, Bishop și Schull, insistă, între altele, asupra următorului fapt deosebit de interesant:

Vitamina E, care se găsește în cantități mari în frunzele și grăunțele celor mai multe cereale, și în special în sămânța de grâu, are un efect esențial în mecanismul unor secrețiuni interne.

Astfel, șoarecii tineri, hrăniți cu alimente lipsite cu desăvârșire de această vitamină, pierd imediat funcțiunea reproducătoare și cu timpul ajung la o sterilitate absolută.

Vitalitatea semințelor

Acum câțiva ani, profesorul spaniol De Candolle, făcând o serie de experiențe asupra încolțirii semințelor, ținute multă vreme în stare conservată, a pus la punct o legendă răspândită în public. E vorba anume de afirmația recentă, după care semințele de grâu, găsite în mormintele egiptene, ar putea încolți și acum în mod normal, după un interval de atâtea mii de ani.

Cu toate rezultatele formale ale acestor experiențe, un ziar englez „London Times” a publicat de curând fotografia unui spic de grâu, obținut — după afirmațiunile autorului — dintr'o sămânță desgropată dintr'o antică necropolă.

Or, profesorul De Candolle a reușit să demonstreze că miraculosul „grâu arheologic” nu datează de fapt din veacul al IV-lea înainte de Christos, ci cel mult de câțiva ani, el fiind vândut turiștilor prea credule de către ace ziși negustori de „antichități”.

Intr'un număr recent al publicației oficiale engleze, editată de administrația celebrelor grădini botanice din Kew (lângă Londra), naturalistul J. A. Turner studiază toate datele sigure, pe care le posedăm asupra vitalității semințelor și ajunge la concluzia că în stadiul actual al cunoștințelor noastre, cea mai mare vitalitate o are sămânța plantei „nelumbo nucifera”. Semințele acestei plante, care au fost găsite într'o regiune a Manciuriei de sud, îngropate sub un strat adânc în pământ, au încolțit imediat. După evaluările geologilor, ele datează de cca 400 de ani. Vreo 30 din aceste semințe au fost trimise la „British Museum” și câteva din ele au încolțit normal dela 1931.

Amintim cu acest prilej că experiențele făcute în grădinile din Kew, cu semințe de grâu provenind din mormintele egiptene ale dinastiei a XIX-a, n'au dat nici un rezultat. Semănate pe un teren de cultură, aceste semințe se desagregau cu desăvârșire după trei săptămâni.

Aceeaș soartă au avut-o unele semințe datând din epoca elenistică și găsite de arheologul Flinders Petrie, la Hawara. Nici una din ele n'a încolțit, deși au fost semănate imediat după descoperirea lor.

Savantul englez Sir Wallace Buget, dela British Museum, explică într'un mod foarte simplu credința populară că semințele de grâu din timpul faraonilor ar putea încolți și astăzi.

In realitate, aceste semințe sunt mult mai recente de cât se crede în general și provin din depozitele de cereale pentru conservarea cărora negustorii sirieni și egipteni din ultimele veacuri, au utilizat adesea mormintele spațioase ale vechilor regi egipteni.

Experiențe asupra eredității

Profesorul american William Mac Dougall, dela universitatea din Duke, a imaginat o experiență extrem de ingenioasă, pentru a verifica teoriile lui Lamarck și în special, acele relative la ereditatea cunoștințelor dobândite.

Savantul american a experimentat asupra 30 de generații de șobolani. Animalele alese ca punct de plecare a experienței, au fost așezate în interiorul unui mare recipient, cu pereții netezi, de unde nu puteau să scape decât prin două orificii: unul foarte luminat, însă electrizat iar altul liber de orice curent electric, dar slab luminat.

La început, șobolanii, atrași firește de lumina intensă a primului orificiu, se năpusteau ca să iasă din recipient. Dar sguduirile electrice pe care le sufereau îndată ce se apropiau de deschidere, i-au informat în curând că trebue să evite acel drum și să prefere celălalt orificiu, care deși abia vizibil nu prezenta însă nici un pericol.

După un număr oarecare de încercări cu aceiași șobolani, aceste animale au ajuns să facă fără prea mare greutate o deosebire între cele două deschideri, și greșelile destul de numeroase la început, au devenit din ce în ce mai rare.

Or, în virtutea teoriei lui Lamarck, la generațiile ieșite din acești șobolani dresați, greșelile de direcție și orientare ar fi trebuit să înceteze, sau cel puțin să descrească progresiv cu gradul descendenței.

Profesorul Mac Dougall a constatat la a 13-a generație 688 de greșeli în mijlociu, la a 23-a generație, numărul erorilor a scăzut la 25. La a 30-a generație nu mai existau decât 20 de erori, iar șobolanii din a 34-a generație n'au săvârșit la începutul experienței decât 17 greșeli de orientare.

In schimb, alți șobolani născuți din animale nedresate, s'au dovedit cu desăvârșire incapabili să facă o deosebire între cele două orificii și erorile la prima ca și la a 30-a generație, erau tot atât de numeroase.

Cu toate că rezultatele menționate sunt destul de convingătore, profesorul Mac Dougall a ținut totuș să confirme și prin alte experiențe.

Astfel, el a procedat între altele, la o selecțiune de șobolani, care s'au arătat mai „destoinici” și i-a dresat pe descendenții lor în acelaș fel ca pe cei dintâiu.

La fiecare nouă generație, greșele erau mai ișbitoare și numărul greșelilor descreștea într'o măsură și mai mare, decât în cazul șobolanilor neselecționați.

Hipnoza deșteaptă amintirile dispărute.

Psihologii americani J. M. Stalnacker și E. E. Riddle și-au propus să cerceteze dacă hipnoza poate exercita un efect sensibil asupra memoriei.

In acest scop, ei au experimentat asupra a 12 persoane adulte, la care au încercat să trezească amintirea unor poezii învățate pe dinafară încă din timpul copilăriei și aproape complet uitate.

In cursul a opt experiențe, s'a dovedit că toate persoanele în timpul hipnozei au o memorie mult mai vie, mai sigură și mai amănunțită decât în stare normală.

Bogăția de amintiri în timpul hipnozei este uneori atât de mare, încât persoana hipnotizată își poate aduce aminte chiar și de evenimente și de strofe de poezii din perioade foarte îndepărtate, pe care în stare trează nici nu bănuește măcar că ar fi existat.

Benzină sintetică

Profesorul german Franz Fischer dela „Institutul de cercetări asupra carbonului” din Mühlheim, (regiunea Ruhr) urmărește de câțiva ani să pună la punct un nou procedeu pentru realizarea prin sinteză a benzinei și uleiurilor de uns.

De curând s'a anunțat că aceste lucrări sunt destul de înaintate pentru a face posibilă construcțiunea unei uzine de încercare pe o scară industrială, capabilă să producă 1000 de tone de benzină anual.

Procedeul profesorului Fischer face apel la gazul produs direct din cocs.

Pe de altă parte, un puternic trust german exploatează de doi ani un procedeu de sinteză a hidrocarburilor prin hidrogenarea gudroanelor de huilă și carbon.

Varia

In urma unor măsurători extrem de precise, s'a stabilit că trupul omenesc degajează prin radiere 60% din căldura produsă în interiorul organismului.

*

Părul capului unei femei, desfășurat fir cu fir și aliniat, dă o lungime totală de vreo 50 de klm., iar la persoanele cu păr mai des și mai lung, chiar 80 de klm.

*

S'a constatat că plantele înconjurate de geamuri albastre au o viteză de creștere de vreo 8-10 ori mai mică decât în cazul geamurilor roșii. Mimoza în special se resimte foarte mult de culoarea geamurilor.

*

Doi medici parisieni au constatat că foarte adesea dinții bolnavi pot pricinui boli de piele, în care caz numai tratamentul dinților poate înlătura afecțiunile epidermei.

*

Contractarea mușchilor e însoțită de formațiunea acidului lactic și alcoolului în organism.

I. S.

Metagnomie

Analize

1, 2, 3. Bârlad. — Inteligență ascuțită. Spirit activ, întreprinzător. Independență. Sinceritate. Cinste. Dar multe complicații inutile. Nervozitate. Deprimare. Oarecari dificultăți momentane, pe care le veți învinge prin perseverență. Scrisul alăturat aparține unei persoane cu care armonizați în mare măsură, dar al cărei caracter e încă în formație. Sunt posibile conflicte, deoarece amândouă temperamentele sunt susceptibile și violente. O căsătorie e posibilă, dar peste câtăva vreme numai; deoarece deocamdată aveți de întâmpinat serioase piedici de ordin exterior — împotriva cărora e recomandabil să nu luptați, ci e bine, mai degrabă, să le lăsați să treacă dela sine.

M. P. B. — Inteligență clară, dar nu profundă. Prea multă agitație. Impulsivitate. Tenacitate. Ambiție.

Cactus. — Remarcabile însușiri intelectuale, dar mare uscăciune sufletească. Căutați să biruiți excesivul Dvs., egocentrism. Adaptați-vă la realitate.

Floria S. — Subtilitate. Sensibilitate exagerată, degenerând uneori în egoism. Nesinceritate. Sensualitate, dar vitalitate deficientă. Singurătate. Ambiție. Neliniște.

Spiritul Cenușiu. — Intuiție. Claritate. Adâncime. Un spirit încă în formație, care are nevoie de o călăuză sigură pentru a nu rătăci; pentrucă multiplicitatea aspirațiilor, marea receptivitate și voință încă debilă — fac posibile grave erori spirituale, pe care însușirile intelectuale, oricât de apreciabile, nu sunt îndeajuns spre a le ocoli.

Anthinea. — Imaginație exaltată. Sensibilitate. Nestatornicie. Capricii. Sensualitate. Neîncredere în sine. Deprimare. Iritabilitate. Oboseală.

Ray. — Inteligență pozitivă, multilaterală. Gândirea puțin prea pripită. Confuzii. Generozitate. Exaltare. Neliniște. Egocentrism. Voința influențabilă. Temperament inegal.

M.

P. S. — Cititorii noștri sunt rugați să nu solicite noi analize, înainte de data când vom anunța că am rezolvat corespondența — prea numeroasă — care ne așteaptă. Aceasta spre a evita orice inutile întârzieri cererilor pe care le-am primit până în prezent.

P i u

In fiecare primăvară, curtea noastră de țară se acoperea de lumea micilor viețuitoare, eșită dintre cojile de ouă. Erau rățuște gălbui, motoloage și scandalagii; boboci de gâscă, îndrăsneți și eleganți; pui de curcă, năzuroși și delicați ca niște dudui de pension; dar simpatia mea se îndrepta mai mult spre puii de găină. Ii urmăream din ochi cum alergau, ascultători, în jurul cloștei: mici ghemuri de catifea sprijinite pe bețe de chibrituri. Mi se păreau atât de drăgălași, când se certau pentru vreo gâză, sau, la culcare, când vreunul nu mai avea loc sub aripa mamei. Impingea pe la toate colțurile, primit de piuituri de protest, până reușea să scoată afară pe altul mai slab, care începea jocul da capo. Alteori, cel mai svăpăiat se suia pe spinarea cloștei, muncindu-se să-i ciupească ochii, în timp ce mamă-sa îl dojenea cu un cloncănit iubitor.

Dacă cercam să prind și eu unul, ca să-i privesc deaproape ochii de mărgele negre, mă loveam de înverșunatele protestări ale mamei respective, care-mi lăsa urme însângerate pe mâni și obraz. Dar într'o primăvară am devenit și eu „mama” unui puișor.

Printre cloștele din anul acela, a fost una — o puică abea răsărită, moțată și încălțată, — care, coborînd din cuibul, unde trei săptămâni șezuse nemișcată, peste ouă, când și-a chemat drăgăstos feciorii, — cinsprezece ghemuri albe de catifea — a zărit între ei unul, care, din întâmplare, era negru ca tuciul. Ce proces psihologic s'a petrecut în sufletul ei „găinesc”, — niciodată nu am putut înțelege. Abia și-a zărit feciorul cel întunecat și a început să-l lovească furioasă cu ciocul, vrând să-l îndepărteze dintre ceilalți. Puiul, amețit, căuta scăparea tot sub aripa ei, ceeace înfuria și mai mult pe denaturata mamă. I l-am scos aproape mort, din ghiare. L-am încălzit în mâni, până și-a mai venit în fire, apoi am încercat să-l amestec printre puii altor cloște. După câte am auzit, găinile nu cunosc știința cifrelor; totuși, se pare că toate cloștele aveau noțiunea exactă a numărului odraslelor lor, căci nici una n'a voit să-l admită pe năpăstuitul puișor, — nici chiar acelea, ai căror feciori erau tot negri, ca el. Atunci am luat hotărârea să-l adoptez eu!

Dar, oricât de superior este omul față de găină, mi-am dat repede seama că eram inutilă acestei mici viețuitoare fără mamă, căci nu cunoșteam metoda educativă a găinii!... Nici teoriile lui Pestalozzi, nici acele ale lui Herbart — sau ale ori cărui alt celebru pedagog, — nu-mi puteau ajuta, acum. Insă nu-l puteam părăsi pe orfanul, care adormise însângerat între mânile mele.

Atunci am încercat să imit pe mama lui naturală. Dacă nu puteam scoate acel croncănit, cu care își chiamă cloșca puii la masă, puteam în schimb să bat ca ea, cu ciocul în pământ — recte degetul, în lipsa ciocului, — ca să-l îndemn la mâncare. Pe o planșă de lemn, pe care am presărat câteva firimituri de pâne, am făcut prima experiență. Poate instinctul și foamea (eu însă am decretat că numai inteligența lui „excepțională”) l-au făcut pe puișor să-mi priceapă gestul și să ciugulească câteva firimituri. Apoi i-am muiat, cu forța, ciocul într'o ceșcuță cu apă, și astfel a luat el prima masă, pe lumea unde venise cu nenoroc. In curând n'a mai avut nevoe de „lecțiile” mele. Abea-i făceam semnul cunoscut, pe planșa care-i servea drept masă, și eram înțeleasă. Pe urmă, nici nu mai era nevoe de intervenția mea; puișorul își lua singur masa, căutându-și cunoscuta planșă.

La început, îl purtam toată ziua într'un buzunar, la piept. Noaptea îl ascundeam într'o beretă, pe care mai întâi o încălzeam la foc, apoi îl așezam lângă patul meu. Il auzeam, până târziu, piuind încetișor. Dimineața, mă trezeam tot în piuitul lui. Deaceia l-am botezat „Piu”.

Dar, cu toată dragostea și grija mea, Piu creștea cu greu. Frații lui schimbaseră puful copilăriei în pene bărbătești; iar cocoșeii, pe înserat, cocoțați pe vreo cutie, își încercau glasurile de viitori cuceritori. Orfanul meu era tot mic și speriat. Pierduse și el puful copilăriei, dar semnele adolescenței întârziau. Complectamente golaș, mic și slab, era urât și isca râsul tutulor, în casă. Eu însă îl vedeam frumos și-i descopeream zilnic, calități „sufletești”...

Acum nu-l mai purtam în buzunar. Se învârtea în jurul meu, scurmând țărâna, căutând vreo gâză, pe care o purta apoi victorios în cioc, ca și frații lui; — numai că el nu avea cu cine să și-o dispute. Il luam cu mine, în fundul grădinii. Eu ceteam, el ciugulea prin iarbă. Venea apoi în poala mea, își ascundea ciocul sub aripă și adormea. Seara, când uitam să-l culc la vreme, piuia desnădăjduit, până îl ascundeam în bereta care îi servea drept aripa maternă.

Dar pe la mijlocul verei, Piu s'a transformat, ca prin minune. A crescut și a căpătat un vestmânt de pene negre, lucioase, cu reflexe albăstrii. Numai creasta îi era cam palidă, iar glasul de cocoșel — cam neîndemânatec.

Odată cu semnele virilității, Piu s'a emancipat. Indrăsnea să se aventureze singur prin grădină, — rareori mai mă însoțea. Niciodată nu l-am văzut însă în tovărășia celorlalți cocoșei, sau curtând vreuna din puicuțele boghete și cochete, care umpleau curtea. Se ținea departe de grupul lor, parcă ar fi fost din altă rasă. Când voiam să-l prind, avea, acum, un început de fugă, dar după câțiva pași se oprea, se tupila în iarbă și piuia încet. Când îi mângâiam penele lucioase, și-l lipeam de obraz, închidea ochii și sta cuminte, ca pe vremea copilăriei. Noaptea, nu mai dormea în vechiul culcuș, în care nici nu ar mai fi încăput, — dar nici în coteț, cu ceilalți pui. Se cocoța pe o ladă, într'o cămară, unde se păstrau lucruri vechi. Ii auzeam piuitul monoton prin întuneric, printre cărți și cutii.

Cu sosirea toamnei, când se face triarea găinilor de „sămânță”, soarta lui Piu s'a hotărît. Dacă nu cunoscuse viața fraților lui, nu putea însă scăpa de sfârșitul, care-i aștepta pe ei. Pentru că nu era de „rasă”, într'o zi a fost transformat într'o rumenă friptură pe cartofi. Rugămințele și protestările mele au scornit doar hazul celor din casă.

Nimeni n'a bănuit de ce, în ziua aceia, am fost cuprinsă de violente crampe stomacale, care m'au împiedicat să iau parte la masa, pe care aburea Piu...

In toamna aceia, pe când mă plimbam prin curte și grădină, deseori mă opream pe loc, așteptând să aud un piuit monoton, care însă nu se mai auzea...

LUCREȚIA DASCĂLESCU

A apărut No. 5

REVISTA TEOSOFICĂ

O licărire din vechiul Egipt, de G. Hodson; *Lumea de mâine — Ideile lui Edward Bellamy,* de A. H.; *Centrele spirituale și activitatea lor,* de C. W. Leadbeater; *Reincarnarea,* de Ernest Wood; *Iluzie și Realitate,* de H. Wilkinson; *Valoarea Teosofiei,* de C. Jinarajadasa; Informațiuni.

Abonamentul lei 180 anual; Exemplarul 20 lei; Administrația: Calea Griviței 190, București II. De vânzare la principalele librării și chioșcuri.

Procurați-vă romanul de mare succes apărut de curând în Editura «Cugetarea» și intitulat:

ZILELE ȘI NOPȚILE UNUI STUDENT INTARZIAT

DE

GIB. I. MIHĂESCU

O carte de viață nedomolită, de humor împins până la dramă și de sguduiri sufletești care se prăbușesc în ridicol și sarcasm

Cu domnul Mihail Sadoveanu

de vorbă despre vânătoare şi anumite rânduieli vânătoreşti

O cameră de hotel, într'unul din marile hoteluri ale Capitalei. Pe fereastra deschisă, odată cu zgomotul oraşului soarele intră în suluri de aur. Ochii de un albastru fără nume ai d-lui Sadoveanu se poleesc de o blândă lumină de zâmbet. Poate că surâde soarelui îndoelnic şi luminii primăvăratice. Sau poate că surâde icoanelor din altă lume pe care cuvintele şi mai ales tăcerile Domniei Sale le ridică între noi limpezi şi vii, poate mai limpezi şi mai vii decât realităţile.

— Iţi sunt dator un răspuns — începe d-l Sadoveanu făcând aluzie la o scrisoare a mea mai veche, în care îi împărtăşeam în mod public unele nedumeriri ale vânătorului începător care sunt asupra acestei îndeletniciri ce-ţi creiază uneori stări de suflet contradictorii. Am s'o fac poate pe larg odată. Acum mă mulţumesc să-ţi spun că pentru mine problema nu se pune aşa cum ai pus-o d-ta. Pentru mine principalul dacă nu chiar totul în vânătoare e tovărăşia şi umbletul, ostenelile şi plăcerea popasurilor, bucuria de a descoperi viaţa tainică a sălbăticiunilor şi odată cu ea aceia a bălţii sau a pădurii. Şi apoi eu am principiile mele de la care nu mă abat deobiceiu niciodată. Aşa bunăoară în bătăi sau la pândă, în munte, nu trag niciodată într'un căprior sau într'o căprioară. Mi s'a întâmplat deseori ca sălbăticiunea să-mi treacă pe aproape. Odată, la o bătae mare, una s'a oprit la câţiva paşi de mine. M'a privit cu ochii ei mari şi blânzi, înfioraţi de negurile spaimei. In loc să trag am plecat arma. Ea a zbucnit în salt şi s'a mistuit între tufani ca o nălucă. Şi aşa fac totdeauna: le privesc cum trec gonite de stihiile spaimei".

Mărturisesc ilustrului vânător cât de străine îmi sunt astfel de rare şi nobile vânaturi, ca unuia ce n'a bătut niciodată altceva decât bălţile de către mare.

— Cunosc şi eu Delta — reîncepe d-l Sadoveanu. Am făcut odată o călătorie pe canalul Regele Carol şi mai departe. Am dat apoi ocol tuturor lacurilor ce se ţin lanţ de la Razelm şi până la acel Sinoe de care vorbeşti d-ta..."

— Din această călătorie a ieşit acea minunată „Ţară de dincolo de negură", pe care eu o privesc ca una din cele mai însemnate opere ale Domniei Voastre".

— Pot spune că e cartea la care eu ţin în mod deosebit — zâmbeşte d-l Sadoveanu. Am avut totdeauna pentru ea o adevărată slăbiciune. Când a apărut n'a prea avut succes însă. E drept că înfăţişează o atmosferă aparte pe care nu oricine poate s'o simtă şi s'o iubească. In gândul meu, într'o viitoare ediţie, cartea asta trebue pusă la un loc cu „Impărăţia Apelor" cu care se înrudeşte de aproape, aşa ca să facă un mare volum de povestiri de vânătoare şi pescuit. Dar pentru a mă întoarce la Deltă — trebue să ştii că nu-mi place să vânez în bălţile ei. Le colind întotdeauna fără puşcă. Aici vânătoarea mi se pare lipsită de farmec. Sălbăticiunile sunt aici parcă prea fără de apărare şi prea lesne de găsit. N'ai decât să te laşi la pândă undeva, într'un cotlon de grind şi se abat asupra ta din toate părţile, cu sutele. De altfel eu cred că ar trebui oprită vânătoarea în Deltă. E un colţ ce ar trebui lăsat lor, ca să trăiască în el în linişte deplină, să se mişte şi să se înmulţească aşa cum li s'a hărăzit lor de către Dumnezeu. Altminteri, specii rare vor pieri cu totul. Altele vor pleca ca de obiceiu, într'o toamnă, şi nu se vor mai întoarce îndărăt. In alte ţări, dinspre Asfinţit, am văzut în cuprins de mări străine raţe care sunt sălbatice numai cu numele. Vin în jurul gospodăriilor şi oamenii le dau de mâncare. Mănâncă şi apoi se duc. Şi nu se tem căci ştiu bine că nimeni nu le va face nici un rău. La noi, de cum te văd, fug de rup pământul. Şi niciodată n'am văzut zburând raţă mai aproape ca trei bătăi de puşcă".

— Şi cu toate acestea trebue să ştiţi că în Deltă nu totdeauna a fost aşa. Nu mai departe ca acum câţiva ani am văzut raţe-califari ieşind cu pui mici, scoşi într'un cotlon aproape de locuinţă omenească, şi ducându-se cu ei în linişte, în baltă.

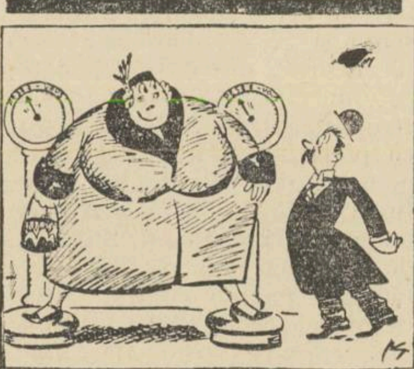
— Frumoasă pasăre, califarul — reia d-l Sadoveanu — şi nu ştiu dacă ştii, dar se poate domestici. Văd că nu-ţi vine să crezi. Şi cu toate astea e aşa. Am văzut califari în ograda unei gospodării la un loc cu găini, cu raţe şi cu curci. Dacă vrei să şti pot să-ţi spun că stăpânul lor luase ouă de califari şi le pusese la o cloşcă. Ieşiseră pui cu ciocul roşu care după o vară deveniseră califari adevăraţi. Ceiace este mai interesant e că pasărea nu-şi pierde nici una din calităţile ei şi zboară tot atât de bine ca cea sălbatecă. Şi e aşa de ciudat să vezi pasărea stând liniştită în ogradă şi după câteva clipe s'o zăreşti numai cât pumnul, tocmai în nori, zburând cu gâtul întins şi sborul acela iute şi sigur care îi e obişnuit. Zboară cât zboară şi apoi se întoarce înapoi ca şi cum nu s'ar fi întâmplat nimic. Instinctul libertăţii dispare se vede cu totul din ea după trecerea a două sau trei generaţii".

— Şi cu toate acestea, alte instincte ale sălbăticiunilor acestora sunt într'adevăr minunate. Eram odată, mi-aduc aminte, pe marele grind care dela cozile Caraormanului până la Portiţa desparte laguna Sinoe de mare. Căutam urma unor cocori sălbatici cu care aveam a grăi câteva vorbe ascuţite. Aşa s'a făcut că am dat atunci peste locul acela ciudat pe care nu fără oarecare orgoliu de explorator l'am numit „Insula Pescăruşilor". Inchipuiţi-vă o limbă de nisip îngustă şi lungă despărţită de marele grind printr'un canal cu apă puţină. Şi pe ea nimic altceva decât nisip şi în nisip cuiburi cu ouă de pescăruşi. Erau cu sutele sau poate cu miile. Cine-ar fi putut să le numere? Fiecare cu patru-cinci ouă puse pe un pat de frunze uscate, de pene şi fulgi. Pescăruşii nu-şi clocesc ouăle. Le clocesc pentru ei soarele şi nisipul. Ei umplu văzduhurile, după hrană. Numai noaptea vin să le apere acoperindu-le şi încălzindu-le cu căldura trupului lor. Şi nu se înşeală niciodată. Fiecare pasăre vine la cuibul ei şi-l recunoaşte dintre sute de cuiburi asemănătoare, câte se pot găsi uneori laolaltă pe acelaş grind. Şi îndată ce un duşman a pătruns în insulă, fiecare pasăre începe a se roti pe deasupra cuibului ei ţipând cu desnădejde până ce primejdia se îndepărtează".

— Ceiace povesteşti d-ta — reîncepe d-l Sadoveanu după câteva clipe de tăcere — dovedeşte însă şi altceva. Anume că pescăruşii au un simţ al lor tainic care le îngădue să prevadă fără de greş, tot aşa, ba poate mai bine decât un institut meteorologic, starea timpului. Instinctul acesta sigur îi face să aleagă trei săptămâni liniştite, cam pe la mijlocul verii, când vânturile stau închise în cotloanele Septentrionului, când laguna şi Marea se odihnesc netulburate ca un lac de munte. Atunci ouăle se pot cloci fără primejdie, cum spuneai d-ta şi singure. De altfel aveam mai de mult cunoştinţă de existenţa unui astfel de instinct la păsări mulţumită cazului alkionului. Alkionul obişnueşte a-şi face cuib în stâncile malurilor şi în repezişurile falezelor. Acolo ouă şi cloceşte timp de trei săptămâni când simte şi crede el de cuviinţă că e timpul pentru aceasta. Şi îndată ce au ieşit puii alkionului încep să se ridice şi să pornească furtunile pe Marea...".

...Am amuţit amândoi, îngânduraţi. Pe cer, o făşie de nor a acoperit deodată soarele. Sulurile aurii şi piezişe au slăbit în tărie, apoi s'au mistuit cu încetul. Odaia s'a întunecat pe jumătate. Ochii d-lui Sadoveanu şi-au pierdut strălucirea şi s'au înnegurat şi ei. Pe fereastra deschisă a intrat încet un funigel. Cine ştie din ce plop şi din ce grădină l'o fi smuls vântul jucându-se şi pe ce drumuri l'o fi adus aici! Funigelul pluteşte dansând capricios între noi câteva clipe. Coboară, ezită, se învârteşte în loc, se opreşte. Apoi porneşte şi coboară iar pentru a se mistui definitiv undeva, într'un colţ de întuneric, ca sulurile de soare auriu şi ca vorbele noastre de adineori, ce adineori au fost şi acum nu mai sunt.

EMIL COLIU

— Acum fă adunarea !

Criticii sovietici

Eterna Comedie Umană

De câte ori se discută în Rusia problema criticii literare, scriitorii şi cititorii sovietici manifestă o indignare violentă sau pronunţă o condamnare fără rezervă. Critica literară apare opiniei publice de acolo nu numai de prisos, dar şi hotărît criminală.

Cititorul se plânge că recenziile din reviste nu urmăresc să pună în adevărata lor lumină operele noui, aşa că îl conduc într'un labirint de vorbe goale sau contradictorii, împiedicându-l de la o orientare independentă.

Scriitorul afirmă categoric, că criticii nu sprijină munca creatoare literară, aşa că nici unui literat nu-i năzăreşte măcar să dea atenţie elucubraţiilor criticii „marxiste" în genere.

In fine, chiar criticii se numesc mutual şi neîncetat — agramaţi, lipsiţi nu numai de talent, ci şi de elementele unei primitive civilizaţii...

Răul de bază al criticii ruseşti moderne constă în cea mai sinceră şi literală aplicare a marxismului la arta scrisului.

După cum umbra lui Lenin e invocată totdeauna în chestiuni politice, umbra lui Plehanov e chemată necontenit, ca supremă autoritate, în materie de artă şi literatură.

Dar Plehanov a fost talentat şi scria atunci, când era cui să-şi opună principiile marxiste. Dela scrierile lui a rămas într'adevăr ceva necesar şi însemnat (caşi dela Dobrogeanu-Gherea, dealtfel) — corective la baza esteticii burgheze.

Dar discipolii şi urmaşii lui Plehanov: Frietsche, Lvov-Rogacevschii, P. Cohan, etc., se relevă tocmai prin lipsă complectă de originalitate. Repetând papagaliceşte cuvintele lui Plehanov, ei nu sunt în stare să le învioreze sensul printr'o vie pricepere şi să le insufle duhul epocii atât de complicat; ei s'au complăcut în formule de-a gata şi s'au împotmolit în jungla unei dogme rigide.

Ei mai sunt influenţaţi şi de „asperităţile erei schimbate". Dacă Plehanov a vorbit numai despre *ideologia* marxismului — Frietsche, în cuvântarea-i ţinută la Academia Comunistă, recomandă măsuri de *forţă*, ca: suprimarea a patru cincimi din numărul cărţilor (socotite „producţie periculoasă, măruntburgheză"), arderea în massă a cărţilor vechi, reducerea numărului revistelor, suprimarea unui număr mare de piese dramatice şi muzicale din repertoriul teatrelor, investirea cenzurii cu noui puteri, etc...

Chiar N. Suhanov, bătrânul om politic şi amic al lui Lenin, transformat de curând în beletrist (şi în autor dramatic: a scris o piesă care a îngrozit lumea literară rusească prin spiritul ei anodin), — chiar acest „marxist sută la sută" a numit metodele recomandate de Frietsche drept „metode de Moş-Teacă ex-literat şi siluitor politist şi a-literat"...

Eşirile diferiţilor Frietsche-i au şi încetat să fie periculoase *imediat* pentru scriitorii ruşi sovietici. Aceste eşiri şi produc nu atât spaima cât scârba deprimantă. Dar asupra pieţii cărţilor ele au un efect foarte original: în lipsa reclamei în stil european, prigonirile verbale şi scrise ale unora dintre operele literare, dovedesc că opera conţine o gândire vie şi o ideologie independentă.

Lumea s'a şi obişnuit să fie astfel călăuzită; însă această obişnuinţă nu e îmbucurătoare, fiindcă sentinţele criticii sovietice, atât pozitive cât şi negative, n'au nimic comun cu metodele criticii de artă.

Uneori, o operă, condamnată din considerente politico-sociale, ar mai trebui condamnată şi din punct de vedere literaro-artistic; aşa dar, reclama schiţată mai sus e foarte regretabilă... Dar cititorul, supra-încărcat de „hrana sufletească" recomandată oficial şi atât de plictisitoare, e gata să se împace şi cu cusururile de ordin artistic, să nu mai guste din menu-ul bucătăriei literare „marxiste", cu care el trebue să fie, din oficiu, „sincer încântat"...

Unul dintre procedeele „criticei" cazone, actualmente în floare, este o permanentă referire la o formulă: *ăsta-i gustul cititorului din massă.*

Şi se petrec curioase lucruri cu aceste referiri bazate nu pe cifre ci pe „presupuneri logice de mare autoritate".

In numărul 47 al revistei „Cititorul şi Scriitorul" găsim două articole: în primul, un oarecare B. Averbuch afirmă că „muncitorii care privesc mereu la romantismul construcţiei adevăratelor forme noui de viaţă, nu mai citesc romane de aventuri, ceiace e confirmat de dările de seamă ale bibliotecilor"...

Alături, însă, de acest B. Averbuch, un alt, B. Arsov, un apărător al „literaturii romantice bune", îi dovedeşte utilitatea, referindu-se la „cererea mare şi mereu în creştere a literaturii de aventuri, chiar din partea cititorilor vârstnici"...

Cine din aceşti doi trebue crezut? — se întreabă cititorul din massă, acest ţap ispăşitor, căruia orice critic sau teoretician literar îi atribue victorios vederile şi gusturile literare proprii...

Poporul rămâne în Rusia, caşi pretutindeni, un X nerezolvat. Şi mai ales acolo, orice încercare sinceră de a-i descifra exigenţele, se loveşte de un obstacol insurmontabil: de imposibilitatea pentru cititorul de massă să-şi aleagă liber hrana literară.

De nevoie, el consumă ceiace i se dă — uneori cu poftă, alteori cu scârbă, însă totdeauna în tăcere, fiindcă n'are unde să vorbească şi ştie că e inutil să vorbească.

Editorii, care pun miza pe gustul cititorului, ştiu ceva despre părerile lui şi duc chiar o statistică foarte originală; dar tocmai ei sunt mai puţin interesaţi să-şi dea cărţile pe faţă.

Ei sunt preocupaţi de transformarea tuturor cărţilor — chiar a acelora care descriu romantic viaţa „prinţilor şi a conţilor", în opere acceptabile din punct de vedere comunist, ceiace obţin prevăzându-le cu câte-o prefaţă „marxistă", strict ideologică, şi care le însoţeşte ca certificat de liberă petrecere şi de bună purtare, şi care, bineînţeles, că nu se citeşte de către nimeni.

Iar prefaţa aceasta — o scriu aceiaşi critici, care atât de sincer combat „devierea bolnavă" a literaturii...

ALEXIS NOUR

Tablete

A zecea mie parte dintr'un die

— De câte ori mă uit în oglindă, mărturisesc, îmi vine să rîd. Mă scrutez şi mă critic, foarte adevărat. Profesor de filosofie sunt eu? Ajunge să dau cu ochii de mine. Mă apucă întâi o teroare surdă şi mă rectific surâzând. Surâd de profesoratul meu, de filosofia mea, de aerul meu interesant, care de altfel, în societate îmi şade bine. Profesor de filosofie, deputat, poate ministru? Eu? Acest cap, acest nas, această distincţie? E ciudat!

— De ce rîzi, Costică?

— Cum să nu rîd, puică?... Imi aduc aminte de importanţa mea socială în faţa oglinzii... Ai mai auzit tu de un filosof, pe care să-l cheme Costică?

— Vrei să zici că nu eşti mulţumit?

— Aidade! Nu mă înţelegi... E adevărat că nevasta nu mă prea înţelege, deşi am luat-o din cele mai bune eleve ale mele, sau poate că tocmai de asta. Drept vorbind nici eu nu ştiu de ce mă batjocoresc, dar contrastul dintre rangul şi sufletul meu e extraordinar. Sunt un bărbat învăţat care nu mă iau în serios.

Imi revine câte o frază, rostită cu solemnitate, de pildă la examen.

— Domnule Ulea, regret că nu sunteţi preparat pecât se cuvine şi mă văd silit...

Stupiditate bombastică. Mă întrebi cui s'a adresat. Am început-o acum un ceas la şcoală, sala No. 32 din Universitate. Ulea e un student în filosofie şi scepticismul natural în filosofie îl face să nu ştie nimic. Dar în mijlocul frazei mi-am adus aminte de oglindă şi am râs, stricând tot efectul doctoral, aşteptat dela o frază incisivă cu eleganţă... Mi-am văzut pălăria pe o ureche, mustăţile. Mi-am adus aminte că nevasta mă bate (Filosof bătut).

— Domnule Ulea, s'o lăsăm încurcată.

Ulea s'a aşezat în bancă rizînd şi el.

Unii din colegi m'au invinovăţit de ceeace ei numesc lipsă de autoritate. Când mi-a fost dat întâi să iau cunoştinţă de acuzaţie, lucrul se petrecea în cancelarie. Un profesor de istorie, tocmai izbise în cap un bărbat erudit, profesor de estetică, şi literat, cu o călimară pătrată, de sticlă. Lovitului, ştergându-se de cerneală întâi cu batista şi mâneca, în două secunde i s'a înegrit tot portretul cu violet, şi în această culoare de zambilă îşi rotea, ca un personaj dintr'altă lume, un alb al ochilor, de neo-harap.

— Am să te 'nvăţ minte, porcule! striga omul colorat, cu pumnul ridicat la cer.

— Incontestabil, domnilor, demnitatea învăţământului este grav atinsă în persoana colegului nostru, încerca emoţionat un profesor.

Era să mă asociez la protestarea colegului într'o formă pe cât posibil mai academică, şi chiar în momentul când am tuşit semnificativ, preparându-mi glasul, ca un violonist coardele lui în orchestră, am pufnit de rîs.

— Am mai remarcat că sunteţi cu totul lipsit de seriozitate, m'a apostrofat cel care lovise, unul plin de barbă, lung şi de opere complete.

— Sunt de părerea onoratului meu adversar, spuse şi lovitul.

Era un chip de a se împăca amândoi instantaneu, pe spinarea mea. Dealtfel, tot corpul profesoral căzu de acord şi bătaia rămase pe planul al doilea. Ca şi cum Istoria şi Estetica se buşiseră pentru mine, văzui numaidecât pe istoric ajutându-şi colegul spoit să se dezbrace şi întinzându-i săpunul după paravan. El numea bătaia o mişcare.

— A fost o mişcare regretabilă, zise colegul istoric.

— E foarte natural, răspundea colegul estetic, scoţând un cap de înger săpunit, din spălător, buclat cu clăbuci. Omul e viaţă şi viaţa e mişcare.

Şi fiindcă-i intrase săpun în gură, el se opri.

Oricât ai lupta, nu scapi de logică şi sistematizare şi trebuind să te construieşti, o faci cum se zice peste drum de universitate, la Primărie, fiartă. Intre hotărârea de a produce o idee întreagă sau mici idei punctate nu era de ales faţă de simţul meu de ridicol excesiv: am ales punctul muştei şi m'am oprit la el. Zbor o bucată şi când observ că zborul meu se lungeşte şi-mi cad aripile în declamaţie scrutez traectoria, stau pe un loc alb şi punctez. Astfel, lexicul meu cerebral exclude o serie imensă de recorduri: deci, prin urmare, aşa dar, cum vă spusei, mă refer, dintr'un punct de vedere, etc. Căci ideile procedează ca tuburile, înşurubate în rezultatul tulumbă. Lucrez cu piese şi am grije ca ţolii diametrelor interioare să nu corespundă. Dacă înădesc un clondir, o ceaşcă de ceai, un creion şi un lighean şi pui la sfârşit un robinet sunt sigur că n'are să curgă niciodată şi curentul apă este întrerupt.

După o laborioasă strămutare a personalităţii mele intelectuale în materialele filosofiei mi-am dat seama, ceva cam prea târziu, că m'am falsificat: au mai păţit-o şi alţii. Aşa e cultura: te face cultural şi propagandist. Din frăgezimile mele încărcate cu adipozităţi mi-am salvat atât, facultatea râsului din toată inima şi Dumnezeu ştie dacă mi-aşi fi recăpătat şi această veche prospeţime dacă nu mă însuram şi mă lăsam flăcău vânat şi preocupat de cusături şi adâncimi.

E o chestiune de strung, filosofia. Transformarea materiei brute în materii rotunde, cu sau fără gaură la mijloc. M'am simţit variat desamăgit, văzând la depozitul furnisorului meu de piese, reprodus în tangibil elementul nostru abstract. Bucşe, inele, pistoane, bolţuri, bile, rulmenţi, care toate lucrează în cultură; în ulei şi vasilină. Industria le realizează în milioane de bucăţi standardizate pentru preţul de catalog.

Şi am mai văzut că dacă organizezi sistemul mecanic din aceleaşi piese detaşate, care servesc sistemul gata făcut şi cumpărat articulat de-a gata, costă mai mult. Nu se vede decât după ce ai încheiat organele timp de 20 de ani şi atunci te baţi cu palma, cu părerea de rău că te-ai ostenit pentru un lucru care putea să fie cumpărat fără eforturile severităţii riguroase, aplicate la tinereţe şi viaţă.

M'a turburat un amănunt raportat de tata Ford, care a construit în 30 de ani vre-o 25 de milioane de automobile — şi trebue să-l credem pe cuvânt. După ce, la fiecare 5 minute iese din atelierul rulant câte o maşină complectă, încheiată din organe identice şi tip, ultimul lucrător toarnă'n rezervoriul ei 3 litri de benzină şi maşina scoboară pe pistă la depou. Tata Ford afirmă că murmurul motorului nu e niciodată la fel cu altul. In 30 de ani el a fabricat 25 milioane de murmure originale...

Toată problema.

T. ARGHEZI

Apus

Un corb pismaş, sburând pe lângă so
L-a înjunghiat cu aripa-i tăioasă,
In urmă-i stava l-a'mbrăcat în rasă
De purpură şi l-a svârlit în mare.

Vulturii albi privesc înspăimântaţi
Cum zeul se scufundă'n infinit;
Pe valurile roşii-au năvălit
Puzderie de corbi înfometaţi.

LEONARD DIVARIUS

K arin Michaelis

Femeia după vârsta periculoasă

Nu-i multă vreme de când nu se știa mai nimic despre femeia de 30 de ani și de aci până la moartea ei. Femeia era trecută cu vederea, pe când se afla încă în floarea vârstei. Ea nu mai conta. Privită de toți ca o femee bătrână, ajunsese să se considere ea însăși ca atare.

Această superstiție își avea originea în faptul că de secole, noi femeile eram obișnuite să nu gândim independent, și pentrucă păstram pentru noi înșine anumite lucruri, socotite taine triste, aproape vinovate. Femeia depe vremuri nu cuteza să se destăinuiască nici medicului ei, nici — ferească Dumnezeu! — soțului ei. Când se afla într'o stare de iritare, care lăsa să se întrevadă o dâră a suferinței, atunci i se arunca imediat epitetul: „femee isterică" și i se pregătea sanatoriul de boli nervoase, care putea duce până la ospiciul de nebuni.

Femeia e obișnuită să sufere. Ea e nemărginit de eroică, când e vorba de suferințe trupești; orice medic va întări această afirmație. Ea poate suporta mult mai mari dureri decât bărbatul; deasemeni ea are puterea să rabde chinuri sufletești dincolo de limită. Un singur lucru nu-l poate suporta și anume: să pară caraghioasă. Și astfel, turburările sufletești ale femeii, oricât de naturale ar fi fost cauzele, erau pecetluite cu numele colectiv de „isterie". Femeia credea că prin tăcere, față de ea și față de ceilalți, va învinge mai ușor și mai repede starea ei. S'a comis — după părerea mea — un exces ridicol cu expresia: „trebue să te stăpânești". Noi femeile ne stăpânim în general prea mult, nu prea puțin! Noi credeam că viața noastră interioară e ceva impropriu, ceva despre care nu trebuia să vorbim.

In consecință, femeia nu îndrăznea să spună cum se simte în timpul acestor ani intermediari. Ea tăcea, tăcea, până-și măcina toate forțele. Se învățase să cocoloșească anumite lucruri. Nu numai din pricina bărbatului ei, ci și pentrucă tovarășele ei erau prea lașe s'o ajute.

Pela mijlocul secolului trecut, câțiva poeți au început să se ocupe de femeia matură.

Poeții, care dispun de o putere extraordinară asupra orânduirilor lumești, i-au dăruit femeii noi ani de viață. Femeia de patruzeci de ani mai putea iubi și fi iubită — fără să mai pară caraghioasă. Cu cât avansau timpurile, cu atât se produceau mai multe progrese în toate domeniile, cu atât se prelungea epoca de dragoste îngăduită femeii. Noi, care ne aflăm azi în amiaza vieții, (mulți bărbați cred că ne aflăm în amurg) cu sprijinul poeților și puțin cu al medicilor, am izbutit să rămânem femei, până după vârsta periculoasă. Pe urmă însă s'a terminat... S'a terminat? In locul femeii „defeminizate" care împletea ciorapi sau care bătea aluatul, și care încerca să-și împlinească cu fel de fel de palavre viața ei interioară nefolosită, femeia de azi are mii de interese, care — chiar când nu i se permite — îi umplu, îi îmbogățesc și-i fac viața demnă. Ea n'a mai încetat de a mai fi femee, pentrucă a ajuns la vârsta critică.

Să nu surprindă pe nimeni dacă fenomenele care se produc azi, de obicei între 40-50 de ani, se vor ivi în mai puțin de un secol abia la vârsta de 60 de ani. Sunt încredințată că, prin ajutorul anumitor mijloace de nutriție, vom ajunge atât de departe încât să învingem această epocă critică și, conform naturii, de neînlăturat. Cine ar fi crezut cu putință acum 70 de ani că femeia la cincizeci de ani se va îmbrăca cochet, pentru a mai face impresie? Cine ar fi socotit cu putință că femeia, devenită bunicuță, ar putea avea un iubit, fără să fie câtuși de puțin caraghioasă? Dacă s'ar fi întâmplat așa ceva pe acele vremuri, femeia cu pricina ar fi fost închisă, pur și simplu, într'un ospiciu de nebuni.

Femeia de azi, care a trecut de vârsta critică, fără să sufere acele consecințe groaznice, care pot surveni, e situată, după părerea mea, pe treapta cea mai înaltă a vieții. E matură, ea a adunat experiențe, pe care abia acum, pentru prima dată, înțelege să le folosească cu temei. Ea are simțimântul cașicum trupul ei ar fi nou născut, cașicum sângele i-ar fi complet purificat. Ea simte cu toate simțurile, mai mult ca niciodată. Ea a învățat să cunoască natura, s'o prețuiască. Ea e mai puțin preocupată de propria ei stare lăuntrică, cât mai ales de starea celor dimprejur, a tuturor acelora care sufăr. Ea a suferit și ar dori acum să ajute. Dar asta înseamnă că se simte îmbătrânită? Nicidecum! Ea e tânără până în cele mai ascunse colțuri ale inimii; și dacă iubește, iubește acum cu o minunată bogăție de simțiri și de sentimente, fără simțimântul fricei, care odinioară amesteca totdeauna amărăciune în cele mai dulci dintre emoții. Așa e femeia, care a trecut de vârsta critică.

Femeia la vârsta periculoasă e asemeni călătorului de pe bordul vaporului, aflat în mijlocul Oceanului răsvrătit de furtună. După aceea, ea simte din nou pământul sub picioare. Ea poate să se manifesteze sau să ascundă toate, după voie. Dar, din păcate, ea se mai complace până în ziua de azi să tăinuiască mai toate. Din această pricină, știm infinit de puțin despre această femee. Ceiace știm, am aflat în general din limbuția sau neprevederea uneia sau alteia dintre femei, care s'a lăsat condusă de inimă și nu de mintea ei. Femeia se mai rușinează și azi să declare deschis că... n'a îmbătrânit. Ciudată lume!

Se întâmplă, ca după trecerea vârstei critice femeia să se simtă ca „nou-născută", schimbată. Simte că s'a transformat, că a devenit într'atât altă femee, încât nu se mai recunoaște ea însăși: „Sunt într'adevăr eu aceia, care a comis cutare sau cutare fapt?" Ea e uimită! Reflectează! Nu pricepe. Prin purificarea sângelui se poate întâmpla ca femeia să se simtă din nou ca în epoca virginității. A trecut impulsul sângelui, impulsul simțurilor, necesitatea de a fi iubită. Ea se mulțumește adesea numai să iubească. Și aci e o nouă dovadă că în sufletul femeii a apărut ceva nou, datorat tocmai sexului ei. O femee poate să iubească, fără ca această iubire să fie bazată pe reciprocitate; și din această pricină ea nu se simte nici umilită, nici nenorocită Ea iubește. Atât! Se mulțumește să iubească. A ajuns la concluzia că, in definitiv, totul nu e să fii iubit, ci să iubești.

Și acum am ajuns la punctul nevralgic, la femeia în plină putere de viață, căreia i se interzice, după anii calendaristici, orice drept de a exista ca ființă sexuală — la femeia, care după potolirea clocotului sângelui, încă mai e setoasă de dragoste, încă mai e capabilă să iubească...

De ce această femee să fie considerată ca o femee desechilibrată, caraghioasă? Pe vremuri ea ar fi fost tratată ca o leproasă. Există de altfel și azi mulți oameni care o consideră ca atare. Acest fapt nu e numai groaznic, brutal, lipsit de inimă, ci e totodată neghiob, josnic și nedrept.

La fel, după cum fericești pe alți oameni când și-au păstrat dinții, părul, tenul neted, inteligența, simțul mirosului, vederea, pipăitul, — tot astfel sunt de felicitat acele femei care își păstrează facultatea de dragoste (vorbesc aci din punct de vedere strict biologic) până la o vârstă înaintată. Acesta-i un dar al naturii, pentru care nu-i poți fi îndestul de recunoscătoare.

Și mai e rândul femeilor, care au luptat fără răgaz numai cu dragostea, care au ostenit purtând atâtea lupte pentru ea, și care își caută acum alt țel în viață. Ele îl găsesc în binele obștesc. Dacă aceste femei s'au liniștit într'adevăr, ele pot face minuni, pot muta munții din loc. Ele își pot concentra gândurile, voința și puterea asupra chestiunilor de ordin social, atrăgând de partea lor tot universul. Ele pot fi conducătoare. Ele au puterea să ajute progresul. De bună-seamă că și femeia tânără poate realiza multe; dar, cu cât femeia e mai matură, cu atât îi crește prestigiul și autoritatea. Cuvintele femeii capătă în acest caz o putere fulminantă; căci în urma ei stau de veghe experiențe scump plătite și de neprețuit, care o fac folositoare intereselor obștești.

Superioritatea acestor femei o simte și tineretul de azi, care merge cu totul pe alte drumuri, decât am mers noi în tinerețea noastră. El și-a creat morala lui proprie, o morală care i se potrivește. Dacă aceastã morală e bună sau dăunătoare, va avea să-și spună cuvântul viitorul.

Provincia

Siluete craiovene

Craiova, acest oraș a cărui origină se pierde în negura veacurilor și praful hrisoavelor, Craiova, pe care francezul Fougère de Peitavy *a numit-o „orașul alb" în a sa „Roumanie terre latine"; pe care tradiția o prezintă drept „cetatea banilor"— cu b (mic) și cu B (mare) — și despre care d. S. Mehedinți, spune în „România" că are cel mai mare și mai frumos parc din țară, Craiova aceasta este un oraș mare de provincie cu multe școli, multe femei frumoase, multe trăsuri elegante și multe pretenții.*

Astfel craiovenii pretind pentru orașul lor adjectivul de „intelectual" și o Universitate.

Și se mai pretind craiovenii, ziariști și muzicanți.

Nu știu dacă există oraș în care să se găsească mai mulți muzicanți ca în Craiova. Sunt atâția, încât îi găsești pela toate colțurile și pe toate drumurile, fredonând ultimele „șlagăre" proprii, pe care numai ingratitudinea editorilor le îngroapă cu nepăsare în cartoanele îngrijite cu dragoste de autorii geniali și neînțeleși.

Și pentrucă sunt mulți muzicanți, s'au împărțit pe „specialități".

Intâi „instrumentiștii" care s'au sindicalizat și s'au produs cu câteva concerte simfonice. Neapărat „simfonice", chiar dacă componenții orchestrei nu știu ce înseamnă simfonie după cum, de multe ori, nu cunosc nici notele.

Mai sunt și „orchestre" ambulante, ca aceea a vestitului Boul, care colindă noaptea cafenelele și cârciumile, făcând, pe ici pe colo câte un cântec numai pe un pol, numai pe zece lei, numai pe un pahar de vin sau chiar numai pe-o țigară.

Sunt apoi „guriștii", începând cu țigăncile cântărețe, care nu știu să citească, cărora li se șoptește cântecul, vers cu vers, ca actorilor rolul. Apoi vin „coriștii", strânși într'un cor, care — ca servitorul lui Harpagon — se numește când al Catedralei, când al Armoniei, când al C. F. R., când.... șomează.

Dar cei mai numeroși sunt „dirigeorii" sau „maeștrii". Sunt mai mulți decât instrumentiștii și guriștii la un loc. Și explicația este simplă: Cine poate să sbiere din gât sau să ciupă coardele unei mandoline este muzicant și dirijor.

Și totuși în Craiova asta muzicală, nu sunt muzicanți decât „gugustiucii", porumbei sălbatici importați din Băilești.

Dar nici „ziariștii" nu se lasă mai pe jos. De aceea sunt în Craiova o mulțime de ziare „bilunare, care apar la două luni odată, sau când pot".

Nu interesază însă când apar, ci numai că apar, chiar dacă apar prima și ultima dată. Și apar multe, pentrucă la Craiova fiecare cetățean este un „șef" și fiecare vrea să fie cel mai mare.

De aceea fiecare își are ziarul său.

Și totuși, Craiova n'are un cotidian după cum nu are nici o revistă literară, deși toți ziariștii, plus încă pe atâția cetățeni, sunt „scriitori".

Dar adevărați scriitori sunt numai pe la birouri, bieți conțopiști, netalentați dar muncitori.

CONST. I. NINNA

Antologia dragostei și a femeii

■ *O femee are totdeauna dreptul să nege ceiace un bărbat n'are nici odată dreptul să spună.* — (La Harpe).

■ *Femeia pe care o iubești mai mult, adesea este aceia căreia se spune mai puțin.* — (Beauchène).

■ *Femeile nu dau cu dragă inimă decât ceiace li se fură.* — (A. Dupuy).

■ *O femee ar fi disperată dacă natura ar fi făcut-o astfel cum o aranjează moda.* — (D-șoara de Lespinasse).

■ *Femeia care vorbește mereu de iubitul ei este indiscretă; cea care nu vorbește niciodată este nedibace.* — (Lingree).

■ *Gloria femeii este de a face să fie adorat și ceiace pare intr'însa defect.* — (H. de Balzac).

■ *O pasiune tainică mai bine apără inima unei femei decât propria-i virtute.* — (R. de la Bretoune).

■ *Femeile care iubesc, au mereu teamă să nu fie iubite; femeile care nu iubesc, se măgulesc totdeauna că sunt iubite.* — (L. Desnoyers).

■ *Nimic nu-i mai aproape de iubire, decât mila.* — (D-na Desbordes Valmore).

■ *Un soț este totdeauna un bărbat inteligent; el n'are niciodată ideia de a se căsători.* — (Alex. Dumas).

■ *Eroul cel mai mare este acela, care are o soacră, o soție și o fiică.* — (Renaux).

■ *Pentru multe femei, a iubi un bărbat însemnează a înșela un altul.* — (E. Rey).

■ *Cea mai frumoasă amintire păstrată de o femee, dintr'o legătură, este trădarea care a provocat-o.* — (H. Becque).

■ *Nenorocirea înobilează femeile, în vreme ce fericirea le face egoiste și proaste. In râsul femeii bogate și iubite, totdeauna este expresiunea unei beatitudini imbecile.* — (H. Duvernois).

■ *Femeia cea mai bună este aceia care știe să poruncească, supunându-se.* — (R. Gregh).

■ *Femeia poate avea ultimul cuvânt; dar bărbatul are ultima cugetare.* — (E. Rail).

■ *Pentru o femee a cărei reputație este bine stabilită, virtutea, sau ceiace-i seamănă, devine garanția plăcerii.* — (Cavalerul Duclos).

■ *Rezistența unei femei nu este totdeauna o dovadă de virtute, cel mai adesea este o probă a experienței sale. Ori care dintre noi ar vrea să vorbească cu sinceritate, vă va mărturisi că prima mișcare este de a se da; nu se rezistă decât prin gândire. Natura ne împinge spre iubire, educația ne îndepărtează, și gloria noastră consistă în a lupta contra înclinărilor. Profesiunea femeii virtuoase este ca și aceia a celorlalte: nu se perfecționează în așa ceva decât prin obicinuința de a exercita virtutea.* — (Ninon de Lenclos).

■ *Femeia care ne-a cedat este o regină pe care dania trupească o detronează.* — (L. Sterne).

■ *Capriciile femeii inteligente sunt abile estompări peste peisagiul dragostei.* — (A. Loneis).

Alese și traduse de
AUREL GEORGE STINO

Al vostru soare pentru mine-i mort

Al vostru soare pentru mine-i mort:
culori și cânt și farmec sunt minciună
Pierdut în umbră, sufletul mi-l port
cum aș purta o veștedă cunună...

Să fug aș vrea departe 'n văi sihastre
să-mi plângă tânga, printre stânci, pr[illegible]
— și râsetele veseliei voastre
durerea mea să nu mi-o mai ajungă...

GEORGE VOEVIDC.

Din volumul — manuscris: „Cântece pentru Lu".

ANCHETELE NOASTRE

Printre studenți și studente

1. Ce cetiți în afară de cursuri?
2. Ce poet român preferați?
3. Ce poezie știți pe de rost?
4. Ce roman v'a plăcut mai mult?

ANIȘOARA ODEANU, *studentă în Drept și Filozofie.*

Nu știu dacă întâia întrebare e prea fericit formulată. Dar, trebue să recunoaștem și să ne resemnăm: așa suntem crezuți noi. Indoparea cu cursurile e considerată ca un act aproape material; un student trebue să locuiască într'o mansardă, să n'aibă foc, să fie amenințat la fiecare cap de săptămână cu evacuarea pentrucă n'are cu ce să plătească chiria, să hoinărească primăvara în Cișmigiu, dornic de idile... etc... In casă, cărți groase scofâlcite, aruncate în dezordine, amestecate cu hârtii mâzgălite și resturi de mâncare. Ca o complectare impresionantă pentru amatorii de emoții standard — și o hârcă rânjită, în vârf, care parcă-ți spune că „degeaba muncești, tot ca mine ai să ajungi". Fiecare dintre noi, pentru lumea mare, e sau trebue să fie un pe jumătate nebun, care-și irosește tinerețea în combinații oculte, pentru a schimba fața globului. Simpatici tineri — fără îndoială! Și ce naivi. Săracii...

De fapt — am oare dreptul să vorbesc pentru mai mulți?

Noi citim, uneori, afară de tot ce ne cade în mână și cursurile. Dacă suntem la Litere, nu facem nici atât. Acolo sunt teze scrise și fițuicile se împrumută fără multă bătae de cap. Dacă totuși le citim, consacrăm acestui rit una sau cel mult două luni din an: una pentru sesiunea din toamnă, cealaltă pentru sesiunea din vară: Septembrie

ANIȘOARA ODEANU

și Mai. Am spus: „rit" nu la întâmplare. Citirea cursurilor, pentru noi, e de multe ori cea mai frumoasă perioadă din an. Ar fi și păcat s'o sacrificăm înlocuind-o cu o muncă sistematică, zi de zi, de școlar tâmpit și premiant. E o adevărată voluptate luna aceea cu soare mult afară, cu clacsoane de mașini care trec „cu fâșâit de mătasă", și fâșâitul lor îți dă senzația răcorelii, a drumului spre câmpul îndepărtat, unde iarba se unduește de vânt — e înaltă și mătăsoasă și câte un animal mic se chinue să iasă în vârf acătându-se de câte-un fir cu lăbuțele subțiri și strâmbe. Și-i cerul senin și pacea domnește peste tot. E ora 2 după amiază și trece o mașină de-a primăriei care stropește strada. Răcoarea urcă până sus. Petele de apă de pe asfalt par pete de umbră. Iar tu, trântit pe sofa, cu zece cursuri în jur, înveți. Știi că ai de făcut azi dela pagina cutare până la pagina cutare. Inveți că marea ce bate coastele unei țări, e mare teritorială. Până la ce distanță? Aici sunt mai multe teorii: una spune că până la o bătae de tun, adică trei mile marine (restul v. Internațional)... Perdeaua de voal cu volănașe albe, se umflă ca niște clăbuci de săpun de boarea ce vine de afară prin ferestrele deschise...

Am să fiu tristă când luna Mai nu va mai fi luna pregătirilor pentru examene, când voiu putea să fiu și în mașina care lunecă spre câmp și în câmpul care trăește atât de frumos în mine printre rândurile relativ la „marea teritorială" și am să văd că da e iarba verde și se mișcă, dar nu-i nimic extraordinar. E mai mult cald și sunt oameni peste tot.

Dar, la altceva trebuia să răspund...

1. Restul anului, citesc diferite cărți și după fiecare carte îmi propun o nouă conduită de viață, pentruca la sfârșit să cadă baltă toate hotărârile. Nu încerc să trăesc în nici un fel, pentrucă trăesc suficient ceilalți și... tot acolo iese. *Mie* îmi place Knut Hamsun, îmi plac toți rușii, îmi plac istoriile despre animale, (Cartea Junglei — fără îndoială). Am citit și mi-a plăcut „Mi-e foame" a lui Finck — îmi place M. Kennedy, Papini, Malraux, Gide, Zweig, Cocteau, Ehrenbourg, Omar Keyam (da, catrenele), și pățaniile lui Haplea și ale lui Sosoi-Sosolici (ce-i regină 'ntre pisici). Citesc „Vremea, „Adevărul Literar", „Dimineața" și „Realitatea Ilustrată". Am citit și o carte despre apărarea cu măști contra gazelor, și o carte de tălmăcirea visurilor, una cu rețete culinare și una cu poezii patriotice. N'am citit „Amantul doamnei Chatterley", pentrucă mi-a fost lene să cumpăr cartea și nimeni nu mi-a dat-o. Deasemenea „Pentru un petec de negreață". Uneori am nenorocul să mi se dea pe stradă câte un No. 1 gratuit al vreunui roman senzațional. Intâi îl arunc disprețuitor la coș. Apoi, se întâmplă să-l scot din coș și să-l citesc și... mor de curiozitate să-i citesc continuarea, dar niciodată nu mai cumpăr No. 2, pur și simplu pentrucă mi-i lene.

2. Dintre poeții români, m'a amuzat îndeosebi Costache Conachi (când în brațe te strâng, leșin și mor) și unul dintre Văcărești cu floarea... aceea... Pentrucă eu mi i-am închipuit pe amândoi îmbrăcați în moda de pe timpul acela, pe unul leșinând iar pe celălalt aplecat deasupra unei flori firave cu tulpină lungă, parcă n'ar fi mâncat de mult, ezitând cu mâna întinsă ca o lăbuță de pisică, dacă trebue s'o rupă sau nu. Era tare caraghios. Păcat că nu sunt caricaturistă. Altfel, îmi place Topîrceanu, îmi place să-l recit pe Minulescu, îmi place și Arghezi și Eminescu. Dacă mi se îngădue să consider „In căutarea mea" ca poezie — îmi place Demostene Botez.

3. Nu știu aproape nici o poezie pe de rost. Știu însă strofe din aproape toate poeziile tuturor poeților români. Le-am reținut fără să vreau. Fiecare expresie a cuiva, îmi aduce în minte o continuare. De exemplu:

„Ce vrei tu?" (Noi bună pace — și de n'ar fi cu bănat, domnul nostru-ar vrea să-l vadă pe măritul împărat). „Viața noastră..." (-i bun pierdut, de n'o trăești cum ai fi vrut). „Iar Dumnezeu..." (ce vede toate, la ora 5 și jumătate...) etc... Știu pe de rost o poezie despre Micky... cam în felul acesta: „Micky fire de poet, îi oferă un buchet — și-i oferă totdeodată inima-i înflăcărată". Știu și o poezie de-a mea publicată în decedata „Lumea Copiilor", pe când aveam zece ani, — cu ilustrații. E vorba despre doi copii care voiau să fure mure. Pe unul îl chiema Nicușor, pe celălalt Costăchiță...

4. „Pan" de Knut Hamsun.

MIRCEA POPESCU-REMMY, *Student la Drept și Litere* (Filologia modernă).

1. Voiți să știți ce citesc în afară de cursuri.

Ei bine, citesc mult în afară de cursuri, citesc foarte mult. Uneori mă mir eu însumi de unde găsesc timp să mai mă ocup și cu lectura particulară, deoarece mi-am făcut obiceiul să frecventez cursurile destul de des și pe lângă aceasta, antrenamentul de box îmi ia zilnic 2 ore.

Deși din punct de vedere al... bilelor albe nu sunt printre primii studenți ai anului meu, totuși eu nu mă dau în lături să afirm că „știu carte" poate mai multă decât aceia. Altădată eram și eu — ceeace se chiamă un „vânător de note mari". Astăzi mă mulțumesc să știu materia fără a mai mă bate cu pumnii în piept.

Sunt mulți care venind pe la mine și știindu-mă boxeur, om al sportului, se miră foarte, găsindu-mă veșnic cu nasul vârât în ziare, reviste, cărți. E mentalitatea a lor noștri că e incompatibilitate între sport și cultură. Hm! Mentalitate de Tuaregi.

Și acum — revenons à nos moutons — să enumăr ziarele pe care le citesc regulat, *în fiecare zi: Dimineața, Rampa, Credința* și cele două cotidiane sportive: *Gazeta Sporturilor și Sportul zilnic.* Fără nici o exagerare. Zilnic.

Dintre reviste citesc *regulat: Adevărul literar, Vremea, Viața literară,* două reviste de cuvinte încrucișate: *Rebus-Magazin* și *Curentul Jocurilor.* Era să uit *Cuvântul liber* pe care-l citesc dela apariție.

Astea le citesc regulat. Și unde puneți că nu le împrumut dela nimeni, ci le cumpăr. Mă costă o groază de parale. In schimb merg numai pe jos și pe deasupra — sunt doar sportiv — nu fumez. Așa că strâng ceva rezerve, pe care mi le mă-

MIRCEA POPESCU, BOXEUR

nâncă chioșcarul. Da' nu-i nimic... Poate câștig la loterie și atunci îmi voi cumpăra toate cărțile românești — absolut toate — și din cele străine — franceze și engleze — numai pe cele mai interesante.

Deși pierd multă vreme cu lectura acestor cotidiane și hebdomadare, totuși citesc și cărți. Cam una la două luni. Cred că-i destul. Ce spuneți?

Și cred că am atâta putere de muncă, grație boxului, pe care-l practic dela vârsta de 14 ani.

Și mai sunt unii... intelectuali care cred că dacă ei îs incapabili să facă altă mișcare decât să ducă mâncarea sau țigara la gură, sportul trebue înlăturat.

Cred ei, că e imposibil să fi bine făcut fizicește și 'n acelaș timp să te ocupi cu studiile.

De săptămâna cărții am cumpărat doar două cărți: *Rusoaica și De necrezuta viață a dumnealui Ioniță...*

Mi-a plăcut enorm. Mai ales cartea „lu dumnealui Iancu Zogravul".

2. Dintre poeții de ultimă modă pe cin' să prefer? Ințelege cineva elucubrațiile acestor... poeți?

Incontestabil că „maestrul" *Arghezi* îmi este pe plac. Imi place dealtfel *tot* ce scrie el.

3. Știu destule poezii pe de rost. Când eram în școala primară, nu era serbare la care să nu-mi dau... concursul. Intre multe altele știu pe de rost, *Satira III-a* a lui Eminescu.

4. Cel mai mult mi-a plăcut „*Purgatoriul*" lui Corneliu Moldovanu. Mi-a plăcut foarte, foarte mult.

MATILDA POPESCU, *studentă în farmacie.*

1. In afară de cursuri, cetesc mai mult romane. Imi place cum scriu Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu și Gib. I. Mihăescu. Nuvelele și schițele pline de lumină și tristețe ale Otiliei Cazimir le iubesc pentru că-mi amintesc câte ceva din viață... Fiind studentă la o facultate de știință, cursurile îmi răpesc foarte mult timp.

2. Dintre poeți cetesc pasionată pe *T. Arghezi, Demostene Botez* și-mi plac „*Poemele Simple*" ale lui Zaharia Stancu, mai ales cele erotice...

Am cetit mult în liceu, ca orice elevă cred, pe *Eminescu* și *Vlahuță.*

3. In deosebi noi fetele nu știm poezii.

Băeții însă știu mai multe...

4. Ca orice cetitoare, n'ași putea spune că mi-a plăcut numai un roman.

Am cetit multe și numai ce mi-a plăcut, am oprit în bibliotecă...

Medelenii lui Teodoreanu multă vreme m'au făcut să mă visez și eu o *Olguță* cumințe și frumoasă...

Iar pe *Rusoaica* lui *Gib I. Mihăescu,* n'am putut s'o uit curând...

Deasemeni „*Intoarcerea din Rai*".

Doi bătrâni

A trecut iar poșta și nu le-a adus nimic... și bătrânii nu-și mai găsesc astâmpăr: de trei săptămâni n'au primit nici un rând dela băiat... Tot felul de gânduri le trec prin minte: gânduri bune — ca acela că vrea să pice pe neașteptate în mijlocul lor; gânduri rele, de care se îngrozesc fiecare în parte și n'au curajul să și le spună unul altuia...

Dar astăzi mai ales tristețea lor nu mai cunoaște margini; ieri a fost ziua bătrânului și l-au felicitat și rude și prieteni, numai el nu. Atât de nepăsător nu-l pot crede și, după multă frământare, își mărturisesc bănuiala pe care până acum au alungat-o: trebuie să fie bolnav. Insă bătrâna întinde cărțile — pentru a câta oară de când s'a sculat? — și se bucură căci toate cad bine: băiatul lor e sănătos, vesel... Atunci? „Poate o fi uitat..." încearcă să-l scuze ea, dar bătrânul nu răspunde nimic: fumează țigară după țigară și oftează privind rotocoalele de fum... Și o tăcere grea se lasă în odaie...

„Poșta!" strigă cineva. Poșta? Dar a trecut de mult... li s'a părut, de sigur. Insă aceiași voce repetă — de astă dată mai tare și cu oarecare enervare: „Ei! Poșta!" Amândoi se reped la ușă, pun în acelaș timp mânile pe clanță... „Aveți un pachet dela..." și împărțitorul spune un nume care-i face să tresară. Bătrâna ia pachetul și fuge cu el în casă; bătrânul rămâne să semneze, dar mâna-i tremură, ochelarii alunecă după nas, creionul cade pe jos... Când, în sfârșit reușește să scrie, spune împărțitorului care s'a plictisit așteptând: „E dela băiatul meu!" — ca și cum prin asta și-ar explica turburarea — și după ce-i răstoarnă în palmă tot mărunțișul găsit prin buzunare, intră 'n casă ca o furtună.

Intre timp, bătrâna nerăbdătoare a și desfăcut pachetul: a smuls pecețile, a rupt sforile — curmându-și degetele — a sfârticat pânza, a deschis o cutie și a început să scoată: o pereche de pantofi, o cămașă, batiste și ciorapi, cravată și bretele... toate noui și frumoase și toate pentru bătrân. Ca într'un vis le înșiră pe pat, dar când își ridică ochii zărește pe bătrân care a încremenit în mijlocul odăii.. „Uite ce ți-a trimis feciorul tău care credeai că te-a uitat!" îi spune ea și isbucnește 'n plâns. Bătrânul ar vrea să zică ceva, dar nu poate, căci își simte gâtul sugrumat și... începe și el să plângă... De ce plâng? De bucurie. Și-așa plângând se îmbrățișează...

Intr'un târziu își șterg ochii mustrându-se: „Ce proști suntem!" și încep să râdă; și râd și râd cu ochii încă plini de lacrimi... Pe urmă bătrânul vrea să încerce lucrurile și abia acum văd ei grija pe care a pus-o băiatul lor la trimiterea pachetului: cămașa fină are butoni la guler și manșete, ba chiar și brățări de susținut mânecile; cravata de mătase este perfect asortată cu cămașa; batistele sunt parfumate; pantofii, din chevreau negru, au șireturile potrivite așa cum obișnuește bătrânul... „Mititelul mamei!" șoptește bătrâna înduioșată, și-i mai trage un ropot...

...Gătit frumos, bătrânul stă pe scaunul lui și fumează, însă acum urmărește rotocoalele de fum cântând un vals din tinerețe... Din când în când mișcă câte un picior: pantofii îl cam strâng, dar nu-i nimic, se lasă ei și apoi... îi va păstra numai pentru zile mari...

Bătrâna își reia locul în fundul patului, unde o așteaptă ciorapul întins pe ciupercă cu o gaură pe jumătate țesută. Dar de data asta nu-și continuă lucrul, căci are altceva mai bun de făcut: în mână ține scrisoarea găsită în pachet, pe care o recitește... pentru a treia oară. Ea se oprește la cuvintele: „și de mata mi-e tare dor, dragă mamă..." care i se par cele mai frumoase și recunoscătoare, îmbrățișează cu privirea chipul tânărului și blondului sublocotenent, care-i zâmbește fericit din cadrul poleit de deasupra patului...

Apoi, fără să știe cum, se pomenește cântând cu bătrânul.

EUGENIA PETRESCU

Cactusul în arhitectura interioară modernă

Și-a pus cineva vreodată întrebarea, dece cactusul, plantă considerată odinioară ca sumum al vulgarității decorative, se găsește astăzi la locul de onoare, mai în toate interioarele moderne?

Dece această buruiană importată — capriciu de formă al atotputernicei naturi — care în urmă numai cu câțiva ani, apărea resemnată între trei mușcate la o fereastră de popă de țară sau bucătăreasă de provincie, iar astăzi stă sfidătoare în ferestrele de cristal ale vilelor moderne? Și apoi mai are și un aer de batjocură (relevat mai cu seamă de țepi) ca să-și notifice superioritatea dobândită prin generație spontanee.

Cred că motivul acestei schimbări de decor a cacteelor nu trebuește căutat în fantezia umană, ci trebuește pus pe seama arhitecturii decorative moderne, pe seama arhitecturii utilitare.

In adevăr în interioarele de astăzi impresiunea predominantă este dată de lumină, simplicitate și precizia formelor. Cactusul este singura plantă care corespunde cerințelor de dimensiuni și în acelaș timp are o fermitate în linii, care — împreună cu linia mobilei moderne — face un tot armonios și estetic.

Inchipuiți-vă, într'un salon modern cu divanuri joase și fotolii aproape răsturnate, un palmier pitic (care totuși, măsoară vreo doi metri înălțime).

Oare n'ar fi tot atât de ridicol ca o girafă într'o turmă de miei?

Căci ce este stilul modern, dacă nu rezultatul actual al unei prefaceri necontenite, având ca țel definit idealul simplicității și confortului.

Și totuși acest ideal rămâne strâns legat de acele câteva norme fundamentale ale esteticei. Dar acest rezultat este scos din fantezia unui creer uman și din îndemânarea mânii autorului.

Fantezie, care din cele mai vechi timpuri a fost inspirată de ceva existent.

Dumnezeu a făcut pe om după chipul și asemănarea sa, egiptenii și-au inspirat capitelurile din floarea de lotus, precum arhitectul grec și-a creat corinticul după frunza de acantă. De aici putem oare afirma că cactusul a inspirat ceva din arhitectura modernă? Ar fi cam riscat, totuși dacă n'a inspirat-o întru nimic, o complectează azi în mod ideal.

In ori și ce caz cactusul în toate speciile lui una mai spirituală decât alta, este și rămâne cea mai mulțumitoare între gire vie, a interiorului din ziua de azi.

Din nefericire cauza ascensiunii la locul de onoare a cactusului nu este cea descrisă mai sus, ci în majoritatea cazurilor „moda". Moda capricioasă a omenirii, care n'a fost încă răpusă. In ziua când moda va dispărea, când totul va fi făcut cu un scop practic, când totul va fi dictat de împrejurări (rămânând bine-înțeles în cadrul esteticului), atunci abea cactusul va fi îndreptățit să ne surâdă ironic.

Sper că nu voi fi niciodată gratificat cu un asemenea surâs, căci eu i-am recunoscut prioritatea față de confrați, de pe acum.

N. SCULY LOGOTHETI

Literatura sportivă și sportul literar

Programele școlare

N'am să stăruesc prea mult asupra acestei laturi, fiindcă lacunele învățământului sunt mari și multe, dar nu mă pot opri să vă atrag atenția că dacă asistăm azi la spectacole, care ne fac să privim cu teamă și îngrijorare viitorul, felul concret cum a fost condusă școala de până acum și mai ales școala secundară și profesională, își are partea lui de răspundere netăgăduit de grea.

Vă voi da un exemplu, care mi-a dat totdeauna mult de gândit, fără să-i desleg taina și să-i descopăr isvorul. Exemplul programelor școlare și al manualelor didactice în legătură cu aceste programe.

Programele sunt niște volume, foarte respectabile, publicate aproape în fiecare an de Ministerul Instrucțiunii, cu cheltueli, care — îmi închipuesc — aduc un bunicel venit tipografilor care se ocupă cu toaleta lor.

Ce conțin aceste programe? Conțin, ceeace e dator să predea fiecare profesor la cursul lui ceas cu ceas, în decurs de un an școlar, în cele două sau trei ore pe săptămână, câte sunt destinate unui anumit obiect.

Dacă un om cu milă de copii, cunoscător al capacității lor de înmagazinare la diferite vârste, ar avea curiozitatea să deschidă un volum oficial de acestea, și să-l analizeze, cea dintâi

dorință, ce i s'ar deștepta în suflet așa cum am simțit și eu, ar fi să afle din ce laborator a ieșit, să cunoască și el îndată pe autorul sau autorii lor anonimi — extrem de anonimi — ca să-i întrebe din ce ținut vin și pentru copiii cărui neam de oameni le-au conceput și le-au alcătuit.

Dorință zadarnică însă.

Toate se pot afla pe lume, afară de persoanele misterioase, care fabrică programele de învățământ la noi. De ce s'or fi ascunzând autorii unei opere așa de originale, nu știu. Am cercetat, am întrebat. De prisos!

Unii oameni răutăcioși, cu înclinări spre gură rea, au încercat să mă lase să înțeleg, că fiind vorba de niște anumite diurne, autorii se tem — cum s'ar zice în termeni de navigație — să nu *sombreze*... și că, deci preferă cu modestie anonimatul. De la alții am aflat că mecanismul alcătuirii acestor programe ar fi înjghebat cam așa: Pentru învățământul rural se numesc în comisii institutori; pentru cel urban, profesori de liceu, pentru cel secundar profesori universitari, iar pentru Universitate, Dumnezeu! In acest fel, s'ar da o lecție membrilor corpului didactic din fiecare grad, arătându-li-se că n'ar fi în stare să-și îngrijească gospodăria lor proprie, obligându-i totdeauna să se ocupe de a altuia, mai inferior, ca să se învețe minte.

In felul acesta, iată-ne deodată în fața unei opere uriașe prin conținut și impunătoare prin autoritatea de la care emană, cu care va trebui apoi să ia contact autorii de cărți didactice, sau cum le-am zice: reprezentanții puterii executive a sus-numitelor programe.

Aici lucrul se complică și se răsbună și pe școlari și pe profesorul care e silit să recomande unele manuale din anumite considerente. Pentru că, de cele mai multe ori, autorul de cărți didactice, e sau un om care se descoperă cu respect în fața programului analitic și-l interpretează *terre-à-terre* și mai rar un om de bun-simț, care în timpul elaborării manualului, să-și simță sufletul constant alături de sufletul copilului, să-i cunoască puterea de rezistență și să-i priceapă nevoile și numai în măsura aceasta să tempereze cerințele programului, dacă sunt prea exigente sau să le întregească dacă ele prezintă lacune, adaptându-le pe fiecare cazului special la care se referă.

Manualele didactice

In asemenea condițiuni, nu e greu ca de cele mai multe ori manualul didactic să devie un isvor nesecat de material humeristic, putând să distreze pe oamenii maturi, fără să poată contribui cu ceva la instruirea copiilor.

Prietenul meu d. T. Pisani, redactor al ziarului „Argus", și fost parlamentar, a ținut mai anii trecuți încordată atenția Senatului, într'un discurs în care — cu un bogat material de citații, care de care mai pline de haz — și-a arătat îngrijorarea întrebând unde poate duce cultura la noi cu programele analitice și manualele de care ne servim astăzi.

Intâmplător am răsfoit de curând un manual de religie pentru clasa IV secundară și m'am înspăimântat de frazele încâlcite, de materialul sterp, rigid și lipsit de orice interes și atracție, cu care autorul — poate și el victimă a programelor — a găsit mijlocul să îndoape un text de „Istoria Bisericei Ortodoxe române", probabil numai din teama de a nu depăși cerințele oficiale.

Cartea mi-a făcut impresia unui carnet de însemnări a unui administrator de moșie conștiincios, pus însă în permanență sub presiunea grijei de a da stăpânului la orice minut socoteală de felul cum îi girează afacerile.

Citez numai câteva rânduri:

„Sfântul Mihail din Peri, lângă Sighetul Maramurăș cea mai veche mânăstire din Ardeal, întemeiată de Voevozii Drag și Baliță, fii lui Sas. Pentru a o feri de mâinile catolicilor a fost făcută Stavropighie a patriarhiei din Constantinopol. Egumenul acestei mânăstiri, ca *exarh patriarhal* — nefiind vre-un episcop canonic pentru vecinătate îndeplinea și rolul de episcop, etc.

Pe tema aceasta se înșiră pagini întregi aride, pline de mânăstiri, episcopi și date, pe care elevii nu le învață, iar la lucrările scrise copiază, pentrucă în general profesorii de religie sunt buni și iertători și — pe deasupra înțeleg și ei inutilitatea unor lecții de morală din care nu știu pe unde ar scoate morala necesară.

Stavropighie, *exarh patriarhal*... nu sunt prea departe de

ringul internațional și *bilanțul escapadei* din literatura sporturilor.

La aceste cusururi, adăogând și pe celelalte de care suferă școala noastră, dar de care n'am vorbit aici, sunt și eu, în aceste condițiuni, de partea tânguirilor d-lui Bernard Shaw, cu deosebire că — în loc să cer distrugerea școalei și să presar sare pe locul clădirilor dărâmate — doresc îndreptări cât mai neîntârziate.

Propun chiar ca învățământul real și filosofic să adopte și el în parte unele procedee ale lumii sportive, să se așeze și el pe linia ascendentă a sportului și să nu se dea bătut... *la puncte*.

Fiindcă știți ce se poate întâmpla?

Sportmenii văzând că literatura din pagina sportivă are căutare, că lumea cu cât înțelege mai puțin, cu atât îi citește mai mult — probabil ca să *pară* că i-a înțeles — și cu atât îi admiră mai mult, firește, tot din acelaș snobism, văzând succesul sportivii își vor face calculul că literatura e mult mai ușoară decât sportul și se pot anina de ea. Ba încă ar putea ajunge la raționamentul următor: cine nu mai poate face sport, să devie literat, mai ales că e foarte greu pentru un fost literat — fie el chiar din cei mai ratați — să ajungă fruntaș la hokey pe ghiață.

Și vă rog să nu vă închipuiți că temerile mele sunt neîntemeiate:

Sportul literar

Ați văzut că există deocamdată, sub formă de embrion — o literatură sportivă.

Observ că dela o vreme în literatura noastră, își încearcă aripile un fel de sport literar.

Ca orice domeniu vechi și vast de activitate intelectuală, literatura își are și ea arhaismul, clasicismul, tradiționalismul, modernismul și deci și extremismul ei.

Or, eu am impresia că extremiștii literari sunt eminamente sportivi, că au făcut undeva această școală și că — găsind în câmpul literelor teren liber — au creiat o secție nouă, secția sportului literar, bine'nțeles sub nume deghizat.

Cu ce anume fel de sport se aseamănă mai mult noul gen nu m'am putut fixa încă. Cred că ar avea apropieri cu boxul, fiindcă adepții acestui gen par gata oricând să dea lovituri sentimentelor, cugetării și graiului nostru firesc.

E o sforțare de înoire a cuvintelor care duce în adevăr la extremism, fiindcă ideea dispare cu desăvârșire, iar vorbele roesc pe deasupra, pline de neastâmpăr, fără scop și fără rost, întocmai ca patinatorii la o gală pe ghiață.

Culeg câteva modele:

„Strugurele veșniciei stors de mustul zilelor, s'a sbârcit în fundul traseului judecății spre o prosperare mai sporadică".

Sau următoarea mărturisire filosofică:

„Noi ne-am difuzat în sânge nebunia existenței, pe care n'o putem concepe de cât volatilă, eterică, intangibilă; pentrucă de vericitatea positivismului nu garantează nimeni, și dacă în vârful gândului, am pus o săgeată de venin pe care arcul creerului o sloboade încordat în epiderma ignoranței, n'o facem de cât să ne supunem unui destin, care încălecat pe speranțe oarbe, gonește viață".

Intr'o poezie, se vorbește de „Arderea actului de naștere al pământului" concepție înaltă de sport cosmic.

Altă poezie spune:

„Inimile și-au deschis ferestrele,
Prin care pătrund suplu
Senzații fragmentate.—
Fecioara se strangulează pe
bara castității
Și-i năvălesc în creer
Discreții colorate...

Un prozator vorbește mai departe de „Sărutări de 24 carate", de „microbi de domnișoară împăiată" și face următoarea imputare unui anonim, căruia i se adresează: „Altă dată nu erai corijent la conștiință, cu toate că prietenul tău o lepădase în mijlocul unui liceu".

In sfârșit un altul zice că stânca se hrănește cu *autobiografie* și la un moment dat strigă „ajutor, că moare Dumnezeu".

Dar pericolul n'ar fi prea mare de partea aceasta. Sportul e ca pe vremea din glosa lui Eminescu: vine și trece. A mai existat el cândva la Spartani, la jocurile olimpice, la strămoșii noștri romani și.... a trecut. Prin bruma veacurilor n'au putut străbate discobolii, ci tot un Sofocle, un Aristofan, un Orațiu și un Virgil.

N'am atât teamă de elucubrațiile sportului literar cât de influența nefastă pe care el o are tot asupra sărmanei noastre școli, pentru că numai acolo pătrund adânc aceste noutăți și au succes asupra celor fără de prihană, care își găsesc în jocurile acestea de adolescență mângâerea și oarecum satisfacția.

Sunt în posesia unui document foarte prețios. Un act oficial liberat de un tânăr învățător dintr'un județ nu tocmai depărtat de capitală unui copil absolvent de clase primare, pentruca acesta să se poată înscrie în liceu.

Actul conține „Caracterizarea psihologică a elevului". Și acesta e titlul cu care se prezintă.

Mi se pare că în școlile normale se face o amețeală de filosofie în legătură cu pedagogia, fiindcă iată ce scrie între altele, despre elevi, tânărul învățător:

„Geneza fizică de conținut fundamental a elevului se definește printr'o simbioză înțelegătoare între intelect și sentiment cu un procent mai accentuat de inteligență categorică secundat de o armonie valoțională întrevăzută din lucrările copilului atât la *muncile cărții* cât și la cele manuale-agricole și estetice (mica artă primară)"

Și mai jos:

„Are gusturi și precădere în înțelesul *literilor*". Literatură citește mult și ceea ce-i constitue natura sa specifică în domeniul „inimii" e că *produce singur în scris* cu accente minunate de originalitate".

Gândiți-vă ce s'ar întâmpla să încapă acest nevinovat apostol al luminii poporului pe mâna sportivului „corijent la conștiință" cel cu „microb de domnișoară împăiată".

Ar striga „[illegible] ar convinge că toți câți au râs de certificatul lui pedagogic sunt niște ignoranți, s'ar deda și el la sport literar și cu timpul s'ar gândi că n'ar fi rău să scoată acolo în comuna lui o revistă, unde să poată vorbi de fecioare strangulate și de actul de naștere al pământului.

Un atentat în potriva graiului românesc

Nu s'au împlinit nici nouăzeci de ani, de când Ioan Eliade Rădulescu, vrând să întreprindă o serie de traduceri din scriitorii clasici ai apusului, în lipsă de fonduri, a adresat prin revista sa „Curierul de ambe sexe" *o chemare* către marele public. Atâta suflet românesc și atâta încredere în buna voință generală, palpită în acest apel, că am simțit o strângere de inimă gândindu-mă că dacă el s'ar adresa astăzi publicului, s'ar expune să rămână fără de ecou.

Ascultați curajul cu care părintele literaturii române ia inițiativa, fără nici un alt sprijin de nicăeri, de cât încrederea că cititorul anonim va sări să-l ajute:

„Dar unde sunt fondurile?" Se întreabă el. Și-și răspunde singur: „Fondurile întreprinzătorului sunt și au fost întotdeauna în inimile bine cugetătorilor români. Odată erau mai puțini să cugete bine. Acum sunt mai mulți. Aceștia știu să judece. Vor prețui întreprinderea și vor alerga spre aducerea ei la îndeplinire. Generozitatea lor o va judeca posteritatea.

„Voi deschide o subscripție de câte zece împărătești pe an. Voi da pentru acești zece împărătești acele douăzeci și unu volume. Voi ruga pe d-nii abonați a se subscrie pe cinci ani, ca să poată eși cel puțin autorii antici clasici.

„Voi mendica (cerși) ca să zic astfel luminarea și mântuirea națiunii. Iată fondurile mele..."

Și fondurile au venit din toate părțile; iar Eliade și-a putut împlini visul de a tipări traducerile în folosul culturii neamului.

Noi astăzi cerem mult mai puțin.

Recunoaștem sportului dreptul de a se îngriji de sănătatea și fortificarea organismului generațiilor tinere prin cât mai multe exerciții fizice, tot așa cum literatura e datoare să înzestreze și să întărească sufletul și mintea lor.

Vrem o separație de patrimoniu și contestăm aceluiaș sport amestecul în literatură prin publicarea zilnică a unei pagini sportive — în deobște excepțional de neîngrijită — plină de ridicol și pornografii, care ar putea să o însumeze adesea în rândul scrierilor prohibite.

Iar dacă ține cu orice preț să aibă o asemenea pagină — să-i îngrijească fondul și forma, să renunțe la polemicile încărcate cu trivialități, să-i dea un caracter mai mult informativ și de reclamă și să se ferească de traduceri servile, în fraze și cuvinte care ne reamintesc pe cunoscuta coana Chirița a lui Alecsandri.

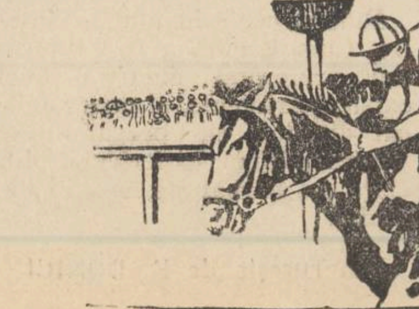
Literatura are o menire mult mai grea. Cine cunoaște de aproape istoria secolului XIX își dă seama de rolul important al scriitorilor noștri în desele momente de impas în care ne-am găsit.

Intelectualii și în deosebi scriitorii sunt de când e lumea rezerva întru călăuzirea spre liman a noroadelor desorientate, atunci când toate ușile nădejdii se închid.

Citeam undeva că zilele acestea s'au împlinit patru sute de ani, dela moartea marelui pictor italian din școala lombardă, Correggio, care la începutul carierei sale, aflându-se în fața tabloului lui Raphael „Sfânta Cecilia", a exclamat cu entuziasm: *Anche io sono pittore.*

Aș dori din toată inima ca operele scriitorilor noștri să fie tot mai mult motiv de atracție pentru cât mai mulți Correggio de ai literaturii, pentru cât mai numeroase talente autentice și atunci exclamația celebrului artist al renașterii italiene se va potrivi de minune și la noi. Ingânată însă de polemiștii paginei sportive, ea devine un atentat și împotriva acestui atentat protestez prin rândurile de mai sus.

I. A. BASSARABESCU

Lew Maxim

Cânele profesorului

Profesorul adeseori stătea de vorbă cu cânele său. In aulă, aceste conversații aveau caracterul unei glume, ce trebuia să stârnească zâmbetul studenților. Acasă însă, în laboratorul său, profesorul, un om în vârstă și singuratic, îi vorbea serios, împărtășindu-i gândurile, ca unui confrate savant.

— Așadar, Rump, să facem azi o experiență, care ne va dovedi că generații de medici greșeau, crezând că....

Rump asculta despre generațiile de medici care greșeau, clipea din ochi și aștepta. Știa că după terminarea discursului, profesorul negreșit îl va culca pe masă. Apoi îi va face o clizmă, îl va împunge cu vreun ac, sau îi va pune mască... iar după aceia, se va produce unul din acele fenomene ciudate ce nu și-le putea lămuri.

Rump, un câne cinstit din rasa lupilor, demult servea știința și era obiectul preferat al experiențelor stăpânului său.

I se întâmpla să umble bandajat o lună de zile, cu o umflătură fantastică la gât, încât îi era rușine să apară în fața studenților; altădată i se întâmpla să se îngrașe peste măsură, ca un porc englezesc, să surzească, să-și piardă vederea, să nu-și poată mișca picioarele.

Cânele însă se obișnuise cu astfel de ciudățenii și rămânea indiferent la ele. Chiar dacă i-ar fi crescut coarne sau trompă, el tot nu s'ar fi mirat.

Câteodată, privind pe fereastră, Rump vedea orașul, magnificul, fantasticul oraș, vedea cum furnică mulțimea, auzea uruitul tramvaelor și clacsoanele mașinilor, sirenele vapoarelor și fabricilor. Atunci, ca ori cărui câne îi venea pofta să alerge, să miroase, să aibă întâlniri și legături de dragoste, să viziteze halele sgomotoase, să urmărească pe cineva, să respire aerul, mirosurile căruia ar fi fără înțeles oamenilor, însă lui i-ar descoperi nenumărate istorii.

In tinerețe, de sigur, Rump și-ar fi putut sparge cușca de lemn, fără multă greutate. Această dorință însă îi venea tocmai atunci când zăcea paralizat, sau cu pântecul spintecat, sau cu vre-o eprubetă în esofag.

Astfel, primind incontestabil un început de serioasă educație științifică, Rump a crescut în singurătate, necunoscând lucruri atât de simple, ca fericirea libertății și plăcerile dragostei.

La 15 ani, Rump era bătrân de tot și fără experiență, căci 15 ani din viața unui câne fac cât 75 ani din viața unui om.

Capul îi era cărunt și pe bot părul avea o nuanță verzue. Slab de-i puteai număra coastele, năpârlit în cursul unei experiențe interesante, el și-a pierdut un ochi. Chior, slab, cocoșat, mai mult mort decât viu, Rump inspira groază.

Pentru bătrânul profesor însă, cânele era acelaș ajutor credincios și supus în orele liniștite de laborator.

Odată, punându-și ochelarii, profesorul se adresă solemn cânelui:

— Rump, soarta vrea, în sfârșit, ca noi să ne apropiem de o minune, care se referă la una din cele mai nepătrunse taine ale vieții: mecanica sa. Această minune va face o revoluție atât de radicală, încât viața îmi apare ca o utopie. Aș vrea ca dv. Rump (în timpul conversațiilor, profesorul era foarte politicos cu cânele său), să mă înțelegeți. Omul, prin voința sa, va putea să-și lungească viața, trăind un secol, două, poate chiar trei, cine știe? Primind acum, în secolul XX, prima doză de energie vitală, peste 200 ani el va putea fi, pentru generațiile viitoare, martor ocular al marilor perturbări suferite de omenirea contemporană. Gândiți-vă bine, Rump, — martor ocular!

Profesorul își suflecă mânecele. Rump înțelese îndată că va fi pus pe masă și supus unei operații.

— Da, Rump, mi se pare că am găsit mijlocul de a insufla energia în cel mai senil organism. Noi vom reda tinerețea, cum odată Mefisto a redat-o lui Faust. Astăzi, epurii de casă și purceii mi-au dovedit-o. Dv. însă, Rump, nobilul meu tovarăș, care stați infinit mai sus pe scara zoologică, trebue să-mi confirmați aceasta.

Și, după cum prevăzuse Rump a fost culcat imediat pe masă.

*

Disdedimineață s'a întâmplat o minune și Rump a făcut aceia ce n'a putut face în cei 15 ani de viață. Dintr'o singură săritură și-a spart cușca, a doborît pe paznic și, un minut mai târziu, cărunt, chior, cu caninii tociți, înspăimântător, dar plin de forțe misterioase, alerga pe bulevardele largi ale orașului.

Profesorul dormea încă, iar Rump, nobilul său tovarăș, ca un bun elev și urmaș, a și început să dovedească necredincioșilor justețea nouii teorii.

El a lipsit trei zile. A treia zi s'a întors murdar, însângerat, de nerecunoscut, mirosind a toate băltoacele orașului, cu ochiul tulburat din cauza oboselei. A intrat, târându-se în laborator, s'a așezat în fața profesorului uimit și a început să urle. Dacă ar fi putut cineva să înțeleagă limba cânilor, ar fi tradus discursul lui Rump astfel:

— Mult stimate prieten și profesor. Teoria dv. e o mare teorie și eu însumi aș fi rupt beregata aceluia, care ar fi încercat s'o discute. Ea are însă un punct groaznic, de neînvins. Când mi-am recăpătat forțele într'un chip atât de neînțeles, nici un fir de păr alb nu mi s'a înegrit, nici un colț galben și tocit n'a devenit alb și ascuțit ca înainte. Toate femeile din neamul meu, care au un miros atât de bun, numaidecât vedeau în mine un Mathusalem canin și mă alungau. Mușcat, doborît de câni, am zăcut trei zile în șanțurile din marginile drumurilor. Inspiram groază, desgust. Odată mi-am zărit imaginea într'o băltoacă: fără dinți, cărunt, înfierbântat, eram un adevărat monstru. Am fost ca Lazăr, care, înviind din morți, s'ar fi legat de femeile voastre. Mi-am pierdut locul în natură. Principalul lucru constă însă în mine însumi, în sufletul meu. Cum să împac două curente ce se luptă între ele. Forțele ce mi le-ați insuflat mă îndeamnă să alerg după prima cățea, care a dat din coadă, să înebunesc, să mă bat pentru ea până la moarte. Iar cei 15 ani ai mei, cinstea unui câne bătrân, care știe ordinea în viață, îmi spun neîncetat că am pierdut dreptul să mai fac aceasta, că n'aș trebui să mă lupt cu rivalii mei, care mi-ar fi putut fi strănepoți... Afară de aceasta, obiceiurile mele, inclinațiile, gândurile, temerile, bucuriile au rămas cele bătrânești, în ciuda forțelor care nu vor să țină seama de ele. Vârsta mea îmi dictează că seara trebue să dau odihnă oaselor mele bătrâne, dormind ca toți cânii în cușca lor, iar forțele mele blestemate nu-mi dau pace, mă răscolesc și mă împing la aventuri de teapa unor cățeluși. E plăcut să fiu o astfel de absurditate, să fiu de râs la vârsta mea de 15 ani? Eu protestez, mult stimate prieten și profesor!

Din tot acest discurs profesorul n'a înțeles nimic. A auzit însă urletele răgușite, a văzut părul zburlit și ochiul tulburat și, punându-și ochelarii, a spus cu sinceritate:

— Prietene Rump, mi-ar părea rău dacă v'aș supăra, dar cred că dv. v'ați folosit fără judecată de tinerețea minunată ce v'am redat. V'a cuprins furia și ați turbat. Și ultimul și cel mai bun serviciu ce pot să vă fac, e să vă îndepărtez din această lume. Imbărbătați-vă, prietene.

Și a început să-și suflece mânecele.

Rump, câne învățat, a înțeles. Cinstit, cum a fost totdeauna, preferând moartea unei existențe ridicule, el nu s'a mișcat din loc și, pregătindu-se pentru ultima experiență din viața sa, bărbătește, si-a închis ochiul.

Din rusește de R. DONICI

Cronica cinematografică

„Paramount"

Se joacă acum la Trianon un film care — după câte se poate vedea din fotografiile afișate în galantar — este o „super-revistă". Se chiamă — nu-mi mai aduc bine aminte — „Un vis mai frumos de cât amourul", sau „O viață mai frumoasă decât visul", sau „Un vis mai frumos decât viața", sau ceva în genul acesta. Puțin importă. In tot cazul, ceva care se petrece în culisele atelierelor dela Hollywood.

Așa dar, iar rozase de fete multicolore, iar păduri de picioare de abia încălțate, iar herghelii de domnișoare U. S. A., iarăși scene de „luptă a vieții" pentru a câștiga un locșor sub soarele artificial al proiectorului electric, iar regisori, și manageri, și bic-à-brac de studio, — însfârșit iar acelaș și acelaș lucru, Strada 42, Parada Aurului, Venus dansează, et caetera, et caetera...

Totuși am intrat; n'aveam altceva nou de văzut, și, ca să spun drept, în fundul inimii mele tot mai era o speranță: citisem pe fotografii că filmul e produs de Paramount. Am în genere mare încredere în buna calitate artistică a producțiilor acestei firme. Și chiar m'am întrebat adesea cum se face că, dispunând de un material uman și de un inventar mort mai bogat decât oricare altă casă de filme, s'a abținut până acum să facă o „super-revistă" așa cum mai toți ceilalți au făcut, rând pe rând. Eram curios să văd cum va rezolva Paramount această chestiune. Și afară de asta, exista în tot cazul pentru mine o certitudine optimistă: vreau să vorbesc de partea muzicală. Știam sigur că va fi perfectă. Asistasem acum câteva săptămâni la o „Complectare" a casei Paramount, unde veneau rând pe rând în fața microfonului diverși cântăreți de toate sexele, registrele și dimensiunile, pentru a cânta, fiecare aproximativ un minut. In total vreo zece executanți, care la urmă se întruneau pentru a cânta toți împreună. Rămăsesem literalmente uimit de perfecția acestei reprezentații muzicale. De câte ori apărea un nou solist, îmi ziceam, cu o legitimă certitudine, că ăsta sau asta are cu siguranță vocea cea mai frumoasă, timbrul cel mai agreabil știința cea mai subtilă a mlădierii glasului și a varierii intonațiilor. Și atunci, „partitura" lui se isprăvea, lăsându-mi un sentiment de regret și de supărare că altul va veni la rând, stricându-mi impresia bună; și acest altul venea, și după câteva secunde deodată descopeream că nu înșelasem, că acesta și nu cel precedent avea în fond vocea cea mai frumoasă din toată banda —; și așa mai departe, până la sfârșit.

De mult mă gândeam să relevez această perfecție muzicală la care lucrează cinematograful american în genere și atelierele Paramount în specie.

Este o încântare aproape neverosimilă; și plăcerile pe care ni le dă—plăceri totodată fizice, căci e vorba de orgii de sunete rare și de armonii luxuriante, și în acelaș timp plăceri foarte subtil intelectuale, căci presupun o mare muncă de orchestare și o înaltă știință a conducerii — plăcerile, zic, produse de aceste complectări muzicale trebuiau relevate. Și-s mulțumit că am aci prilejul să o fac.

Dar să revenim la film.

„Un vis mai... etc., etc".,.

Nu este o „super-revistă". Este — dacă nu mă înșel — un fel de „Stan și Bran" muzical. Doi caraghioși foarte diferit caraghioși pornesc, înarmați doar cu talent muzical, să cucerească fortăreața Hollywood. Peripețiile lor sunt de un comic care adesea dă ceeace Francezii numesc „le fou rire". Când și când isbucnea în staluri câte un „ha!" scurt și exploziv ca un tun, însoțit de un „hallo" de râsete mici și multe. Replicile sunt extrem de spirituale, situațiile de un haz nespus, și toată povestea prezintă acel amestec de sentimentalism și clovnărie inaugurat de bunul cinematograf american (Charlot, Harold Lloyd, Malec, Stan și Bran). Insfârșit, nicio lungime, nimic „prea insistat", invențiunile de joc mimic, de punere în scenă sau de situații burlesci ne sunt prezentate iute, și imediat după asta se trece la altceva. Incă odată, nu este de loc o „Super-revistă"; nu este chiar de loc o „Revistă". Când și când, foarte rar, câte o scenă de repetiție în studio.

Și la urmă, un „număr", care durează doar câteva minute. Un număr care, deși e vorba de un cântec, întâi „solo", pe urmă „duo", apoi „cor", acompaniat de diagrame floreale văzute de sus și compuse din fecioare mișcătoare — deși deci este vorba de lucru cel mai „rabașat" din arsenalul hiper-revistelor moderne, a fost totuși ceva plăcut de văzut. Și motivul e foarte simplu: subt aparența de truc răsuflat, se găseau acolo ascunse două idei plastice remarcabile. O femeie foarte frumoasă — domnișoara Ginger Rogers — proprietara unei guri de o sugestivitate unică (v. etimologia acestui cuvânt) — umblă. Da, umblă, întâi mai încet, apoi tot mai iute, și urcând mereu la deal, dar, bine înțeles, stând pe loc, adică drept în mijlocul ecranului. Avem doar compoziția motrice ideală a mersului, despuiat de toate consecințele practice și de rezultatele efective ale acestuia: umbletul în sine. Și era foarte, foarte original. Al doilea: o „rozasă" obținută cu un singur instrument: un evantaliu de pene, alb pe o parte și negru pe alta. Atât. Cu asta se imitau toate florile din lume, și toate fazele vieții lor. Bine înțeles, toate astea repede, fără a se insista, în ritmul acela rapid în care e mânat tot filmul.

D. I. SUCHIANU

Cronica teatrelor de vară

„Cărăbuș-express"

Sâmbătă seara a fost inaugurată stagiunea de vară a teatrelor de revistă. Cortina a ridicat-o teatrul din Academiei care a prezentat pe scena sa „Cărăbuș-express", revistă în două acte și 24 de tablouri semnate de N. Kirițescu. Problema reușitei perfecte a unei reviste era anul acesta mai dificilă decât oricând, pentrucă publicul nostru care a avut prilejul să vadă excelentele montări din „Strada 42", „Parada Aurului" și „Venus dansează" avea să judece cu mai puțin entuziasm și cu mai multă experiență spectacolul de revistă românească. In ce ne privește subscriem la constatarea că revista reprezentată la „Cărăbuș" a avut o ținută cât se poate de meritoasă.

Ca text revuistic „Cărăbuș-express" poate că nu întrunește calitățile optime. Cele două acte ale iscusitului autor N. Kirițescu, deși foarte vii, bogate și antrenante nu conțin o prea mare doză de spirit care să prilejuiască cascade de râs. Am putea spune chiar că de n'ar fi intervenit talentul unui Tănase, Guigariu sau cel al Miei Steriade care să le prelucreze,—cupletele acestea n'ar fi fost punctate cu atâtea aplauze. Aceia care sunt preocupați exclusiv de articolul „spirit" pot replica că au văzut reviste mai bune decât „Cărăbuș-express". Ceeace vine însă pe primul plan și ceeace a impresionat cu drept cuvânt a fost admirabila succesiune de tablouri, coheziunea dintre scene care arată o iscusință de technică și mai ales cadrul întotdeauna surprinzător în care autor, regizor, compozitor și pictor au reușit să-și armonizeze materialul și să-și plaseze actorii.

Baletul, decorul viu și mobil al tablourilor, compus dintr'o numeroasă echipă de „girls" bine alese, a evoluat încântător, stilat și divers costumat aducând și de astă dată cea mai prețioasă contribuție la reușita unui bun spectacol de revistă. Romanticul balet „Poemul lebedei" trebue subliniat în deosebi pentru dibăcia artistică cu care a fost aranjat și pentru excelenta ținută a celor 42 de „girls"-uri.

Din numeroasele pagini ale textului notăm la întâmplare pe cele ce ni s'au părut mai bune: Călărași 36, Nunta lui Micky-Mouse. Un voiaj în „vagon-lit", Un băiat și o fată, *etc. etc.*

Distribuirea rolurilor a fost anul acesta mai bine făcută decât în alți ani, când — în afară de 2-3 vedete — ceilalți actori, deși frumos inzestrați, nu apăreau decât în roluri insignifiante. C. Tănase, inepuizabil și plin de vervă, a animat întreg ansamblul. Alături de el s'a situat Al. Giugariu care a confirmat că e un excelent actor de revistă, reușind să întruchipeze personaje diverse și pline de haz. Volubil și plin de tinerețe Aurel Munteanu a adus pe scenă același glas simpatic care cucerește întreaga grădină.

D-ra Lizica Petrescu a arătat cât de bine și cu cât gust știe să poarte o toaletă și a amintit de frumoasa zestre ce entuziasma pe spectatori.

In fruntea tinerelor artiste d-na Mia Steriade, acest fin element de revistă, posesor al unui admirabil simț scenic, a minunat pe spectatori.

D-na Lulu Savu, veselă, plină de spirit, vioiciune și bună dispoziție a adus pe lângă frumusețea scenică, și compoziția câtorva reușite tipuri. D-ra Lisette Verea e în vădit progres al scenii.

D-ra Maud Mary, o autentică română adusă dela... Paris, dotată cu reale aptitudini scenice și coreografice și căreia îi prevedem un rol de frunte printre elementele revistei românești atunci când va învăța să frazeze mai distinct, — a pus nerv și spirit în tot ce a interpretat.

D-rele Lia Bogdan, o tânără cu reale însușiri ce-i vor deschide drum spre o frumoasă carieră, Lulu Modigo, Rica Martinescu, Rada Moldoveanu etc. și d-nii Mitică Milian, M. Emilian, St. Glodariu, Dinescu, Trestian, Rada Valer etc. au întregit un omogen ansamblu, îngrijit pus la punct de C. Tănase.

Despre elasticul duo „Staudler et Rose", care e indicat pe afiș ca adus dela Hollywood, nu putem spune decât că cele două apariții ale lor constitue poate tot ce s'a văzut la noi mai interesant și mai palpitant în domeniul coreografiei acrobatice.

Cele 24 de tablouri se desfășoară, antrenant și plăcut, acompaniate de o serie de reușite melodii pe care le semnează Elly Roman, Andreescu și Dendrino și din care menționăm: „Ai să iubești odată și tu" (Andreescu), „Dormi somn ușor, dragă Baby" (slow de Elly Roman) etc.

Clark Nicols și Florica Capsali au imprimat o frumoasă ținută tuturor baletelor aduse pe scenă.

Decorurile reușite ale lui Feodoroff, Caramanlău și Ronrhoffer și costumele bogate și luxoase atât ale artiștilor cât și ale „girls"-urilor au întregit succesul premierei „Cărăbuș-Express".

LIVIU FLODA

Cronica Șahului

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

PROBLEMA No. 725
— Din concursul internațional de probleme —
— Ratopor — (5)

12 + 12 = 24
Invers 2 ‡
Selbstmatt 2 ‡.

PROBLEMA No. 726
de **T. R. Dawson,** Londra.
(inedită)
— In memoriam **W. Pauly** —

16 + 29 = 45
Ajutor invers 2 ‡, în fiecare diagonală *)
Hilfszüger, Selbstmatt 2 ‡; in jeder Diagonale **)

*) In această problemă se găsesc reunite 9 probleme de mat ajutor invers în 2 mutări, în fiecare diagonală; de ex.: una din ele este: Alb: Ré1, Nf2; Negru: Rh4, Dg3.

**) *Dieses Problem enthält 9 Hilfszüger, Selbstmott problem in 2 Zügen in jeder Diagonale; Z. B. Weiss: Ké1, Lf2: Schwarz: Kh4, Dg3.*

PROBLEMA No. 727
de **I. Friedmann** Buhuși.
(inedita)

10 + 4 = 14
Ajutor invers 4 ‡
Selbsmatt 4 ‡; Hilfszüger.

PROBLEMA No. 728
de **H. Brixi,** Wiena.
(inedită)

4 + 3 = 7
Ajutor invers 3 ‡
Hilfszüger, Selbstmatt 3 ‡.

PROBLEMA No. 729
de **I. Schlarko,** Timișoara.
(inedită)
— In memoriam **W. Pauly** —

5 + 10 = 15
Maximal invers 7 ‡
Längstzüger, Selbstmatt 7 ‡.

*

Rectificare: In problema No. 722 **(R. S. II)** se va citi Invers 2 ‡, în loc de Invers 3 ‡, cum s'a publicat din eroare.

CORESPONDENȚA

Soluțiile problemelor publicate se primesc în termen de 3 săptămâni dela apariția lor.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

CITIȚI TOȚI AZI
în „LECTURA"
— FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —
UMBRA LUI OTHELLO
de
W. HAUFF
Numărul mai cuprinde: „Pagina humorului" „Jocuri încrucișate"
Lei 4, Romanul complect.
La chioșcari și librari.

Cuvinte potrivite și... încrucișate

Cronicarul literar al unui ziar vorbind despre volumul d-lui T. Arghezi spune că „jocul de cuvinte încrucișate nu trebue considerat ca o neseriozitate. Deoarece el cere și sinteză și cultură și perspicacitate".

Are dreptate acest domn dar e un lucru pe care-l știe orice elev de liceu care citește o revistă de specialitate. Dealtfel iată încă o serie de definiții date cuvintelor care vor convinge și pe ultimii neîncrezători:

Mic predecesor al marelui Dobrescu *(Bucur)*. In diplomație. Un text definitiv dar provizoriu *(ultimatum)*. Picnic vocal *(cor)*. Pisc elvețian inventat pentru furnicular *(Righi)*. Ifosul matematic al vocii *(ton)*. Dea'ndaratele pe pârtaș *(râspăr)*. Zgardă cu lustru *(guler)*. Adu-ți aminte de poetul Petică *(etică)*. Mijloace de vândut hârtia utilizată *(ziare)*. Regiunea pastorală în Peloponez, unde urma să voiajeze lupul *(Arcadia)*. Orașul domnului Herriot *(Lyon)*. Sentimentul care scoate pălăria și apleacă spinarea *(respect)*. Ceva în care zaci numerotat și te poți face sănătos *(spital)*. Teorie în care unul este egal cu trei *(trinitate)*. Se sâcâie pe un cadran de ornic *(minutar)*. A căzut în ienl un strop de iaurt din ciutura lunii *(opal)*. Cum ar semna o scrisoare anonimă *un binevoitor (U. B.)*. Carte groasă de poveste lungă. Critica pretinde că e gen literar *(roman)*. Adeseori părintele operei altuia *(autor)*. Vrea să fie drăguț și e asost; vrea să-ți placă și-ți vine să-i dai în cap *(anost)*.

Au mai fost cercetate soluțiile următorilor:

Florea V. Victor, Făgăraș (34 probleme cu 28 erori); Hönig Saul, Brăila (39 probleme cu 20 erori); Rădulescu Mihai, Brăila (39 probleme) cu 29 erori); Paul Haber, Brăila (39 probleme cu 20 erori); Anton G. Capriel, Loco (39 probleme cu 9 erori); E și C. Dumitrescu, Oltenița (37 probleme cu 16 erori); I. Macșa, Loco (39 probleme vu 7 erori); Eugen Neagu, Fcșani (39 probleme cu 9 erori); Ionel Frunzetti, Focșani (39 probleme cu 6 erori).

Pentru arta literară

Paul Zarifopol se întreabă undeva în ultima-i carte: „nu cumva lucrurile inutile sunt singurele care au valoare și semnificație proprie !" Această reflecție spune mult despre firea esențial contemplativă ca și despre orientarea sa critică. N'aș putea încadra pe Paul Zarifopol într'o școală, un curent sau categorie critică, pentrucă ar însemna să-l clasific cu deasila. O inteligență așa de mobilă și de suplă este apoi recalcitrantă oricăror arbitrare clasificări de școlărească metodologie. Din analiza judecăților și a ideilor sale literare, se poate deduce însă cu certitudine că nu avea stimă nici pentru critica sociologică, în artă, nici pentru cea psihologică. Concepția sa despre fenomenul artistic îl distinge cu deosebită strălucire de aceste două metode frecvente, așa de puțin apte a înțelege natura adevărată a artei și specificitatea faptului artistic. Arta este, după Zarifopol, un tip de activitate spirituală deplin diferențiat din complexul de manifestări și forme corale ale culturii. După eliberarea sa din complexul primitiv de manifestări ale spiritului, s'a învederat tot mai sensibil ca o faptă prin excelență individuală, liberă de obligații străine naturii sale proprii. Acest caracter justifică și individualismul de bază al atitudinii estetice. Cum ar putea fi interpretate, în acest caz, fenomenele artistice după criterii dictate de istorismul și sociologismul literar? Paul Zarifopol crede că orice inteligență luminată poate observa că „e normal și oarecum obligator, să interpretezi arta mai întâi estetic, să o judeci după norme artistice, fiindcă e artă, și nu de alta".

Alte norme de judecată nu sunt nici proprii și nici apte pentru despicarea inteligentă a faptului artistic. Și când spune că „de multe ori pretenții psihologice ori sociologice, în studierea artei, au servit să ascundă frivolitatea sau nepriceperea în materie", se întemeiază pe cazuri și fapte cunoscute în istoria ideilor literare.

Aceste opinii, desigur fixate după îndelungă și stăruitoare meditație, sunt verificate de bogatele aplicații în câmpul așa de divers colorat al literaturii universale.

Cu deosebită competență și pricepere, Paul Zarifopol ne învață să distingem riguros *arta literară* de simpla *literatură*, frumosul adevărat cum e înțeles de artist de frumosul în înțeles „garderobier" cum e văzut de literatul cititor. La acestea se gândește când previne pe artist de primejdia acelui stil comun, care nu este altceva decât „un sistem de tradiții născut din mintea neglijentă și hrănită din imaginile nesărate ale tipului intelectual comun". Primejdia acestui *stil comun*, produs al majorităților, constă în îndemnul pe care-l dă artistului de a percepe în mod comun și mediocru. Este cea mai grea ispită, pentrucă „oprește pe artist de a căuta expresia deosebită pe care o cere cuprinsul singular și extrem al experienței sale". Or, tipul artistic ca și cel științific nu pot vorbi *ca lumea*. El este necesar *pedant*. Cuprinsurile intelectuale sunt impuse de funcționarea specifică organismului său psihic. Pe artistul adevărat îl cunoaștem prin această întrebare, firească în fața oricărui complex de imagini și ficțiuni, referitoare la funcțiunea lor: „sunt ele semne autentice ale unei vieți interne care nu trăește decât printr'însele, sau sunt pretexte mai mult ori mai puțin inocente, în slujba unor trebuințe ori unor vanități, care indiferent din ce motive, caută o deghizare?" Prin această întrebare vom putea distinge pe simplul literat de artistul propriu zis în conștiința căruia generațiile de imagini se revarsă „independent de orice trebuințe practic explicative sau chiar în contra acestora".

In temeiul acestor riguroase și subtile distincțiuni între valorile artistice propriu zise și simpla literatură, cu înțeles instructiv-pedagogic, se încumetă Paul Zarifopol, să aprecieze autorii și operele lor.

Felul de a înțelege și a face critică al lui Zarifopol este cu totul rar și distins. Criticul însuși trebue să fie artist pentru a pricepe o operă de artă și a o izola de improvizațiile naive sau dictate de vanități mai puțin scuzabile, cum ar fi de pildă aceia de gloriole literare. Zarifopol condamnă critica de până acum, care a funcționat „mai mult vast decât precis". In perioada acelui diletantism obez, se ignora ce înseamnă să alegi strict cuvintele, să delimitezi precis valorile.

Pentru a se putea înfiera cu toată asprimea necesară, patosul și imaginile banale, declamațiile patetice și grimasele care desgustă, se cere judecată clară, și nu capacitate de exaltare. Un exemplu de o deosebită savoare ni-l oferă în sublinierea lucidă și superb malițioasă a slăbiciunilor acelui scrobit Renan. Retorica goală, mofturile oratorice, strâmbăturile amabile, complimentele siropoase și alte asemenea lucruri urâte în scrierile lui Renan, sunt surprinse impecabil și cu efecte de profundă delectare spirituală. In biciuirea acestora ca și a sentimentalismului banal al lui Maupassant, reiese firea și simțul fin artistic al lui Zarifopol, acest subtil înțelegător și urmaș al lui Flaubert, considerat ca un desăvârșit artist. Ideile literare ale lui Flaubert precise și inteligente, sunt primite cu convingere. Lucidul Zarifopol, un clasic în bunul înțeles al termenului acesta compromis de pedagogia școlară, îi împrumută dogma: arta este totul, este faptă supremă și incomparabilă.

Prin formație și gust, Paul Zarifopol putea distinge cu măestrie rară, neîntrecută chiar tipurile eminent estetice de mulțimea celor contrafăcute. Și avea deasemenea distanța estetică ignorată de sentimentali, dar absolut trebuincioasă producerii adevărat artistice. Și de aceia cred, se putea desfăta cu desăvârșită inteligență și artă pe socoteala diformităților și grimaselor spiritului, surprinse cu abilitate chiar la unele „glorioase nume" ale istoriei literare. O desfătare rezervată numai firilor de felul său.

N. TATU

Cărți și reviste

„Prispa Vraciului", Roman de I. Șt. Ioachimescu Edit. „Adeverul"

Scrisul d-lui I. Șt. Ioachimescu nu este scrisul unui debutant, căci opera sa „Prispa Vraciului" este operă de om stăpân complect pe meșteșugul său. O povestire vioaie, cu dialoguri nervoase și înviorătoare, evocă atmosfera de vorbă dulce și povestire moldovenească, pe care au creiat-o adevărații noștri povestitori, fără pretenții de literatură artificială și stilizată.

Pentru un astfel de scriitor, alegerea subiectului are partea cea mai importantă, de oarece toată valoarea stă în farmecul povestirii.

Idealismul, finețea sentimentală a doctorului Nănuță Mușetescu, precum și humorul cu care e tratată originalitatea sa, fac din el figura cea mai atrăgătoare din întreg romanul. Se pare că toate se petrec trecând prin privirea lui limpede și curată, mirată parcă de atâta grosolănie și stricăciune vulgară în viața satelor și mai ales în viața celor meniți, după părerea sa naivă, să ridice sufletele.

Viața satului e evocată cu farmec, într'un colorit plăcut, ce contrastează tăios cu sufletele înecate în materialism. Tipurile însă se desemnează viguros, fie că scena reprezintă familia Rudăreanu, cu viața numeroșilor săi membri sub semnul Cucoanei Elencu, „dârză și neînvinsă cu toți cei optzeci și cinci de ani ai săi", fie

I. ȘT. IOACHIMESCU

că e vorba de tipuri de popi și preotese, din viața satului, de drame și idile, de petreceri și chefuri, de crime și cataclisme.

Intre acestea sufletul doctorului Mușetescu sângeră de vechea dragoste pentru o fiică a Rudărenilor, pe care o iubise odinioară ca pe o ființă fragedă și ideală și pe care o regăsește acum vulgarizată și îngroșată la suflet și în purtări, de viața sa alături de popa grosolan și varvar care i-a fost hărăzit de soț, în lipsa doctorului.

El nu poate rezista deziluziei și se retrage la Prispa Vraciului, a pustnicului pe care-l răpusese vrășmășia popilor și răutăcirea lui Gonțea.

Romanul se citește ușor, cu plăcere, având pagini emoționante și pitorești, de o rustică și caldă senzualitate.

Zilele și nopțile unui student întârziat

Fiecare din cărțile d-lui *Gib I. Mihăescu* a dat prilej cititorilor și comentatorilor (cât și detractorilor) să se lămurească mai bine asupra atitudinii sale literare.

Cei care s'au așteptat, de la prima încercare a scriitorului, să se găsească în fața unei descrieri a vieții familiare, zugrăvită în cele mai mici amănunțimi, ca să pară mai verosimilă, s'au simțit decepționați chiar din nuvela *„La Grandiflora"*.

Naturaliștii de după războiu au abandonat cu totul *„mistica sentimentală"* a naturaliștilor generațiilor ce au creiat acest curent literar. Vechii naturaliști participau întrucâtva la o atitudine romantică, cu toată pretenția lor de a fi obiectivi.

In operele lui Zola, Flaubert, Guy de Maupassant și ceilalți, se simte adesea o revanșă sentimentală sau cel puțin ecoul unei filosofii, a unei morale și a tuturor concepțiilor lor despre lume și viață.

Naturaliștii de după războiu, procedează dimpotrivă prin o serie de cercetări minuțioase, fără tendințe, fără simpatie, fără milă și fără ironie. Opera lor e lipsită de morală ca și de personalitate. Romanul lor „este pur reportaj abia romanțat" după cum îl caracterizează Edmond Jaloux.

D. Gib I. Mihăescu, însă, nu urmărește minuțiozitatea fotografică a documentului de moravuri ca naturaliștii. Deși se servește de acelaș material de un realism tot atât de brutal și tot atât de precis ca toți scriitorii din generațiile noi, el atinge altă coardă, găsește *altă ceva, creiază un adevăr mai uman,* în cadrul strict și credincios până la uscăciune al naturalismului celorlalți. El se preocupă mai mult de *împrejurările posibile* care ar îngădui realizarea tuturor „eurilor" ce alcătuesc personagiile sale de prim plan, de cât de a copia exact condițiile exterioare ale verosimilității vieții redată de el.

De aceia ridică obiecțiuni și găsește împotriviri în fața acelor fapte și situații ce par excepționale în viața și acțiunea eroilor săi mediocri și cotidiani. Dar tocmai această atitudine a d-lui Gib I. Mihăescu, ce nu e ușor de determinat, creiază acel „realism așa zis magic" a tuturor scriitorilor noi de talent, care nu țin atât socoteală de justeța detaliului, ci urmăresc conflictele angajate și răsunetul lor dramatic sau sufletesc, care depășește zugrăvirea moravurilor, câte odată chiar acțiunea personagiilor.

Tribulațiile „Studentului întârziat", din ultima sa scriere, cu gazdele sale, cu aventurile sale de dragoste, cu combinațiile sale de mică și mare excrocherie, nu depășesc întru nimic vulgaritatea obișnuită. Dar ele ar fi cu neputință de suportat, în decursul atâtor pagini, dacă peste crasa lor josnicie materială, nu s'ar simți plutind fatalitatea exigențelor imperioase ale unor organisme scrintite, atinse, rănite, eșite cu totul din orbita vieții normale. Iar aceasta tocmai în clipa în care par a prinde oarecare coheziune și a eși din haosul fantomatic în care își apar unele altora. In adevăr, lumea în care se realizează personagiile romanului, cu cât este mai brutală și mai materială în preciziunea detaliilor sale excesiv de minuțioase, cu atât apare mai turburată de ficțiunile eroilor și ale eroinelor din roman. Personagiile sale: Mihnea Băiatu, Băiatu Mih, toate chipurile acele de femei care apar într'o lumină violentă de răsfrângeri pe ecran, spre a se cufunda îndată în obscuritate cu gesturi patetice și atitudini abia schițate, sunt în concret și în abstract în acelaș timp. De aceia cititorul simte uneori oarecare greutate să le prindă în întregimea lor și să le urmărească.

Dar simte în acelaș timp acolo „Centrul de poezie", elanul vital care împinge reacțiunea dincolo de acțiunea participanților, o scoate din sfera lor și provoacă alte reacțiuni neprevăzute și neașteptate.

Din toate însă se degajează senzația vieții mai mult ca o halucinație, în care autorul nu urmărește firul unei povestiri, căci anecdota nu joacă nici un rol în romanele d-lui Gib I. Mihăescu, ci jocul ideilor-pasiune care pune în mișcare destinele și ființele de o vecinicie. Fiecare își urmărește visul de care este obsedat, orb și surd la realitățile străine, lor.

„Studentul întârziat" nu este „fraerul și escrocul ce ar apărea la început. Ci o ființă în care „diversele euri" nu s'au topit încă într'o personalitate, păstrând, mai târziu de cât i-a fost îngăduit, tendințele contrarii al diferitelor sale „euri" în conflict cu ele înseși și cu nevoia de a se adapta și supune realității, caracterul adolescenții. Fenomenul acestei frământări haotice, a unui tineret ce nu se poate închega, este de altfel foarte bine redat de d. Gib I. Mihăescu, cu atmosfera și turburarea sa caracteristică în toate personagiile romanului.

Toți caută interesul central, elanul vital care să topească și să închege sinteza unei vieți dezaxate.

Deși romanele d-lui Gib. I. Mihăescu nu ne dau poate o lume conformă celei de toate zilele, liberând însă romanul de sclavia faptelor la care l-au redus naturaliștii, îngădue sufletului nostru să cuprindă mai larg și mai adânc viața, în planul unei măreții și a unei fatalități, care dărâmă barierele convenționalismului în elanul tragicului și atinge domeniul poeziei, la care naturalismul actual pare a fi renunțat.

IZABELA SADOVEANU

John Dos Passos: Der 24 Breitegrad

Scriitorul american Dos Passos și-a creat în cercurile literare de pretutindeni un renume bine-meritat. „Manhattan Transfer" l-a lansat. Autorul găsise aci forma originală de a face dintr'un oraș uriaș ca New-Yorkul subiectul unui roman. Cu mijloacele narațiunii, el a realizat un film, în care orașul, cu ritmul lui, apare clar pe o suprafață, întrunind imagini, istorie și destin.

In „24 grade latitudine" problema pe care și-a pus-o Dos Passos e mult mai cuprinzătoare. Intreaga America de Nord, inclusiv Canada și Mexic sunt obiectul acestei cărți. Tehnica pe care o utilizează Dos Passos aci e deasemeni mult mai complicată. El ne înfățișează aspecte izolate din destinul unor tineri de origine burgheză și proletară, din toate ținuturile Americii de Nord.

Referatul unei vieți e totdeauna întrerupt de protocolul celeilalte vieți. Destinul nimănui nu e dus până la capăt. In afară de aceasta, Dos Passos intercalează, la anumite intervale, două capitole ciudate, neobișnuite până la el: „Aspectul săptămânal al lumii" — un montaj alcătuit din chestiuni la ordinea zilei, fragmente cu tâlc din articolele cotidianelor și texte luate din șlagăre; apoi „Ochiul obiectivului" — impresiuni fără interpuncție și instantanee, biografii scurte ale americanilor renumiți și bizari.

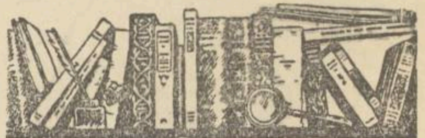
Din diversele elemente ca: fragmente din viață, atmosferă, imagini instantanee, ia naștere, într'o lumină fulgerătoare, America de Nord.

Mecanismul cărții, așa cum e alcătuit, formează partea cea mai frapantă. Conținutul e uluitor de abundent și tot pe-atât de greu de urmărit. De aceia e absolut necesar ca cetitorul să aibă multă răbdare și o fantezie exercitată în combinațiuni.

Scriitorul profesionist are datoria să-l citească și să-l studieze.

Cetitorul obișnuit va găsi la rândul său câteva nuvele minunate, pe care are însă sarcina să le caute fragmentar și să le împreune.

A. B.

Cronica literară

Liviu Rebreanu: Jar, Roman, editura „Adeverul"

Nu întrebuințăm decât foarte rar criteriul estetic și numai în secundar.

Tânăra noastră cultură are încă nevoie de pedagogie și de o serie de discipline înrudite pentru explicarea și atmosferizarea fenomenului literar.

Privesc cu tristețe peisagiul criticei zise estetice de azi: cui mai pot lăsa, pentru liniștea conștiinței mele, povara criteriului estetic dela moartea lui Zarifopol? Cel puțin formal, fiindcă la conținut au existat multe prăbușiri...

Critica estetică reprezintă, în afară de autonomia artei, alegerea judecătorului și a comentatorului din sânul breslei propriu zise. Adică, exact răsturnarea unei opinii curente: „poetul face poezia, dar n'o judecă!" După cum cele mai fertile suggestii în istoria artei plastice moderne au fost furnizate de către înșiși pictorii și sculptorii de geniu sau numai de talent ai epocei, tot așa lirica va trebui judecată de poeți, iar romanul de către romancieri.

După ce artiștii au dat singuri indicațiile și publicul a ratificat sau nu indiferent de succes, succesul fiind un criteriu politic, cohorta cercetătorilor din disciplinele adiacente pot cădea asupra cadavrului, îl pot trece în sala de disecție să-i scoată în evidență resorturile, componentele și relațiile.

Fidel acestei îndrumări estetice și făcând parte dintre anatomiștii literaturii (cu referințe speciale la știința societății) am întrebat (ca să ne amuzăm) doi romancieri și un nuvelist asupra ultimului roman *„Jar"* de Liviu Rebreanu. Romancierii au dat două sentințe contradictorii fără drept de apel. Nuvelistul i-a găsit remarcabile calități de construcție și de analiză psihologică. (Ne raliem la acest punct de vedere).

Pentru critica sociologică, romanul *Jar* și, în genere, producția literară a lui Liviu Rebreanu sunt subiecte grase.

Fără a fi un „intelectualist" (ori, poate, tocmai din această cauză), Liviu Rebreanu oferă o serie de romane dense de probleme, pe care literatul le gândește intuitiv, iar nu analitic sau dialectic, le expune cu o bogăție de nuanțe și cu o căldură admirabilă.

Măestria lui Liviu Rebreanu s'a dovedit până acum fără egal în literatura socială. Prologul admirabil cu *„Golanii"*, erupția de Vezuviu în *„Ion"*, epopeia din *„Răscoala"* sunt produse plenitudinare ale unui talent care își stăpânește cosmosul său specific și îl redă cu mijloace variate de orhestră simfonică.

Desigur, romancierul nu poate fi un soiu de mercantilist din veacul XVI sau XVII, adică un Shylock strângător esclusiv de metal prețios (aur și argint), închis între granițele patriei și talentului său. Nu practică autarhia. Vrea să adune experiențe multiple pentru a le încorpora în creiație.

Antimercantilismul ciudat al autorilor epici — spre deosebire de lirici — îi îndeamnă câteodată pe drumurile aventurilor stranii, total inasimilabile (la prima vedere) lumii lor *originare*. Pentru talentele minore, evaziunile se lichidează în falimente.

La Liviu Rebreanu asistăm la o alternanță în producția li-

LIVIU REBREANU

terară dintre cele mai semnificative: bucata de investigație socială este urmată de investigația psihologică. Mai înainte alternanța se făcea cu teatru (comedie).

După *Ion* a urmat *Adam și Eva*. *(Pădurea Spânzuraților* ocupă o poziție de centru și este prima încercare de fuzionare a epicei sociale cu romanul psihologic). In revista *„Ideea Europeană"*, cineva spunea că un *menu* nu se compune din 7 feluri identice de mâncare, iar *Adam și Eva* ar fi numai un *menu* cu 7 porții de fasole.

Fără a fi o reușită deplină, *Adam și Eva* conține totuș fragmente uimitoare de psihologie a sadismului și un copleșitor sentiment al trecutului.

Alternanța *epica socială-psihologism* o reîntâlnim în ultimii ani: *Răscoala* și *Jar*.

Intre romanul social și romanul psihologic nu este o diferență atât de adâncă (aproape un diferend), așa cum pare a reieși din metoda de lucru a romancierului Liviu Rebreanu.

Ca să dăm câteva exemple de literatură universală, din împletirea armonică a ambelor genuri s'au născut *Războiu și Pace*, *Ana Karenina* și *Invierea* de Tolstoi; *Doamna Bovary* a lui Gustave Flaubert, *Moara de pe Floss* de George Elliot; *Jude, umilul* de Thomas Hardy; *Muntele fermecat* al lui Thomas Mann și *Omul fără calități* de Robert Musil.

Intre psihologie și societate nu poate fi un hiatus, ci o corespondență perfectă.

Romanul românesc a fost de două ori pe calea realizării unui op monumental și definitiv în care să se reflecteze viața socială și sufletul acestei nații în toată întinderea: odată în *Pădurea Spânzuraților* de Liviu Rebreanu și altădată în *Comoara Regelui Dromichet* de Cezar Petrescu. Ne-am fi putut prezenta oricând în fața forurilor mondiale, eventual la premiul Nobel, cu toate specificitățile și ciudățeniile momentului istoric, cu umanitatea eternă care zace subteran la toate popoarele lumii culte, ca apa comună a mai multor izvoare.

Intr'un eseu din revista *Azi* (Noembrie 1932) intitulat „*Sociologie cu Regele Dromichet*" am încercat să analizăm cauzele și să desenăm topografic serpentinele eronate pe care a încercat Cezar Petrescu să facă ascensiunea, ratând un seducător, magnific și complex fragment în care se întâlneau toate elementele găsite *tipic* pentru un roman de neobișnuită anvergură și de caracter românesc.

„Pădurea Spânzuraților" a fost prea circumscrisă în realitățile ardelenești înainte de fundarea Statului național și a fost prea scăldată de apa vie acidulată a unor evenimente extraordinare (războiul) pentru a reflecta just destinele tipice. Vom recunoaște, însă, aici o operă de înaltă clasă, poate în primul plan în producția romanului nostru.

In *Pădurea Spânzuraților* asistăm la acea pendulare tehnică între societate și suflet, accentele fiind împărțite cu un dozaj aproape fără greș la cele două poluri și pe cele două emisfere ale globului rebreanian.

In *Jar* există scheme și indicații din ambele domenii. Analiza psihologică sparge cadrele sociale, (sau nu le umple suficient) pentru a sărbători o angrenare perfectă. Familia Rosmarin, amantul (ofițer) și logodnicul (biurocrat) al studentei Liana sunt prea sumar sau poate prea fără culoare caracterizați. Psihologia lor nu reiese din diformări sau automatismele profesiei. In fond, Liviu Rebreanu a părăsit admirabila sa metodă de lucru din *Ion*, *Pădurea Spânzuraților* și *Răscoala* pentru a activa într'un domeniu aproape Paul Bourget. Și cred, că incompatibilitățile sunt structurale.

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

Nora în fața campionului României

Norei

Nora își închipuie că-i place boxul; cel puțin așa crede.

Când vede pe stradă pe cineva îmbrâncind pe altă persoană, strigă cu oroare: – Ah! bruta! Dar totuși, pentru nimic în lume, Nora n'ar accepta să lipsească dela o gală de box. La Arenele Romane ea privește dealtfel mai puțin lupta, decât grădina. Și privește și mai puțin spectatorii, cât vrea să se facă văzută...

Deaceia, Sâmbătă seara ne-am dus la Arenele Romane. O lume imensă se îngrămădește la poarta de intrare, pe când în umbră, sus, niște biete drapele germane caută să găsească o adiere de vânt mai puternic, ca să fâlfâie în bătaia lui. Pe pereți, afișe care anunțau apropiatele alegeri comunale și în care fiecare candidat arăta ce va face pentru îmbunătățirea acestei Capitale aduceau nu știu ce tragic în mulțimea aceia nepăsătoare de inși disparați, excitați cu anticipație de matchurile ce vor începe, până a-și pierde controlul asupra lor înșile.

Controlorul nu dă drumul decât la câte-un spectator, după ce în prealabil, — ca vameșii la graniță, i-a cercetat minuțios biletul.

Nora era depe acum în culmea excitației când se apropie de fotoliul ei de ring; își alese pasajul cel mai bine luminat ca să fie bine observată și în vuetul infernal, se duse până la locul ei, cu nările umflate, părul ei bogat negru făcând-o să semene, în clipa aceia, în obscuritate, cu nu știu ce divinitate a răului, cu nu știu ce „Alraune"...

Matchurile preliminare se termină; Climan este aplaudat cu oarecare nervozitate.

Boxeurii, sprinteni și supli, cu halatele strânse pe corp, se strecoară abil printre frânghii. Un ropot de aplauze le primește apariția. Nora, care de obiceiu e atât de liniștită, de cum apăru Axioti pe ring, pisălogi spatele spectatorului așezat în fața ei cu pumnii ei mici.

— Bravo, Axioti! Bra-vooo, Axiotii... Bravooo Axioti... Să vezi dacă nu-l face praf!

— Cum văd eu, te amuzi bine de tot! îi reproșez eu, oarecum jignit în amorul meu propriu de entuziasmul ce i-a deslănțuit vederea lui Axioti. Atunci Nora, din fundul inimii ei:

— Dar, dragul meu, un match de box nu-i o petrecere! Dacă poți tu să crezi că eu am venit aici să mă amuz!

O cucoană, în spatele meu, la vederea mușchilor care alunecă ca niște biele de locomotivă, cu sclipiri în ochi, nu-și poate opri o exclamație!

— Ah, ce bine-i, dragă!

„Second out !" *se aude glasul speakerului. Se scot scaunele. Axioti și Bruch, în picioare, se privesc... O tăcere mare stăpânește Arenele; s'ar spune că toată lumea e în așteptarea unui cataclism.*

„Time" *și bang! sunetul gongului.*

— Praf îl face acum! Numai să vezi! ține să-și afirme părerea un amator de box, care-i pentru Axioti. Cum sună gongul, germanul se repede asupra lui Axioti și-i aplică o serie de pumni. Românul își revine, începe să joace în jurul adversarului căutând să-și plaseze o lovitură.

— Doar n'o fi venit aici să danseze! Asta puteam s'o văd și acasă.

Deodată un sunet scurt și sec, un „Pan!", ca o plesnitură de pneu în mijlocul unei escapade automobilistice. Axioti și-a trimis pumnul înmănușat în falca germanului.

— Așa, bine! țipă mulțimea. Dă-i la „zotcă"! Dă-i s'o simtă! Arde-l!...

Chiar și la locurile cele mai scumpe, pasiunea izbucnește uneori cu trivialitate.

— Îl bate la sigur, punctează unul situația. Axioti e imbatabil!

Nu trebuie mai mult pentru ca imediat Nora să-și schimbe părerea, natural, prin spirit de contradicție feminină, și exclamă, cu glas puțin înțepat:

— Ce am să mai râd când o să bată germanul!

Lupta se desfășoară zbuciumată, severă, disgrațioasă uneori, strânsă. Arbitrul se interpune în răstimpuri și desparte cuplul strâns în încleștări neîngăduite. Lumea, nervoasă, se agită cu mișcări sacadate și impulsive.

Deodată Bruch îi trimite lui Axioti o serie de lovituri puternice cu dreapta „pac-pac-pac", parcă ar fi o mitralieră declanșată în plină revoluție sud-americană. Românul se clatină; toată lumea se scoală în picioare și urletele ating paroxismul: s'ar crede că a reînviat epoca romană, cu creștinii închiși în Arene cu leii deopotrivă.

— Să vezi acum că mi-l face knock-out! Atinge-l la „zotcă"!... Dă-i cu muștarul pe la nas!

Mulțimii înfierbântate i s'a trecut cu flamura roșie pe la ochi.

— Nu te lăsa, Axioti! Arată-i ce știe!... Dă-i una, s'o ție minte.

Dar tocmai atunci, un atac al lui Bruch, îl aruncă în genunchi, pe podea, pe Axioti, care ghemuit, își acoperă fața cu mânile, în atitudine suferindă de copil pedepsit.

Nora îngrozită, își acoperă capul în palme și nu și-l ridică decât când mulțimea, asemeni unei mări agitate care s'a potolit, s'a liniștit, tăcută.

Și-l ridică încet, încet de tot, cu grije parcă, că una din loviturile ce-și împart cei doi boxeri, ar putea-o atinge și pe ea.

Pericolul a trecut: Axioti e iar în picioare și caută să atingă pe adversar, dar mâna se întinde în gol și pumnul grotesc în mănușa mare și grea, — linie albă arcuită în obscuritate, — nu izbutește să înfricoșeze nici pe numeroșii fluturi, atrași de „sunlighf-urile orbitoare ce luminează ringul.

Axioti atacă acum mai serios, îl debordează pe german cu lovituri; l-a prins acum într'un colț și, aplecat cum stă asupra lui, pare că vrea să-i spuie un secret la ureche. Dar nu: Axioti și cu Bruch nu sunt chiar atât de buni amici, ci, parcă vrând să nu fie văzut de nimeni, românul îi înfundă repede-repede, pumni în coaste, în plex, în brațe, unde nimerește....

Acesta să fie motivul care-l face pe managerul lui Bruch să se transforme subit într'o statuie a disperării și, agitându-și, ca o Niobe de carnaval, mânile sus, pare să implore o divinitate ce pare să-și fi întors ochii dela german?

Nu știu, căci mari și puternice sunt misterele... boxului... Ceeace știu însă cu precizie e că Bruch — cine știe, de teama managerului poate? — își revine și începe să dea câțiva pumni formidabili adversarului, care se mișcă steril, dând lovituri în gol, încercând parcă să găurească spațiul de lumină alb al ringului.

— Bate-te nițel, Gogule, bate-te nițel! îi strigă disperat managerul.

E de-acum târziu: un membru din juriu își trece foaia de punctaj celui de alături, pe când altul își schimbă impresiile cu un cronicar sportiv.

Matchul e declarat nul. Aplauzele asvârlite ca niște confeti în aer, sunt repetate de mii de mâni, prelungindu-se din ecou în ecou...

După câteva parlamentări, cu adevărat parlamentare, în vociferările publicului, în strigăte de „La Moși, nu aici!", de țipete, de bătăi din picioare, asupra numărului roundurilor, Moți Spakow și Arnold Kvelblin. Un „titi" bucureștean, cum îi zărește pășind pe ring, strigă amuzat: „Pat și Patachon boxeuri". Intr'adevăr, Moți Spakow, al cărui nume e scandat de o întreagă galerie, e masiv, mușchiulos, plin de zâmbete și păros ceeace face ca o tânără cuconiță să remarce, față de soțul ce o însoțește: „Orice-ai spune tu, e frumos un bărbat păros!" (cred că în clipa aceia a trecut o scânteie electrică asupra întregii azistențe), pe când Koelblin e înalt, noduros, lent și apatic și îl îmbracă în întregime pe adversar în umbra corpului lui de vre-o 2 metri.

Matchul începe: Spakow e zorit, vrea să termine repede de tot. Un rendez-vous la oră fixă? Mister. Dar ca și un pian electric care, din clipa când ai strecurat în pântecul lui negru o monedă de 2 lei, începe să-și desfășoare muzica, Spakow și-a trimis pumnii la plimbare în stomacul germanului. Koelbin nu-i însă deloc grăbit: s'ar părea că are eternitatea înaintea lui și răspunde a lene și cu pumni care se învârtesc în jurul lui Spakow, ca un șarpe în timpul unui dans javanez pe trupul dansatoarei...

Matchul se urmează așa, round după round, ca niște zile calde de vară, asemeni între ele, până ce în roundul al cincilea, germanul revenit brusc, îi dă o lovitură dură în buză lui Spakow. Zâmbetul i-a dispărut, înecat în sângele ce-i țâșnește.

— Arbitrul!, țipă turbat un amator de box. Se scoală, se agită, vrea să se ducă spre masa juriului.

— Ce vrei, d-le? îl întreb eu, căci mie îmi place boxul numai ca spectator.

— Nu vezi că i-a dat în gură? Așa vrea să câștige matchul?

— Jos! Stai jos! țipă lumea. Dar amatorul se încăpățânează să stea în picioare. Publicul urlă, vociferează: s'ar spune niște lei în cușcă, la ora mesei. Spakov, într'un efort nebănuit, svâcnește din nou în picioare.

— Bravo, Moți! Trage, Spakow! Omoară-l Spakow! Dă-i, Moți! Românul, și-a reluat zâmbetul din „Frigidaire"-ul ce i l-a păstrat rece și ca și un Țăndărică pe arcuri, sare ca un acrobat ca să atingă prin uppercuturi bărbia lui Koelblin, care parcă e omul-sandwich de pe străzile noastre, suit pe picioroange.

In timpul acesta s'a lăsat o noapte adâncă în jurul ringului, izolat ca un soare de focuri de artificii. Mai mult îi ghicești pe spectatori după luminițe țigărilor, care sunt asemeni reflexului stelelor.

Matchul se continuă până la capăt și apoi un imens vuet. Spakow este proclamat învingător la puncte. Lumea aleargă spre cabinele celor doi boxeuri. Nora mă poartă cu ea, ridicându-și rochia ca să treacă mai ușor peste corpurile celor care au căzut în busculada finală.

Apoi, pe când părăseam Arenele Romane, Nora îmi spune deodată:

— In seara asta mă simt cu totul altfel. E frumos boxul, dar oricum, am regretat foarte mult că n'au fost mai multe „corps à corps"-uri...

Și de data asta ochii mei au fost aceia care au strălucit.

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Sub semnul pripei și provizoratului

La vârstă egală, țuica, drojdia și chiar tescovina sunt superioare wisky-ului, ginului, zubrowcei și altor alcooluri. Dar wisky de douăzeci, treizeci și de nouăzeci de ani, poți găsi oricând în comerț, pe când țuica și drojdia de patru cinci ani constitue rarități epocale.

Și în faptul acesta, ca în multe altele găsim, la analiză, urme evidente de obiceiuri nomade. E pentru fiecare o imperioasă datorie de a căta să le stârpească, oriunde le găsește. Atâtea veacuri sângeroase de du-te, vino, de la șes în munți și din munți la șes, au avut, fără îndoială, adânci înrâuriri asupra psihologiei acestui popor. Dar nu mai văd nici un motiv ca ele să dăinuiască încă. Graba de a consuma lucrul neisprăvit și dezinteresul pentru ceia ce francezul numește le fini *n'ar constitui desigur o primejdie națională dacă s'ar fi localizat la țuică. Dar această stare de lucruri reprezintă un alarmant simptom istoric. Știm doar cu toții că acolo unde se bea vinul crud și rachiul nou și casa e de lut și omul nespălat și vita slabă.*

Și după cum o anumită ezitare la vorbă concomitentă cu caracteristica inegalitate pupilară și somnolența reflexelor, îți permite să diagnostichezi paralizia generală, în țara în care nu vei găsi vin și rachiu vechi poți fi sigur că și programele școlare se schimbă cu fiecare ministru de instrucție și numele străzilor cu fiecare primar, ca și întregul aparat de Stat cu fiecare guvern. Unghiul istoric și ideia de durabilitate sunt particularități structurale modelate de familie și școală pe hereditāți acceptante. Omul care plantează un măslin știe bine că nu va apuca să-i mănânce fructele, așa cum a știut și acel care a plantat măslinul din care mănâncă el. De aceia nobilul său gest capătă o înaltă semnificație în superba lui dezinteresare. Acolo, în păcloasa Scoție unde wiskyul e vechi, și castelul e vechi și drumul e vechi și stâncile bătrâne și vechi e și hangiul.

Trăgând din pipa pe care o are dela vre-un bunic desigur, va da drumul butoiului umplut de cine știe ce străbuni, umplând până la gură cana strămoșească. Numai masa, scaunele, covorul și tabloul din perete își vor fi amintind indepărtata zi în care hanul lui se va fi oglindit pentru prima oară în lacul de azur.

Hangiul din față îl salută așa cum s'au salutat bunicii și părinții căci neamul lor a stat prin veacuri ca și hanurile, față în față, cu doi stejari.

De aceia, doresc neamului meu să ajungă la convingerea că țuica trebue învechită.

AL. O. TEODOREANU

— Ce păcat că nu-i în catalog și adresa nudurilor!

— Beneficiile diminuiază
— Atunci... să mărim dividendele:

— Georges, scoală-te, e târziu...

— Nu mă mai iubești... sînt sigură.
— După ce?
— Cum ai putea iubi tu o femee într'o rochie veche?

Sex-appeal

Insemnări

Libertatea presei

Până la Revoluție legal nu era permis să spui nimic. Dar dacă aveai spirit puteai spune orice. Și niciodată n'a fost mai mult spirit ca pe vremea lui Rivarol și Chamfort.

Napoleon a caporalizat presa, reducând-o la câteva foi oficiale, ale căror corecturi i se aduceau dimineața la cafea, când mai tăia și le mai pecetluia cu ghiara lui de vultur.

S'au păstrat câteva din aceste corecturi cezariane, dintre care unele foarte amuzante. Ast-fel în timpul războiului cu Spania, Monitorul *tipărește următoarele:*

„Cu toate forțele mult superioare ale inamicului, împăratul a câștigat o victorie strălucită". „Idiot" „Imbecil" înseamnă micul caporal pe margine. „N'am nevoie de glorie, am destulă. Dar am nevoie să se creadă că am soldați și n'am de loc! Pune: Cu puteri mult superioare inamicului, Impăratul a zdrobit mizerabila armată a Spaniei".

Se poate oare azi gâtui presa? Ceia ce n'au putut face Ludovic al XIV-lea, Ludovic al XV-lea, al XVI-lea, Robespierre, Charles X, Louis Philippe, să poată oare să o facă o simplă Excelență din vremea noastră?

Atunci nu era vorba de cât de câteva foi care ajungeau târziu în provincie. Azi avem presa de informații care pătrunde pretutindeni și vorbește despre orice. Ce nu spune o gazetă, o urlă alta.

S'ar putea oare vasaliza o putere atât de formidabilă?

Jean Morienval *demonstrează că lucrul acesta e cu neputință, în lucrarea sa* „Les Créaturs de la Grande Presse", *cu o claritate suverană și o picantă erudiție anecdotică.*

Vilemepant, Girardin *și* Millaud *au descoperit adevăratele resorturi ale presei și dacă Excelențele noastre ar cunoaște cartea aceasta, și-ar da seama cât de învechită și copilăroasă e credința lor că se poate înlănțui o asemenea forță.*

Sărbătorirea lui Montherlant

La 15 Mai urma să se sărbătorească opera lui Montherlant, în marele Amfiteatru dela Sorbona, sub președenția de onoare a lui Doumergue. Trebuiau să fie citite texte din scrierile lui Montherlant și să se recite poeme de artiști de la Comedia Franceză, ba chiar să se joace un act dintr'o comedie a sa inedită.

Marele „bâtonnier", Emile de Saint Auban trebuia să scoată în relief trăsăturile mari și caracteristice ale omului și scriitorului.

In acelaș timp Montherlant a publicat câteva poeme „Encore un instant de bonheur".

Dar sărbătorirea acestui scriitor al tinerimii se face pretutindeni. In Germania un librar din Paderborg a scos o ediție școlară din operele lui și acum editează o traducere a operei sale „Songe". In acelaș timp, lucru extraordinar, mai mulți subofițeri din Helsingfors se cotizează pentru a scoate o versiune finlandeză a aceluiaș roman. Trebue să reamintim că în 1929, când Montherlant nu era încă apreciat ca azi, studenții din Alger adresară un omagiu autorului romanului „Bestiaires", pe care-l recunoșteau ca încarnarea „prințului tineretului contimporan". Tineretul îl elogia pentru curajul cu care s'a aruncat asupra vieții și pentru că a fost și a rămas în totdeauna sincer, niciodată liniștit și totdeauna nemulțumit.

In adevăr în cele patru cărți ale lui Montherlant se expune o doctrină complectă, adresată mai ales tineretului. Dar valoarea umană a acestei doctrine stă în faptul că nu există nici un cuvânt scris care să nu fi fost mai înainte simțit de scriitor până în măduva oaselor, făurit din realități și adesea maturit prin suferință.

„La Relève du Matin" conține problema educației: a da un suflet copilului, sau mai bine a cultiva pe cel care-l are, cu viața din liceu plină de drame ascunse, în care ideile și judecățile iau proporții uriașe și în care antagoniștii sunt despărțiți prin abisuri.

In „Olimpice" Montherlant dezvoltă rolul sportului, care continuă „realismul războiului" și întinde asupra omului disciplina, puterea, renunțarea, atracția și gravitatea jocului, poeme, imagini de sănătate, nobleța corpului, onoarea luptei, plăceri fără regrete. „Le Songe" e cea mai bogată și mai înaltă nu numai din operele sale, dar chiar dintre toate operele generației sale. „Mors et Vita" în sfârșit conține regula drumului în fața morții: Curaj bazat pe rațiunea cea mai elementară, nu numai în fața morții, ci și în ori ce împrejurare.

„Cei ce te tratează de brută cu cască se înșeală cu totul. Ei nu înțeleg că ce regreți tu în război este iubirea, e singurul loc unde ai putut în adevăr să iubești oamenii" — „dorința de a iubi, a suferi și a servi".

La Geneva, la Neuchâtel, studenții îi cer conferințe, cei de la Liège, Bruxelles, montează o reprezentație a scenei dramatice din „Onze devant la porte dorée".

El răspunde chemării tineretului din toată lumea: „N'aveți de cât să faceți ca mine, trăiți în loc să căutați în cărți sfaturi imposibile".

Apărarea femeilor

Apărarea femeilor o ia H. L. Mencken, scriitor american de origină germană, în perspectiva humorului său care nu e de o finețā deosebită dar nu e supărător.

El pleacă de la paradoxul că femeia este inteligentă pe când bărbatul e sentimental în chipul cel mai stupid. De aceia femeia nici nu privește pe bărbat decât ca pe o ființă care inspiră milă: „un biet tip patetic și plin de platitudini".

Inteligența deci, zise Mencken, este calitatea feminină prin excelență. Bărbații pot fi curagioși, leali, fideli, puternici, idealiști, dar inteligenți niciodată. Atunci de ce condiția ei socială este inferioară, se întreabă Menken. Pentru că, răspunde el, nu are acea putere de a câștiga sagacitate în conducerea diplomației sau în dozarea substanțelor chimice în laborator pentru a face medicamente rele, cu un cuvânt toate acele superficiale talente, care nu cer o capacitate mai mare, decât acea de care are nevoie cimpanzeul ca să învețe să prindă un gologan ce i se aruncă sau să frece un chibrit pe scoarța cutiei sale...

Femeia are oroare de rutina, artificialitatea, meschinăria exercitării unei meserii oarecare. Ea nu reușește de pildă, în afaceri sau în procedură, unde nu se cere decât vulgaritate și șarlatanie, dar excelează ca infirmieră, pentru că acolo se cere ingeniozitate, comprehensiune repede, curaj și mai ales putere de a pătrunde caracterul...

Dacă s'ar cere bărbaților în afacerile curente pe jumătate din agilitatea mintală, abundența de resurse de care dă dovadă o simplă prostituată, jumătate din lume ar fi șomeuri și incapabili de a câștiga o pâne!

Intuiție se va zice, dar, ripostează Mencken, ce este intuiția dacă nu inteligență de cea mai fină calitate? Cu o singură aruncătură de ochi ele prind problemele în esența lor, în acelaș timp în care un bărbat abia își dă seamă de datele ei. Ele sunt realistele supreme, zice el.

Femeile nu sunt sentimentale, afirmă autorul american, adică nu-și lasă judecata turburată și conruptă de simțire și emoție. Ca să ne convingem n'avem decât să ne gândim la căsătorie. Cum mai există încă imbecili și naivi care se lasă seduși de femee ca să se căsătorească pe câtă vreme celibatul este o stare atât de fericită și de lipsită de griji pentru un bărbat? Numai pentru că femeia care are tot interesul în ea, este mai superioară în lupta pentru atingerea unei ținte, limpede concepută și cu sânge rece urmărită.

Bine înțeles, strategia lor constă în aceia ce Nietzsche numește „morala de sclavă"; adică moralitate bazată pe disimulație, un cod de morală bazat pe caracterul primordial al negațiunii îndrăznețe a scopului urmărit", conchide Mencken.

Curioasă apărare, mai ales că în partea a doua a cărții, laudele dela inceput se întorc în diatribe virulente înpotriva celei elogiate și apărate ca funia pe spânzurat. Femeia până în cele din urmă devine în această operă, care pretinde că-i ia apărarea, un monstru de machiavelism și cochetărie.

A murit mama unui poet

Și moartea aceasta i-a dat prilejul poate celei mai frumoase pagini pe care a scris-o vreodată. Nu ridicați cu exasperare din umeri, nu îmbinați sprâncenele cu ciudă: este vorba doar de Francis Jammes, omul cel mai puțin literat dintre scriitori și cel mai puțin intoxicat de otrava literară, a cărui viață și operă au fost și sunt o miraculoasă îmbinare topită într'o ambianță senină, luminoasă, egală, cu răsfrângeri bogate, dinăuntru în afară, răsfrângeri care nu au avut nevoie, pentru a se manifesta, de prea multe sguduiri exterioare.

Nimic în acest articol din deformarea profesională a celui pentru care un eveniment, oricât de dureros și tragic ar fi rămâne totuși „un subiect interesant" sau pasibil de a fi făcut astfel. Ci un omagiu pios, de o neîntrecută frăgezime, omagiu împletit pe nevoia de a mai evoca intens, o ultimă oară, o figură într'adevăr mișcătoare, de o deosebită noblețe. Deasemeni poate dorința de a împărtăși semenilor crispați numai de ideea momentului săvârșirii din viață, ceva din beatitudinea bătrânei care a plecat cu surâsul pe buze și în privire.

„Il est huit heures trente cinq du soir. Ni cris, ni grands sanglots dans l'entourage... Pas une deaillance même d'une seconde dans cette intelligence... Une douleur pour nous, aui: pas de la nature que beaucoup pensent, mais douleur sublimée, transfigurée par la joie des cieux qui semblaient s'abaisser comme un dais sur cette dépouille qui resusciter.... L'âme en un clin d'oeuil a été absorbée en Dieu comme qui dirait d'une très pure flamme rendue moins sensible à nous par la présence du soleil... Amis, ne plaignez pas trop ceux qui restent, ni surtout ce poète qui a été comblé puisque celle qui l'a mis au monde s'en est allée presque centenaire, lucide comme le jour, lui donnant le dernier battement de son coeur et à Dieu le premier souffle de son âme enfin libre!"

In sfârșit liberă, căci viața nu i-a fost tocmai ușoară. Evocând-o, poetul retrăește, în acel moment, propria-i existență, scăldată toată în lumina cerului meridional și în liniștea limpede a ținuturilor basce. Și epilogul. Epilog pe care nu ne putem împiedica de a-l transcrie, în original ca și crâmpeiele de mai sus și așa cum se citează în deobște versurile a căror frumusețe te temi că nu o întuneci încercând a o transpune:

„...notre exil un peu farouche dans cette terre Basque, à Hasparreu; et puis hier, au chant multiple des prêtres, le cortège qui s'en allait comme un mélange de neige et de nuit par l'allée courbe, sous un rayon de soleil ravissant, le long des premiers lilas — qui s'en allait, qui s'en allait vers la paroisse en rumeur et de là vers le nid en ruines où elle a voulu retourner: Orthez".

Ig.

Bibliografie

Primim:

CUVÂNTUL LIBER: No. 29 (Mai)
REVISTA FUNDAȚIILOR REGALE No. 5 (Mai)
AZI: No. 2 (Febr.-Martie-Apr.)
VIAȚA DE AZI: No. 10 (Mai)
VREMEA: No. 338, 339 (Mai)
VIAȚA LITERARĂ: No. 158 (Mai)
MUNCA LITERARĂ: No. 13 (Mai)
INCOTRO: No. 154 (Mai)
ȚĂRĂNISMUL: No. 19, 21, (Mai)
VIAȚA ROMÂNEASCĂ: No. 8 (Apr.)
COOPERAȚIA LIBERĂ: No. 45 (Maiu)

IACOB WASSERMANN: Eizel Andergast. In românește de: Vittorio București, 1934, Prețul vol. I și II 120 lei.
ION TURCANU: Vitrina cu diamante. Tip.: „Editurii Noastre" București, 1934, Prețul 36 lei.

VIFORUL: No. 33 (Mai)
TRACTORUL: No. 5 (Mai)
SOLIA DREPTĂȚII: No. 23 (Mai)
PĂMÂNTUL: No. 68-69 (Mai)
REPORTER: No. 22 (Mai)

— Ce înseamnă asta, Albert? Ți-am dat întâlnire în fața „Cartaginei" și te găsesc înaintea „Venerei"...

EA. — M'ai dus la teatrul acesta din greșală sau într'adins?
EL. — Nu-i prudent să atragi atenția copilului...

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 706
DUMINICA 17 IUNIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Soviet și intelect

Reluarea legăturilor cu Imperiul Sovietic, întrerupte de realitatea socialistă, echivalează cu descoperirea unui continent necunoscut. In 16 ani, lumea rusă, strămutată pe un plan de viață abstract și scufundată în atmosfera unui astru nou, și-a pierdut și consistența și dimensiunile comune, evoluate către o stare matematică și către un tip de societate a filosofiei. O experiență încă neîncercată a fost parcursă neturburat și 16 generații au văzut lumina zilei altfel decât copiii noștri și s'au adaptat naturii fizice și intelectuale cu organe modificate.

Faza controverselor și a polemicii a trecut, Europa a înțeles că faptul îndeplinit e incontestabil și că situația expectativă începe să fie supărătoare pentru un spectator care obosește în așteptarea sfârșitului unui act de viață hotărît. Nimeni nu-și poate ascunde, imperialiști sau burghezi, sentimentul de satisfacție că o mare parte din omenire, baricadată între cetățile de ghiață ale Nordului și munții din Miază-zi și interzisă chiar privirilor furișate peste aceste ziduri, se întoarce în familia numeroasă a lui Adam și poate să fie cercetată de-a dreptul, pipăită de aproape și analizată în patria ei. Inainte de orice concepții și reguli oamenii sunt oameni de carne, de simțire și de nădejdi.

Subt raportul de cultură, dela sută 'n sută aproape de analfabeți Rușii au trecut aproape la suta știutorilor de carte. Cum s'a putut petrece acest miracol numai în 16 ani de sforțări fără precedent și istovitoare în toate domeniile, politice și sociale, paralele cu învățatul literii, al expresiei și al cărții? Este el adevărat? In acelaș spațiu de timp alte state au degenerat și alte popoare au căzut în ineluctabila mediocritate.

Cărțile de literatură, de pildă, originale și traduceri din toate limbile, au putut apărea în milioane de exemplare și în ediții, cum au putut fi văzute din când în când, de un gust aristocratic. Volumele Rusiei comuniste nu se tipăresc nici pe orice fel de hârtie, chiar de ambalaj, nici cu orice soi de cerneală, chiar de catran. A fost o epocă în istoria încă tânără a Sovietelor, când s'a vorbit în Europa de mizeria intenționat administrată intelectualilor în scopul de a fi desființați ca niște buruieni otrăvite, cu toate că Lenin a fost un mare intelectual și cu toate că Dl. Litvinov, remarcabil prin subtile elasticități și clarități de idei clasice, este un intelectual de calitate fină pentru toată Europa, nu numai pentru Rusia. Cine a scos atâtea cărți și cine a răspândit atâta știință de carte, dacă intelectualitatea a fost sistematic suprimată? Nu seamănă informația pretinsă obiectivă cu o tendință de basm?

Curiozitatea scriitorului e chemată mai ales către raporturile dintre scriitori și Stat, în Republica sovietică. Se pare într'adevăr că scriitorii și artiștii ruși sunt angrenați cu o putere recunoscută utilă în mecanismul general, că ei pot să lucreze armonic, intercalați în logica muncii, materialele delicate ale minții și că Statul nu exclude din activitatea ritmată pe o idee și un vis niciun condei și niciun temperament, deopotrivă de bune pentru desrobirea omului, sufletească și materială, de încleștarea pământului brut și a vanităților financiare.

Toate aceste lucruri trebuiesc văzute și verificate în mediul lor, căci valoarea experienței are totdeauna primul și ultimul cuvânt. Patriile noastre, nesocialiste se dispensează cu atâta ușurință de organizarea și folosirea sistematică a scriitorilor, reduși la o robie fără stăpân și constrânși la o abdicare fără autoritate; însușirile cărturarilor, simple talente sau înzestrări excepționale le sunt atât de indiferente, în cât ele pot fi determinate de o pildă demonstrativă să utilizeze mușița de aur zvârlită la gunoi.

T. ARGHEZI

Eldorado

Teritoriul care poartă numele legendar de „Eldorado" a fost, în decursul a cinci secole, sinonim cu cea mai bogată și fantastică țară, plină de aur, de nestimate, de vânat și de fructe.

Legenda acestui paradis terestru a fost creată de primii conchistadori spanioli, întemeietori ai republicilor sud-americane (Chili, Brazilia, Columbia, Ecuador, Venezuela, Peru, Bolivia, Argentina, Uraguay) răsărite pe ruinele statelor distruse ale Incașilor aramii.

Spaniolii și Portughezii, albii cuceritori ai Americii de Sud, aprinseră focul fanteziei celei mai uluitoare, inventând Eldorado-ul și plasându-l când în imensa stepă Gran-Chaco, când în partea Braziliei, vecină cu această stepă.

Cât patru Românii-Mari, stepa Gran-Chaco abundă astăzi în... „aur lichid": exploatarea câmpiilor petrolifere descoperite abia în 1913 se și cifrează pentru anul 1933 la suma de circa 200 milioane de dolari.

Iar vecina Brazilia, cât o Europă întreagă, rămâne 90 la suta din suprafața ei încă neexploatată, și poartă într'adevăr atâta aur și atâtea cariere de pietre scumpe, încât ar merita denumirea de „Holconda" și „Eldorado" la un loc!

Și iată, ultimile luni ne aduc știri regulate, telegrafice, că în acest paradis terestru curge sângele a zeci de mii de soldați, curge într'una dealungul râurilor Parana, Parapiti, Pilcomayo, Rio-Verde și Rio-Vernejo.

Republicile **Bolivia** *și Paraguay girate respectiv de petroliștii americani și englezi (și argentieni), se află în războì crâncen cu începere de la 10 Mai 1932 din pricina „Eldorado-ului".*

In acești doi ani, circa 50.000 de morți și dispăruți și circa 100.000 de răniți formează un total de grozăvii necunoscute la noi, neluate în seamă în restul „lumii civilizate".

„Chaco" înseamnă în limba tribului incaș-indian Guarani — „vânat" sau „câmpia vânătoarii". Misionarii și exploratorii Paraguayeni au ajuns pentru prima oară la bariera munților Anzi încă prin anul 1537. De atunci a pornit basmul lui Eldorado — „El d'Orado", adică „Aurifer"...

Dar vechea legendă a primit astăzi o consacrare prin foc, sânge și petrol. Rezervele grandioase de „aur lichid" descoperite aci de Americani, sunt mai atractive și mai fascinante pentru omenirea modernă, decât învechitele legende despre enormele cantități de aur, care formau subiectul frenezieì conchistadorilor secolului al XVI-lea...

A. N.

Din viață — și din cărți

Divergență de păreri

Tarla e o mâță tarcată, cu urechi disproporționate, de epuroaică, cu picioare grosuțe de cățelandru și cu ochi de om deștept.

Abia făcuse ochi când a escaladat, spre spaima modulată dulce a Niței-bătrâne, parapetul lădiței natale. Clătinându-se pe picioarele nesigure, de lână, a venit să-și moaie musteţile în tălgerașul cu lapte rece și să strănute împroșcat. Pe urmă și-a făcut de lucru cu o coadă de ceapă. A ocolit-o, apoi, instinctiv prudentă, și-a apropiat de ea năsucul cărămiziu. Dar nu i-a plăcut și a scuipat-o, furioasă și înfoiată: explozia unui ghem de puf.

De atunci, Tarla e pisica favorită a casei.

Am încercat, dintr'un sentiment de echitate puțintel ridicol să-l alintăm la fel și pe Moti cel roș, fratele Tarlei. Dar Moti e mai grosolan în apucături, mai lipsit de imaginație și mai interesat: după ce se satură, nu se mai uită la noi. Și cum e mereu sătul..

La început, pe Tarla a chemat-o Cotarla. A botezat-o Grigore, tăetorul de lemne.

— Duduiță, uite, o furat „cotarla" o bucată de carne!

— N'a furat-o, Grigore, i-am dat-o noi...

Din respect, Grigore și-a înghițit replica. L-am auzit însă, într'un târziu mormăind pentru el singur:

— Carne macră la mâță, —
— dacă s'o mai pomenit una ca asta!....

Grigore își are părerile lui. El știe că mâța nu trebuie hrănită. Dacă-i e foame, — să prindă șoareci, că de-aceea-i mâță. Și dacă nu-s șoareci la casă, dece să mai ții mâță? Ca s'o hrănești de pomană? Ba încă să-i mai dai și carne macră, — cotarla dracului?...

Pentru ghemulețul nostru cel tarcat, „cotarla" era un nume prea lung și prea greoi. L-am cioplit: a rămas Tarla.

Pisica s'a dovedit precoce în toate. La vârsta de zece luni, când alte pisici se joacă încă cu motocei, ea a făcut pui. A făcut cinci: patru vii și unul mort. Pe cel mort nu l-a putut face singură. S'a chinuit două zile. Iși purta prin buruiene, clătinându-se, trupul fierbinte și supt. Când o strigam, se uita aiurea și se târa mai departe. Ochii ei priveau pieziș și tulbure prin pânza durerii: nu-i mai putea nici deschide, nici închide. Uneori țipa, cu glas de aspră suferință omenească.

A treia zi, Tarla a fost așezată pe-o pernă într'un coș cu capac și trimisă la medicul veterinar. A dus-o Grigore. A adus-o tot el, — teafără. Operația reușise.

Tarla s'a refăcut. Puii i-au murit. De pe urma acestei aventuri, s'a ales cu un glas nou, tremurat și tandru, — glas inutil, de mamă. Liberă, alintată din cale-afară, a devenit exigentă, capricioasă și autoritară. Crede că-și poate permite orice. Nu ne mai respectă. Ne tratează, pur și simplu, în egali. Și mă tem că va veni o zi când

OTILIA CAZIMIR

lucrurile vor trebui puse la punct cu câteva palme strict educative.

Tarla s'a refăcut, Grigore, — încă nu.

Il aud vorbind în poartă cu Pavăl moșneagul, podarul din „săctor":

— ...iaca, eu n'am opinci și duduile dau un pumn de franci la doftor pentr'o scârbă de mâță!...

Ca totdeauna, Pavăl se menține într'o prudentă neutralitate. Face:

— Hm!...

Și pornește spre mijlocul străzii, strâmb, c'un umăr mai sus, târând măturoiul după el, — la datorie: a trecut o căruță și i-a lăsat de lucru.

— Da' și doftoru' — veteranu' cela, cum îi mai zice, urmează Grigore. Coșcogemite bărbat în toată firea, cu barbă și cu musteți, să facă pe moașa mâțelor!... Ptiu!

Și, împăcat oarecum cu ciudățeniile soartei, Grigore se întoarce la lemnele lui, împletind scârțâitul strident și variat al fierestrăului cu monotonia domoală a gândurilor lui de om amărât.

OTILIA CAZIMIR

SERGHI ESENIN

Printre crengi...

Printre crengi eu n'am să-mi spulber văzul
Rătăcind să caut urme seci,
Căci cu părul-snop, cum e ovăzul,
Tu din vis mi-ai dispărut pe veci.

Rumenă la piele cum e roada,
Tu erai frumoasă de nespus,
Albă sclipitoare ca zăpada, —
Semănai cu-un purpuriu apus

Ochii tăi țărână-s și tăcere,
Ca un sunet numele-a 'ncetat,
Dar în șal, mireasma lor de miere,
Mâinele-ți suave și-au lăsat.

Când se spală zorile pe față,
Ca pisica, pe-acoperimânt,
Blând grăesc de prăpădita-ți viață,
Apele și fagurii de vânt.

Deci șoptească-mi seara albăstrie,
C'ai fost vis și cântec dela cer,
Cine te-a ivit așa mlădie,
Sărutase-un luminos mister.

Printre crengi eu n'am să-mi spulber văzul
Rătăcind să caut urme seci,
Căci cu părul-snop, cum e ovăzul,
Tu din vis mi-ai dispărut pe veci.

Din rusește de GEORGE LESNEA

Simțul realităţi

Simțul realității e înăscut

Simțul realității este ceeace-l arată însăși numirea lui. E balanța mai mult sau mai puțin precisă pe care orice om cuminte nu trebuie să o uite niciodată acasă. El îl ajută să cântărească împrejurările, oamenii, ideile, faptele, cuvintele, tot. Să cântărească și imediat să se pronunțe. Iar acolo unde a cântărit odată, să ție minte pe cât se poate prețul lucrului cântărit, căci numai așa poate avea un punct de plecare sigur pentru a doua probă.

Simțul realității se naște. Apoi se desăvârșește în om prin experiență. Dar e foarte rar. El e o emanație a bunului simț, acel pedagog nevăzut dar sever și inexorabil, care te trage de mânecă, tocmai când ți-e lumea mai dragă și ești gata să crezi că ai cucerit o izbândă, ca să-ți spuie: „Oprește-te, bagă de seamă. Cazi în prăpastie..." Sau „Locul tău nu e aici, pleacă!..." Sau „Abuzezi de timpul și bunătatea omului. Il ții prea mult de vorbă. Nu simți cum așteaptă să-l lași în pace?" (Sau dacă ești conferențiar: „Nu vezi că ai obosit lumea? Vorbești de un ceas și jumătate și nu bagi de seamă că unul stă de vorbă cu vecinul, iar alții au început să sforăie").

Am văzut simbolizată lipsa acestui simț într'o caricatură de demult: Un actor de provincie, în piață, înaintea unei grămezi de ouă. Bătrân, osos, cu fața plină de încrețituri, urme neșterse, nu atât ale scenei, cât cine știe ale câtor opintiri sufletești și necazuri din viață. Se uita cu durere la grămada de ouă pe care era pus prețul: „douăzeci de bani bucata".

— Douăzeci de bani un ou, se plângea artistul. Și când mă gândesc că alaltăseară — la teatru — mi se aruncau gratis în cap!..."

Bietul om îmbătrânise stăruind într'o meserie pentru care nu avea nici o chemare. Simțul realității lipsind, cine era să-l îndemne la timp ca să o lase?

Am spus că simțul realității se naște și e rar. E o comoară pe care nu o poate avea oricine. El e promotorul în artă. In literatură el arată scriitorului de talent ce trebuie să culeagă din natură, cât să redea în opera lui și unde anume să se oprească. Pictorul lipsit de talent se va pierde întotdeauna în amănunte care-i vor face lucrarea ridicolă. Piciul din basme uimise lumea cu minunile ce făcea într'o singură noapte, în care petrecea mâncând un sac cu nuci și alune, iar despre ziuă era de ajuns să aprindă la lumânare un fir de păr pentru ca din pământ să iasă palatul sau haina ce-i trebuia fetei de împărat...

Fichte, vrând să caracterizeze pe omul de litere, face următoarea observație:

„Toate lucrurile pe care le vedem pe pământ sunt un fel de haină sau aparență sensibilă. Sub toate aceste lucruri stă ascunsă esența lor: *Ideea divină a lumii:* Aceasta e *Realitatea* care zace în fundul oricărei aparențe. Marea mulțime a oamenilor nu recunoaște nicăeri pe lume ideea divină. Cei mai mulți trăesc din superficialitate, din aparențe, fără să viseze că sub ele se ascunde ceva divin.

Adevăratul om de litere are menirea să desprindă această ideie divină și să ne-o spuie și nouă. De aceea Fichte numește pe omul de litere „profet" și caută să-l deosebească de mulțimea celor mincinoși.

„Cel care nu trăiește pe deplin în această „idee divină" nu e om de litere — zice Fichte — ci un măzgălitor (stümper), sau, în cazul cel mai bun, un cârpaciu.

Sunt doctori care au nenorocul special de a pipăi o viață întreagă pulsul, tot pe alături. Uneori cred că l-au găsit, strigă: „Evrica!", dar tot nu stabilesc niciodată un diagnostic. Și totuși inteligența nu le lipsește. Pentrucă e o deosebire între a fi inteligent și a avea simțul realității. Am văzut capete mediocre, pe care un simț instinctiv le-a ajutat *să vază* și să urmărească constant și cu răbdare o țintă pe care au atins-o și la care alții mai deștepți năzuiseră în zadar. Un om inteligent se poate înșela adesea închipuindu-și că lumea e datoare să-i plătească cu omagii darul cu care l-a înzestrat natura.

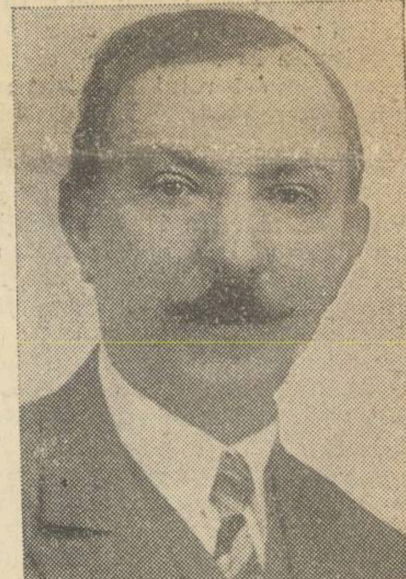
„N'ai dreptul la nimic — zice Taine — și nimenea nu ți-e dator, nici societatea, nici natura. Dacă pretinzi dela ele fericirea ești un prost.

Dacă te crezi nedreptățit pentrucă ele nu ți-o hărăzesc, ești și mai prost.

Ai dori să fii onorat. Nu e un cuvânt ca să ți se aducă onoruri. Ți-e frig: nu e un cuvânt ca o haină călduroasă și nouă să vie să se așeze singură pe spatele tău. Ești îndrăgostit? Nu e un cuvânt ca cineva să te iubească. Sunt legi nestrămutate care cârmuiesc stăpânirea Gloriei, iubirea și mulțumirea. Viața e un dar pe care l-ai căpătat gratis; o mie alții care prețuiau mai mult decât tine, au pierit încă dela naștere. Dacă găsești în căsuța ta câteva grăunțe adunate mai dinainte să mulțumești tatălui tău, care s'a ostenit să le adune cu sudoarea frunței sale. Interesul personal să nu facă din tine un ipocrit, nici un revoltat. *Privește cu bărbăție realitatea așa cum e.* Omul e un animal prin natură și prin structură și niciodată natura și nici structura nu îngăduiesc să li se șteargă întâia cută. Are dinți cânești, ca și cănele, ca și vulpea și, ca și cânele și vulpea el i-a înfipt încă dela origină în carnea altuia. Semenii lui s'au ucis cu cuțite de piatră pentru o bucată de peşte crud. Iar azi el nu s'a schimbat. S'a îmblânzit numai...

Gândește-te că trebuie să mănânci și află că nu vei mânca decât ceeace ai vânat tu singur. Prada e rară și vânătorii sunt numeroși. Scoală-te mai de dimineață ca alții, culcă-te mai târziu, ascute-ți mirosul, adună mai mulți câni, lațuri, prieteni și arme, păzește-ți bine tolba la întoarcere, ține-ți pușca încărcată, de teamă ca la cotitură în pădure, vre-un vânător cu tolba goală să nu poftească la provizia ta. Să știe că ești curagios și în stare să te aperi. Chiar de la primul atac apără-te cu putere. Toți să te respecte. Cu această condiție, și numai cu această condiție vei mânca".

Acesta e un sfat pe care-l dau tuturor, adaugă Taine... Probabil tuturor cărora simțul realității nu va lăsa să le alunece aceste cuvinte pline de înțelepciune, ca zefirul pe la ureche.

I. A. BASSARABESCU

I. A. BASSARABESCU

Adam Mickiewicz

Polonia sărbătorește aniversarea celor o sută de ani dela apariția poemei lui Mickiewicz „Pan Tadeusz", poema care a luminat ca un soare speranțele pierdute ale Polonezilor, imediat după împărțirea Poloniei.

După spusa lui Brandes „Pan Tadeusz" este cea mai veritabilă epopee care a apărut după Homer. Eternizează polonismul prin trăsăturile fundamentale ale rasei polone așa cum au fost cizelate în decursul secolelor. „Pan Tadeusz" a arătat omenirii că Polonia ștearsă de pe harta politică a lumii trăia încă, se dezvolta și fortifica din punct de vedere moral și intelectual. Dante, Shakespeare, Goethe și Byron au imortalizat anumite faze ale istoriei umanității, concentrând în opera lor elementele de mare anvergură ale gândirii, sentimentului, credinței și vieții, dar nu dau, ca Pan Tadeusz, un tablou atât de variat și complect al existenței zilnice transformate în valoare artistică și ridicate la înălțimile poeziei. Paginile poemei sunt pentru Polonia ceeace este Biblia, lectură venerată și sublimă din care izvorăște pentru reconfortul inimilor polone o emoție profundă.

In această poemă reînvie ca în Iliada și Odiseia tradiția istorică a unui popor, tradiția unui trecut recent care părea legendar.

O epopee în 12 cântece în care vedem Polonia palpitând în așteptarea liberatorului ei Napoleon, vedem Lituania cu tablourile fermecătoare, pădurile dese și întunecoase, detalii ale vieții, moravuri, sărbători. Se simte în ea atmosfera nedefinită în așteptarea marilor evenimente. Subiectul este simplu: un proces pentru un castel ruinat între descendentul unei familii și un judecător.

Adam Mickiewicz este unul din cei trei mari romantici ai Poloniei sec. al 19-lea, care au susținut-o în suferințele ei și i-au asigurat rolul lui Crist al națiunilor. Este originar din Lituania, cași ceilalți doi mari patrioți Kosciusko și Pilsudski. S'a născut în 1798, atunci când se făcea a treia împărțire a Poloniei. Născut la țară, a cunoscut tradițiile populare. Studiile le-a făcut la Vilno, Atena nordului, unde și-a acumulat cunoștinți enciclopedice, disciplină a gândirii, experiența vieții sociale, dorință de a servi patria și umanitatea. A înființat cu tovarășii săi câteva societăți care aveau ca principiu patria, studiul și virtutea. Pentrucă cultiva prea mult sentimentul patriotic a fost exilat din patrie. Inainte de exil a scris poema „Străbunii". Exilat, a stat patru ani în Rusia unde a scris o altă poemă Konrad Walenrod. A rătăcit prin Germania unde a vizitat pe Goethe la Weimar și a asistat la Berlin la cursurile lui Hegel. In Italia contemplă monumentele de artă și se stabilește apoi la Paris unde deveni șeful spiritual al exilaților pentru care a scris „Rugăciunea pelerinilor poloni". La Paris a cunoscut pe misticul Towianski și a scris pe Pan Tadeusz. Este numit profesor de literatură slavă la Collège de France, unde tratează chestiunea Polonezilor în fața națiunilor. Cursurile lui inspirate influențau mult auditoriul între care era și bătrânul nostru om de stat Ion Brătianu. A plecat apoi să lupte alături de Franța împotriva Rușilor la Crimeia, dar în drum a murit de holeră la Constantinopol în 1855 Noembrie.

Intocmai cași romanticii occidentali, Mikiewicz a găsit în legendele și credințele populare bogate tezaure de fantezie și emoțiune. A găsit simbolizate în ele propriile sale stări sufletești, care nu se lasă închise în formule raționale. A găsit adevăruri și s'a cufundat în lumea imaginației care îi permise să dea drumul fanteziei sale.

In poemele sale suferă pentru patria asuprită de Ruși, pentru tovarășii exilați, scoțând în evidență această suferință, sufletul polonez care palpită, îndurerat dar strălucitor. Prin eroi speră să miște pe Dumnezeu și să obție el liberarea Poloniei. Nu ezită ca prin răzbunare să găsească libertatea națiunii. Arată calea acestei libertăți poporului său prin „Cuvintele unui credincios" care au influențat nu numai pe Polonezi dar și pe Italieni și Francezi, în special pe Lamenais, pentru care aceste cuvinte au devenit un fel de evanghelie, o culegere de adevăruri fundamentale ale națiunilor și societăților, moralitatea care are ca bază cel mai pur și nobil creștinism, predica și propaganda abnegației, devotamentul, dragostea, fraternitatea și solidaritatea popoarelor care luptă pentru libertate.

Impreună cu misticul Towianski, care predica poporului polonez exilat iubirea și răbdarea, căutau un tip de om care să poarte germenul unei noi omeniri din care să dispară luptele sociale, interesele, materialismul și egoismul. Credeau că poporul polon este chemat să fie promotorul acestei societăți noi, deoarece el a încarnat în istoria sa principiul libertății prin virtutea și suferința martiriului său. Astfel s'a născut mesianismul polon care atribuia acestui popor rolul cel mare al formării nouei omeniri. Mikiewicz a fost purtătorul de cuvânt al tendințelor generale europene, le-a înțeles într'un fel original, și le-a transplantat pe teritoriul polonez impregnându-le propria lor individualitate.

ELENA EFTIMIU

Antologia dragostei și a femeii

■ *Pe femei le pierde deopotrivă, lipsa și prea marea curiozitate.* — (G. Söone).

■ *Indulgența pe care o avem față de femeile care se au bine cu iubirea, este mai puțin o ertare a păcatelor cât o dreptate față de slăbiciunile lor.* — (Saint Evremond).

■ *Intre femei, nu poate fi vorba de o altă inegalitate reală, decât aceia a frumuseții.* — (A. Karr).

■ *Infidelitatea unei femei este ca și incredulitatea la un preot, ultima limită a murdăriei omenești.* — (D. Diderot).

■ *Femeile sunt mai puțin fericite de fericirea pe care o gustă decât de aceia pe care o dau.* — (V. Rochepèdre).

■ *Dragostea este cea mai puternică și mai cinstită dintre patimi; ea este singura care nu se poate ocupa de propria-i fericire fără să nu înțeleagă prin ea fericirea unui altuia.* — (A. Karr).

■ *O dobitocie ar trebui să fie mai mare decât o casă, pentru ca un bărbat s'o vadă eșind dintr'o gură frumoasă, luminată de dinți frumoși, între două buze foarte roze.* — (Stahl).

■ *Frumusețea femeilor este ca și mirosurile al căror efect este de puțină durată; te obișnuești cu ele, nu le mai simți.* — (D-na de Lambert).

■ *A blama pe un tânăr pentrucă este îndrăgostit, însemnează a-i reproșa cuiva că este bolnav.* — (Duclos).

■ *Pe tot pământul, numai dragostea este aceia care nu vrea alt cumpărător decât tot pe ea însăși.* — (Fr. Schiller).

■ *Oare nu s'ar putea descoperi arta de a fi iubit de propria ta femee?* — (La Bruyère)

■ *Femeile! Cutare care strigă contra slăbiciunilor lor turbă că nu le poate împărți cu dânsul!* — (Beaumarchais).

■ *Femeile nu se ocupă decât cu suprafața lucrurilor.* — (Malebranche).

■ *Femeile nu reprezintă ceva decât atunci când bărbații nu sunt nimic.* — (Chaumette).

■ *Nebunia unui bărbat prețuește mai mult decât cumințenia unei femei.* — (Solomon).

■ *Femeile aleargă după nebuni, și fug de înțelepți ca de bestiile veninoase.* — (Erasmus).

■ *Femeile ne înving mai bine fugind ca și Sciții.* — (Montaigne).

■ *Femeia galantă este inelul care circulă în societate, și pe care fiecare îl poate pune în deget.* — (Sophie Arnould).

■ *Femeia care face pe mulți fericiți, nu se poate să fie și ea multă vreme fericită.* — (P. de Kock).

■ *Nu desmierda femeia care nu ți se va putea da niciodată.* — (Saadi).

■ *Gelozia unei femei este un țipăt al cărnii, acea a bărbatului o rană a vanității. — (E. Rey).*

■ *Nici odată femeile nu vorbesc mai convingător decât atunci când n'au dreptate. Sunt juriste înăscute.* — (J. Connody).

■ *O femee poate jura atâta credință, cât altele zece nu sunt în stare s'o păstreze.* — (W. Shakespeare).

■ *Nu trebuie mărturisit către o altă femee, entuziasmul pentru o femee. Ele se cunosc prea bine între ele, ca să se considere demne de o astfel de exclusivă admirație.* — (Goethe).

Extrase și traduse de

AUREL GEORGE STINO. —

Actualități științifice

Argintul vindecă paralizia

Savantul german L. Horn, în urma a numeroase experiențe de clinică, a constatat că paraliziile rezultate din îmbolnăvirea sistemului nervos central, pot fi tratate cu succes prin injectarea în organism a unor soluții de argint.

Aceste injecții sunt aplicate în combinație cu o soluție zaharoasă și o altă substanță chimică.

Mezotoriu în loc de radiu

De curând s'a pus la punct în Germania un metal foarte radio-activ, extras printr'un procedeu relativ complicat, dintr'un nisip din India.

Noul corp rivalizează cu radiu.

Pentru a obține 100 de miligrame mezotoriu—cantitate necesară pentru tratamentul unui bolnav de cancer — trebue prelucrată o massă de 50.000 de kilograme de nisip indian.

Cu toate acestea, noul corp radioactiv este de două ori mai eftin decât radiu.

Intr'adevăr, pe când un gram de radiu costă circa 10 milioane de lei, un gram de mezotoriu costă „numai".... vreo 5 milioane.

Fracturile la ceafă sunt vindecabile

Chirurgul vienez Dr. Böhler a reușit să trateze cu succes o gravă fractură a coloanei vertebrale, folosind un procedeu cu totul deosebit de sistemele uzuale.

Noul sistem preconizat de savantul vienez, impune bolnavului să facă exerciții și mișcări, imediat după fractură, pentru ca astfel mușchii și articulațiile să nu devie rigide, iar oasele să nu-și piardă calcarul lor.

In chipul acesta, doctorul Böhler a reușit să vindece în șase luni pe o pacientă care de pe urma unui accident, avea ceafa frântă.

Razele infraroșii în medicină

Razele infraroșii, invizibile pentru ochiul omenesc, sunt susceptibile de cele mai variate aplicații practice.

Astfel, ele ne permit fotografierea corpurilor în întuneric sau pe vreme de ceață, asigurând astfel orientarea vapoarelor pe vreme de negură.

Acum se semnalează o nouă aplicație a razelor infraroșii, aplicație menită să aducă considerabile servicii medicinei.

Intr'adevăr, pe anumite plăci speciale, senzibile la aceste raze invizibile, pielea apare transparentă, iar vinele și arterele se imprimă cu o remarcabilă claritate.

Se obține astfel un document clinic tot atât de prețios pentru diagnostic ca și radiografiile prin razele Röntgen.

Din pânza de paianjen...

....se construesc în timpul din urmă unele „aparate științifice".

Intr'adevăr, pentru cercetarea structurii pulberilor cristaline, se face uz de raze electronice.

Or, cu prilejul unei recente experiențe, de asemenea natură, pulberea a fost presărată de fire de păianjen, care prezintă avantajul de a oferi un suport de o extraordinară rezistență mecanică, în raport cu secțiunea minimă a filamentelor.

Plantele și razele Roentgen

Razele Roentgen exercită o înrâurire sensibilă și asupra plantelor.

Intr'adevăr, aceste raze au ca efect să împiedice desvoltarea germenilor și în schimb, să faciliteze formația mugurilor.

Intre timp, s'a descoperit că hormonul indispensabil desvoltării germenilor împiedică formația mugurilor.

Rezultă de aci că radiația vegetalelor prin razele Roentgen dă loc la o perturbare a hormonilor ce provoacă creșterea plantei.

Undele ultra-sonore distrug organismele din apă

Denumirea de „ultra-sonore" a fost dată vibrațiilor mecanice, cu o frecvență mai mare decât aceea perceptibilă pentru urechea noastră.

Undele ultra-sonore nu le putem auzi, deși există în realitate, după cum radiațiile invizibile nu le percepem, deși figurează în spectrul luminos.

Un fenomen surprinzător în această direcție îl constitue faptul, multă vreme neexplicabil, că asemenea unde au ca efect uciderea a numeroase micro-organisme din apă.

Cercetările de laborator au reușit să furnizeze însfârșit, o explicație plauzibilă acestui fenomen curios.

S'a constatat anume că undele ultra-sonore provoacă o considerabilă urcare de temperatură în massa grăsimilor organice.

Așa de exemplu, în cazul grăsimii de pasăre, temperatura poate fi ridicată, în curs de 30 de secunde, dela 19 la 44 de grade Celsius.

Or, e natural că organismele acvatice, prevăzute în general cu un strat destul de gros de grăsime, să nu poată supraviețui unor asemenea ridicări de temperatură.

Varietăți

Fiziologul japonez Masayaki a dovedit că saliva poate atenua hemoragiile. In chipul acesta se explică dece sângerarea în gură se oprește foarte repede.

*

In chimie se folosesc acum balanțe de precizie, care permit măsurători de greutate, cu aproximația unei milionimi de gram.

*

Undele electrice ultra-scurte provoacă, prin radierea lor, o considerabilă ridicare a temperaturii sângelui.

*

Din cercetările recente ale „Institutului pentru studiul muncii" din Kurasiky (Japonia), rezultă că munca intelectuală consumă mai mult oxigen decât munca fizică. Acest surplus este de 7% la bărbați și 12% la femei.

*

In urma unor calcule amănunțite, s'a stabilit că în cazul erupțiilor vulcanice, presiunea gazelor ajunge până la 450 de atmosfere.

*

Unii fluturi sboară cu o viteză care se ridică până la 54 kilometri pe oră. Aproape aceeaș viteză o ating uneori și muștele. In schimb, cărăbușul, mai greoiu, nu poate străbate mai mult de 11 kilometri pe oră.

*

„Șarpele cu clopoței", fiind expus timp de 8 minute razelor soarelui, încetează din viață, din cauza considerabilei ridicări a temperaturei corpului său.

*

Din recentele calcule astronomice, rezultă că pământul nostru devine în fiecare an mai greu cu 70.000 de kilograme, din cauza căderii meteorilor.

Hainele absorb sunetele

S'a constatat că acustica unui local de teatru, concert sau cinematograf sonor nu depinde numai de condițiunile lui constructive, ci și de unii factori pe care nici nu-i bănuim, ca de exemplu: numărul spectatorilor, îmbrăcămintea lor, anotimpul și chiar... moda.

Intr'adevăr, o serie de recente măsurători acustice executate cu toată preciziunea, au dovedit că îmbrăcămintea groasă a bărbaților absoarbe în timpul verii cu 40% mai mult din volumul sunetelor, decât îmbrăcămintea ușoară a femeilor.

In schimb, în timpul iernii, aceastǎ deosebire este neinsemnată.

Readucerea la viață...

......poate fi încercată — după ultimele cercetări — chiar după un sfert de ceas dela înecarea unei persoane.

Intr'adevăr, s'a dovedit că organismul omului poate suporta până la 15 minute lipsa oxigenului și o intoxicație prin acid carbonic.

Așa dar, în nici un caz încercările de salvare a înecaților nu trebuesc părăsite timp de vreo 20 de minute. Deasemenea, trebue evitată operația de pescuire a înecatului, cu ajutorul unor bastoane cu cârlige.

Compoziția scoarței pământului

Datele precise, pe care le posedăm asupra compoziției globului terestru, sunt foarte puține la număr.

In primul rând, massa totală a pământului poate fi calculată în laborator. O deducem din cifra accelerației gravității, măsurată cu ajutorul pendulului. Massa pământului este aproximativ șase mii miliarde de miliarde de tone. Impărțind acest număr prin aceea corespunzătoare volumului pământului obținem pentru valoarea densității mijlocii: 5,5.

Densitatea diferitelor straturi ale globului variază cu distanța lor la centru. S'a putut evalua compoziția straturilor superficiale ale scoarței pământului, care până la o adâncime de 15 kilometri, cuprinde 93% roci solide și 71% mări.

Iată în ordinea lor descrescătoare, principalele elemente ce intervin în compoziția acestor straturi: oxigen 50%, siliciu 26%, aluminiu 7%, fier 4%, calciu 3%, sodiu 2,4%, potasiu 2,3%, magneziu 2%, hidrogen 1%.

In ce privește straturile mai profunde din interiorul pământului, nu putem face decât ipoteze.

Totuș, întrucât densitatea mijlocie a straturilor superficiale nu depășește 2 sau 3, pe când aceia a ansamblului este 5,5, trebue să atribuim nucleului terestru o densitate mult mare cuprinsă aproximativ între 8 și 10.

Această cifră exclude prezența, în straturile adânci, a unor mari cantități de metale grele, ca plumbul, aurul și platina.

I. S.

Metagnomie

Analize

O. H. Merodeanu. — Spirit clar. Gândire sintetică. Conștiință de sine. Egocentrism. Temperament foarte sensitiv. Imaginație ușor exaltată. E nevoe de mai multă stăpânire de sine, de mai mult echilibru. Dacă faptul la care vă referiți e de ordin spiritual vi se recomandă o deosebită prudență.

Dela Turnu-Severin.— Vă răspund dinadins cu întârziere — fiindcă am voit să vă las libertatea de a acționa potrivit conștiinței dv. Ar fi regretabil dacă în acest răstimp ați comis totuși actul de neumanitate despre care vorbiți cu atâta cinism. Nu vă pot da alt sfat decât să vă respectați întocmai cuvântul dat: trebuie să suportați consecințele ușurinții dvs.

O. M. D. B. — Fire foarte impresionantă, nestatornică. Dificultăți familiare și materiale, din cari nu veți ieși decât cu mari sacrificii. Incercați să schimbați în întregime cursul preocupărilor dvs.

Idealist-Sibiu. — Un idealism, în ori ce caz, depe urma căruia nu ați cules, până acum, decât deziluzii. Profundă deprimare. Singurătate. Totuși nădejde neclintită în izbânda finală a aspirațiilor dvs. Sobrietate. Sinceritate. Cinste. Nervi obosiți.

Marie José. — O seninătate păstrată în ciuda tuturor loviturilor grele pe care vi le-a dat viața. Totuși oarecare rigiditate. Tenacitate— dar lipsă de inițiativă. Singurătate. Debilitate.

Lucia-Pilești. — Nu faceți nici o schimbare importantă în viața dvs. în tot cursul acestui an.

Englantine. — O viață supusă la mari frământări. Veți birui numai prin oțelirea caracterului dvs. — încă prea maleabil, și neformat.

M.

P. S. — Cititorii noștri sunt rugați să nu solicite noi analize, înainte de data când vom anunța că am rezolvat corespondența — prea numeroasă — care ne așteaptă. Aceasta spre a evita orice inutile întârzieri cererilor pe care le-am primit până în prezent.

Aspecte pariziene

Studenta din Cartierul Latin

Dela teatrul Sarah-Bernardt, peste podul Senei, în sus pe bulevardul Michel, se întinde al cincilea cartier al Parisului, unul dintre cele mai vechi și mai renumite.

Are străzi înguste, scurte și întortochiate, care ocolesc de zeci de ori acelaș punct și case cu fațadele întunecate, iar cercevelele ferestrelor, în culoarea lemnului de abanos.

Dughene mici, în majoritate cu menirea de a desface cantități enorme de alcool, au cunoscut toate numele Janei D'Arc, iar Oscar Wilde, aci pe mesele murdare și-a scris parte din poeziile sale.

Cartierul acesta al cincilea, își are faima sa.

In mijlocul lui e Sorbona, — uzina ce distribuie de sute de ani așa de generos, valori care să continue drumul civilizației și tot aci e Pantheonul, lăcașul oamenilor mari.

Dar nu numai atât.

In cartierul acesta sunt cafenelele, celebrele cafenele, de unde au isvorît toți scriitorii mari, iar odinioară locul discuțiilor, de o noapte întreagă.

Pe aci Picasso și Utrilo, Pierre Benoit și Duhamel și Carco, transformau tavernele în academii și uimeau „fetele" de frumusețea vorbelor lor.

Cartierul al cincilea, cartierul Latin, își are de mult istoria sa. Și poate e prima istorie, cu victorii obținute fără răsboaie.

In el Berraud, acum câteva decenii, fluiera morala din pardesiul său fără de pereche.

Și în el, în cartierul Latin, azi, studenta modernă, fluieră și ea o rapsodie stridentă. Poate tot morala o fluieră, sau după vorbele lui Gide, fluieră și nu știe ce.

*

Studenta din cartierul Latin, nu e studenta de oriunde. Nu e nici cea din Berlin, nici cea de la Roma, nici chiar cea din Paris însă din alt cartier.

Studenta din cartierul Latin, și-a fixat personalitatea ei.

Intr'un timp relativ scurt, a trecut peste „băietană" și e acum o „camaradă". O camaradă simplă, care s'a debarasat complect de tot ce e cochetărie, a svârlit pălăria și bascul și merge cu capul gol, aidoma colegilor ei de bancă.

Rochiile elegante au fost părăsite. In locul lor e puloverul și fusta neagră. Pardesiul cu zece probe și tot atâtea nemulțumiri, e ca și când n'ar fi existat. L-a înlocuit mantaua de cauciuc, de treizeci și cinci de franci. Iar pantofii cu tocurile înalte de douăzeci de centimetri, au fost dăruiți portăresei. Botina cu talpa de crep, se pretează mai bine „camaradei".

Studenta din cartierul Latin, e una din miile de fete care își mișună existența în vâltoarea lumii. E un fenomen și în acelaș timp o minune. Un amalgam de înțelepciune și de non-sens.

Cine a văzut-o în cafenelele cartierului Latin, luându-și singură cafeaua cu lapte, la ora când după ceasul nostru ar trebui să mijească de ziuă, stând ore întregi cu privirile pierdute și răscolind cu mintea cine știe ce problemă, — întocmai cum stăteau odinioară, pe aceleași locuri și cu acelaș calm, boemii ce crezuseră că lumea s'ar putea așeza pe un alt suport, numai cu ajutorul rațiunii; — sau cine a văzut-o pe această fată-femeie, trecând grăbită bulevardul, cu pasul masculinizat, să dovedească cu prisosință, că nodul cravatei ei bărbătești, nu e numai un snobism, ci o afirmare, — acela nu va putea să nu aibă în suflet îndoială, dacă ceeace vede e progres sau regres.

Până azi, studiau numai fetele cu părinți bogați.

Azi, prin cataloagele facultăților se amestecă deopotrivă și cele cărora destinul nu a vrut să le ursească să aibe parte în viață de gluma unei averi.

Sărăcia a căzut ca piedică în desvoltarea lor intelectuală. Au pornit să înfrunte toate necazurile și toate lipsurile, cu o singură armă: curajul.

Nu ați văzut fata aceasta, întorcându-se dela bibliotecă, cum suie pe întuneric cele șapte etaje, până la mansarda ei și aci înainte de culcare, într'un pat străin și rece, în care intri ca într'o gură de monstru, cum se apucă să-și facă bugetul pentru a doua zi?

Nu ați văzut-o nici alături de casieria facultății, când cererea ei de a i se amâna plata examenelor e respinsă, cum rămâne ca o bucată de piatră, cioplită de un artist îndrăgostit de moarte!

Nu ați văzut-o, și-i păcat!

V'ați fi pomenit poate pentru prima oară cu inima strânsă și plângând pentru cineva străin.

*

Studenta din cartierul al cincilea a uimit lumea. Fiindcă e greu s'o înțelegi, dacă nu-i cunoști viața și necazurile.

De obiceiu venită de departe, cu concepții strâmte, trece prin toată gama conflictelor sufletești.

E singură și are nevoie de cineva ca să-i fie aproape. Să aibă cui să se destăinuiască, cui să se plângă și cineva care s'o încurajeze. O vorbă blândă să i se adreseze, e dorința ce-i roade sufletul primele luni. Și în acelaș timp, teama de necunoscutul care o înconjoară, s'a cuibărit în ea.

Prietenul e o nevoie de ordin spiritual.

Nu vreau să dau aci biografia studentei din cartierul Latin. Ar fi un roman trist. Aș fi forțat să înșir un număr înspăimântător de decepții. Și ar fi să pomenesc de prea puține bucurii.

Sunt clipe când i se pare că e doamna doctor și altele când până acolo mai e de trecut o veșnicie.

Aci veselă, iat-o alături de primul camarad, la masa din fața cafenelei, proaspăt venită, cu încă câteva economii — are în ochi perspectivele unui viitor, mai mult sau mai puțin atrăgător.

Și numai după un timp scurt, iat-o iarăși la aceiași cafenea, acum după miezul nopții, singură sorbindu-și cafeaua, cu gesturi resemnate și făcând reflexiuni amare asupra vieții.

Studenta din cartierul al cincilea a dat cu piciorul moralei.

După câțiva ani, nici nu-și mai amintește de ce roșea odinioară. Totul devine firesc. Firesc să suferi, firesc să muncești, firesc să iubești.

Am zis să „iubești", dar mă tem că nu ați înțeles, ceeace înțeleg eu. Să iubești, înseamnă să-ți procuri cea mai scurtă fericire și din ea să nu iei decât voluptatea. După asta, punct! Convoiul de suferințe, care întovărășeau înainte acest act, să-l lași anticarilor să-l vândă vreunui retrograd, pripășit pe ulițele cartierului acesta al cincilea.

Studenta modernă, cu cravata înodată bărbătește și părul gominat, are să-ți spună pe față rostul unui tango. Și sincer, are să te întrebe dacă toate acestea nu-s ipocrizii, ce nu-și mai au rostul în secolul nostru.

Mergem într'un ritm atât de nervos, încât minciuna a devenit ridicolă. Căci ea dă senzația moliciunii. Senzația lenei. A reptilei ce-și târăște trupul, ca o digestie grea. Și noi suntem doar ființele vitezii...

. . . .

„Intr'o cafenea, o studentă a căzut jos, într'un acces de isterie. S'a svârcolit, a plâns și a țipat".

. . . .

Un fapt divers, dintr'un început de eră nouă.

M. REICHSTADT

CITIȚI TOȚI AZI
în „LECTURA"
— FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —
Procesul REGINEI MARIA STUART
de HENRI ROBERT
— Membru al Academiei Franceze și fost Decan al Baroului —

Din literatura țigănească

Despărțenie

Vornicul Pârvu Căliman, care se distinsese în mai multe lupte purtate de Ștefan Vodă, era favoritul curții din Suceava. De aceia refuzase pârcălăbia Hotinului pentru a fi mai aproape de Domnul său, participând la festivitățile rare de la curte, când veneau ambasadorii venețieni, poloni, unguri și munteni. Ba, a fost trimes chiar într'o misiune tocmai la Mangup, în Crimeia, sondând terenul pentru alegerea unei noi soții a Domnului, după moartea celei dintâi.

Cu toate favorurile de care se bucura la curte, cu toate bogățiile sale, Vornicul Pârvu Căliman se considera un om nefericit. Soția lui, vorniceasa Smaranda, nu-i dădea copii ca să-i moștenească numele și averea, fiind stearpă. Pe lângă acest defect, ea era și urâtă ca muma pădurii, rea ca o zgripțoroaică și geloasă de nu mai avea odihnă. Din această cauză făcea zile fripte Vornicului, care sătul de cicală, punea caii la rădvan și pornea în inspecția pâlcurilor, ca să se întorcă după două-trei săptămâni.

Bine înțeles că în acest timp știa să profite de libertate. Oprea la hangioaicele cele mai frumoase unde petrecea cu căpitanii de plaiu, se odihnea în târguri în brațele armencelor păroase și câte odată, mai dădea iama și printre secuile din Roman și Baia, ca să-și uite necazul.

La Suceava nu putea să-și facă mendrele, pentrucă era spionat de prepușii nevestei și nu voia să se audă la curte de năzdrăvăniile sale.

De multe ori a cerut Vornicul Pârvu Căliman lui Ștefan Vodă ca să-i dea zapis de despărțire, dar era mereu refuzat, întrucât vorniceasa se opunea arătând că fiind fiică de pârcălab, nu putea suporta o asemenea ofensă dela un domn drept și apărător al legilor din pravila moldovenească, mai ales că cel care călca îndatoririle conjugale era soțul, nu ea.

In fața acestor argumente, Ștefan Vodă rămânea convins și, cu toată dragostea ce arăta Vornicului, îl lăsa să ducă mai departe jugul unei căsnicii nefericite.

— Doamne, ai milă de mine.

— Ce să-ți fac, Vornice ? Pravila mă oprește să săvârșesc o nedreptate. Cine te-a pus s'o iei de nevastă ?

— Doamne, nu eram de cât un căpitan de plaiu și prin taică-său, pârcălabul Stoican, voiam să ajung unde am ajuns. Gândește-te, Doamne, că chiar Măria Ta ai schimbat până acum două soții și ai nenumărate țiitoare...

— Vornice, nimeni nu poate judeca faptele intime ale Domnului. Pe mine numai Dumnezeu mă poate judeca, iar eu le judec pe ale oamenilor. Iubește și tu când poți și pe cine poți, fără despărțenie, căci așa cere demnitatea curții mele. Ce, crezi că eu nu aflu despre chefurile tale pe la Baia, Roman și Huși? Te-am certat eu că petreci cu căpitanii de plai, deșertând balerce de vin de Odobești și Cotnari ?

Vornicul a înțeles și înghițind amărăciunea în suflet, continua să plece în călătorii tot mai lungi și mai dese.

Dar nopțile pierdute, drumurile obositoare, îi măcinau sănătatea și s'a decis să rămână la gospodăria lui, făcând regulă, controlând argații, șatra țiganilor robi, dând ordine și catagrafiind valoarea recoltei, a vitelor și acareturilor.

Cu nevastă-sa nu vorbea decât rar, mânca singur și dormea separat. Vorniceasa rânjea cu dușmănie, spunând :

— Vornice, te-ai ridicat prin mine și prin mine te vei scobori. Nu uita că sunt fată de pârcălab, iar tu un simplu fecior de răzaș.

— Așa o fi, dușmanca vieții mele, dar nu uita nici tu că în fața ochilor mei nu valorezi mai mult ca o țigancă din șatră... Și doar țigăncile fac copii, sunt de zece mii de ori mai frumoase ca tine.

Aceste apostrofe continuau zilnic. Slujitorii curții știau infernul care exista în casa stăpânilor și filosofând, spuneau :

— Mai bine săraci dar liberi pe iubirea noastră !

Sătul de o viață atât de vitregă, Vornicul s'a decis să săvârșească un act suprem. El știa că în pravila moldovenească se spune :

— „Rumânul care face copil cu o țigancă și vrea să se căsătorească cu ea, rămâne și el tot țigan, putând împărtăși robia în rând cu semenii din șatră".

Tocmai cu acest text din pravilă voia să scape Vornicul de robia căsniciei lui, mai grea ca a unui rob din șatra curții.

De aceia, își puse ochii pe o țigancă tânără, frumoasă și plină de draci. Pe furiș se îndrăgostea cu ea și când o văzu grea, o vându dimpreună cu familia ei unui prieten, Spătarul Costea Bărbuț. Țiganca născu la curtea Spătarului și declară copilul ca fiu al Vornicului Pârvu Căliman.

Vornicul demisionă din oaste, recunoscu copilul și declară că voește să se căsătorească cu țiganca, cerând despărțirea de nevastă-sa, pentru a deveni rob, conform textului din pravilă.

Despărțirea, în acest mod, a fost admisă. Pârvu Căliman s'a căsătorit cu țiganca și a devenit rob la curtea prietenului său, Spătarul Costea Bărbuț. Acesta însă, dădu zapis de slobozenie pentru robul Căliman și soția lui.

Acum, Pârvu Căliman era om liber, fericit, cu nevastă frumoasă și copil voinic.

Ștefan Vodă, aflând despre coțcăria lui Pârvu Căliman, ordonă să fie adus la curtea domnească.

— Bine, Călimane, îți făcuși obrazul de rușine.

— Măria Ta, decât Vornic cu nevastă urâtă și stearpă, mai bine sărac, fără rang, dar cu copil și femee pe care s'o iubesc.

— Călimane, vreai să te învăț eu cum să scapi de năpastă? Iacă, ai ocolit legea și acum ești liber, fericit. Pentru-ca fericirea să fie pe deplin, eu, Ștefan Vodă, prietenul tău, te investesc iar cu rangul de Vornic. Copilul ți-l botez eu, purtând numele meu. Dar să știi că noua ta nevastă n'are ce căuta la curtea mea...

— Măria Ta, îți mulțumesc pentru dragostea ce-mi porți. Te asigur că nici odată nu voiu veni cu soața mea la curtea domnească. Sunt fericit prin mila Măriei Tele.

Și a urmat nunta vornicului Pârvu Căliman cu țiganca Culina, apoi a urmat botezul pruncului lor.

Afară în ogradă, țiganii petreceau și ei, dansând brâulețul, bătuta, chindia, geamparalele, ca la ușa cortului și mânioasa, în sunetul cobzelor, cimpoaelor, fluerelor, naiurilor drâmbelor, buhaelor și daraelor.

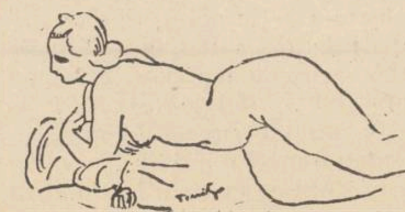
De ciudă, fosta vorniceasă, fată de pârcălab, s'a remăritat și ea cu un țigan desrobit, care o luase numai pentru averea ei, dar care o bătea în fiecare săptămână. Smaranda răbda bătăile și când țiganul beat, dormea lângă ea, îi spunea:

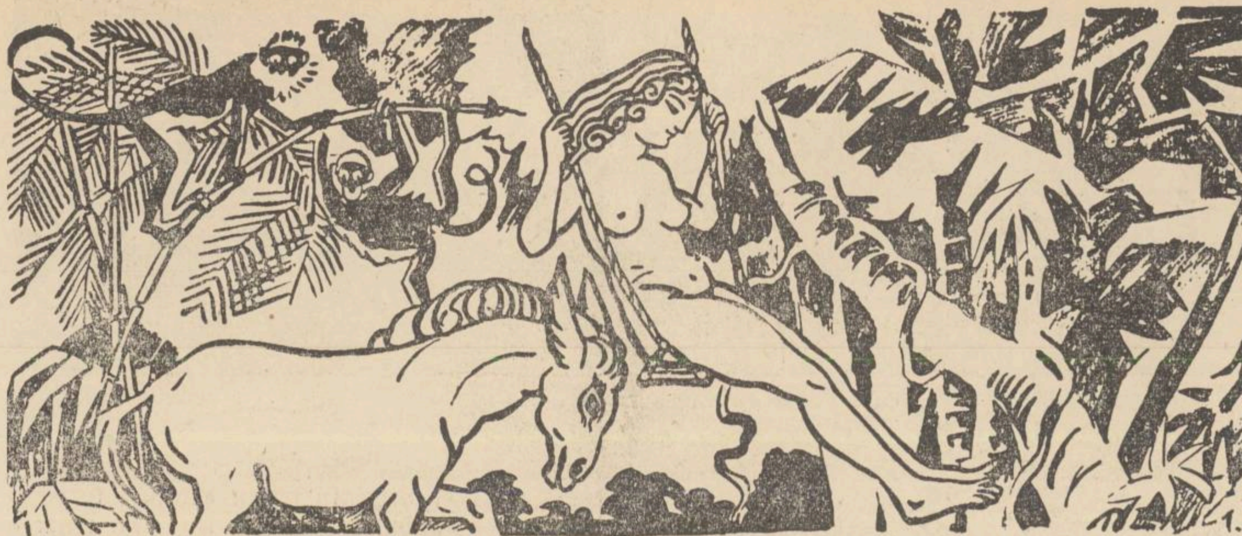
— Mandache, ori cât m'ai bate te iubesc, lovi-te-ar junghiul și damblaua!

Căsătorii de acestea s'au mai săvârșit multe între boeri și țigănci sau cuconițe și țigani, care nu erau nici sterpi nici urâți. De aceia, să nu ne mire că mulți aristocrați din zilele noastre, deși se laudă că sunt descendenți ai unor oarecare vornici, postelnici, spătari și logofeți, sunt însă balaoacheși și, dacă li s'ar pune sângele la analiză, s'ar găsi molecule ce trădează o origină țigănească sadea.

Și cerem iertăciune celor din societatea înaltă pentru acest afront pornit dela o baragladină.

G. A. LAZURICA

Aspecte din Albania

Vizitați... Albania! *

Iată scopul acestei cărți, apărută la Cernăuți (sic!).

Inainte de a citi cartea, mi-am pus următoarele întrebări: ce ne interesează pe noi, Albania; de ce merită această quasi-colonie italiană 222 pagini hârtie velină, și cum devine ca d-l *Bănățeanu*, într'o editură *bucovineană* să ne prezinte o carte „*albaniană*" sau albaneză, dacă vroiți?

Primul răspuns, am încercat să mi-l dau tot eu: că Românul e întreprinzător, poet și... scriitor. Și atunci, de ce să nu scrie ceva și despre... Albania.

Alt răspuns justificativ, credeam c'o să găsesc în cele 222 pagini, în care cu siguranță că se vor găsi elemente prețioase interesând minoritatea românească, din Albania, situația lor prosperă într'un stat atât de modern ca Albania unde, „închipuiți-vă, *că chiar* negustorul albanez pleacă acum cu avionul dintr'un oraș în altul, ș. a. în avioane confortabile" (p. 6 din prefața d-lui Bănățeanu).

Interesul pentru minoritatea română de acolo, m'a făcut să... citesc cartea. In 222 pagini „velină", format opt, cu 214 clișee „închipuiți-vă că chiar" *abia* rezultă că există vre-o minoritate românească în țara unde „automobilele mișună pe drumurile din Albania".

Și acum, mă întreb, sau mai bine zis vă întreb, care e rostul cărții?

Autorul, conferențiar dealtfel, recunoaște că a plecat în Albania „cu sprijinul Ministerului Instrucțiunii". Cu drept cuvânt cartea aceasta ar fi trebuit să oglindească sau să aducă contribuția autorului și a bursierului la știința noastră, îmbogățind eventual Universitatea din Cernăuți și cultura românească cu un produs care să ne intereseze. Căci întrucât se deosebește albumul acesta cu pretenții de „Aspecte din Albania" de prospectele balneare și vilegiaturistice din Corsica, Elveția și Visitez le Maroc!"?

Sau posedă Universitatea din Cernăuți o catedră de literatură și geografie albaneză?

„Voiu *cerca* să redau aspectele sub care mi s'a prezentat această țară în timpul *petrecerii* mele acolo", ne lămurește autorul. Il credem că a „petrecut", căci clișeul din pag. 161 ne-o dovedește cu belșug, unde alături de călugării opulenți, vinul e și el „cu belșug" reprezentat pe masa copioasă.

Permițându-și o oarecare glumă, tot în prefață autorul ne invită în fine „să redevenim serioși". Da, să fim serioși!

Acei ce știu ce înseamnă gradul de cultură al unui popor, acei ce-și dau seama ce însemnează o nouă carte scrisă și publicată, acei ce cunosc reala situație a culturii noastre și lipsurile ei, acei ce văd cât e de greu să duci o campanie pentru difuzarea cărții și a slovei, sunt convins că nu pot găsi decât cuvinte de dispreț când tiparnițele ne dau cărți inutile, grotești, deplasate, însemnând o cheltuială în zadar, o muncă inutilă, o răvășire și o pulverizare deșartă a ceeace e mai prețios în cultură, cartea.

Dacă autorul a fost gata să-și cheltuiască banii, sau dacă editura Iconar dedicată poeziei bucovinene ipermoderniste a fost onorată să-l editeze pe d. Bănățeanu, dacă Ministerul de Instrucție a consimțit în fine să finanțeze o „petrecere" în Albania, să se fi făcut atunci cel puțin ceva util pentru țară și pentru patrimoniul general și comun al culturii noastre!

Dacă autorul n'a știut să întâlnească minoritatea noastră în Albania, țara unde „mișună automobilele" și... militarismul revizionist italian, și dacă a simțit într'adevăr pornirea să scrie și să ia fotografii, putea cel puțin s'o facă la noi în țară. Dacă nu în Bucovina, atunci cel puțin în... Banat.

Ceeace ne lipsește, este o serie completă de opere descriptive: Aspecte din Bucovina, aspecte din Basarabia, aspecte din Moldova, aspecte din Oltenia.

Cred că e cel puțin pervers să ne pomenim cu o carte... Aspecte din Albania.

Vizitați... Albania?!

C. TUDOR

* „Aspecte din Albania" de Vlad Bănățeanu.

Cronica lui Gr. Ureche și S. Dascălu

Letopisețul Țării Moldovei până la Aron Vodă (1359—1595) întocmit de *Grigore Vornicul* și *Simion Dascălul*. Ediție de *Constantin C. Giurescu*, profesor universitar. Clasicii români comentați, Scrisul Românesc, Craiova 1934.

Cele dintâi monumente de istoriografie națională s'au bucurat, la toate neamurile, de numeroase studii și ediții, savante sau populare, contribuindu-se astfel la cunoașterea amănunțită și definitivă a condițiunilor de închiegare a popoarelor precum și la desvoltarea vieții lor politice și naționale în epoca anterioară desăvârșirii și răspândirii tiparului.

La noi, studiul vieții și operei cronicarilor a întârziat din cauza lipsei de documentare suficientă, ceeace a făcut ca edițiile cronicilor să fie puține, uneori grav eronate, manuscrisele și putința lor de cercetare și interpretare fiind numai la îndemâna celor câtiva specializați în studiul istoriei naționale. Astăzi însă, mulțumită unor cercetări și studii recente, dacă nu toate problemele și-au căpătat soluții definitive, prezentarea vieții cronicarilor se poate face cu mai multă ușurință, iar analiza operei lor cât mai apropiată de adevărul istoric.

Cronica lui Grigore Ureche, în special, a provocat în istoriografia noastră o foarte lungă și aprinsă discuție, isvorâtă mai ales din faptul că toate manuscrisele în care s'a păstrat dau numele a doi autori: Grigore Ureche și Simion Dascălul, contimporani cu domnul Moldovei Vasile Lupu. Problema cea mare a fost deci aceasta: cine e adevăratul autor al cronicei? Studiile din trecut au desemnat, unele pe Grigore Ureche, singur, altele pe Nestor Ureche, tatăl cronicarului și altele — mai puține, din cauza unor afirmații care jigneau sentimentul național — pe Simion Dascălul. Adevărul, stabilit acum de d. profesor Constantin Giurescu în savanta introducere a ediției de astăzi, este că amândoi mai sus pomeniții, și Grigore Ureche și Simion Dascălul sunt autorii cronicei. Este evident că Grigore Ureche a scris, după izvoare interne și externe, un letopiseț al Moldovei. Manuscrisul acestuia sau còpii după el nu s'au păstrat; s'au păstrat însă alte numeroase manuscrise, còpii după o redacțiune a letopisețului lui Ureche, dar amplificată de Simion Dascălul în așa fel încât nu se poate ști cu certitudine și nu se poate deosebi în totul ce a păstrat Simion Dascălul din Ureche, ce a eliminat și ce a adăugat. Singura și adevărata soluție a problemei paternității stă în acordarea ei celor doi cronicari.

Odată această problemă lămurită, studiul d-lui profesor Giurescu continuă să adune toate datele referitoare la cei doi cronicari, evocând viața și personalitatea fiecăruia, după care se oprește stăruind asupra analizei cuprinsului și însemnătății cronicei.

Infățișând istoria Moldovei dela descălecatul lui Dragoș (1359) și până la gonirea din domnie a lui Aron Vodă Tiranul de către Cazaci (1595), cronica lui Grigore Ureche și Simion Dascălul are o deosebită însemnătate în istoriografia românească: este cea dintâi cronică moldovenească din câte cunoaștem azi, scrisă în limba română și cuprinde prima afirmare românească despre unitatea neamului nostru și originea lui latină: „*Noi* — zic cronicarii, și trebue să recunoaștem aci erudiția lui Grigore Ureche, — *aflăm că Moldova s'au descălecat mai pre urmă și Muntenii mai dintâiu, măcar că s'au tras dela un isvor, Muntenii întâiu iar Moldovenii mai pre urmă*", iar în altă parte: *Românii câți se află locuitori la țara ungurească și la Ardeal și la Maramureș, dela un loc sînt cu Moldovenii și toți dela Râm se trag*".

A doua contribuție cronicărească — în colecția „Clasicii români comentați", după cronica lui Neculce publicată și adnotată de d. profesor Al. Procopovici, — ediția d-lui profesor Giurescu prezintă, — pe lângă introducerea savantă în care luminează multe probleme în legătură cu cronica și autorii ei, — textul cronicei științificește stabilit după numeroase manuscrise, împreună cu bogate indice: de nume și lucruri, de cuvinte și de citate, care, împreună cu numeroase ilustrațiuni și o hartă istorică, facilitează consultarea textului.

Ediția de astăzi a cronicei lui Grigore Ureche și Simion Dăscălul poate fi luată ca model pentru alte lucrări similare, pe care, în sărăcia noastră culturală, le dorim cât mai numeroase. Până atunci punem următoarea întrebare entuziastei edituri craiovene: pe când un Miron Costin?

GEORGE BAICULESCU

Inmugurire

— Tu ești, Radule ? Te-ai întors ? Ați fost la deschiderea cursului de logică, nu ? Cum ți se pare Dina ?

Intrebările veneau din odaia de alături, prin ușa întredeschisă, pronunțate rotund de o voce plină, sigură, cu inflexiuni muzicale ca ecoul prelungit al cristalului fin. I se păruse lui, sau ultima întrebare fusese spusă cu glas mai încet și cu o nuanță ca de zâmbet în forma sonoră a cuvintelor... Dina... numele declanșă în el o imagină vizuală chemată prin cine știe ce asociație bizară între sunetul fluid și linia corespunzătoare, imagina corolei transparente, prelungi și ușor fremătânde a fumului unei țigări ce arde singură. Răspunse grăbit, înainte ca imagina să fi avut timp să se schimbe și ca starea sufletească următoare să-i coloreze în nuanța ei tonalitatea cuvintelor.

— Da, Sanda. Lecția de deschidere a avut obișnuita solemnitate a discursurilor rostite cu ocazia desvelirii unui monument, acelaș brio menit să încurajeze și să atragă pe neofiți și mai ales o formă echitabilă, impecabilă, cizelată îndelung ca primul capitol dintr'un roman de France.

In sală, temperatura înaltă crescută de entuziasmul proaspăt, dar mai ales de marele număr al studenților din anul întâi. Prețuesc lecțiile de deschidere pentru că, atunci mai mult decât oricând, poți lua contact cu axa spiritualității unui profesor, poți bănui întrucâtva convingerile lui și importanța pe care o dă problemelor despre care va trata, pentru că sunt cele mai suculente ca fond și mai strălucitoare ca formă. Tot așa precum n'aș vrea să pierd o lecție de încheiere, sunt emoționante ; îți lasă melancolica impresie că te desparți de o lume care devenise a ta, în care te mișcai fără stinghereală și unde erai un cunoscut bine venit... Dina ?" Și ocoli orice vibrație în glas, străduindu-se să pară cât mai indiferent: — „Simpatică, destul de sprintenă intelectualicește, ușor definibilă, departe de a fi o „enigmă" mai degrabă puțin poseusă.

Tu vii dela laborator, Sanda? L-ai întâlnit pe Dan ? Când îl vei vedea, să-i spui să nu ne mai privească apocaliptic când ne întâlnește pe stradă mergând la braț, pentrucă nu există între noi decât... un nevinovat grad de rudenie: avem părinți comuni; să-i spui că aparținem unei nobile familii, nu însă de castă regală și că tata, departe de Amenophis al III-lea nu intenționează să menție pură linia descendenților Călimănești, însurându-mă cu augusta-mi soră !"

In odaia de alături izbucni un râs zglobiu ca un mănunchi de baloane de jucărie, cărora li s'ar tăia sfoara și ar fi împrăștiate de vânt în toate părțile.

— „Radule, mergem mâne seară la conferința dansantă dată de asociația studenților „olto-valahi ?" De ce protestezi, când o conferință e urmată de dans, devine forțamente dansantă... în urechile ascultătorilor care o acompaniază anticipat cu acorduri de tango. Trebuia s'o chemăm și pe Dina, e o bună dansatoare; ar fi dormit pe urmă la noi.

— Vom vedea. Trec la mine să mă culc, sunt cam obosit. Tu ești poftită astăseară la familia Murgași; bine, eu mă duc la cantină. Voi da pe la asociație și s'ar putea să vin târziu. La revedere.

Rafila, servitoarea mătușei la care ședeau în gazdă, îi așezase ca de obicei lucrurile cu meticulozitatea femeilor vrednice tare și îmbătrânite în executarea acelorași mărunte acțiuni, repetate dealungul zilelor cu regularitatea cu care un cal de saca se oprește singur, fără greș la aceleași porți. Și ca întotdeauna, Radu nu mai găsi șirul lucrării începute de dimineață, căută, fără s'o descopere în teancul de cărți „*L'Evolution créatrice*" a lui *Bergson*, dibui prin saltarele meselor după fascicolele de curs și, negăsind nimic, rămase mânios cu mânile încrucișate, privind amenințător linia liniștită a mobilelor, masa curată, râsul cu dinți regulați ai bibliotecei. De câte ori se întorcea acasă și găsea odaia pieptănată de grija robotitoare a Rafilei, trântea scaunele, cărțile, răvășea biblioteca și colțurile prin care ideea despre frumos a bătrânei servitoare mistuia inesteticele caete cu scoarțe rupte și cursurile cu aspect zdrențăros și restabilea în juru-i ceeace numea el ordine, adică totul la suprafață, la îndemână.

— Mamă Rafilo, dacă eu îmi las un papuc pe sobă și altul sub pat, dumneata să nu pui mâna, fiindcă eu pe urmă nu știu de unde să-i iau.

Nu te îngriji, că nu vine nici un fiu de împărat să-mi vază odaia și mie așa îmi place.

Noaptea dacă mă trezesc din somn, eu știu de unde să-mi iau lucrurile; dar când treci prin odae dumneata, nu le mai descurc o săptămână". Și bătrâna pleca bolborosind și mirându-se de domnișorul căruia îi plăcea să-și ție gulerele în bibliotecă și cărțile pe podele.

De data aceasta însă, Radu renunță să ia cu asalt ordinea mamei Rafila. Căutase volumul lui Bergson ca să citească, să-și îndrepte atenția într'altă parte, să fugă de o imagină care apărea din toate meandrele gândirii, se întindea ca o umbră de nour peste restul preocupărilor și creștea în el din ce în ce mai puternică, mai clară, ca o muzică ce se apropie — Dina.

O cunoscuse în după amiaza aceea. Era prietena Sandei, prietenie veche, legată în pensionul în care sora lui studiase tot liceul, ca internă. Deși cu patru ani mai în vârstă decât Dina, Sanda nutrea pentru vechea tovarășă de școală o trainică și adâncă simpatie îmbinată cu un fel de admirație — ceeace o făcea, când vorbea despre ea altora, să înlocuiască obișnuita lumină de humor în care îmbrăca majoritatea cunoscuților, cu o definitivă și sobră calificare: — „Dina e inteligentă și originală".

Atât știa Radu în privința Dinei și aceasta era o amintire aproape ștearsă, din vremea vacanțelor mari, când — întors de la școala militară acasă la moșie — se întâlnea cu sora lui sosită pe vară dela pensionul din București și-și împărtășeau noutățile, părerile, convingerile dobândite de fiecare în lumea școlii și a orașului din care veneau. Dar pe atunci nu-l interesau decât prietenele prezente ale Sandei, adolescentele cu fețe rotunde, fragede ca de copil, fața de care, uneori, avea îndrăzneala dată de siguranța superiorității lui în ce privea întrecerile la fugă, la tenis, puterea în răsucirea unui braț și dexteritatea de a prinde și trage de păr; iar alte ori, — înaintea tovarășei de joc, devenită într'o clipă inexplicabil cum mai sveltă, mai mlădie în mișcări, cu coapsele mai rotunjite și ochii învăluiți într'o tremurătoare, dulce vrajă — simțea toată trufașa-i putere dispărând și o sfială necunoscută rumenindu-i obrajii.

Sanda terminase liceul cu doi ani înaintea lui și, rămasă la București în gazdă la sora mamei lor, se înscrisese la facultatea de medicină. După doi ani sosise și el în capitală, se înscrisese la Drept, dar plecase imediat la Târgoviște ca să-și facă armata. Trecuse concomitent examenele școalei de artilerie și examenele primului an de drept. Acum era în anul doi și în al doilea an de frequență la filosofie. Revenise de puțin timp în București și fusese primit în casa aceleiași mătușe. Cunoștea puțini studenți, majoritate foști colegi de școală și concetățeni. Intr'una din zile Sanda îl vestise că a întâlnit o veche prietenă, recent absolventă a bacalaureatului și'n perspectivă studentă în anul I la filosofie. Era dezorientată și Sanda îi oferise un îndrumător în labirintul formalităților de înscriere, al regulamentului, al sălilor de cursuri și seminar — Radu avea să-i servească drept ghid câteva săptămâni la început. Primise știrea cu indiferență, era obișnuit și se supunea cu demnă resemnare la corvezile impuse de autoritara-i soră. Vineri la ora 4, Dina venise la ei.

Radu își amintea timbrul vocii auzit în odaia Sandei, pe

(Continuare în pag. 4-a)

când se îmbrăca de plecare. Era o voce mică, albă, cu intonări galeșe ca de copil care răspunde unor întrebări pe care nu le înțelege, sau nu le-a ascultat, dar în timpul convorbirii se amplifica, devenea limpede și sprintenă ca saltul unui pârâu sau căpăta reflexe adânci, catifelate ca miezul violetelor. Vocea interpreta cuvintele, le schimba înțelesul obișnuit, dându-le o culoare și o putere de sugestie nouă. Nu auzea decât frânturi de frază și Radu simțise ciudata tentație de a rămâne în odae, întins pe divan, așa ca acum cu mânile sub cap, și de a se lăsa dus către zarea largă a reveriei, deschisă de conținutul bogat și nou al cuvintelor și de melodia vocii care le însoțea.

Intrase în odae tăcut, strânsese o mână netedă și hotărîtă, spusese rămas bun Sandei și coborîseră, eșind pe o stradă laterală în bulevard. Nu-și mai amintea începutul convorbirii. Desigur banalele fraze necesare pentru săparea unei părții comune pe care se pot întâlni și comunica persoane care reprezintă una pentru cealaltă, o mentalitate și un mediu, dacă nu esențial dar în bună parte diferite. Știa doar că întrebase și răspunsese la întâmplare, ascultând melodia cuvintelor și privind cu afectată desinteresare fata care-i pășea alături. Ii ajungea ceva mai sus de umăr, o bănuia subțire, dar de o subțirime alcătuită din arcuri line, elastice sub linia dreaptă a vestmintelor. In figura ovală ceiace atrăgea luarea aminte era fruntea, grațios mică, imperceptibil bombată și atât de luminoasă încât dădea impresia că trebue să lumineze în noapte ca un crai nou într'un amurg de vară și poate impresia de strălucire era mărită de arcuirea sprâncenelor într'o perpetuă înseninare. Ochii ii deveneau lucioși prin mobila varietate a expresiilor de care se aprindeau apărând dealungul conversației ca niște semnalizări luminoase, iar gura de o frăgezime neliniștitoare se deschidea cărnoasă, rotunjindu-se în jurul cuvintelor ca'n jurul unui sâmbure.

Radu o privea cum vorbea cu ochii îndreptați înainte, asupra unui interlocutor invizibil ce s'ar fi aflat departe în zare, cum mergea cu pași ușori, puțin săltați, cu o șuviță castanie de păr șerpuitor pe tâmplă, cu obrajii rumeniți de vânt. Și deodată simți izbucnind în el o bucurie imensă și o poftă de râs nebun. Ii venea să râdă, să râdă de ea că-i părea așa de mică și caraghioasă cu pelerina pardesiului spulberată de vânt, cu pălăria verde ca o păstae de mazăre și i se părea așa drăguț și irezistibil de hazliu nasul cu vârful ridicat și mânile mici, albe, ca doi pisoi zgribuliți și așa de comice buzele țuguiate și felul ei de a vorbi grav și inteligent. Ii venea s'o oprească, s'o privească râzând și să-i spue: — „Ce importanță au Bergson și Claudel și întrucât crezi că devii mai puțin prichindică vorbindu-mi despre Paul Morand.

Nu-mi mai spune „dumneata" și hai să ne jucăm de-a *„leapșa"*. Dina intuind scăderea de nivel a atenției însoțitorului ei, îl scrutase o clipă cu o luminiță de ironie în ochi și apoi zâmbind:

— Iartă-mă că-ți răpesc o după-amiază și încă una atât de bogat dăruită de frumusețea toamnei. Eram însă cu totul dezorientată de mulțimea gălăgioasă de pe sălile Facultății, de trimiterile dela Anna la Caiafa între diferitele ghișee dela secretariat, în cât m'am agățat cu disperare de Sanda ca de o adevărată Ariadnă. Dumneata nu ești decât firul.

Radu ocolise cursa : — Aveți dreptate, domnișoară, îmi amintesc că mi s'a întâmplat și mie de câteva ori să aștept o jumătate de oră ca într'un teasc la ușa unei săli de curs, să pătrund înăuntru disputându-mi cu înverșunare paltonul, pălăria, pantofii, cu impresia că mulțimea are de gând să mă linșeze, să mă resemnez la o nouă așteptare într'un picior pe treptele amfiteatrului, pentru ca apoi să mă trezesc la intrarea profesorului că am nimerit la un alt curs decât cel urmărit atât de eroic. Poate că ne vine-și mai greu nouă provincialilor...

Dina încruntase ușor din sprâncene vădind iritarea pe care ar simți-o un Parisian — luat într'o țară străină — drept jugoslav și cu o nuanță de dispreț binevoitor protestase:

— Eu nu sunt provincială, domnule Căliman, sunt bucureșteancă pur sânge. Apreciez pitorescul provinciei... în literatura lui Caragiale. Nu mă îndoesc însă că și în realitate poate avea o savoare specială.

Ironia și nuanța de dispret de o clipă citite'n glasul fetei, urmate de o expresie ușor amuzată, întunecase toată veselia lui Radu. Vasăzică un provincial era în ochii ei un tip prin definiție ridicol, util ca în cazul de față, în rezolvarea chestiunilor mici, plictisitoare, dar pe care nu l-ar fi tratat niciodată în egal. Și deodată se simți dezbrăcat de toată dezinvoltura lui de până atunci, stângaci în hainile-i croite de domnul Sică Trandafirescu, croitor de lux de pe strada Domnească, nemai știind cum să-și ție mâ[ni]le și cum să pășească alături de ea ca să nu pară încurcat. Intraseră pe strada Edgar Quinet și când trecuseră pragul universității, Dina întorcând capul îl învăluise într'o privire care i se așezase pe suflet ca o mână oprindu-i o clipă bătăile inimii și, în clipa aceea, Radu înțelese că se afla întâia oară înaintea unei femei venite de departe, dintr'o negură nepătrunsă către el, o femee pentru care crescuse, păstrase, apărase cu grije împotriva tuturor celorlalte, comoara zâmbetelor și a întristărilor lui de până atunci, o comoară pe care i-ar fi împrăștiat-o acum la picioare ca să pășească peste ea. Ar fi vrut s'o strige pe nume, s'o întrebe de unde vine, unde a stat până azi și s'o roage să-l lase să-i asculte glasul și s'o privească... așa cum o privea acum, plecat asupra amintirii ca asupra unei fântâni în care se văd stele.

Inserase. In negura crescândă a odăii, mobilele își pierdeau conturul precis însemnând pete alburii. Radu se ridică de pe [di]van și se apropie de fereastră. Peste acoperișurile caselor, lângă silueta de tablă a unui coș *„girouette"* se aprindea reclama luminoasă a garajului *Cristea*, cusută parcă în arnici. Departe către apus, nouri subțiri desenau, pe fondul străveziu al cerului, un portativ pe care apăru tremurând ca o notă solitară — întâia stea. Liliacul din glastra de pe terasă își lipea ramurile înmugurite de geam.

Toamna era lungă și caldă și mugurii crescuseră mari. Și înapoia ferestrei, cu fruntea rezimată de pervaz, Radu simțea crescând din adâncurile obscure ale conștiinței, dintr'o noapte în care se învălmășeau nedeslușite rădăcinile ramificate ale ființei lui de sânge și de gând, mugurele de lumină și umbră al întâiei iubiri.

MARIA GALACTION

A apărut în Editura „CUGETAREA" și se găsește de vânzare la toate librăriile din țară:

INDIA

de MIRCEA ELIADE

Cuprinde impresiile unui călător care a luat contact îndelungat cu poporul Indian; care a cunoscut limba ținutului și care a fost inițiat în religia și filosofia indiană. O carte foarte nemerită pentru tineret

CASANOVA

de ȘTEFAN ZWEIG

Fgura ciudată marelui aventurier, puterea sa hipnotică, talentul lui de seducător sunt înfățișate c[u] rara măiestrie cu fină pătrundere psihologic[ă]

R. Carrieri

Singurătate

Dealungul culoarelor e liniște. Odată cu seara s'a coborît puțină pace. Au aprins de puțin timp luminile, și surorile s'au dus în tăcere, să se roage Domnului în capela spitalului.

La intrare pe o măsuță e scris numele doctorului de gardă: Giorgio Anselmi. E cel mai tânăr asistent din clinica ginecologică. Serviciul începe la miezul nopții, dar doctorul Anselmi este deja la postul său, ca în ori ce seară, în sala de ajutor imediat. Ese rar dela spital; afară nu cunoaște pe nimeni. Și apoi chiar nici nu ar ști unde să se ducă. Se simte străin ori unde.

Obișnuit să trăiască în provincie, între casă și școală, i-a rămas în sânge un fel de timiditate pe care ceilalți o confundă cu îngânfare. Numai bolnavii îl iubesc; și îl înțeleg. Anselmi merge în toate părțile, din culoar în culoar pentru ca să găsească pe micii săi prieteni de trei zile, nouii născuți de ieri sau de alaltăeri, aceia cărora le-a auzit cel dintâiu vocea și bătaia inimii. Și mamele puțin cam palide și obosite, alături de leagăne îi surâd; iar el Anselmi e mulțumit. Atunci uită singurătatea care îl înconjoară și indiferența colegilor; se înroșește ca o domnișoară și în vârful picioarelor se retrage în camera sa pentru a nu fi surprins de infirmiere.

Ca să ajungă la miezul nopții mai este încă mult timp. Sala de ajutor imediat e goală și prin ferestre se vede curtea mare cu pomii plini de zăpadă și grilajul luminat cu roșu. Din când în când se deschide ușa și apare o infirmieră. Doctorul scrie. Doctorul privește curtea și pomii, și foile de hârtie albă care îi stau înainte. Scrie departe, în provincie. Spune că e mulțumit: că la spital toți îl iubesc. Nu e adevărat. Dar părinții așteaptă acele scrisori. Au vândut o vie și două case pentru ca să-l țină la studii iar acum sunt săraci și simt nevoia să-l știe fericit. Și el minte; el e singur. Tocmai pentru aceasta scrie; își studiază cuvintele, și se oprește la fiecare rând înainte de a continua. Vorbește de cariera, de progresele științei și de alte lucruri vagi. La unsprezece și un sfert a terminat; scrie pe plic adresa, apoi îl închide.

Afară soneria a sunat puternic. Anselmi a avut o ușoară tresărire. In fiecare seară e așa: nu poate să asculte acel sunet fără să nu tresară puțin. Dincolo de poartă s'a oprit o trăsură și a coborît o femeie. Iată, traversează în grabă curtea. Văzută de sus seamănă cu o copilă.

Este îmbrăcată în negru și are împrejurul gâtului un guler de blană care îi ascunde gura până la ochi. O va cunoaște îndată: va avea desigur nevoie de el. Acest gând îl face să se [illegible]. Ii face plăcere să fie folositor oricui și pentru orice. Rămâne cu fruntea sprijinită de geam. Reflexul lanternei atârnată la intrarea spitalului aruncă pe zăpadă o urmă groasă și roșie. Curtea a devenit goală ca un puț. Aude în lungul coridorului câțiva pași; infirmiera anunță o vizită. Nu a avut nici măcar timpul să-și îmbrace halatul alb; femeia din curte se găsește în fața lui. O recunoaște după gulerul de blană. E destul de palidă. Acum gura e descoperită. Buze fine, senzitive, deabea colorate în roz.

— Vă rog, doamnă, luați loc...

Se căește că a numit-o doamnă. Are deabea douăzeci de ani. O privește. E chiar frumoasă. Se numește Maria Delia. A pronunțat numele său fără ca să i se fi cerut. Douăzeci de ani. Maria Delia. Apoi lasă privirea în jos și se roșește. Nu credea să se găsească în fața unui medic așa de tânăr; tânăr ca ea. Ar vrea să se întoarcă îndărăt. Infirmiera i-a lăsat singuri. Anselmi cu multă delicateță se apropie și ia mâna femeii într'a sa.

— Puls regulat: nouăzeci de bătăi.

Ii tremură vocea. E pentru prima oară că i se întâmplă. Nu știe ce să facă. Pentru ce l-au lăsat singur?

— Dacă domnișoara dorește să se odihnească o voi acompania imediat în odaie. Vizita o amânăm pe mâne. Trebue să fiți obosită...

— Mulțumesc. De fapt sunt foarte agitată.

— Dacă aveți nițică răbdare, voiu aranja să aveți un pat aparte. Vă veți odihni mai bine.

O acompaniază el însuși dealungul coridoarelor deșarte. Inaintea odăii, când se separă, doctorul Anselmi observă în ochii fetei o lacrimă.

Este din nou singur. In registrul de ajutor imediat infirmiera a scris în patru rânduri toată viața Mariei Delia. Maternitate precoce și solitară: douăzeci de ani. Afară în curte soneria s'a acoperit de zăpadă. Va suna încă?...

*

Maria Delia nu mai are cămașa ei de mătase bleu. Trusoul clinicei e de pânză ordinară și la fiecare colț de albitură cu un număr. Mirosul a amețit-o puțin. Poate să plângă în tăcere; nimeni nu o vede. A păstrat sub pernă o scrisoare. E adresată tatălui creaturei sale.

A scris-o într'o cafenea din centru, mai înainte de a intra în spital. Poate nu va ajunge niciodată la destinație și Dick nu va ști nimic. Dick va continua să danseze în vârfuri. Va schimba teatrul și țara. Fiul Mariei Delia se va chema ca el. Va avea aceiași ochi și acelaș păr. Acest gând o mișcă.

Nu mai simte pe piele cămașa de pânză, și mica odaie albă, cu patul de fier și pereții nezugrăviți nu-i mai fac teamă. Maria Delia mâne sau poimâne va fi mamă. Va rupe scrisoarea și va pleca în lume cu creatura sa. Visează un înger blond care dansează în vârfuri pe un nour alb. Dansează fără să-și piardă echilibrul, ca și Dick.

*

Doctorul Anselmi a fumat mai mult ca de obiceiu. Soneria îngropată sub zăpadă, nu s'a mai auzit. S'a făcut ziuă. In capela spitalului au aprins lumânările și vocea orgei ajunge pierdută ca un cântec îndepărtat. Orele se scurg mai încet atunci când totul e îmbrăcat în alb. Se consumă picătură cu picătură, minut cu minut, într'o tăcere impasibilă. Mai târziu, în locul lui Anselmi, va fi un alt medic, iar el se va duce să se culce. Apoi ziua următoare va scrie o altă scrisoare în provincie ca să spună că e atât de fericit.

La opt a venit schimbul dar Anselmi nu s'a dus să se culce. Caută dealungul coridoarelor un număr pe care nu-l găsește. E acela al Mariei Delia. Toată noaptea nu s'a gândit decât la ea. Se oprește în fața unei uși. A găsit-o. Stă un moment să asculte. Domnișoara Maria doarme. Impinge încet cu mâna. Ii ajunge numai să o vadă respirând, așa, ca o copilă. Pe jos, alături pe pat, e o scrisoare. Citește clar numele lui Dick.

Așa dar, Maria Delia nu e singură. Dă câțiva pași înapoi. Inchide ușa fără să facă sgomot. A visat toată noaptea. Viața Mariei Delia nu este acea scrisă în patru rânduri în registrul de ajutor imediat. Dick e bărbatul ei. O va aștepta în pragul clinicei pentru ca să o ia cu el. Dacă nu a venit, e pentru a nu se compromite. Cunoaște doctorul Anselmi anumite situații. E meseria lui de medic. Totuși acum e trist. Surorile îi trec alături ca niște fantome. Un copil plânge. E ziua cea nouă care începe.

*

Au devenit prieteni. Timpul orelor de repaus, Anselmi îl petrece la Maria Delia. Eri i-a dăruit o roză. In clinică nu sunt permise florile, dar Maria a ascuns-o sub pernă.

— Cine v'a spus că-mi plac rozele?

— Mi-am închipuit.

De fiecare dată îi tremura vocea.

— Ce v'a spus medicul primar ?

— Totul merge bine. In câteva zile...

— Și n'am să mor?

— Veți trăi amândoi.

— Și d-ta vei veni să-mi ții companie; sunt atât de singură...

Dick nu mai există. Poate nu exista nici înainte. Domnișoara Maria vorbește de orice, afară de el. Are multe proecte pentru viitor. Va munci pentru copilul ei. Cunoaște franceza; va traduce cărți. Se pricepe și la contabilitate.

— Și d-ta mă vei ajuta. Nu-i așa că mă vei ajuta? In schimb îți voiu face nițică muzică. Am studiat șapte ani pianul. Ai mei vroiau să devin cine știe ce. Dar eu eram rebelă și am fugit. Credeam că lumea e aceea din romane. O cale plină de roze cu un prinț la fiecare cotitură. M'am înșelat; dar acum la ce servește? Viața se trăiește dar nu se schimbă. Când se crede că totul e pierdut, tocmai atunci se reîncepe.

Mai înainte de a intra aici la spital, mi se părea că nu voiu mai avea puterea să merg înainte. Acum e contrariu. Nu am fost niciodată atât de mulțumită. Copilul meu...

In acest moment, Maria Delia nu mai putea resista. Ochii ei se umezeau de lacrimi.

*

Acum scrisorile lui Anselmi, acelea care merg în provincie la părinți, au schimbat de ton. Nu au fost niciodată atât de expansive. In loc de progresele științei e vorba de o domnișoară distinsă care cântă la pian și vorbește corect franceza și engleza.

In timpul orelor lungi ale serviciului de noapte, doctorul Anselmi, nu se mai simte singur. Viitorul e ceva mai mult decât acea curte goală și deșartă ca un puț. Va avea o casă și un pian. Va avea și el un cabinet medical ca și colegii lui.

Fiul Mariei va purta numele lui. Sunt atâtea nopți de când se gândește. Il va iubi ca și cum ar fi al lui. Anselmi are despre viață o concepție largă El aparține științei.

*

Maria Delia a avut un copil și l-a numit Dick. A fost timp de trei zile între viață și moarte și, mulțumită îngrijirilor doctorului Anselmi, a fost salvată ca prin miracol. Eri a sosit dela Viena și Dick. Scrisoarea doctorului Anselmi a primit-o la teatru, împreună cu aceea a Mariei.

— Oh, doctorii sunt făcuți anume ca să sperie lumea. M'ați făcut să fac cel mai teribil voiaj din cariera mea. Totuși sunt mulțumit, dragă doctore. Imi pare că renasc. Astăzi e prima zi fericită din viața mea. Deabea acum încep să înțeleg vocea sângelui. Dacă uneori veți veni la Viena, amintiți-vă de noi. Eu și Maria vom fi fericiți să vă găzduim.

(Trad. din ital. de W. PETROVICI)

PRIMII PAȘI

Voluptate

Te vreau,
Cerc de foc pe brațul meu,
Cu freamăt alb în dans de iele,
Mătase, cu șoapte noui mereu.
Te cer,
Trup arzând de patimi grele.

Te vreau,
Altar de patimi în ruga serii,
Cu surâs perlat și buze înrourate,
Voluptatea nopților în miezul verii.
Te cer,
Geamăt stins cu genele plecate.

Te vreau,
Tăcere în ceasuri hârbuite,
Cu regrete'n ochi și'n pas,
In golul dorințelor năruite,
Rămâi,
Poveste cu tristețe'n glas.

ADRIAN COSMA

Alt răvaș lui Coco

D-lui T. Arghezi, în amintirea „Biletelor de Papagal."

Și eu fac parte, Coco, din acea generație nu prea îndepărtată, care smulgea cu lacrimi fierbinți moneda de 2 lei din mâna economă a mamei și alerga spre colțul unde se auzea valsul flașnetei pe care tronai. Cu fața murdară de urmele negre ale lacrimilor, numai zâmbet, întindeam fără să privesc, piesa atât de greu cucerită, flașnetarului care-ți poruncea, în timp ce ochii mei luminoși încă de lacrimile ce mai insistau și de plăcere, priveau giumbușlucurile tale:

— „Un bilet pentru domnișor!"

Și tu scoteai cu ciocul tău un bilet roz pe care mi-l asvârleai aproape cu dispreț. Cu biletul nedesfăcut în buzunar, urmăream cu o suită formată de toți ștrengarii de vârsta mea, flașneta ce te ducea în triumf. Apoi mă despărțeam cu regret de tine și fugeam spre casă alungat de icoana severă a tatălui meu cu Sft. Nicolae în mână. Dar, din fericire pentru „spatele" meu, acasă nu găseam decât o mamă iubitoare și zâmbitoare, care-mi lua, avidă să citească un destin bun copilului ei, biletul și-l desfăcea citindu-mi-l. Astfel mi-ai arătat, Coco, că voiu fi fericit, că voiu avea o nevastă cu numele de Elena (proorocire posibil realizabilă), că voiu muri la 99 ani lovit de copita unui cal... M'ai povățuit să joc la loterie pe anumite numere care, însă, s'au dovedit la recentele trageri ale Loteriei Statului pline de ghinion!...

Apoi, Coco, mai târziu, când ași fi putut să-ți citesc singur biletele tale, ai dispărut. Flașneta era incomplectă fără tine. Șoricelul alb ce-ți făcea o concurență nereușită, nu vindea pentru 2 lei puțin optimism, câte un zâmbet indulgent sau un râs sănătos, cum făceai tu. Nu, bietul șoricel, cu toată drăgălășenia lui, dădea simple hârtiuțe multicolore, fără nici un efect.

Dar tu, Coco, n'ai dispărut. Pătruns omenește, ai evadat de pe bățul flașnetarului și te-ai refugiat între patru pereți, transformându-ți ghiarele în peniță și pliscul în observator Iar biletele tale le-am găsit la librărie... Tot pentru 2 lei mi-ai dat puțină desfătare intelectuală, puțină evadare din banal, căci ai băgat de seamă la timp că civilizația care trimete flașneta cu tot complectul ei în rândul lucrurilor arhaice, mecanizează sufletul și mintea omului. Știai, Coco, că biletele tale profetice nu vor mai avea crezarea naivă a simplicității și în curând vei deveni... șomer. Atunci ai schimbat conținutul biletelor, devenind prietenul nostru de zi și noapte. Nu te vedeam, dar îți arătai prezența prin cuvintele din biletele tale. Persoana ta concretă nu ne mai delecta estetic ochii, dar cuvintele tale de spirit, adevărurile tale mușcătoare ne delectau spiritual... Biletele tale însă aveau numai succesul inovației pentru marele public, prea leneș să oblige creerul la un efort mai mare decât obișnuit spre a înțelege cuvintele unui papagal; prea mândru spre a nu pedepsi prin nepăsare îndrăzneala unei paseri venită din fundul pădurilor africane spre a se erija în moralist și moralizator al unei societăți crezută civilizată. Când ți-ai dat seama de asta, ți-ai retras biletele, nu-i așa, Coco? Se părea că într'adevăr ai murit. Prezența ta nu se vădea prin nimic. Dar iată că domnișoara Otilia Cazimir, știind întocmai ca și mine că n'ai murit, alarmată de lunga-ți tăcere, te întreabă, nu fără oarecare dreptate: „Ai îmbătrânit, Coco?"

Nu, Coco, n'ai îmbătrânit. Ai continuat și continui cu o vigoare ce desminte orice bănuială de bătrânețe, să fii între noi. Te-am recunoscut, Coco, cu tot deghizamentul tău. Adică ți-ai deghizat doar biletele și numele, căci tu ai rămas acelaș, doar puțin mai mușcător, mai sarcastic. Știai că nimeni nu va mai da 2—3 lei să cumpere puțină înțelepciune — o marfă pe cât de rară pe atât de necotată — și ai recurs la coloanele ospitaliere ale ziarelor și revistelor literare. Ți-ai intitulat biletele: *„efemeride"* și *„tablete"*...

Privești viața, Coco, cu indulgența filosofului trecut prin multe și cauți prin tabletele tale să muștrulucești puțin biata omenire. Ai fraza, deși ironică și de multe ori caustică, dulce ca dojana blândă a unui bunic pentru nepoțelul său. Ești amărît, Coco, de nedreptățile oamenilor, de răutatea lor, de lipsa de înțelegere dintre ei și cauți să alungi ignoranța care zace la temelia acestor rele. Dar nu ești înțeles, Coco, și preferi să-ți păstrezi anonimatul sub pseudonimul „Tudor Arghezi", iar biletelor tale continui să le spui „tablete" și „efemeride".

Dă-mi voe, Coco, să trimet și domnișoarei Otilia Cazimir un gând de recunoștință că mi-a prilejuit acest răvaș către tine, iar ție, cerându-ți iertare că te-am deranjat din gândurile tale, îți urez o viață cât mai lungă.

ROLLY

NOU!

A apărut VOLUMUL 6 COLECȚIA DE 12 LEI

(260 300 pagini !)

„ROMANELE CAPTIVANTE"

HIDROAVIONUL MORȚII

de JACK HURST

Lumea aviației, lumea filmului (Hollywood), lumea marei industrii americane într'un vârtej pasionat de dragoste, ură și aventuri !

— PREMII ÎN BANI ȘI CADOURI CITITORILOR —

Cereți-l azi la toți chioșcarii și librarii

Insula Miliardarilor

O povestire de necrezut — şi totuşi aproape adevărată

Adam Savin, ministru de Interne în marele cabinet al partidului radical-progresist, venise în seara aceea de Noembrie foarte indispus acasă şi se retrase imediat în camera sa de lucru din cocheta vilă, pe care şi-o clădise în parcul Bonaparte încă din vremea amară a opoziţiei de şapte ani.

Valetul, stilat, în vestă vărgată, adresase de două-trei ori excelenţei sale întrebarea respectuoasă dacă se poate retrage, fără a primi un răspuns. Cunoscător al psihologiei ministeriale, valetul care de zece ani servea numai în case cu sergenţi la poartă, îşi dăduse seama după sunetul prelung şi strident al soneriei că Excelenţa sa trebuia menajată în astă seară. Şi după ce controlase cu o privire camera de lucru şi dormitorul, pentru a se convinge că totul e pus la punct, se retrase cu un timid „Noapte bună".

Ministrul...

Ministrul — un holtei între două vârste, elegant, cult, om blajin şi calm de obiceiu — măsură de câteva ori camera în lung şi în lat, se opri în faţa unui peisaj de Ştefan Popescu, îl fixă îndelung şi absent pentru a se trânti apoi într'un fotoliu comod şi odihnitor.

Ceasornicul de pe birou bătea tocmai scurt şi melodios sfertul de oră care trecuse după miezul nopţii. Sunetul vesel al ceasornicului răspândi o atmosferă de calm în eleganta încăpere, luminată discret de lampa cu abajur de pergament colorat, plasată cu mult gust pe biblioteca de lângă birou.

Sub influenţa liniştitoare a ambianţei de acasă, Adam Savin se strădui să examineze cu obiectivitate complicata problemă care îl frământa. Dar înainte de a proceda la acest greu examen, ministrul aprinse o ţigară de foi din cutia de havane originale sosită prin legaţia mexicană, îşi turnă o Abricotină din sticla pe care i-o trimesese amicul său, Camil Severineanu, ministrul României la Viena, şi după ce sorbi din băutura bine aromată, se tolăni din nou în fotoliu.

A! Incontestabil că se simţea mult mai bine acum, după agitaţia zilei. Şi ce zi ! Mai întâi, consiliul de miniştri, convocat de dimineaţă, discuţiile agitate care n'au dus la nici un rezultat ; la amiază, conferinţa dela Palatul Sturdza cu juriştii ministerelor de Externe şi Interne, apoi şedinţa furtunoasă dela Cameră cu interminabilele declaraţii ale partidelor şi răspunsul penibil pe care el îl rostise de pe banca ministerială.

„Guvernul", declarase Savin, conform înţelegerii din consiliu, „îşi va face datoria şi vă asigur în numele întregului cabinet, că de îndată ce vom avea la dispoziţie toate informaţiunile necesare în această chestiune, vom veni în faţa Camerei pentru a da lămuririle cerute. Nu avem nimic de ascuns !"

Ceeace îl exasperase însă mai mult, a fost dineul de astă seară cu primul ministru într'un separeu la Capşa.

„Dragă Savin" — îi spusese primul ministru la desert — „vezi de aranjează această chestiune. Găseşte până mâne dimineaţă o formulă satisfăcătoare, fiindcă o demisie a ministrului de Interne pe o chestie atât de ridicolă, ar zdruncina situaţia întregului cabinet".

„Demisia ministrului de Interne". Cu alte cuvinte el, Savin, trebuia să fie ţapul ispăşitor, deşi răspunderea era egală pentru toţi membrii cabinetului.

Iar la despărţire, primul ministru adăugase, cu surâsul lui în acelaş timp ironic şi binevoitor: „La nuit porte conseil. Pentru mâne la nouă am convocat din nou consiliul de miniştri. Ai timp o noapte întreagă pentru a găsi formula salvatoare. Pe mâne deci, la ora nouă".

Pentru a goni amintirea acestor amănunte proaspăt întipărite în memorie, Savin se ridică din nou, umplu un pahar cu Gin, îl bău în câteva înghiţituri, şi îşi reluă locul în fotoliu, de unde urmări, atent jocul fumului albăstrui al havanei care învăluia ca o ceaţă deasă lampa şi florile de pe bibliotecă. A, da ! Florile pregătite pentru Mimi Majoran [illegible] cântase astă seară pentru prima dată în „Flautul Fermecat" de Mozart la Opera Română. Nebunia acestei zile îi stricase şi această combinaţie, înfiripată atât de greu în marginea programului încărcat al activităţii sale ministeriale.

Şi pentru ce toate astea ? Pentru o complicaţie politică determinată de un fapt în fond „ridicol", cum îl numise şi primul ministru acum o oră la Capşa.

Tommy Duncan, ziaristul acela american, gras şi obraznic, provocase încurcăturile. Şi cine l-a adus în România ? Bine înţeles, Radu Atanasiu, ministrul Afacerilor Străine, care făcuse astă iarnă mare caz să fie invitat pentru o excursie în ţară „marele" ziarist Duncan dela „Rex Feature Syndicate" de care avea nevoe la Geneva în timpul sesiunilor Ligii. Iar el, sărmanul Savin, aranjase prin ministerul de Interne întreaga excursie a buclucaşului american. Şi cine nu vrea să ştie acum nimic, de toată afacerea, lăsându-l pe el, ministru de Interne, să scoată castanele din foc ? Tot Radu Atanasiu !

Dar şi Puiu Marţian, şeful de cabinet dela Interne avea o bună parte de vină. Cine-l pusese să-l ducă pe Tommy Duncan tocmai la Ada-Kaleh?

Neavând un subiect mai bun de articol, Tommy Duncan a consacrat odată foiletonul său săptămânal din „Daily Mail" insulei Ada-Kaleh. O înşirare de exagerări, în cadrul unei descrieri pitoreşti a insulei. Ce e drept, e drept ! Americanul are fantezie şi talent ! Dar dacă se ocupa atunci de Delta Dunării sau de Insula Şerpilor, tot boclucul era evitat. Auzi d-ta, ce imaginaţie: „Insula Ada-Kaleh, un paradis oriental în inima Europei". Şi apoi, toată povestea aceea despre „autonomia" insulei, perpetuată până în zilele noastre, dintr'o eroare a lui Bismarck şi Disraeli, care la conferinţa dela Berlin au uitat să se ocupe de insula dunăreană a imperiului otoman. In fine, un reportaj american, pentru uzul cititorilor de Duminecă, destinat să complecteze cu o lectură interesantă şi lesne de digerat tradiţionalul week-end al oricărui cetăţean englez sau american care se respectă.

Soarta a vrut ca articolul lui Tommy Duncan să fie citit tocmai la Durazzo de David Pinsull, refugiat din Statele-Unite, unde era urmărit pentru bancrută frauduloasă.

Cazul Pinsull era de luni de zile subiectul favorit al ziarelor din lumea întreagă. Ceeace interesa în special la acest personagiu de epopee nu era amănuntul banal că fusese cândva un financiar cu o influenţă extraordinară în Statele-Unite. Bancherii ruinaţi nu mai erau de mult la modă. Dar povestea lui Pinsull căpăta un farmec deosebit prin forţa magică cu care fugarul reuşea să se sustragă urmăririi detectivilor americani în cele mai grele situaţii cu geamantanul său celebru, în care purta mai bine de zece milioane dolari numerar, reprezentând modestele sale economii personale. David Pinsull, „cel mai mare falit fraudulos pe care l-au cunoscut vreodată Statele-Unite" — cum scria „Chicago Tribune" — cutreera mările Europei orientale în căutarea unui adăpost stabil. Şi pretutindeni geamantanul miraculos îi deschidea porţile, provoca scandaluri politice, complicaţii diplomatice, îmbogăţiri subite şi, apoi, decepţii adânci. In cele din urmă, David Pinsull era obligat să-şi ia din nou geamantanul, să se îmbarce pe yahtul său şi să pornească spre destinaţii necunoscute. Nici chiar la Durazzo, Pinsull nu se putea aştepta la o soartă mai bună. De aceea, în ziua când printr'o întâmplare ceti în „Daily Mail" articolul lui Tommy Duncan, marele falit îşi puse toate nădejdile în paradisul oriental din insula Europei. Nici un sacrificiu nu ar fi fost prea mare pentru cucerirea libertăţii sale.

Iată pentru ce David Pinsull l-a trimis într'o bună zi la Bucureşti pe avocatul grec Evanghelidis cu misiunea specială de a transforma într'o realitate juridică fantezia gazetărească a lui Tommy Duncan în jurul autonomiei insulei Ada-Kaleh.

Nimeni nu a suspectat interesul cu care Evanghelidis se interesa de insula Ada-Kaleh, când la ministerul de Interne, când la Externe sau la Justiţie. Toţi funcţionarii ştiau, în mod vag, — cine ştie de unde — că este vorba de finanţarea unei industrii de rahat la Ada-Kaleh.

Şi tot căutând, avocatul a ales din arhivele ministerelor o serie de date şi documente, care printr'o interpretare abilă aveau să justifice puţin după aceea teoria „autonomiei" insulei Ada-Kaleh, pentru uzul cauzei Pinsull. Milionarul putea deci porni spre Ada-Kaleh, şi după cum reeşea din memoriul perfect documentat, înmânat ministrului României la Tirana, nimic şi nimeni, în afară de comunitatea din Ada-Kaleh, nu ar fi putut determina extrădarea lui Pinsull, odată stabilit în paradisul oriental dunărean.

Alaltăeri, o ediţie specială a ziarului „Bomba" a anunţat cu litere de afiş: „Milionarul Pinsull a dispărut din Durazzo, pornind cu yachtul „Dollar" spre România". Ce agitaţie la Bucureşti! Ce senzaţie în lumea întreagă!

A urmat apoi un adevărat iureş. Atacuri în presa de opoziţie, atacuri în Parlament şi întrebarea, zilnic repetată, în oficiosul opoziţiei: „Pentru ce a permis guvernul intrarea marelui gangster în ţară? Cine îi acordă protecţia pe care Albania i-a retras-o? Doreşte guvernul o reeditare a scandalului politic, care era pe cale a se termina la Tirana cu demisia ministrului de Interne? O va avea".

Şi acum, perspectiva consiliului de miniştri de mâne dimineaţă, în care el, Adam Savin, trebuia să aducă soluţia salvatoare pentru prestigiul guvernului. Putea oare să mai împiedice sosirea lui Pinsull, care sosea cu viza în regulă? Putea să cedeze guvernul sub presiunea opoziţiei? Ar fi însemnat mărturisirea unei erori, iar demisia guvernului devenea inevitabilă.

In timp ce Adam Savin făcea aceste reflecţii, ceasornicul de pe birou bătu ora două.

Sunetul vesel al ceasornicului îi evocă o amintire precisă. Ciudat! Nu era oare acesta sunetul clopoţelului cu care primul ministru deschide şedinţele consiliului de miniştri?...

. . . .

„D. Adam Savin, ministrul Internelor, are cuvântul, pentru a ne expune soluţia d-sale în chestia Pinsull."

Copleşit de oboseala ultimelor zile şi de frământarea sufletească prin care trecea, Adam Savin avu o profundă emoţie la auzul acestor cuvinte. Işi dădu seama, cu groază, că până în acea clipă nici nu căutase încă soluţia de care depindea soarta guvernului şi propria sa onoare. Iar acum, primul ministru îl invita să vorbească în faţa consiliului de miniştri.

Se ridică încet de pe scaun, îşi luă un aer de mare gravitate, schiţă un gest solemn care făcu să amuţească şoaptele colegilor din jurul mesei de consiliu, şi după ce tuşi de două-trei ori, rosti cu prefăcută siguranţă:

— „Domnilor miniştri, am meditat îndelung asupra problemei care ne preocupă pe toţi, şi sunt fericit să vă pot comunica o soluţie pe care o consider menită să ne restabilească prestigiul săpat de adversari şi de răuvoitori. Guvernul nu poate da înapoi. Să ne luăm deci întreaga răspundere a faptelor, să-l lăsăm pe David Pinsull să debarce la Ada-Kaleh; să lăsăm evenimentele să-şi urmeze cursul normal. In definitiv, ce ni se poate reproşa? Am procedat în stricta respectare a tuturor legilor şi tratatelor. Orice altă soluţie ce s'ar da chestiunii, ar constitui un arbitrar şi ar crea grave precedente".

Adam Savin începu să se convingă el însuşi că avea dreptate, şi continuă, cu o hotărîre sporită, în desvoltarea acestei teze:

— „Domnilor colegi, să fim lămuriţi. Ce am făcut noi? Am dat adăpost unui criminal? Mai întâi, că David Pinsull vine din propria lui iniţiativă, cu paşaportul în regulă. Nu suntem sesizaţi oficial de nici o plângere împotriva lui. El nu e un criminal, ci mai degrabă o victimă a marelui crah bancar din America. David Pinsull este, fără îndoială, un mare geniu financiar şi un organizator de o incomparabilă energie. Gândiţi-vă numai că el a reuşit să adune capitaluri imense, redând circulaţiei sume mici răsleţite pe întregul continent american şi tezaurizate în safe-uri, în puşculiţe, în ciorapi, făcându-le utile progresului şi lucrărilor de interes general. Dacă n'ar fi intervenit crachul general la Bursa din New-York, Pinsull rămânea şi azi „regele industriei electrice din Statele-Unite".

Să nu dăm proporţii exagerate cazului Pinsull, ci, dimpotrivă, să reducem faptele la adevărata lor proporţie. Sosirea lui David Pinsull la Ada-Kaleh să o lăsăm pe seama comunităţii turceşti şi a prefectului judeţului Mehedinţi, de care depinde insula, iar ministerul va veghea ca prefectul să-şi facă datoria, aşa cum o va reclama desfăşurarea evenimentelor...

— „In consecinţă", — conchise primul ministru, trăgând concluzia acestor declaraţii — „ministerul de interne îşi asumă răspunderea debarcării lui David Pinsull la Ada-Kaleh. Cu aceasta, primul punct al ordinei de zi e epuizat, şi putem trece la rezolvarea chestiunilor curente".

Adam Savin se întrebă el însuşi, ce-l determinase la o asemenea atitudine primejdioasă, şi îşi reluă locul în fotoliu, covârşit de o dublă povară: a răspunderii pe care şi-o asumase inconştient şi a privirilor colegilor săi din jurul mesei verzi.

Pentru a evita aceste priviri, în care compătimirea se putea confunda cu admiraţia, Savin scoase cu un gest hotărît stiloul din buzunarul interior al hainei, şi după câteva clipe de gândire, scrise pe blocul care se afla în faţa lui, cu litere mărunte de ordin confidenţial: Plecat-am nouă din Vaslui, şi cu sergentul zece, şi nu era, zău, nimănui, în piept inima rece... Reciti apoi „documentul", îl împături cu îngrijire şi îl puse în portvizitul cu monogramă de aur.

Apoi se ridică grăbit, îşi salută cu un gest cordial colegii, şi se retrase cu paşi siguri din sala de consiliu, urmărit de privirile nedumerite ale întregului guvern.

Când ministrul de Interne Adam Savin coborî grăbit şi demn, treptele Preşedinţiei spre limuzina care îl aştepta sub presiune, ziariştii, nerăbdători să afle rezultatul importantei şedinţe a consiliului de miniştri, rămaseră atât de buimăciţi de ţinuta sa neobişnuit de gravă şi distantă, încât nu mai găsiră timpul necesar pentru a-l supune inevitabilului interogatoriu gazetăresc. Câţiva reporteri mai intreprizi săriră îndată într'un taximetru liber ce trecea pe Calea Victoriei, şi porniră în goană după maşina ministrului de Interne.

In drum spre minister, Adam Savin îşi aduse aminte că nu cetise încă gazetele de dimineaţă, şi nici nu luase cunoştinţă de rapoartele Siguranţei.

Scoase deci, la întâmplare, un ziar din teancul pe care îl găsi lângă el şi îl deschise la pagina ultimelor ştiri.

Un titlu peste patru coloane îi reţinu imediat atenţia.

„IACHTUL MILIONARULUI PINSULL SE APROPIE DE CONSTANŢA"

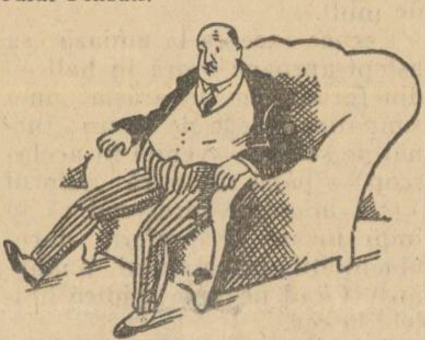
Constanţa, 12

„Iachtul „Dollar" cu care faimosul milionar american David Pinsull a reuşit să fugă din Albania, înainte de a fi extrădat poliţiei americane, se îndreaptă cu viteză maximă spre litoralul românesc. O radiotelegramă transmisă de pe bordul vasului anunţă căpitănia portului că Pinsull nu se va opri la Constanţa, şi îşi va continua călătoria pe Dunăre până la Ada-Kaleh".

Iar mai jos, Savin ceti:

Ada-Kaleh, 12

„Trimisul special al ziarului nostru, a sosit astănoapte la Ada-Kaleh, pentru a asista la sosirea milionarului Pinsull.

...se tolăni într'un fotoliu comod şi odihnitor

Ada-Kaleh se transformă văzând cu ochii. Localnicii turci poartă costume noui, aduse în grabă dela Constantinopol, iar orhestra musulmană repetă toată ziua un marş cu care va fi salutat preţiosul musafir.

Avocatul Stamoglu din Orşova, mandatarul lui Pinsull, supraveghează personal lucrările de amenajare a locuinţei destinate lui Pinsull. O armată întreagă de tâmplari, zugravi, instalatori şi tapiţeri aduşi din Bucureşti, lucrează zi şi noapte, sub conducerea a trei arhitecţi, la reconstituirea unui palat oriental în miniatură, prevăzut cu tot confortul modern.

Intr'o şedinţă a comunităţii din Aha-Kaleh, s'a hotărît astăseară acceptarea unui împrumut de 20 milioane lei, rambursabil în zece ani, fără dobândă, oferit de avocatul Stamoglu în numele lui David Pinsull, pentru construirea unei uzine electrice moderne şi a unui cazinou comunal".

Adam Savin mai ceti şi titlul ştirii următoare:

„POŞTA DIN ORŞOVA A PRIMIT PATRU SACI DE CORESPONDENŢĂ CU OFERTE DE SERVICII ŞI CERERI DE AJUTOARE, ADRESATE LUI DAVID PINSULL".

Maşina sosise la ministerul de Interne, şi Savin se grăbi să ajungă în cabinetul său, pentru a afla noutăţile ce îl aşteptau. Pe culoare, funcţionarii alergau dintr'un birou în altul, telefoanele zbârnâiau pretutindeni, anticamera era plină de directori ai diferitelor servicii, iar Puiu Marţian, şeful de cabinet, ţinea în mână două receptoare şi ţipa în amândouă deodată. Ministerul avea aspectul obişnuit numai în zilele de alegeri generale.

Ada Kaleh se transformă văzând cu ochii...

Ministrul nici nu luase încă loc în fotoliul său, când secretarul general al ministerului, Juliu Solca, emeritul jurist ardelean, îşi făcu apariţia în cabinet, fără să mai aştepte chemarea ministrului. Faţa palidă, ochii holbaţi sub ochelarii cu ramă de aur şi teancul de hârtii de sub braţul calmului ardelean, erau pentru Savin o indicaţie sigură că fapte grave s'au ivit la orizont.

— „Ei, ce e, dragă Solca?" — întrebă ministrul cu cel mai liniştit aer pe care-l putu improviza după surprizele şi emoţiile ce se succedau de 24 ore.

— Domnule Ministru, răspunse secretarul general cu vădită emoţie, se petrec lucruri mari şi pentru mine de neînţeles. De bună seamă, organele ministerului au înebunit, sau este o înţelegere generală să ni se joace o farsă.

— Cum asta?

— Să vedeţi, domnule Ministru. Azi dimineaţă, în timp ce vă aflaţi la consiliu, a telefonat prefectul de Mehedinţi, şi mi-a comunicat alarmat, că în întregul judeţ, şi în judeţele învecinate, s'a produs în cursul zilei de eri o mare mişcare în rândurile populaţiei. Mii de oameni au pornit şi pornesc la drum, în căruţe şi pe jos, spre Orşova, fiindcă au auzit că la Ada-Kaleh se vor face lucrări uriaşe şi va fi nevoe de multe braţe. Zvonul sosirii lui Pinsull s'a răspândit din om în om în întreaga regiune, luând formele cele mai fantastice. Prefectul nu mai ştie ce să facă pentru adăpostinea miilor de drumeţi, şi mai ales, pentru hrănirea lor. A cerut să-i trimitem îndată un transport de alimente de la cel mai apropiat depozit al ministerului de Domenii.

— Şi ce ai făcut? îl întrerupse îngrijorat ministrul.

— Staţi să vedeţi. A mai cerut insistent să-i trimitem jandarmi şi poliţişti pentru menţinerea ordinei pe malul Dunării, fiindcă toată lumea vrea să treacă la Ada-Kaleh, iar turcii se opun. De altă parte, direcţia căilor ferate ne-a comunicat acum o oră că din toată ţara pleacă spre Orşova mii de lucrători şomeri care speră să găsească de lucru la Ada-Kaleh. Ministerul de Finanţe este informat că două mari bănci din Bucureşti vor deschide mâne sucursale la Ada-Kaleh. Iar azi dimineaţă, a pornit din Bucureşti un tren întreg cu mărfuri expediate de câţiva negustori care deschid prăvălii pe insulă, în vederea sosirii americanului şi a suitei sale. Milioanele lui Pinsull au avut o repercusiune fantastică în întreaga ţară. Mai e şi un alt fapt, care le întrece pe toate în gravitate. Cetiţi, vă rog, această telegramă sosită acum un sfert de oră prin ministerul de Externe, şi vă veţi cruci.

Adam Savin, surprins de atâtea noutăţi, smulse din mâna secretarului general copia telegramei descifrate şi ceti rar şi cu glas tare:

Berna, 13 ora 10,05.

„Poliţia elveţiană înştiinţează în mod oficial legaţiunea că azi în zorii zilei a decolat de pe lacul Constance un hidroavion având ca pasageri pe un anume Singer şi secretara acestuia stop înainte de decolarea avionului poliţia a făcut cercetări discrete şi a aflat că aparatul a fost închiriat dela uzinele Junkers pentru suma de 50.000 franci elveţieni în scopul efectuării unei călătorii fără escală la Ada-Kaleh stop paşapoartele călătorilor fiind în regulă nu a existat nici un motiv pentru a se împiedica decolarea la ora 9,30 a sosit la Constance cu o motocicletă un individ anume Ruegli care s'a prezentat la poliţie şi a declarat că este logodnicul domnişoarei Durand fugită din Lucerna cu un anume Singer care nu este în realitate altcineva decât Ivar Kreuger stabilit de doi ani în Elveţia stop urmărindu-şi logodnica la Constance şi aflând de plecarea hidroavionului individul l-a denunţat din disperare pe Kreuger stop rog comunicaţi textul prezentei şi ministerului de de Interne".

(ss) *Vasilescu, însărcinat cu afaceri al României la Berna.*

Ministrul verifică sigiliul şi ştampila de pe copie, pentru a se convinge că nu e vorba de o farsă. Întreaga poveste părea cu totul neverosimilă.

— Vă îndoiţi de autenticitatea telegramei? Iată şi o altă telegramă de la Paris — interveni Juliu Solca, întinzând-o ministrului.

Cuprinsul ei era edificator.

Paris, 13 ora 10,30

„Ziarele apărute în ediţii speciale anunţă senzaţionala reapariţie a miliardarului suedez Ivar Kreuger considerat mort în urma pretinsei sale sinucideri la Paris. Primele cercetări făcute aci în urma ştirilor sosite din Constance arată că sinuciderea a fost o înscenare, adevăratul Kreuger fiind fugit cu două săptămâni înainte în Elveţia, sub numele fals Singer, şi având cu sine bijuterii în valoare de câteva zeci de milioane de franci. Informaţiile sosite din Berna agenţiei „Havas" arată că Kreuger s'a stabilit într'un sat din Elveţia, ducând o viaţă modestă de fermier, şi lucra, împreună cu o dactilografă anume Durand şi un tânăr economist elveţian Ruegli, la o vastă lucrare de refacere a economiei capitaliste. La aflarea ştirii plecării lui Pinsull spre Ada-Kaleh, Kreuger a hotărît să părăsească Elveţia împreună cu d-ra Durand, iar Ruegli care cunoştea adevărata identitate a lui Kreuger, l-a denunţat din gelozie. Amănunte urmează la ora 11".

(ss) *Teodor Andreescu,* ataşat de presă.

— Numai Tommy Duncan, mizerabilul american, a sculat până şi morţii din morminte cu telegramele lui, pentru a-i trimite pe capul meu în România! Asta e culmea! Să-i faceţi chiar azi formele de expulzare!" izbucni Adam Savin, congestionat de enervare, după lectura acestui document cu adevărat senzaţional. „Rămâne acum numai ca şi Stavisky să-şi anunţe sosirea la Ada-Kaleh, pentru a complecta brelanul de aşi!"

— Stavisky nu şi-a anunţat încă sosirea — îi răspunse Marţian, şeful de cabinet, care intrase şi el în birou. „Dar avem alte ştiri interesante. Siguranţa din Constanţa a interceptat un schimb de telegrame prin telegrafie fără fir, între iachtul „Dollar" şi hidroavionul lui Kreuger. După un salut foarte cordial, cei doi financiari au stabilit un acord preliminar de colaborare financiară pentru asanarea lumii capitaliste prin refacerea creditului şi crearea unei noui şi puternice instituţiuni bancare. Un mesaj adresat depe iachtul „Dollar" agenţiei „Reuter" la Londra, anunţă lumii întregi acest eveniment epocal".

In aşteptarea iluştrilor oaspeţi.

Apoi, pe un ton patetic, Marţian anunţă solemn: „Excelenţă, domnule Secretar General, am onoarea să vă comunic că în această clipă cea mai mare bancă din sud-estul Europei „Ada-Kaleh World Salvation Corporation" sau, pe româneşte „Societatea pentru Salvarea Lumii Ada-Kaleh" este virtualmente înfiinţată, având ca directori pe David Pinsull şi Ivar Kreuger".

— Nu cumva ai fost cooptat în consiliu de administraţie? îl întrebă Adam Savin, care încă nu putea lua în serios neverosimila înlănţuire a evenimentelor. Totuşi, îl întrebă pe Marţian: „Şi când sosesc cadavrele vii pe insula miliardarilor?"

— Excelenţă, după calculele Serviciului Maritim şi ale aviaţiei civile, mâne dimineaţă Ada-Kaleh va deveni domiciliul permanent al iluştrilor călători".

Telefonul întrerupse conversaţia.

— Allo, aci Adam Savin... Bună dimineaţa, domnule Prim-Ministru. Da, aţi cetit rapoartele sosite din străinătate ? Aţi aflat şi de noua bancă?... Sunteţi prea amabil... O hotărîre genială? Dar exageraţi, Domnule Preşedinte! Mi-am făcut numai datoria. ...Cum?... Austria şi Ungaria aderă la Mica Inţelegere economică? Admirabil... Se constată o înviorare a pieţii interne? Perfect!.... A, s'au ivit şi unele dificultăţi internaţionale?... Radu Atanasiu a fost la Dv.?... Da, rămân încă la minister... Il aştept aci... Vă salut... Vă rog, Domnule Preşedinte, sunt măgulit!

Adam Savin puse receptorul la loc. Era palid de emoţie. Primul-ministru îi anunţase vizita ministrului de externe. Ce complicaţii noui s'au putut ivi în ultimul moment, încât ministrul de externe s'a grăbit să-l vadă pe preşedintele consiliului, şi soseşte acum la ministerul de interne?

„Domnul ministru al afacerilor străine", anunţă Marţian, care se retrăsese împreună cu secretarul general în timpul conversaţiei telefonice cu preşedintele consiliului.

Adam Savin eşi în întâmpinarea colegului său dela externe.

— Ce s'a întâmplat, scumpe coleg?

— Dragă Adam, începu ministrul afacerilor străine, luând loc într'un fotoliu. Nu pot decât să te felicit pentru inspiraţia genială pe care ai avut-o în îndrumarea dată acestei delicate chestiuni. Evenimentele ţi-au dat dreptate şi satisfacţie. Fără să ne mişcăm, am realizat o conjunctură politică extraordinară şi neprevăzută. Ştii că opoziţia a renunţat la toate interpelările în chestia Pinsull.

S'au ivit însă şi unele greutăţi... destul de serioase. Jugoslavia revendică acum suveranitatea asupra insulei Ada-Kaleh, dând o nouă interpretare tratatelor, şi în cazul când nu-i dăm satisfacţie, ne ameninţă cu retragerea din Mica Inţelegere. Apoi, Turcia şi Grecia, în înţelegere cu Bulgaria, sunt gata să denunţe la rândul lor pactul balcanic, dacă Pinsull şi Kreuger se instalează la Ada-Kaleh şi întemeiază acolo banca proectată. Motivul? Ne acuză de tendinţe de hegemonie economico-financiară în sud-estul Europei. Anglia exploatează toate nemulţumirile şi susţine ideea transformării insulei în teritoriu internaţional, pus sub protecţia Ligii Naţiunilor şi sub administraţia comisiei internaţionale a Dunării. Altfel, Englezii ne ameninţă cu o plimbare a flotei dela Malta la Constanţa. Ministrul Angliei a şi făcut acum o oră un demers în acest sens la Palatul Sturza, iar eu, amintindu-mi de declaraţia ta din consiliul de azi dimineaţă, am crezut nimerit săl trimit şi la tine. Ţi-ai luat întreaga răspundere. Vreau să-ţi las şi întregul succes. Nu ceda însă nici un pas. Am încredere în talentul tău, şi sunt convins că vei şti să răspunzi cum se cuvine la presiunea pe care Anglia vrea să o exercite tocmai acum, când afacerea Pinsull s'a transformat într'un succes al guvernului. Gândeşte-te că pactul balcanic, Mica Inţelegere, securitatea şi demnitatea României sunt în mânile tale. La ora 12, ministrul Angliei va fi aci. Mai sunt câteva clipe. Ei, te las! Cu bine, şi... succes!

Savin simţea că se sufocă de mânie. Surpriza pe care i-o făcuse cu atâta şiretenie ministrul de externe era lovitura care mai lipsea pentru a-i răpi şi ultima energie, după această dimineaţă de emoţii gradate şi supărări supraomeneşti. Nu, asta nu mai putea accepta: să hotărască asupra soartei alianţelor ţării, şi să-l înfrunte pe ministrul Angliei, care vine să-i prezinte un ultimatum! Un război e gata să izbucnească din cauza acelei nenorocite propuneri din consiliul de miniştri de azi, iar el, Adam Savin, să-şi asume în faţa istoriei răspunderea acestui conflict? Nu, asta e prea mult! Dar el nici nu e vinovat. Ticălosul acela de Tommy Duncan a provocat toată catastrofa cu articolul din „Daily Mail". Tommy Duncan trebue pedepsit...

Cineva bătu în uşe. Bătea poate de mult, dar Savin nu auzise. Imobilizat de oboseală şi emoţie, Savin nici nu mai putea răspunde — nici nu *voia* să răspundă. Este desigur ministrul Angliei, care aduce ultimatum-ul. „Nu, nu îi voi răspunde", gândi Savin. Afară, bătăile se repetă tot mai puternic. „Ce scandal! Ministrul Angliei lăsat să bată la uşă!" Savin nu mai respiră. Işi simte capul complect paralizat şi este convins că nu mai poate vorbi.

Iar bătăile care se repetă din ce în ce mai puternic... Acum uşa se deschide, cu un zgomot infernal, şi...

. . . .

— Good morning, Sir!

Savin se frecă la ochi. Ce se întâmplase? Unde se afla? Dar nici nu e la minister. E la el acasă. Ceasornicul de pe birou bătea tocmai vesel de opt ori. Văzu dulapul cu liqueur-uri deschis, aşa cum îl lăsase aseară. Ce miros greu de ţigare plutea în odaie!

Il durcau toate oasele. Adormise îmbrăcat în fotoliu, doborât de oboseală, şi ameţit de nicotină şi alcool. Ce noapte infernală!

— Good morning, Sir, auzi din nou Savin o voce cunoscută. Era Tommy Duncan care deschisese uşa şi aştepta să fie poftit înăuntru.

— Cum ai ajuns d-ta aci? întrebă încruntat Savin.

— Foarte bine. Am sunat, şi valetul mi-a răspuns că dormiţi şi nu mă poate lăsa în casă. Deoarece sunt foarte grăbit, şi ţineam să vă văd înainte de plecare, am intrat pe uşa de serviciu, şi... iată-mă!

Apariţia ziaristului, autor al tuturor încurcăturilor, în realitate ca şi în visul fantastic din care se trezise, îl indispuse din nou pe ministru.

— Şi acum, ce doreşti dela mine în zorii zilei?

— Am venit să-mi iau rămas bun, şi să vă mulţumesc pentru ospitalitatea acordată.

— Şi ce anume te face să pleci, tocmai în ziua debarcării solemne a compatriotului d-tale David Pinsull la Ada-Kaleh?

— Cum asta? Nu aţi aflat ultima noutate? David Pinsull nu mai vine la Ada-Kaleh. Preşedintele Roosevelt a dat azi o amnistie generală, pentru a marca începutul erei noui în viaţa Statelor-Unite prin succesul revoluţiei sale economice. David Pinsull se înapoiază încă azi dimineaţă dela Sulina în largul mării şi porneşte cu yachtul „Dollar" spre America.

Faţa lui Adam Savin se însenina se treptat. In fine, o veste bună! Deschise larg ferestrele, pentru a respira aer proaspăt şi a se convinge că nu mai visa şi că noaptea de coşmar se sfârşise. Reveni apoi din nou la Tommy Duncan:

— Şi d-ta unde pleci?

— Directorii mei îmi cer să-l însoţesc pe David Pinsull în călătoria sa spre America, şi să-i scriu memoriile pentru „Rex Features Syndicate". Peste o jumătate de oră, plec cu avionul la Constanţa. De acolo pornesc cu o barcă motor în larg, iar la amiază mă îmbarc pe iachtul „Dollar" care mă aşteaptă. Incă odată, vă mulţumesc, domnule ministru. Good Bye!

Adam Savin era din nou omul calm, amabil şi mai ales ministrul de interne în marele cabinet al partidului radical-progresist.

Rămas singur după plecarea americanului, ministrul de interne nu-şi mai putu stăpâni un hohot de râs nervos care îl făcu pe valet să deschidă uşa pentru a vedea dacă stăpânul său e în toate minţile.

— Pregăteşte baia, îi strigă vesel ministrul, şi telefonează la Preşedinţie, să se contramandeze consiliul. Intr'o oră sosesc la primul-ministru. Iar diseară plecăm pentru două zile la Constanţa. Pentru odihnă... pentru odihnă!

S. ARTEMIE

In loc de interview cu Jules Romains

O sosire cam agitată

Mi-ar fi greu — cu atât mai mult că eu singur sunt încă nelămurit asupra lor — să precizez pricinile pentru care m'am trezit şi eu printre cei ce au eşit — la sosirea trenului care îl aducea dela Iaşi — întru întâmpinarea autorului *„Vieţii Unanime"*. In nici un caz, însă, faptul de a-l fi întâlnit cândva, în destul de dese rânduri, şi de a fi schimbat grăbite şi distrate strângeri de mâni cu prilejul a diferite reuniuni şi mese, mai mult sau mai puţin literare şi mondene. Cel mult nevoia pe care o simţim, de a face odihnitoare lucruri copilăreşti. Nevoe care m'a împins să cedez copilăroasei tentaţii de a trece ca pe sub un duş răcoritor (care, însă, pe urmă, te încălzeşte şi mai nemilos) prin atmosfera de plecări, de semnale luminoase şi sonore, de gară împânzită de dulcea otravă de fum de uriaşe locomotive gâfâitoare. Aceasta într'un moment în care aş fi dat atât să pot pleca, dar în care îmi era peste putinţă să părăsesc Bucureştiul. Am ajuns de vreme.

Pe promenada largă ce leagă capul peroanelor şi reaminteşte turburător acea Gare de l'Est pe care micii nevoiaşi care se întorc în fiecare seară în mica lor „banlieu", o consideră ca un prag miraculos al Orientului, d. Corneliu Moldovanu se plimbă îngândurat ascultând, fără să surâdă, ghiduşiile pe care fără îndoială i le strecoară d. de Hertz.

Etern veselul baron se opreşte din când în când semnalând câte un nou venit ce se alătură grupului din ce în ce mai important.

Apare, rând pe rând, figura de bébé roz şi delicat a d-lui Dupront, şeful Institutului Francez Universitar din România, trabucul *mèche-a*, ochelarii, costumul cenuşiu şi verva colorată ale d-lui Minulescu, silueta elegant romantică, privirea seducătoare şi surâsul puţin neliniştitor ale d-lui Ştefan Neniţescu, gesticulaţia explozivă a d-lui Sân Giorgiu şi gulerul tare şi privirea blajină a d-lui Emanoil Bucuţa.

Iată-l şi pe d. Eugen Filotti, ministru plenipotenţiar şi director al presei, pe d. Ion Pillat şi încă trei sau patru personagii pe a căror figură, mărturisesc umil, nu am putut pune un nume deşi totul făcea să se creadă că erau — cum se spune — *„legume"* de prim ordin. O tălăzuire mai vie, dealungul peronului respectiv, adună grupul răsleţit şi îl împinge în întâmpinarea locomotivei care înaintează catastrofală, crispantă şi delicios asurzitoare. Primele portiere se deschid producând aprige vârtejuri de pălării şi bluze albastre.

— Stai, frate, să nu-l pierdem — se aude vocea d-lui Minulescu, care apoi se linişteşte singur cu glas tare: — „Cu toate că e uşor de recunoscut: unul cu nas mare care nu seamănă de loc cu bazaconiile apărute în gazete". Luptând eroic cu fluxul contrariu al călătorilor, am ajuns cu toţii aproape de sfârşitul convoiului.

— Nu-i şi nu-i! se vaită baronul care începe să se distreze minunat.

— Hait! — exclamă cancanier şi fericit altcineva — l-am prins pe Clarnet *„en bonne fortune"*. Intr'adevăr, cel mai simpatic monoclu din presa bucureşteană, cară de zor, din pragul unui vagon, pe peron, vre-o trei sferturi de duzină de valize de dimensiuni serioase, care după toate aparenţele, nu pot constitui decât bagajul unei vedete în vilegiatură.

Vedeta însă era Jules Romains în persoană, pe care, în calitate de vechi parizian şi cetăţean al faimoasei „comune libere", d. Clarnet a ţinut să-l întâmpine pe drumurile Moldovei cât mai de vreme.

Se fac prezentările de rigoare. In urechea, repede aiurită a autorului „oamenilor de bună voinţă" — care îşi dă, sărmanul, efectiv toată buna voinţă pentru a le reţine — curge o ploaie de nume ce trebue să facă acelaş efect ca, în urechile noastre, pomelnicile făcute de speakeriţa dela Brno, Bratislava, Morawska Ostrava sau de la Kraku, Lwow, Lodz, etc.

Pornim spre eşire în pas de înmormântare sau de paradă oficială.

Degajat şi sprinten, Jules Romains înaintează cu paşi rari, cu mânile în buzunare, cu pardesiul strecurat sub un braţ, ale cărui poale mătură, cu o nobilă neglijenţă, peronul.

Căldură — tren bine ventilat — oboseală — loc bun — călătorie istovitoare — ba nu, foarte agreabilă — etc., etc. pe acelaş ton.

Hamalul aduce un taxi ce seamănă isbitor cu maşina d-rului Knook. Nu ştiu pentru ce, adulmecând o dramă în perspectivă, îi reţin culoarea, cafea cu lapte cu dungă albastră. Cele trei sferturi de duzină de valize sunt îngrămădite lângă şi peste şofeur. Prima maşină, după diverse orăcăituri de motor şi scrâşnete de angrenajii se urneşte sacadat. Intr'o a doua, pleacă în urmărire doi simpatici confraţi dela *Adevărul* şi *Dimineaţa* care pândeau momentul cel mai propice pentru a smulge un interview.

Doamne, dacă s'ar asigura şi subsemnatul de un aşa ceva?

Un alt taxi: Athénée Palace.

Dela Athenee Palace la Poliţie

Când am ajuns, drama, în sine, se consumase deja, fără însă ca cineva să fi prins de veste. Pe când vorbeam calm cu d. Dupront în hall, la chemarea iritată a unui telefon, tot personalul începe să se agite: dispăruse o valiză. Problema se punea simplu şi totuşi nu se putea rezolva. D. Clarnet coborîse, sub ochii proprietarului lor, un anumit număr de valize. Acelaş număr fusese îmbarcat în taxi de secretarul d-lui Dupront. Or, chasseur-ul dela intrare pretindea, urlând cât îl ţinea gura (şi îl ţinea înspăimântător de mult) că debarcase din automobil acelaş număr de colete. Totuşi, în camera distinsului oaspe, se afla una în minus.

La recepţie o domnişoară piţigăiată şi gesticuloasă care ştie franţuzeşte cât să orbeşti un şoarece, un portar care se spală superb pe mâni şi o serie de oameni de serviciu, jerpeliţi şi nespălaţi care, când ceva nu e în regulă, se iau la ceartă şi numai că nu se înjură de mamă.

Este uşor de închipuit capul bietului Jules Romains în această balkanikă hărmălaie. Văzând că d. Dupront încearcă zadarnic să se facă înţeles şi că proaspătul sosit pe meleagurile noastre, din roşu ce este devenise purpuriu la obraz şi privire, mă văd silit să intervin. Din primul moment am înţeles că valiza a rămas în maşina care trebuia regăsită imediat. Intru în cabina telefonică sub privirea sceptică şi exasperată a păgubaşului care aşteaptă primul rezultat. Cum era de aşteptat, nu răspunde nimeni, telefonista hotelului fiind de mult plecată. Două intervenţii civilizate pe lângă portar, ca să-mi dea legătura, rămân zadarnice. Trebue să ridic vocea şi să mă răstesc oriental pentru ca să se execute.

— Allo, comisariatul?

— Este! Da' acolo cine-i?

Reamintindu-mi că, întâmplător posed şi o calitate oficială care în împrejurarea de faţă putea impresiona, îmi declin unele titluri care fac mai atentă vocea dela celalt capăt al firului.

— Cine e mai mare acolo?

— Păi... don' comisar de „sârvici" s'trăiţi.

— Chiamă-l te rog la aparat.

— Nu pot s'trăiţi.

— De ce?

— Vez' că e'n oraş.

— Cine e mai mare în locul lui?

— Să trăiţi suntem mai mulţi mai mari.

— Şi toţi sunt în oraş?

— Ba's pe afară.

— Dar d-ta eşti mare?

— Sigur că sunt.

Din fericire în acest moment se reintoarce „de afară" agentul de serviciu căruia îi explic cât mai clar cum stă cazul.

— Ai înţeles?

— Da, adică nu prea.

Jules Romains deschide uşa cabinei.

— Qu'est-ce qu'il dit, qu'est-ce qu'ils raconte, mais qu'est-ce qu' ils f... là? Ah, quelle histoire! C'est idiot, idiot, absolument idiot! C'est toujours comme cela lorsqu'on ne fait pas attention soi-même et qu'il y à trop de monde à la gare. Non, mais quelle histoire alors!

Am închis telefonul, convins că singurul lucru de făcut e să merg direct la gară unde maşinile trebue să fie înscrise de agentul de circulaţie.

— Spuneţi-mi, vă rog, cum era valiza şi ce era în ea?

— O! nimic important: o pijama, câteva mărunte obiecte

JULES ROMAINS

de toaletă. Dar am nevoe de ele; unde să le găsesc aici şi pe urmă la ce să mai cumperi lucruri pe care le aveai deja!

— N'aveţi nici o grijă, veţi regăsi totul.

— Ah, là, là! On trouvera un parapluie.

Nu ştiu pentru ce, dar simt subit o neaşteptată greutate de a mă împiedeca să gândesc cu glas tare că, în definitiv, şi o umbrelă serveşte la ceva şi nu în mod necesar numai unui Clement Vautel.

Aflând că mă duc la comisariatul gării cu d. Dupront, care e mai dezolat decât noi toţi şi nu ştie cum să se scuze, Jules Romains ţine neapărat să vie cu noi. Incerc zadarnic să-l conving că e mai firesc să aştepte calm şi acasă rezultatul. Ne îmbarcăm cu toţii într'un taxi şi o pornim. Până la gară, povestea se reia d'acapo: ah, comme c'est idiot, ah, quelle sale histoire, le même coup m'est arrivé a Oslo, il ne faut pas croire pourtant que je suis un homme trop méticuleux, mais vous voyez etc., etc.

Socotind că, mai ales în dispoziţia aceasta de spirit, nu e de loc necesar ca Jean Musse să intre şi într'un comisariat în care desigur nu şi-ar mai reaminti de clasicele scene reconstituite de Courteline, mă dau jos la intrarea din Calea Griviţei şi îi trimet cu maşina să facă ocolul gării şi să coboare în B-dul Dinicu Golescu. Intre timp, alerg la comisariat unde deschizând uşa, fără nici un fel de altă ceremonie, găsesc doi sergenţi ocupaţi să cerceteze eventualele diformităţi din naştere ale maxilarelor unui derbedeu oarecare.

— S'a găsit automobilul?

— Nu s'a găsit automobilul dar, să trăiţi, s'a găsit don' comisar.

— Unde e?

— Păi... pe-afară.

— Iar pe afară? Dumnezeule, dar toată poliţia gării a luat astăzi unt de reţină?

Pe peron regăsesc pe d. Dupront alergând de colo până colo după Jules Romains care clenţănea pe la toate uşile.

Iată în sfârşit şi pe don' comisar — cel puţin cred că el era — cu şofeurul în chestie şi cu valiza. Valiza era un mic săculeţ de călătorie, atât de minuscul încât firesc se pierduse în întunericul din maşină.

— Sigur că e gol.

— Scumpe maestre, nu suntem totuşi în Afganistan.

— Dar aşa ceva se întâmplă şi la Paris.

Sacul e verificat cu deamănuntul. Nu lipseşte absolut nimic.

— Vedeţi, noi suntem mai modeşti, la noi nu se întâmplă ceeace se poate întâmpla la Paris.

Ne urcăm în alt automobil.

— Dar dece — isbucneşte iarăş Jules Romains — dece, dacă era cinstit, nu a adus valiza la hotel şi s'a întors cu ea la gară?

D. Dupront explică logic pentru ce.

— Ah, quelle histoire, comme c'est idiot, perdre une heure pour un petit sac, comme c'est ridicule.

— Oui, en effet.

Până la hotel totul s'a calmat şi Jules Romains pare că a uitat. Dar când d. Dupront îi arată frumos caligrafiat programul detaliat al celor trei zile pe care are să le petreacă în Capitală, îl cuprinde o adevărată desnădejde.

Şi după matură chibzuire şi repetate scuze îmi dă rendez-vous peste două zile cu condiţia să mai telefonez odată dimineaţa.

Intre o pereche de mănuşi şi un banchet

Domnişoara telefonistă de la hotel, obicinuită cu practicile d-lor parlamentari care principial nu sunt niciodată acasă, îmi spune că d. Romains a eşit de mult.

Ceeace face ca la amiază să aştept aproape o oră în hall — din fericire în tovărăşia unei simpatice colege de la un jurnal de seară, — venită în acelaş scop — până să apară autorul *Vieţii unanime* care cred că în împrejurare ar prefera darul ubicuităţii principiului unanimist. Când ne vede ridică braţele la cer.

Gestul acesta, aducându-i mânile în faţa ochilor îi aminteşte brusc că trebue să-şi cumpere neapărat o pereche de mănuşi înaintea banchetului de unde deja a întârziat.

— Este undeva un magazin gen Galleries Laffayette.

— Sunt chiar galeriile înseşi. Dar cam departe. Să luăm un taxi.

Am ghicit gândul tovarăşei: în taxi se poate smulge interview-ul.

Jules Romains surâde:

— Lasă că aranjăm chestia în maşină, până la banchet.

Il ducem până la Novak unde mănuşile sunt luate în pripă şi — fapt meritoriu — fără nici o tocmeală. Traversăm grădina de la Cina şi pe aceea a Ateneului.

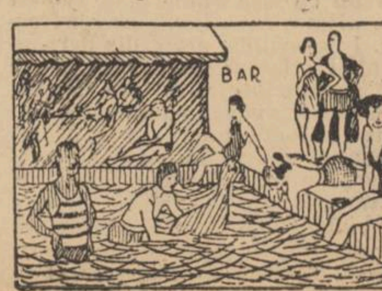
— Vai, nu călătoriţi niciodată în astfel de condiţiuni. Este teribil. E o ingratitudine să te plângi, căci lumea te primeşte cu toată dragostea. Dar nu mai îţi aparţii. Personal nu poţi vedea nimic. Şi asta cu cât ţi se arată mai multe. Totul devine un fel de zăpăceală în care nu mai aspiri decât la puţină odihnă. Şi mai întotdeauna ţi se arată tot ce te interesează personal mai puţin, iar lucrurile adevărat interesante nu-ţi este îngăduit să le vezi că nu ai timp. Totuşi impresiile mele sunt excelente şi...

Am ajuns la hotel. Când să se urce în ascensor, ascensorul e ocupat. Celalt nu funcţionează.

— Asta e perversitate. Să pui un ascensor inutil şi imobil sub nasul unui om grăbit.

Când se reintoarce, Jules Romains comandă un taxi şi se pregăteşte să răspundă amplu întrebărilor noastre. Dar când dă adresa şi noi şi şofeurul pufnirăm de râs: banchetul avea loc peste drum, la Cina.

I. IGIROŞIANU

Arta proletară

Problema artei proletare a prilejuit în ultimii 10-15 ani zeci de mii de articole explicative, dar nu a izbutit să-şi capete o soluţie definitivă. Ce este, la urma urmei, arta proletară? Care îi poate fi exemplificarea plastică şi analizarea teoretică pentru ca să fie înlăturată confuzia generală a noţiunilor de până acum?

Evident, cuprinsul ei trebue să fie viaţa masselor şi nu a indivizilor, lupta de clase şi nu traiul mahalagiilor, oricât ar fi de „culţi". Dar despre viaţa masselor au scris şi bătrânii poporanişti, a scris şi Lev Tolstoi, scriu astăzi şi scritorii alăturaţi ideologiei sovietice.

„Conarmia" („Armata Călăreaţă") a lui Babel are de subiect mişcarea revoluţionară a massei muncitoare, îmbrăcată în uniforma militară. Oare aceasta carte nu este un model de artă proletară? — Un timp, a fost socotită ca atare; astăzi însă nu numai că e negată, dar e şi respinsă cu dispreţ de către toţi criticii marxişti ortodoxi ruşi.

Un pictor sovietic şi-a expus un tablou sub titlul „Lupta de clasă" — în care se dă o luptă feroce între doi sălbateci goriloizi, şi care a provocat cea mai categorică condamnare din partea criticilor de artă ai Rusiei. Atunci, miezul lucrului nu-l constituie subiectul însuşi, ci tocmai maniera, alura ideologică. Să fie luptă, bătaie în toată regula, dar unul din luptători trebue să fie o gorilă, iar celălalt — un erou nobil, ceva în genul lui Hercule, care ucide Hidra.

Dacă vom lua o temă clasică similară, intitulând-o: „Trăiască revoluţia", va deveni prin asta — arta proletară? Părerile în această direcţie sunt departe de a forma o unanimitate.

Artistul trebue să fie „fiu de muncitor sau de ţăran sărac", — altfel nu-i sunt accesibile dispoziţiile şi retrăirile sufleteşti ale clasei proletare. Atunci, pentru fixarea domeniului specific al artei proletare, e nevoe de un proletar talentat, care să zugrăvească scene de luptă proletară, şi să realizeze atât tipuri pozitive, cât şi tipuri negative.

Dar astfel de modele s'au mai creat nenumărate, şi multe talente originale s'au irosit lucrând la ceiace până şi cei mai fanatici critici marxişti numesc „Natura anti-artistică", recunoscând că „tendinţa ideologică este prea puţin; se mai cere şi adevăr artistic"...

Ca rezultat, în U.R.S.S. s'a declarat o extraordinară înflorire a artei proletare, simultan cu lipsa complectă a modelelor demne de recunoaştere generală. „Cimentul" lui Gladcov? Dar şi celebrul, proslăvitul roman „Ciment" este astăzi considerat ca făcând parte din seria de „tendinţe mărunt-burgheze".

Situaţia devine disperantă, pentru definiţia exactă a artei proletare şi, deci, pentru primatul acestei arte.

In ultimul timp, critica marxistă a fost silită a recunoaşte că „arta de massă" e sistematic substituită de către „artă de cameră": se zugrăvesc aproape exclusiv, în toate culorile, genul idilic, comfortul, samovarul, trecutul, exotica, etc....

Atât literatura cât şi pictura caută să dea ceva apoltic; şi în loc să reflecte constructivismul social, zugrăvesc viaţa individuală. Dar tocmai apoliticul e ceva extrem de periculos! El marchează o deviare mărunt-burgheză, suprimarea aspectelor luptei de clasă, uitarea şi discreditarea problemelor, care fuseseră decretate înainte drept scop măreţ.

Artistul sovietic talentat părăseşte câmpul luptei obşteşti, cedând locul zugravului de firme şi placate sovietice.

Artistul nu poate fi oprit de a crea; evident. Dar în creaţiunile lui nu mai există nimic care ar putea purta pecetea „artei ideologice proletare", firească într'un stat proletar.

Artistul acesta nu mai urmăreşte recunoaşterea oficială. El se mulţumeşte cu atenţiunea pe care i-o arată cititorul care îi plăteşte mai bine producţia, decât o face statul istovit, sau mai bine zis — buzunarul epuizat al secţiei de artă etatistă.

Propovăduitorii artei proletare elaborează sancţiuni împotriva „devierilor criminale". Simultan, se tot mai proclamă: când „Unirea în faţa grupurilor adversare de clasă ale proletariatului, care îşi fortifică poziţiile", când „Ofensiva contra artei mărunt-burgheze", când crearea „unei arte veritabil-proletare, tenace prin conştienţa de clasă şi derivând din massa reală", etc., etc., — lozince frumoase care... rămân lozince.

Se poate înfrunta adversarii prin forţă; dar, în domeniul artelor proletare, caşi înainte, nu li se opune nimic, în afară de cuvinte frumoase şi de doleanţe înflăcărate.

Arta proletară în Rusia sovietică trece printr'o criză, despre care se vorbeşte uimitor de mult. Numai despre o singură chestiune nu se poate discuta: despre existenţa reală a „artei proletare". Dar nu cumva această artă e numai de ordin teoretic?!

Arta a început pe vremea când omenirea nu era împărţită în clase şi nici nu se prezenta ca o massă de proletari. Marx însuşi făcea constatarea că a fost un timp când nu existau clase şi va veni încă timpul când clasele vor fi desfiinţate.

Dar cum şi înaintea claselor viaţa artistică şi istorică a existat, tot astfel şi după ce clasele vor dispărea (presupunem), — arta îşi va continua existenţa.

Deci, arta ca apanaj al omului nu suferă divizări şi specificări, care să înceapă, de pildă, cu „arta proletară". Tendinţa, oricât de logică şi dezirabilă în acest moment, duce o mişcare de artă la un complect fiasco.

ALEXIS NOUR

Din carnetul unui muncitor

Te-ai oprit din drum

Te-ai oprit din drum alături de Isus.
Vezi inima mea! — toate câte-au fost aici s'au dus
Dincolo de hotarele luminii;
Gardul l-au ars vecinii.
Din casă n'a mai rămas decât un perete.
In bătătură a răsărit un muşuroi de orbete
Aici rumega o pereche de boi.
Tata a făcut gloria generalilor în război
Şi şi-a pus oasele la putrezit
Lângă liniştea unui schit.
Mama a plecat c'un buchet de crăiţe în mână
Petrecută de popă, de muşte şi de-o bătrână...
Acestea toate tu le-ai ghicit jucându-te 'n ţărână
Fiindcă erai inimă de copil mic.
Altceva nu se ştie nimic.
Doar pe peretele nedărâmat
Cineva a scris cu un creion:
Aici a locuit Maria şi Ion.

CRISTIAN SARBU

STADIONUL O. N. E. F.
Sâmbătă 23 Iunie
Cel mai mare concert simfonic
700 EXECUTANŢI
Selecţionaţi din muzicile militare
Dirijor: Lt. Col. EGIZIO MASSINI

Mărunte

Editura „Cugetarea" deschide un nou concurs de premii în valoare de 60.000 lei şi anume: pr. I, 30.000 lei; pr. II, 20.000 lei şi pr. III, 10.000 lei.

Lucrările, lipsite de aluziuni indecente, trebue să cuprindă fapte importante din viaţă, să fie scrise viol şi atrăgător, să inspire cititorilor sentimente nobile şi să ajute în deosebi la formarea de caractere sănătoase.

Manuscrisele trebue să fie scrise citeţ, pe o singură faţă, dacă se poate bătute la maşină. Sunt primite la sediul editurii „Cugetarea", Bucureşti, str. Mătăsari 23, până cel mai târziu la 31 Octombrie 1934.

— A apărut în editura „Cugetarea" marea operă literară a lui Iacob Wassermann: „Etzel Andergast".

„Etzel Andergast" e romanul părinţilor care îşi privesc îngroziţi copiii pe care nu-i înţeleg.

Totodată „Etzel Andergast" e o caldă pledoarie în favoarea tineretului actual, în a cărui structură psihică autorul întrevede posibilitatea unui viitor — poate îndepărtat — dar îmbibat de un larg suflu de umanitate.

— D. D. I. Suchianu publică o schiţă intitulată „Câteva ore la Lido" în numărul de Iunie al revistei „Magazinul". Câteva aspecte fizice şi morale ale Bucureştilor de vară.

— Azi şi în fiecare seară teatrul de vară Marconi din Calea Griviţei 94, prezintă comedia „VALSUL DIMINEŢEI", trei acte de Tudor Muşatescu şi Sică Alexandrescu după Grenet Dancourt.

Cele mai populare preţuri de spectacol din Capitală.

D. H. Lawrence în Noul-Mexic

In viața și opera lui D. H. Lawrence, soția sa, Frieda, a jucat un rol important, rol despre care d-na Mabel Dodge Luhan și-a dat seama numaidecât la venirea celor doi soți în vila ei din Taos, așa cum rezultă din pasagiul pe care îl extragem mai jos din acelaș interesant volum din care am dat extrase în precedentele numere:

„In ziua aceea am avut cu ea o convorbire mai lungă. Conversația cu ea era foarte agreabilă, atunci când Lawrence nu se afla de față (ceeace e cazul aproape al tuturor femeilor măritate). Conversația ei avea ceva extrem de cordial, era plină de vigoare, și de căldură reală, profundă și umană, cu toate că adeseori se arăta neînțelegătoare, față de o serie întreagă de realități. Atâta timp cât se vorbea de aspectele sexuale ale vieții se dovedea remarcabilă și cu o adâncă și largă înțelegere a acestor lucruri. Dar trebuia să fii cu deosebită grije să nu ridici prea sus nivelul discuției și să-ți ascunzi cunoștințele. Orice aluzie la spirit sau chiar numai la conștiență, o iritau. Creatura aceasta strălucitoare de sănătate considera sufletul dibuitor, bolnăvicios și tragic al omului, ca pe ceva nehigienic, și scandalos. Personal, m'am obișnuit repede să nu-i vorbesc despre nici un motiv de nefericire ce nu ar fi avut de origine patul, căci într'adevăr, ea nu admitea altul.

Carnea ei fericită o ținea prizonieră ca într'o temniță — pentrucă, atunci când am cunoscut-o, sufletul ei nu-și sfărâmase încă găoacea. Și cu toate acestea, Frieda era foarte sensibila în fața frumuseții și a melodiilor universului: în fața florilor, a pasărilor și a animalelor. Reacționa violent în fața lucrurilor, cu o sgomotoasă forță explozivă și prin exclamații pasionate.

Prima oară când i-am dus cu automobilul la „pueblo" și când au văzut satul așezat la poalele munților, solid, nemuritor, cași cum și-ar fi împlântat adânc rădăcinile în pământul unde a fost construit, Lawrence a rămas tăcut și distrat; Frieda însă nu și-a menajat expresia entuziasmului:

— „Prodigios! vai ce antic! ce perfect! O! când te gândești că foarte probabil totul va fi stricat, deformat! Mabel, ar trebui să cumperi satul ca să rămâe întotdeauna în starea asta.

— O! Frieda! Ce vulgar! îi tăie vorba Lawrence. Iți închipui cred că Mabel nu poate să-l *cumpere*. Și apoi dacă soarta lui e să dispară, o să dispară. Am simțit totuși, că era pe cale de a vedea satul, de a deveni conștient de frumusețea lui, prin ea și că, era cașicum ea i-l dădea.

Scurt timp după aceea ne-am reîntors în sat, singure, Frieda și cu mine. Lawrence se dusese la sărbătoarea „apașilor". De câte ori îmi reamintesc conversația noastră, din ziua aceea parcă văd încă deasupra capetelor noastre frunzișurile plopilor. I-am spus Friedei.

— Mi se pare, Frieda, că Lawrence trăește prin d-ta și că d-ta simți înaintea lui toate lucrurile. Cred că ești, oarecum, sursa senzațiilor lui.

— Nici nu-ți poți închipui cât de exact este ceeace spui!, răspunse ea. Lui îi parvine totul prin mine. Atât timp cât nu sunt lângă el, nu simte nimic. Nimic! Și tot prin mine își scrie și cărțile, — continuă ea cu mândrie. Nimeni nu știe asta. Am realizat pagini întregi din cărțile lui, pentru el. In „Fii și amanți" sunt pagini întregi pe care le-am scris pozitiv eu însumi. O! a fost teribil până a scris cartea asta. Credeam că va muri. Mama aceea...

Dintr'odată isbucni într'o serie de reproșuri:

— Toată lumea crede că Lawrence este o ființă prodigioasă. E just, dar am și eu ceva în mine. Kot spune că eu nu merit să fiu soția lui.

— Cine? o întrerup eu.

— Koteliansky. Dușmanul meu. El spune că eu n'ar trebui să am altă ambiție decât aceea de a lustrui podelele pentru Lorenzo. Și tot el vrea să ne despartă. Ei bine, aș vrea să-l văd pe el, să trăiască cu Lawrence, numai o lună, o săptămână! Ar avea surprize.

Numai în timpul acelor câteva zile dela început când furăm mereu împreună mi-a povestit Frieda cele mai multe lucruri despre ea. Mai târziu, nu am mai avut aproape nici o legătură, ceeace a trebuit desigur să mărească vechea ei durere de a nu fi apreciată tot atât cât Lawrence. In primele zile deci începuserăm să ne împrietenim. Cum spuneam mai sus, Frieda era foarte agreabilă. Avea întocmai ca și mine darul de a crea o intimitate imediată. Un curent viu spontan s'a stabilit între noi. Dar cum a reapărut Lawrence, curentul acesta a dispărut. Lawrence era de o gelozie extraordinară, tot așa ca și Frieda de altfel. Ii displăcea că deveniserăm prietene și nu numai că era gelos pe mine, dar era și gelos pe Frieda. Această prietenie dintre noi două încetă imediat și se stabili între Lawrence și mine. El a fost întrucâtva uzurpatorul acestei prietenii.

Mi-e extrem de greu să explic aceste lucruri, aceste fluxuri și refluxuri, care sunt relațiile umane, acest fluid care vine și pleacă și care constitue o realitate așa de departe de aparența fixă și solidă a fizionomiilor.

Câteodată, îmi reprezint creaturile umane ca tot atâtea emanații, stimulente, binefăcătoare sau otrăvitoare care pot la ocazie, să explodeze și să ardă sau să fie modificate în contact cu alte elemente. Oricum ar fi, carnea noastră arată tot ce e mai puțin real în noi, și adevărul fiecăruia trebue căutat dincolo de schelet și mușchi.

Mi-am dat seama că Lawrence și Frieda se străduiau să păstreze relațiilor lor un caracter de o combinație chimică — dacă se poate spune astfel — invariabilă, inalterabilă. Fiecare dintre ei oprea imediat orice reacție pe care instinctul nedomesticit și vagabond al celuilalt căuta să-o ademenească. Orice abatere a curentului ce circula între ei deposeda pe unul sau pe celalt de o pradă ce-i revenea, de drept. Pradă legală, oh! atât de legală! cu toate că nici unul nici celalt nu era satisfăcut de ceeace avea.

Frieda mi-a vorbit de cele două dăți când Lawrence a înșelat-o. Odată s'a întâmplat cu o tânără fată americană care a venit să-i viziteze în Cornouailles. Frieda lipsise de acasă. Se dusese, cred, să vadă pe mama ei. Intorcându-se, a simțit, în atmosfera casei, ceva ce nu era când plecase. Ea a forțat pe Lawrence să-i mărturisească tot și arătase ușa tinerei fete. Aventura, cel puțin așa pretinde Lawrence se terminase printr'un lamentabil fiasco. A mai înșelat-o odată pe Frieda tot în Cornouailles, de astă dată însă cu o tânără fermieră.

— S'a petrecut într'adevăr ceva între ei? întrebai eu.

— Da! Cred! Am fost foarte nenorocită.

„Femeii îi revine rolul de a fixa pe bărbat", i-a spus Lawrence, într'o zi Friedei, când erau din întâmplare în termeni buni. Și a mai adăugat: „Și bărbatului îi revine rolul de a fixa femeia".

Când peste câteva zile Lawrence s'a întors cu Tony și cu Bessie Wilkinson, și când observă legătura de prietenie dintre Frieda și mine, fu furios. Și totul s'a terminat. Dar trebuie recunoscut odată pentru totdeauna că noi am fost prietene acele câteva zile și că am fi putut rămâne în aceeași termeni buni, dacă nu s'ar fi înapoiat Lawrence.

In aceeași seară m'a întrebat dacă nu vreau să-l ajut să scrie o carte. Intenționa să scrie un roman american în care să încerce a reda sufletul Americei. Vroia să se inspire dela mine, din viața mea de când am părăsit New-Yorkul pentru Noul-Mexic, de când am părăsit, „civilizația" pentru pământul straniu și minunat al Taosului și de când am abandonat mediul putred al artiștilor, pentru această radioasă vale tot atât de proaspătă ca în prima zi a creației universului și pentru țara indiană cu minunate lacuri în înaltul munților. Proectul acesta m'a entuziasmat. Să lucrez cu Lawrence! Să mă dau lui. Să-i dau pe Tony, și întreg Taos-ul. Să-i pot comunica toată această experiență secretă și nedeslușită care era în mine ca o piatră prețioasă pe care nu parveneam nici s'o digerez, nici s'o dau afară! Era atât de mult de când așteptam aci, singură și conștientă, dar și iremediabil de neputincioasă de a mă exprima.

Bine înțeles, că acceptam! Doar acesta a fost chiar motivul pentru care l-am făcut să vie dela celalt capăt al lumii: ca să-i spun adevărul despre America și că alături de America nouă, superficială și falsă din răsărit este și o Americă autentică, originală și necunoscută, care s'a păstrat vie în sângele Indienilor. Am acceptat, ca de obiceiu cu o aparentă indiferență, dar cu un elan pasionat în adâncul sufletului meu. Am văzut că Lawrence ghicise bucuria mea pentrucă-mi făcu un semn prietenesc și mulțumit".

MIMI GOLDENBERG

ANCHETELE NOASTRE

Printre studenți și studente

1. Ce citiți afară de cursuri?

2. Ce poet român preferați?

3. Ce poezie știți pe de rost?

4. Ce roman v'a plăcut mai mult?

GRIGOROVICI E., *student în Drept și Filozofie.*

1) In afară de cursuri, referindu-mă la întregul an, citesc, întâiu literatură română, puțină literatură străină (numai operele celebre traduse) reviste literare („Adevĕrul literar și artistic") și ziare zilnice („Curentul", „Adevĕrul").

In ultimul timp am citit următoarele opere: O Iubești, Floarea neagră, Europolis (o carte care mi-a plăcut la extrem), Hotarul (din ciclul In preajma revoluției), Țărani și târgoveți, Oraș patriarhal.

2) Aici trebuie să fac deosebirea între poeții clasici și cei moderni.

a) Clasici: Eminescu, Coșbuc, Vlahuță.

b) Moderni: Demostene Botez, Gh. Topîrceanu.

Am denumit cinci poeți, care îmi plac numai prin unele poezii ale lor; însă, dintre aceștia prefer pe neîntrecutul și neuitatul Eminescu.

3) Nu cunosc aproape nici o poezie întreagă pederost. Cunosc în schimb o mulțime de fragmente din poeziile ce mi-au plăcut. Așa de exemplu:

...Toate-s vechi și nouă-s toate...
Și nu-e blândă ca o poveste
Amorul meu cel dureros...
Trec anii, trec zilele'n goană
Și'n zbor rândunele trec
Rămâi sănătoasă, cucoană,
Că-mi iau geamantanul și plec.
. . . . *etc.*

4. Mi-au plăcut foarte multe romane, mai ales cele apărute în ultimul timp. Vă dau câteva, în ordine cronologică:

Ion, Intunecare, Baltagul, Europolis, Diplomatul, Tăbăcarul și Actrița.

Dece n'ați întrebat și de chestiunea dramatică? Avem doar atâtea piese bune (Scrisoarea pierdută, Patima Roșie, Titanic Vals etc.).

ANGHEL CONSTANTINESCU, *student la Chimia Industrială.*

1. In afară de cursurile mele care îmi răpesc cea mai mare parte din timp, cetesc minimum câte-o oră pe zi, pentru a-mi complecta cunoștințele, câte ceva din operele marilor fizicieni și chimiști cum ar fi bunăoară: „L'Evolution neorganique" de Normann Lochyer sau „L'Atome" de Jean Perin.

Mai cetesc ziarele cotidiene, precum și reviste ca „Vremea", „Cuvântul Liber" și „Adevĕrul Literar" unde publică un prieten bun al meu, poet teleormănean.

2. Această întrebare îmi dă de gândit. Un om de știință nici odată nu va arunca o carte ori cât de slabă ar fi. Oricine are după gustul lui simpatie către un anumit scriitor, pe care îl apreciază.

Căci să știți, că cetitorul poate distruge sau salva un scriitor și tot el poate să-l înțeleagă mai mult decât cel mai desăvârșit critic.

Eu cel puțin, din câți am cetit, n'am putut să rămân legat sufletește decât de Eminescu ca poet clasic, și apoi de Tudor Arghezi și de Topîrceanu dintre actuali.

3. Cu toate că sunt cam lipsit de memorie, și nu mi-a plăcut niciodată să învăț pe derost poezii, totuși am reținut câteva din timpul când eram elev. Ex. *Lacul, Venera și Madonă* de M. Eminescu, *Nunta Zamfirii* de G. Coșbuc și câteva strofe din volumul *„Flori de mucigai"* al d-lui T. Arghezi, numai prin faptul că aceasta utilizează cuvinte românești banale, însă foarte original exprimate...

4. Am cetit multe romane în liceu, și cetesc și acum. Din literatura noastră romanele care mi-au plăcut au fost: *Ion* și *Pădurea spânzuraților* ale adevăratului romancier Liviu Rebreanu. Apoi, din cele mai autentice, *Velerim și Veler Doamne* de Victor Ion Popa și *Viermii Pământului* de C. Ardeleanu.

Ion însă, după mine și după felul cum a pătruns în sufletul meu, va privi multă vreme crunt ca și autorul, peste toate romanele ce vor cădea în dispgrația publicului cetitor. Aceasta este părerea mea.

ENACHE C. PARASCU-PARASCOPOL, *student la drept.*

1. Imi permit să pun astfel întrebarea: Mai îmi vine să cetesc cursurile universitare? Nu încerc să mă explic. Colegii mei cunosc realitatea și scontez într'un sentiment aproape unanim. Cursurile universitare, în special cele dela drept sunt un monument de stil și documentație științifică.

Și atunci — refugiul.

Unde? In cărțile de specialitate franceză și în literatura indigenă și streină.

2. Mi-e foarte greu să precizez, mai ales că nu am nici veleități de critic. Deaceea disting dintre clasici, și cel mai preferat, pe *Mihail Eminescu*, iar dintre moderniști pe *Ion Minulescu*. Imi place la Ion Minulescu seninătatea versului, varietatea și belșugul limbajului precum și nostalgia romantică..

3. N'am supus până astăzi unui examen de verificare posibilitățile de reținerea versurilor, ale memoriei mele. Pot mărturisi însă că majoritatea poeziilor din volumele *„Romanțe pentru mai târziu"* și *„de vorbă cu mine însumi"* le știu pe de rost.

4. Ca să mărturisesc sincer mi-a plăcut romanul *„Pentru un petec de negreață"* al lui *N. D. Cocea.* E un condei de maestru ajutat de o ironie cursivă, care ne dă cea mai reală frescă a societății noastre actuale, o galerie autentică a politicianilor noștri demagogi, veninoși, exploatatori ai indulgenții și răbdării publice.

Alt roman, *„Aventurile din Str. Grădinilor"* al d-lui *M. Sevastos* — prin felul cum caracterizează anumite persoane, care trăesc actualmente și s'au perindat pe sub ochii autorului. Ne-ar trebui însă un roman în care să se oglindească toată destrăbălarea care inundă străzile, tot cocotismul acesta imberb și insuportabil. Acela va fi romanul adevărat în secolul XX.

TUDOR MITRICĂ-MANDRA, *student la Drept.*

1. Ar trebui să mă întrebați dacă am cetit cursurile, sau dacă am de gând să le cetesc vreodată. Desigur, numai așa fugitiv în preajma examenelor cetesc și asta mai mult ca o obligație către cei de acasă, care m'au trimis la școala de *„avucat"*.

Fac *„Sociologie cu Regele Dromichet"*, pregătindu-mă ca și *„feciorul Abeles"* pentru venirea *„României moderne"*.

Reviste: *Vremea, Viața Românească, Cuvântul Liber* cu marxiștii Kautchyeni, *Societatea de mâine, Șantier, Azi etc...*

Și ca să termin, vă spun că cetesc ca să mă informez, căci noi *capetele de sută* atât putem face. Ne mulțumim să asimilăm ce spun alții!...

2. Imi place să cânt *„la proră"* ca *„un matelot"* și să-mi cred:

Sufletul meu, nufăr pe ape,
Gândul meu — val potolit...

...să înghit de vreo cinci ori „Plumb" și să cetesc până voi obosi pe „maestrul" *Arghezi* și pe *Demostene Botez.*

Mi-a plăcut odinioară să *„mă afund ca într'o mare de visări dulci și senine"*, să mă îndrăgostesc ca *„la 1400"*, *însă „Pe aceeași ulicioară"* unde *„De pe deal răsare luna"*.

Câteodată și-acum, îmi place să rătăcesc pe *„cărări ce duc la moară"*, și să joc la horă cu *„Zamfira"*, strigând *„Noi vrem pământ"* și... *Pace*, și murind cu *„Fulger"*.

Cred că am fost înțeles.

3. Vreți să vi le spun pe toate? Imi este imposibil, pentru că știu foarte multe... Poezia mi-a plăcut și uneori îmi pare rău că nu sunt poet...

Spun numai atât:

Mâine,
El
Cu glas de vifor și de oțel
Va porunci, stăpâne:
Puștilor, ciocanelor, plugurilor,
sapelor,
Satului și orașului,
Uscatului și apelor.
Azi n'are pat, n'are pâine.
Dar mâine,
Va stăpâni pământul, cerul,
Rodnic ca natura, atletic, de oțel...
El...
Minerul...

(A. COTRUȘ, Minerul)

4. Romane am cetit multe, și-mi plac. Ași dori să fiu frate bun cu *„Petre Petre"*, să joc *„Ciuleandra"* cu *„Ion"*. Imi place să mă întind pe iarbă alături de *„Rusoaica"*, cetind *„Lutul"* și surorile lui, adormind cu capul pe *„Baltagul"*, *„Șoimăreștilor"*. Să vânez în *„Pădurea Spânzuraților"*, să pescuesc cu *Al. Brătescu-Voinești* și să stau de vorbă cu *„Măria sa Puiul Pădurii"*, Iubesc *„Fata din Zlataust"* care ia parte la *„Aventurile din str. Grădinilor"* împreună cu *„Băiatul Popii"*, *„Pentr'un petec de negreață"*.

Sora mea o cheamă *„Ileana Lupului"*, și-mi vorbește de *„Intoarcerea din Rai"*. Aseară m'am întâlnit cu *„Don Juan Coșatul"* pe *„Calea Văcărești"*, însoțit de *„Madona cu trandafiri"*, și de *„Omul de după ușă"*...

Orbul: — Cercetez... să văd dacă trebue să zic: „Mulțumesc, domnule" sau „Mulțumesc, doamnă!"

C. S.

Ferenc Herczeg

Curajul vine de la Allah!

Prea înțeleptul Nussim-bey din Ianina, îmi istorisi această întâmplare.

*

Intr'o seară cețoasă de toamnă, un călător din Brussa se opri la cârciuma greceului din Ulabad. Era un musulman, credincios autentic, dar la hanul din oraș nu găsise adăpost deoarece în ambele odăi de acolo dormeau patruzeci de soldați albanezi care alungase cu lovituri de armă pe toți acei care se încumetau să se aciuieze pe lângă ei. Astfel că omul nostru, vrând-nevrând, trebui să poposească la grec.

Acesta porunci băiatului să-l conducă pe străin în camera armeanului. Acolo se afla un pat de scânduri, cu patru picioare bătute în pământ și călătorul se tolăni de-asupra-i, trăgându-și pătura până peste nas deoarece se simția frânt de oboseală.

Băiatul însă, era dornic să schimbe cu el o vorbă-două și, cum nu prea îl îmbia somnul, se așeză pe marginea patului, aprinzând o țigare. Pișicherul acesta era un levantin din Siria și toată lumea știe că ghiaurii de prin partea locului sunt fioroși, fără teamă de D-zeu, însă și poznași nevoie mare, adevărate izvoare de glume și minciuni, în stare să le spue tot atât de mari cât și cupola Sfintei Sofia...

— De ce îi spuneți încăperii acesteia „odaia armeanului"? întrebă musulmanul din Brussa.

— Frate... — îi răspunse băiatul — numele acesta are o poveste dintre cele mai triste. Acum doi ani, în cursul turburărilor armenești din Istambul, în patul unde te odihnești tu, a fost gatuit un armean. Las'că nici armeanul nu cred să fi fost vreo poamă bună, vreau să zic un om cu frica Celui de sus; pe semne că avea legături cu duhurile necurate căci, de atunci și până astăzi, el iese în fiecare noapte din mormânt. Cu mult înainte de ivirea zorilor, la cel dintâi cântat al cocoșilor, vine regulat în odaia asta ca să vadă dacă doarme cineva în patul lui. Când se întâmplă ca musafirul să fie un credincios neînfricat, armeanul nu-l atinge și ocolindu-l, se întoarce în cimitir. Dar dacă aci se odihnește cumva un om slab de înger și șovăelnic în credința lui, el îi smulge inima din piept, îl zvârle pe nenorocit afară din culcuș și se lungește în locul lui, până se luminează de ziuă... Dar pentru tine, frate, nici nu mă îngrijesc, deoarece îmi pari un om destul de tare și drept în credința ta... Așa dar, dormi în pace!

Acestea zicând, ștrengarul acela din Siria își luă rămas bun dela călător și se retrase să se culce.

Vezi însă că acum somnul nu se mai lipea de ochii omului din Brussa. La drept vorbind, cine dintre muncitorii de pe acest pământ s'ar încumeta să spue despre sine însuși că-i în de-ajuns de stăpân pe credința lui? Așa că musulmanul din Brussa tânjea cu ochii deschiși, în odaia întunecoasă, ascultând cu tresăriri neîntrerupte svonurile nopții. Insă pe la miezul nopții, un fior de groază îl străbătu prin toate mădularele. Vine armeanul!... Se simte, se aude... Ușa se deschide binișor, fără zgomot... Se aud niște pași scârțâind... O răbufneală de aer rece ca ghiața năvălește în odaie... Gemete înăbușite.... Acum, strigoiul blestemat a și ajuns lângă pat... Allah, ajutor! Omul din Brussa se strecură din plapumă și, târându-se pe brânci, se ascunse sub pat. Se chirci acolo și, abia ținându-și răsuflarea, asculta ciulind urechea.... Patul, de-asupra lui, trosni de două-trei ori... Strigoiul se culcase în locul lui! Allah, ajutor!...

... In zorii dimineței, băiatul intră la oaspete. Spre marea lui mirare găsi patul gol.

— Unde ești, frate ? — îi strigă el.

— Iată-mă! răspunse musulmanul din Brussa — eșind din ascunziși.

— Așa dar, ai dormit sub pat? — se minună pușlamaua.

— M'am ascuns aci de frică, pentrucă astă noapte a venit armeanul...

— Care armean?

— Armeanul care a fost gâtuit aci, acum doi ani!

Băiatul începu să râdă asemeni armăsarului când nechează.

— Nătărăul ăsta mi-a luat gluma în serios își zise el. — Frate, află că aci n'a fost omorît nici un armean și nici o altă nație de om. Am botezat camera asta „a armeanului," fiindcă anul trecut stăpânul meu a cumpărat dela un armean toată mobila asta hodorogită ce-o vezi aci...

Omul din Brussa nu mai scoase o vorbă, dar se gândi să-și strângă lucrurile.

— Cum dracu te chiamă? — întrebă, iarăși sirianul, care nu-și mai stăpânea râsul.

— Mehemed.

— Ei, bine, Mehemed din Brussa, tu ești omul cel mai fricos pe care l-am văzut în viața mea!...

Mehemed ridică din umeri:

— Curajul vine dela Allah... Unuia îi prisosește iar altuia îi lipsește....

... Și astfel zicând, porni la drum să-și vadă de treburi...

*

Nussim-bey din Ianina aprinse o țigare și-mi istorisi altă întâmplare.

*

Locuitorii din insula Creta se răsculară, într'o bună zi, împotriva Padișahului și, cu îndrăzneala lor neîntrecută năvăliră să asedieze fortăreața din Eyub. Fortăreața aceasta era ruina unei reședințe străvechi, de pe vremea stăpânirii venețiene, și e așezată pe un promontoriu ale cărui picioare se înfig, până departe, în adâncul mării. Din fericire, rebelii n'aveau tunuri și cam tot astfel se lăudau și adevărații credincioși. In chipul acesta, asediul era mai mult aparent în vreme ce izbucniră — așa cum se cuvenea — țipete și răcnete însoțite de împușcături trase cu niște arme bătrânești, mâncate de rugină...

Intr'o zi, în toiul acestor hărțueli, o flotă numeroasă se ivi pe neașteptate sub zidurile fortăreței. Erau vase de război franceze, suedeze și englezești.

Căpetenia ghiaurilor sosiți porunci să se înalțe steaguri în vârful fiecărui catarg de corabie, ceia ce însemna că comandantul fortăreței trebuia să vie numaidecât pe vasul său.

Printre cei închiși în fortăreață, nici unul nu știa dacă străinii erau aliați ori dușmani ai Padișahului. Comandantul, un turc bătrân strașnic de încăpățânat, declară că nu va părăsi fortăreața cu nici un preț până ce nu-i se va aduce un ordin scris dela Istambul. Până una-alta, însă, trebuia să facă ceva, căci de pe punțile vapoarelor musafire o sută de tunuri de calibru mare, cât butoiul, căscau gurile în spre fortăreață.

— Să se ducă tâlmaciul! — hotărî atunci „mir-alah-bey" — vice comandantul. Tâlmaciul în deobște e un om înzestrat cu o îndrăzneală rară și cunoaște limbile multor națiuni străine. — Dichisește-te cu uniforma cea mai sclipitoare și spune-le că tu ești comandantul. Și află ce anume poftesc ghiaurii tăbărâți aci de pe alte tărâmuri...

Poarta fortăreței se deschide și tâlmaciul se îndreaptă spre țărm. Era îmbrăcat într'o uniformă de colonel. După moda din Istambul, purta un fes înalt, cu ciucuri de mătase, un dolman cafeniu, ciorapi albi și pantofi de lac. Cu sine, n'avea arme ci numai un bastonaș de bambu pe care-l răsucea între degete, cu multă agilitate. Și pentru ca păgânii de pe vapoare să nu ia drept umilință graba lui, umbla cu pași domoli, ca la plimbare, către malul din față...

Deodată, în depărtare, se auziră câteva descărcături de armă. Rebelii, ascunși prin văgăunile de sub muchea dealului vecin, îl zăriseră pe colonel și trăgeau de zor în urma lui. Cel dintâi glonț căzu în mijlocul drumului, chiar în fața lui, stârnind un nor de praf, apoi,

(Continuare în pag. VIII)

un alt glonț îi sfârâi tocmai lângă călcâe...

Tâlmaciul își zicea, în sine:

— Cinci mii de ghiauri mă privesc de pe corăbiile acestea... Cu ochianele lor pot să vadă chiar dacă clipesc din pleoape... Ceia ce fac acum, se va afla la Londra, la Paris, la Roma, la Berlin, la Viena și toată omenirea va vorbi despre mine... Prin urmare, trebue să le arăt că sângele otoman nu se înfricoșează...

Pe măsură ce-și vedea de drum, de pe dealurile împrejmuitoare împușcăturile nu mai prididеau, iar pe drum sporeau norii de praf de parcă o ploaie de vară ar fi stropit nisipul alb. Tâlmaciul, drept ca o lumânare, cu pasul cumpănit, fără să se sinchisească de ceva, învârtea bastonașul între degete pe când cobora agale, poteca ce ducea la țărm.

Ofițerii de pe covertă, îl priveau încremeniți, abia ținându-și respirația. Iar răsculații, îndârjiți și mai mult, împroșcau potop de gloanțe în urma lui, însoțindu-le cu chiote mânioase. In ciuda lor, parcă, tâlmaciul își mai încetini pasul ca să răsucească o țigare, apoi se opri de-abinele, să scapere un chibrit pe talpa pantofului său de lac. Gloanțele cădeau unul după altul, împrejurul lui, fără să-l atingă vreunul. Când tâlmaciul păși pe scara care ducea la puntea vasului-amiral, comandantul flotei îi eși în întâmpinare. Strângându-i mâna, acesta-i zise:

— Scumpul meu camarad, ești cel mai curagios soldat pe care l-am văzut în viața mea!...

Tâlmaciul ridică din umeri:

— Curajul vine dela Allah. Unuia îi prisosește, iar altuia îi lipsește...

*

Prea înțeleptul Nussim-bey din Ianina își încheie astfel povestirea:

— Tâlmaciul pe care amiralul îl proclamase cel mai viteaz soldat din lume, era acelaș Mehemed din Brussa pe care băiatul din Ulabad îl socotise drept omul cel mai fricos de pe glob...

Trad. de G. RADULESCU

U final în limba română

Ar fi cu totul inoportun să fac teorii gramaticale într'un articol de ziar, pentrucă nu mă adresez numai specialiștilor în materie, ci marelui public de bună credință, care umblă în întunerec, luându-se când după unii, când după alții, neavând nici o convingere, care să-l determine a urma o cale sigură.

Cu atât mai mult este necesar a interveni pentru curmarea unei practici greșite, cu cât în publicații devenite populare, s'a alunecat pe astfel de căi, până s'a ajuns la un sistem, pe care îl ia de model atâta lume și, în chipul acesta, se conrup forme de limbă prin imitarea răului, a greșelii, ajungându-se la rezultate cu totul contrare realității.

Una din acele practici, decretată ca lege printr'un uz îndelungat, este suprimarea lui *u* final *scurt*, precum *voi* pentru *voiu* (auxiliarul viitorului), *pui* p. *puiu*, *răsboi* p. *răsboiu*, ș. a.

Cei care dau această îndrumare, își fac această socoteală: dacă *u* final aproape nu se aude, de ce să nu-l suprimăm cu totul? Ce ne folosește păstrarea lui și ce ne strică lepădarea lui, prin care fapt facem cuvintele mai scurte și mai aproape de pronunțarea lor, în care *u* final mai mult nu se aude decât se aude.

Este drept că bunul simț al marelui public a înlăturat sistemul ortografiei etimologice, a determinat înlăturarea lui *u* final *mut*, la care ținea atât de mult Academia și care, în cele din urmă, s'a văzut silită să legifereze suprimarea din scriere a acestui sunet inexistent, consacrând mai accentuat principiul fonetic în scriere.

Dar dacă fiecare era convins că se pronunță *un om* și nu *unu omu* și astfel principiul ortografiei fonetice cerea a se scrie cum se pronunță în *limba literară*, oare avem aceeaș situație cu privire la *u* final *scurt?* Oare se pronunță curat *voi* merge, ori după *i* se mai aude un *u*, pentru care nu există un semn special? Aici nu este un sunet *mut*, adecă fără ființă, ci un sunet slab, un *u* final scurt, pe care putem să-l scriem oricum, dar nu-l putem suprima, așa că vom scrie corect: *voiu, puiu, soiu, răsboiu, gunoiu, măturoiu, usturoiu, craiu* și nu: *voi, pui, soi, răsboi, gunoi, măturoi, usturoi, crai,* etc.

Limba noastră literară este în stare de formațiune mai ales în ce privește *ortoepia* formelor gramaticale. Academia nu și-a putut impune vreun sistem, pentrucă sistemele se impun prin alte împrejurări de cât prin regulamente ori procese verbale. Un singur mare principiu ne va călăuzi în alegerea formelor corecte: să avem în vedere: *origina, tradiția* și *majoritatea*.

In ce privește auxiliarul *voiu*, în toate scrierile vechi îl găsim numai în această formă, iar pronunțarea actuală este cu *u* la urmă, un *u scurt*, dar existent, oricât ar vrea unii să-l mistuie, să-l volatilizeze.

Semnul cu care îl vom scrie, va fi acelaș ca și pentru *u întreg* din *patru, aflu, stătù, făcù*, ori *u înjumătățit* din *eu, ou, au, leu, pustiu*, etc. De cât să inovăm o literă pentru *u scurt*, e de preferat să întrebuințăm acelaș semn, pe care însă nu-l vom pronunța de cât *scurt*, dar îl vom pronunța, pentru respectul limbei actuale în raport cu origina și evoluția ei. Dacă această evoluție merge spre suprimarea lui *u* final, scurt, aceasta nu o putem preciza și nici nu putem anticipa. Sigur este însă că nu avem dreptul să decretăm, printr'o înțelegere ori printr'o repetare îndelungată a unei greșeli, modificări în limbă, pe care ea nu le-a săvârșit și nu se știe cum și când le va săvârși.

V. CIREȘ

Un studio de muzică. în proporții americane, la Otopeni

A fost constituit Duminică dimineață, din cele 18 muzici militare, care au amenajat o tabără model — pe linia forturilor —, în care până la data de 22 Iunie a. c. sub conducerea d-lui inspector general al muzicilor militare, Egizio Massini, se vor studia neîntrerupt programele de *muzică simfonică*, cu care uriașa falangă de 700 instrumentiști, va concerta în țară și străinătate.

ECHIPA RECORD

Pentru transcrierea în orchestrație de suflători a *Simfoniei a 5-a* de Beethoven, a fost înjghebată, în acea tabără, o echipă de copiști, care în mai puțin de patru zile au copiat *un milion cincizeci și cinci de mii patruzeci* de tacte, pentru materialul de execuție numai a Simfoniei.

La aceasta mai trebue socotit și acel nu cu mult mai mic, a transcrierei *Poemei Române* a lui George Enescu și a diferitelor imnuri a țărilor aliate, în care va avea loc turneul de propagandă, organizat de Ministerul Apărărei Naționale.

PRIMUL CONCERT

Mai înainte de-a eși din țară această uriașă falangă de muzicieni va da un prim și singur *Concert Simfonic* la București, în seara (ora 21) zilei de **23 Iunie a. c. Marele stadion al O. N. E. F.-ului**

Cronica cinematografică

Mae West

Atunci când, după o reclamă torențială, s'a jucat la București primul film al lui Mae West, n'am scris nimic — fiindcă nu era aproximativ nimic de spus. Nu era un film bun, dar din nefericire nu era nici propriu zis prost. Singura lui particularitate era disproporția între publicitatea făcută și valoarea artistică reală.

Acum Mae West apare pentru a doua oară pe ecranul românesc. De această dată avem a face cu un film îngrijit, cu oarecare interes psihologic, jucat impecabil și decupat după toate regulile artei. Mae West, strânsă cobză în corset (acțiunea se petrece pe la 1890) e mai puțin neplăcut planturoasă ca de obiceiu. Incarnează o femeie extrem de solicitată de domnii din prejur, lucru pe care făptura fizică a d-rei West îl face verosimil, pentru mai multe motive: întâi pentru că în epoca 1890 idealul de frumusețe era femeea-Rubens iar nu femeia-scândură; al doilea pentrucă Mae West este realmente seducătoare pentru o anumită categorie de oameni, în deosebi pentru cavalerii de industrie ai cârciumelor și tripourilor, ceeace tocmai este cazul pentru distinșii bărbați din filmul nostru. Psihologia eroinei se complică cu o nuanță de „fată-bună", capabilă de o acțiune generoasă oridecâteori este nevoie. Insfârșit, filmul e amuzant, plin de autenticitate, corect jucat și bine condus.

„Biciuită"

Un film care nu-i amuzant, dar care în schimb e de o calitate artistică superioară — este „The white voman" care — nu știu de loc de ce — a fost tradus prin „Femeia biciuită", deși nu-i vorba de nici-un fel de biciu, nici fizic nici chiar moral. Acțiunea se petrece pe o insulă dela tropice, în atmosfera de primejdie, monotonie și mister caracteristică acestor țări. Charles Laughton — acel care în ultimul timp a jucat personagiul lui Henric al VIII-lea — face aci pe un fel de potentat alb, foarte bogat, foarte șiret, foarte caraghios și foarte rău. Ințelegeți ce a putut scoate marele artist londonez din această complicată psihologie.

De altfel și ceilalți parteneri ai săi jucau fără cusur. Mi se pare că filmul — cum se zice — „a căzut". E încă o dovadă de excelenta lui calitate.

„Demonii văzduhului"

O pictură a moravurilor foarte speciale ale reporterilor fotografi și cinematografi; felul cum se ajută între ei, cum se invidiază unii pe alții, cum unii speculează munca altora, cum însfârșit se expun la tot soiul de accidente — printre care bătăile sunt accidentul cel mai puțin grav — pentru a putea obține fotografii mai altfel decât ale concurenței. Pe această canava ca să zicem așa socială, și cu sprijinul unei mici anecdote sentimentale, s'a construit un film plin de detalii amuzante, de „gag"-uri ingenioase, de aventuri rapid conduse.

„Vulturul Californiei"

Cui îi plac exibițiile sportive, să se ducă la acest film, unde e vorba de un student foarte sărac, foarte frumușel, foarte moral și foarte talentat la rugby, — care își neglijează studiile pentru a deveni campion și — după multe peripeții — soțul unei extrem de milionare domnișoare. Toate acestea sunt tot atâtea ocazii pentru vaste reprezentații de rugby, de a căror desfășurare depinde desfășurarea însăși a acțiunii filmului.

Cunoașteți genul: a existat un film cu Ramon Novaro, aproape identic, și tot atât de distractiv.

D. I. SUCHIANU

Inger și demon

Francezul are o zicătoare: „Cine caută prea mult îngerul, se întâlnește cu diavolul".

Aceasta e povestea lui Alfred de Vigny cu Marie Dorval pe care ne-o povestește *Armand Praviel*, în cartea sa „*Le Roman douloureux d'Alfred de Vigny*". (Editions de France).

Alfred de Vigny era ca fizic un om subțirel, bălan, fin, cu lungi plete de poet și chipul palid și blând. Crescut de mama sa într'un cămin sărac, învăluit de iubirea cea mai curată, cu îngrijiri nenumărate pentru sănătatea lui șubredă și cu religiozitatea cea mai mistică, el se însoară cu o englezoaică făcută parcă anume să-i perpetueze existența mediocră și castă din prima sa tinerețe. Colegii și regimentul nu l-au întărit. Din potrivă l-au lovit mereu și l-au silit să se 'nchidă în sine ca un melc în căsuța sa. Deci lângă o mamă iubită cu

MARIE DORVAL

evlavie, apoi lângă o nevastă blândă, mereu bolnavă și lâncezindă, senzibilitatea lui Alfred de Vigny nu avu altă revărsare de cât credința religioasă păzită cu severitate și versurile, poezia, iubite cu pasiunea cea mai spiritualizată. Până la 32 de ani el nu cunoscuse voluptatea, era rece și de o delicatețã plină de naivități ca o fecioară castă și pudică.

In această clipă cunoaște pe Marie Dorval la o cafenea, sub auspiciile lui Dumas tatăl. Cea mai mare actriță de melodramă a timpului era o femeiușcă nu tocmai frumoasă, dar mai rău de cât frumoasă. Avea „în toată a ei făptură" ace „un nu știu ce", și „nu știu cum" despre care ne vorbește Eminescu. Fruntea bombată, buzele subțiri și strânse, gura „en coup de sabre", cum zice Praviel, pielița brună, o voce cam joasă și profundă, dar... niște ochi ce furau mințile. Gentilomul cu educație feminină din preajma mamei sale spiritualizată până la sfințenie, se găsește de odată în fața acestei vedete a melodramei, un fel de spectacol în care ea trebuia să danseze, să cânte, să treacă, între două scene tragice, printr'un intermediu comic aproape burlesc, să se demeneze în fiecare seară pe scenă, după ce a trecut printr'o repetiție de cinci ore în fiecare zi lăsată de Dumnezeu.

Dar ca să fie contrastul și mai mare, Marie Dorval era fiica unor actori dintr'o trupă ambulantă și s'a născut mulțumită hazardului undeva, într'o odăiță din Lorient, pe unde se oprise trupa la întâmplare... La șaisprezece ani se măritase cu un biet maestru de balet Allan Dorval, al cărui nume i-a servit ca nume de bătaie în vălmășagul destinului ei de veșnică bohemă și a carierei teatrale bătută de toate furtunile...

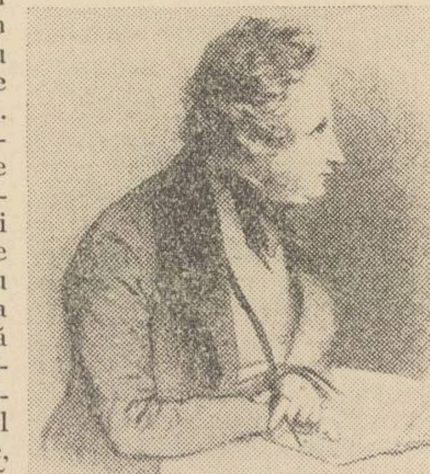
Marie Dorval, devenită în fața ofițerului stării civile D-na Merle, își înșelă bărbatul cu multă dărnicie. Printre cei favorizați se numără Frederic Lemaître, Bocage, Dumas père etc. Dar Merle, autor dramatic cu tendințe clasice și regaliste, era un om pacinic, ce nu se turbura pentru asemenea lucruri neînsemnate.

In casa lor era salonul literar unde se întâlneau mai cu plăcere Hugo, Saint-Beuve, Soulié, Nodier, etc.

De la prima întâlnire cu Marie Dorval, Alfred de Vigny se îndrăgosti nebun. Se gândise și înainte de a o cunoaște să scrie o piesă cu un rol pentru ea „*La Maréchale D'Ancre*", îi trimise a doua zi după ce o cunoscu traducerea „Maurului din Veneția" cu o dedicație în versuri, se întâlni cu ea în diferite ocazii; dar, lucru de neînchipuit pentru Marie Dorval, nu îndrăzni să facă primii pași, până ce nu se hotărî Marie Dorval să-l invite la ea acasă în lipsa inofensivului domn Merle, care plecase în Alger. La întoarcerea acestuia, bietul gentilom nici nu îndrăznea să-și ridice ochii spre el, spre marele haz ce trebuie să-l fi făcut domnul Merle în sinea sa.

In această legătură petrecută sub ochii întregului Paris și între oameni atât de cunoscuți cum erau ei doi, Alfred de Vigny, s'a înjosit foarte mult, s'a zis chiar că s'a degradat, față de idealismul și înălțarea sa sufletească înăscută, deși pasiunea poetului a avut și momente de adevărată mărinimie pentru iubita sa, ca acele în care, Marie Dorval crezându-se bolnavă de holeră, Alfred de Vigny o îngrijește cu un devotament desăvârșit.

Aceasta dovedește că, în lupta cu îngerul, deși diavolul are izbânda, ea nu e întotdeauna desăvârșită și apoi victoria finală și definitivă în sufletul nobilului om de geniu a fost până la urmă tot a îngerului.

ALFRED DE VIGNY

El scapă din brațele slabe ale Mariei Dorval și revine la primul său ideal, femeia engleză, care de astă dată e o creatură lilială, „prototipul adevărat al îngerilor din senin", în care idealismul fonciar al acestui suflet s'a cristalizat, întocmai cum se cristalizase în fugoasa artistă voluptatea, odinioară.

Se zice însă că venind la el un tânăr debutant, ce nu era altul de cât Henry Rochefort, poetul l-ar fi sfătuit să nu fie prea cast... Ne cherchez pas trop l'ange...

„A noastră e izbânda„

Confratele Ben Eli, pseudonim sub care se ascunde un cunoscut ziarist, a scris o reușită revistă a cărei premieră a avut loc Duminică seara în grădina „Izbânda" din calea Văcărești.

Neeconomisind nici muncă istovitoare, nici talent de fin revuist, d. Ben Eli a înveselit cu textul său, timp de peste patru ore, vasta grădină împlinită până la ultimele spații.

„A noastră e izbânda" e o revistă în care sunt tratate cu ascuțit simț de încercat humorist toate problemele zilei, toate chestiunile de actualitate. Fiecare replică e un prilej de sănătoasă bună dispoziție, fiecare tablou e urmat de sublinierile aplauzelor publicului. Asta dovedește cât de compactă și copioasă este sursa calităților de autor a lui Ben Eli. Evitând intenționat, desigur, insinuarea pornografică, Ben Eli a scris o revistă în care a cultivat numai gluma ușoară, dialogul spiritual, sceneta plină de haz, cupletul înveselitor.

Inșirarea scenetelor care au provocat veselia generală a grădinii ar însemna transcrierea întregului program.

Spectacolul însă cum a fost prezentat la premieră e foarte îngreuiat, autorul necunoscând, se vede, ce înseamnă „economie" și nepulându-și înfrâna prodigiozitatea talentului. De aceea trebuesc scoase din revistă o serie de lucruri fără de care revista nu se va mai desfășura într'un cadru de peste patru ore, extenuante pentru actori.

O bună și harnică echipă de actori a slujit cu entuziasm textul d-lui Ben Eli.

In fruntea distribuției, d. G. Groner a cântat, a spus cuplete, a interpretat și a creionat savuroase tipuri cu haz, joc natural și dicțiune impecabilă. Buf colorat a fost tot ceeace a interpretat d. D'Ayol. D. Dan Demetrescu, excelent actor de comedie, a realizat nesfârșite efecte ilariante.

Degajat și cu frumoasă ținută scenică, d. Piu Mironescu a cântat cu voce plăcută câteva arii bine alese. Reușită a fost masca d-lui Nicolaide în Malec. Un maestru al dansului, cântecului și spiritului, s'a arătat d. Ladislau Grof.

D-na Violeta Ionescu a fost vedeta feminină. Elena Body plină de avânt și talent, a întruchipat interesante tipuri. O mențiune specială pentru d-na Sylvia Klueger, stăpâna unei voci agreabile și a unui joc care a

BEN ELI

trădat delicioase aptitudini scenice.

In rezumat: un text bun slujit de o vrednică echipă de actori și de doi însuflețiți compozitori și dirijori d-nii H. Schwartzman și Poldy Ebner care au scris câteva melodii plăcute și care au condus cu suflu buna orchestră a teatrului.

La ambele finaluri de acte autorul a fost chemat insistent la rampă și a fost călduros aclamat de publicul căruia i-a dat o seară de autentică veselie.

„A noastră e izbânda" constitue un spectacol de a cărui reală izbândă autorul se poate felicita.

LIVIU FLODA

Cronica Șahului

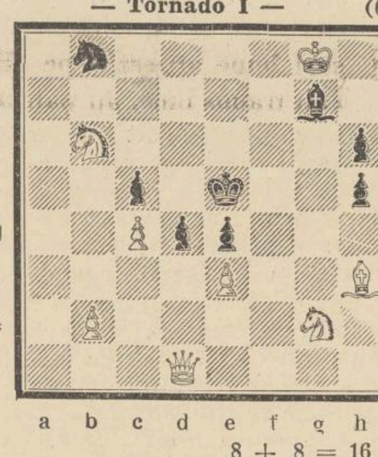
Adresa redacției acestei rubrici:

Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

PROBLEMA No. 730

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly**" —

— Tornado I — (6)

8 + 8 = 16

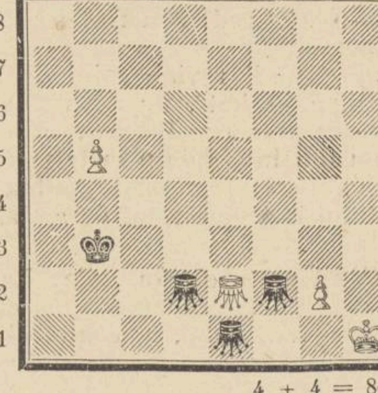
4 ‡

PROBLEMA No. 731

de **C. M. Fox**, Londra.

(inedită)

— In memoriam **W. Pauly** —

4 + 4 = 8

Pat ajutor invers în 3 mutări.

Lăcuste la d2, é1, é2 și f2.

Gemen: cu Rb3 la a3.

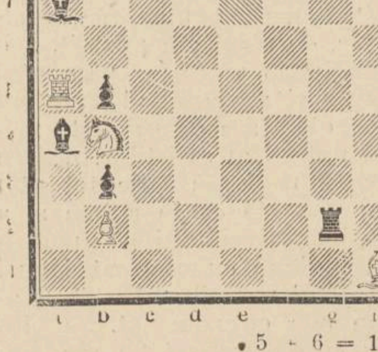
Hilfszüger. Selbstmatt in 3 Zügen.

Zwilling: *mit Kb3 nach a3.*

PROBLEMA No. 732

de **Z. Zilahi**, Budapesta.

(inedită)

5 + 6 = 11

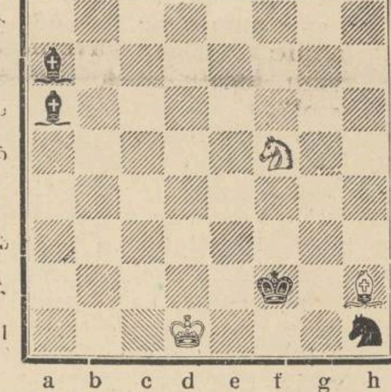
Ajutor invers 2 ‡

Hilfszüger. Selbstmatt 2 ‡.

PROBLEMA No. 733

de **Hans Schaffer,** Viena.

(inedită)

3 + 4 = 7

3 ‡, cu aceleași piese *)

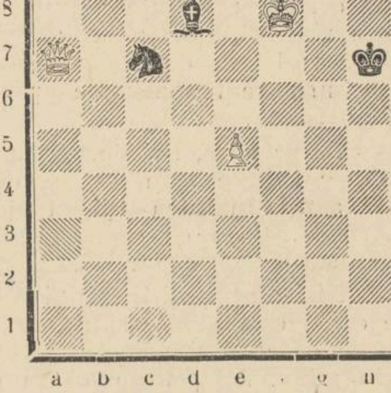
3 ‡; Gleichstein, Längstzüger.

*) In acest fel de probleme se cere ca la fiecare mutare a albului, negrul să răspundă cu aceeași piesă, făcând cu ea cea mai lungă mutare.

PROBLEMA No. 734

de **H Kahl** Lauenburg.

(inedită)

3 + 3 = 6

Ajutor invers 3 ‡

Hilfszüger; Selbsmatt 3 ‡.

SOLUȚII

No. 715 *(A. O. I.)* Alb: Rc4, Dc2. Ta7 și é2, Cé4, Nd7. Pb4 și d3. Negru: Ra4. Ta8 și b3, Cb5 și b8, Na6, Pb6 c3, é5 și é6. Mat invers în 2 mutări. Soluția: 1. Dd1! O ispită interesantă este 1. Ne8.

No. 716 *(Schaffer).* Alb: Rf6, Tc4. Nb1 și é5, Pd3. Negru: Rd5, Pc6, și d7. Mat în 4 mutări. Soluția: 1. Nc2, c5; 2. Na4, d6; 3. 3. Nd4. 1.... d6; 2. Nd4, c5; 3. Na4.

CORESPONDENȚA

Soluțiile problemelor publicate se vor trimete în termen de 3 săptămâni dela apariția lor.

S. M. *(München)* Herzl. Dank für beide Probleme.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Antologia poeților tineri

Să precizăm dela început. Nu suntem sub rugina acoperișului niciunei gâsci cu prejudecăți mioape, dar felul în care ni se prezintă „Antologia poeților tineri", ne displace. Și, aceasta din mai multe puncte de vedere. (Lăsăm la o parte titlul care este rău ales. Căci în definitiv de ce „tineri"?).

— este această culegere lirică ne la timpul ei?;

— poeții, vorbind de cei mai în vârstă, peste 20—30 ani, se vor numi tot „tineri"?

— nu e o ironie să cuprinzi în acelaș adjectiv pe Maria Banuș de 16 și Robot de 18 ani, cu Teodor Murășanu de 43 și Ciocâlteu de 44 de ani?

Știm: orice operă este atacabilă dacă intenționat o prinzi într'un anumit unghiu vizual; orice idee are sub frunză vulnerabilitatea lui Siegfried. Și mai știm: când ești invidios pe cineva, îl ataci și din senin. Domnului Zaharia Stancu nu i se aplică însă regula. Rândurile acestea îi demască infracțiunea gravă:

„Antologia poeților tineri" a fost alcătuită pe sprinceană (nu a valorilor, ci a prieteniilor).

Mă rog, după care criteriu s'a procedat la turnarea în vingalac a numelor prezente? Numai după talent? Da? Panorama antologiei d-sale ne arată: poeți cunoscuți și alții mai puțin; unii cu volume pe piață, alții cu versurile dispersate în diverse periodice și, în sfârșit, alții cu ele prea puțin dispersate, dar în manuscrise. Bine, dar unde sunt, *întrebăm cu aldine,* unde sunt numele săpate în lespedea albastră de personal contur ale d-lor:

— *Ion Pogan* „Liniști și Comori" alături de „Relief" nu se pot uita;

—*Mihail Steriade,* cântărețul Balcicului din „Ceramica";

— *G. St. Cazacu și Tr. Ionescu,* unde sunt?

— *Dem. Bassarabeanu,* acest halucinat dintre taverne și lumini, amețit de nevroze și alcool?;

— *C. Siclovanu,* dela elevatul „Univers Literar" al lui Camil;

— *Ilariu Dobridor,* „că tot mai stărue imaginea lui pură"?

H. Bonciu, autorul „Cuvintelor vii" și al „Drumului din urmă", din „Lada cu năluci", al sonetelor „Eu și Orientul" și al pustelor traduse, cu gust de căpșuni. „Poeme către Ead"?

— *Geo Bogza,* cum, n'are nimic antologic și mai puțin imoral și pentru burgheji?

— și *Petre Dinu,* cu „Fum de argint" prezentat de însuși d-l Stancu în „Azi"?

Dacă aceștia au fost omiși ne permitem și noi o întrebare: ce caută aici oaspeții Miu Lerca și Barbu Brezianu, că nu s'au copt bine și nici nu s'au diferențiat?

Alt mare păcat. Cei mai mulți poeți sunt insuficient reprezentați: calitativ și cantitativ.

Noi mai știm, deasemenea, că gusturile nu se potrivesc, că e o relativitate în apreciere, dar iarăși, iarăși, cum s'a făcut că s'a ales uneori, tocmai ce-i inexpresiv în lirica personală a acestora?

Iată felul insuficienței:

— *Dan Botta,* cantitativ; dar, „sborul pajurelor albe pe Sahara?"

— *Radu Boureanu,* cantitativ; unde's: „Amiaza" și „un plop în cer se legăna, filozofând: așa și-așa?"

— *George Dumitrescu,* cantitativ și calitativ;

— *Ioan Georgescu,* bine: „Cine mi-arată drumul", „Cântec" și „Dus", dar unde sunt: „Se uită luna prin fereastră", această super-poezie și poema „Metanii și Ore?"

— *Virgil Gheorghiu,* calitativ;

— *Mihai Moș-Andrei,* cantitativ;

S. Stolnicu, unde-i cea mai suggestivă poemă: „Funeralii de toamnă?"

— *Cicerone Theodorescu,* cantitativ;

— *Iulian Vesper,* cantitativ, unde-i „Sempiternum?"

— *Dragoș Vrânceanu,* inexpresiv.

Singurii, într'adevăr, bine reprezentați: Ilarie Voroca, Ciurezu și d-l Zaharia Stancu. Și, observați bine, câtă onestitate la d-nul Stancu! Dânsul și-a avut sieși grijă și de calitativ și de cantitativ (mai ales: 6 catrene, 4 rugăciuni și 7 poezii, total *17).* Oh! aceste moravuri literare.

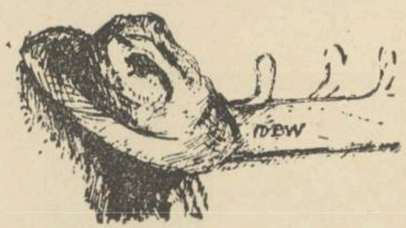
Prin „antologie" am fi înțeles icoana, cleștarul, monumentul, da monumentul, ridicat în viață poeților, unica și stelara lor bucurie.

Dece, d-le Stancu, v'ați așezat singur pe copertă? Să vă bucurați din plin de succes? Că versuri bune ați scris, pe Esenin l'ați tradus bine, ați pătruns până și în comitetul de premiere al S. S. R.-ului. Dece ne-ați masacrat cântăreții? Am fi vrut să deschidem această carte înfiorați de aerul polar al poeziei.

Dece, d-le Stancu?

TEODOR DRAGOMIRESCU

P. S. Penița d-nei Sterian a secundat opera admirabil. Poeții parcă's strânși de gât.

Cărți și reviste

Un iubitor de suflete

D. Lascar Sebastian este un tânăr om de litere melancolic stăpânit, care a încercat, încă de foarte tânăr, să-și realizeze cugetarea și setea nestânsă de ideal în cultul literelor și al artelor. Ele au fost întotdeauna realitatea supremă spre care a tins.

Vibrarea spiritualității sale se resimte pretutindeni în scrierea sa *„Oameni",* dar mai ales în subtilele convorbiri cu catihetul Titivillus spiritul reîncarnat al abatelui Coignard.

Prin felul în care își culege inspirația, volumul de aproape 300 pagini admirabil prezintat de editura „Adevĕrul", este un fel de reportaj în care evenimentele sunt selectate de autor, deși această selecție se face numai după capriciul și fantazia lecturilor, întâlnirilor neprevăzute, sugestiilor culese la întâmplare.

Totuși fiecare ilustrează diverse aspecte din viața spirituală. Un material abundent și variat se oferă astfel acestui spirit subtil și generos din care se ridică, nu un sistem greoiu de filozofie, ci poezia unei filozofii. Scrisul său tinde să dea impresia unei dulci pacificări, unei pastelizări luminoase a nuanțelor unor personalități intens spiritualizate, ca și desemnul minuțios și sec al unor ființe simple, „cotidiane", realiste, care servesc adeseori de fond în contrast cu personagiile de marcă și ne țin în strânsă legătură cu concretul și viața de toate zilele, cu toate peregrinările în țara de dincolo de orizont.

D. Sebastian stăpânind o sensibilitate ce ne apare crucificată de toate loviturile și constrângerile la care supune lumea de azi un spirit ca al său, limitându-i cu severitate domeniul, are mândria de a stăpâni și a judeca peste limitele ce și le-a impus.

Aceasta dă scrisului său o putere de contențiune și un accent de sinceritate mai impresionant decât chiar sagacitatea unei vii și iscoditoare cercetări pur intelectuale.

Stilul are un fel de luminozitate.

Cași *Alfredo Panzini,* perfectul epicureu, pe care-l înțelege în toate nuanțele sale cu o intuiție subtilă și îl iubește fără să-l idealizeze, d. L. Sebastian *„are mândria citatelor care-i plac"* și care lucesc în paginele volumului său ca rare și prețioase pietre șlefuite.

El știe să echilibreze foarte bine elementul dialectic cu lirismul său discret. Deși, deci, se retrage la oarecare distanță de modelul pe care-l prezintă în portretele sale și rezolvă în bine multe probleme dificile de technică, sau poate din această pricină, autorul portretelor li-

terare nu rămâne prea mult în umbra figurilor *„desemnate prin mișcarea cuvintelor",* dar ilustrează foarte bine eficacitatea psihologică a principiului din care s'a inspirat, „repetându-se fără a se retușa", adică păstrând „credința în insistență", ca o formă de convingere.

IZABELA SADOVEANU

România în răsboiul mondial ediție în limba franceză de Const. Kirițescu

Prefața d-lui André Tardieu

In răspândita și reputata „Colecție de memorii, studii și documente spre a servi la istoria răsboiului mondial" a editurii Payot din Paris, a apărut mult așteptata „La Roumanie dans la guerre mondiale" de d-l Constantin Kirițescu, prelucrare în limba franceză a cunoscutei publicații în trei volume a aceluiaș autor. Cartea, tradusă de Pr. L. Barral, distinsul scriitor care a tradus în franțuzește poesiile lui Eminescu, are 500 pagini și 29 schițe geografice.

D-l André Tardieu, eminentul om de stat francez, ministru de stat în cabinetul Doumergue și fost în patru rânduri primministru al Franței, a scris pentru această carte o magistrală prefață. D-l Tardieu este un mare prieten al țării noastre; d-sa ne iubește și nu se sfiește să o spună, în prefața d-sale: „d-l Kirițescu a scris o carte de savant și de patriot: nu i se putea cere să fie impasibil. Să nu mi se ceară nici mie: un Francez va fi totdeauna părtinitor în favoarea poporului român". Deaceea d-sa n'a căutat să scape de corvoada unei prefețe, prin câteva rânduri banale, ci a scris un mare studiu, de 14 pagini îndesate, documentat și simțit, care este în acelaș timp o convingătoare și caldă apărare a țării noastre. Situația precumpănitoare, pe care a avut-o omul de stat francez în evenimentele răsboiului, în special la conferința păcii, dau spuselor d-sale o deosebită autoritate.

Vom reveni pe larg asupra deosebit de importantei lucrări a d-lui Kirițescu, întâia lucrare serioasă de sinteză asupra răsboiului nostru care apare în marea publicistică străină, precum și asupra valoroasei prefețe a d-lui Tardieu. Deocamdată, vom spicui din aceasta câteva rânduri care pun în relief simpatia pentru țara noastră și admirația pentru carte:

„De obiceiu, se făgăduește a scrie prefața, înainte de a fi citit cartea. Și, adesea, după ce ai citit cartea, regreți că ai făgăduit prefața. De astădată, este contrariul.

„Am făgăduit această prefață din cauza persoanei autorului, din cauza subiectului ei, din cauza țării sale. Dar, după aceea, am citit cartea. Și astăzi, cărții îi dedic prefața mea.

„Căci este o carte de rară și excepțională valoare".

D-l Tardieu sfârșește cu aceste frumoase și semnificative rânduri:

„România, ca atâtea alte țări, a pecetluit în suferință destinul ei. Istoria acestei suferințe, făcută din trădarea unora și din greșalele altora, trebuia să fie scrisă. Iată că s'a făcut — și de mână de maestru".

In campania de urzeli pe care le încearcă dușmanii împotriva României, cartea d-lui Kirițescu, limpede, documentată și obiectivă, precum și prefața d-lui André Tardieu, strălucită și autoritativă, vin să lămurească opinia publică mondială, arătând calvarul pe care a trebuit să-l urce un neam întreg, pentru cucerirea drepturilor sale sfinte, dar și ajutorul prețios pe care el l-a dat aliaților, pentru isbânda comună.

Lion Feuchtwanger: Die Geschwister Oppenheim. Querido Verlag - Amsterdam

Printre scriitorii care au luat atitudine împotriva celui de al treilea imperiu se află în primele rânduri Heinrich Mann și Lion Feuchtwanger.

Intre volumul de pamflete politice și esseuri al lui Mann, intitulat „Ura", și romanul „Frații Oppenheim" de Feuchtwanger — în care ni se zugrăvește „sguduitoarea tragedie a destinului evreului-german" — există o mare afinitate, deși forma exterioară a acestor două cărți e complect diferită. Atât Mann cât și Feuchtwanger nutresc un dispreț comun față de acei care își dau aere că reprezintă azi cultura germană, când de fapt duc poporul la ruină; amândoi înfierează manifestările barbariei brune și au credința nesdruncinată în victoria „rațiunii" (Mann) a „spiritului" (Feuchtwanger); amândoi au simțimântul imperios al unei atitudini neînduplecate, cât și al responsabilității morale față de ceiace se numește, așa în general „conștiința universală".

Și ce mai au comun e o insuficiență istorică: neputința de a articula fascismul german în evoluția istorică a imperialismului postbelic, de a-i recunoaște rădăcinile economice mai profunde și funcțiunile-i sociale, și de a vedea în dosul fenomenelor contradictorii ale național - socialismului, esența însăși a dictaturii capitalismului monopolizator.

Romanul lui Feuchtwanger urmărește soarta unei familii evreești din marea burghezie, de pe la sfârșitul anului 1932 până în vara anului 1933. „Frații Oppenheim" sunt: Martin, șeful renumitei firme de mobilă, Edgar, cunoscutul laringolog, Gustav, juisorul intelectual în vila dela Grunewald, atașat unui club feudal, și sora Klara, soția unui oarecare domn Jacques Lavendel, cetățean american, originar din Galiția și bine situat.

Peste toți aceștia năvălește național-socialismul, lăsând urme, care pot conta ca tipice pentru burghezia evreiască: Martin, șeful firmei, e silit să fuzioneze cu concurența național-socialistă și emigrează; Edgar e alungat din funcția pe care o deține; fiul lui Gustav, liceanul Berthold, în vârstă de 17 ani, e împins la moarte de către un consilier școlar naționalist; Jacques Lavendel a prevăzut totul cu anticipație și întreține anumite raporturi convențional agresive față de ministrul economiei naționale; iar la sfârșit familia Oppenheim locuește în vila lui Lavendel pe țărmul lacului Lugano, se gândește la Berthold, care a murit și sărbătorește Paștele. Se vorbește în limba ebraică și arameică, despre țara Egipetelui, de unde Dumnezeu i-a eliberat pe evrei acum trei mii de ani, — și pe urmă se vorbește nemțește, despre Germania, din care încă n'au fost eliberați".

Cu o ironie ușoară, cu un fel de autopersiflare voluptoasă, acești sceptici burghezi sărbătoresc seara de „Seder" din 14 ale lunei Nisan, după socoteala evreiască.

Făcând bilanțul grijilor și al pagubelor te poți aranja comod în străinătate și să începi o viață nouă. Dar Gustav, spirit neastâmpărat, care vrea să se afle în treabă, simte nevoia de a avea o „problemă". Intâmplătoarea sa întâlnire cu un german din Sud, care știe să povestească o mulțime de orori săvârșite asupra evreilor cât și aducerea aminte a unui prieten schingiuit în lagărul de concentrare, îl împinge înapoi în Germania. Aci e arestat, în timpul unor mișcări național-socialiste, e trimis într'un lagăr de concentrare, și moare — după ce i se dă drumul grav maltratat — într'un sanatoriu din străinătate. Inainte de a muri, el se întâlnește cu fostul său secretar particular, dr. Klaus Frischlin, care îi povestește fiului lui Jacques Lavendel împrejurările în care a murit Gustav Oppenheim.

Ușurința scânteietoare a combinațiilor, caracterizarea tranșantă și scurtă a eroilor, precum și chibzuita distanțare în expunerea epică, fac din „Frații Oppenheim" una din izbutitele opere literare apărute în timpul din urmă.

A. B.

Cronica literară

Mihai D. Ralea: Ideia de revoluție în doctrinele socialiste (Studiu, 360 pagini), Editura „Casei Școalelor",

In momentele de criză, ideia de „revoluție" are o circulație atât de răspândită încât ajunge ca o monedă ștearsă și confirmă legea lui Gresham din economia politică: moneta proastă înlătură moneta bună!...

Intr'adevăr, surogatele contimporane de revoluție au o valoare circulatorie, care începe să devină penibilă.

Un studiu serios asupra acestei noțiuni este de o actualitate palpitantă. Deși publicată acum câțiva ani, cartea d-lui Ralea rămâne indispensabilă pentru descifrarea evenimentelor contimporane.

Așa, de pildă, definiția revoluției aflată la pagina 24 *(„revoluția este cucerirea puterii de către o clasă care nu a mai ocupat-o niciodată mai înainte, cu scopul de a impune grupului întreg un nou etalon de valori")* nu poate fi aplicată la mult trâmbițatele „revoluții" fasciste (din Italia și Germania). O analiză atentă sociologică duce la concluzia că avem de-aface cu instituirea unor forțe de mercenari politici la remorca marei finanțe pentru garantarea ordinei existente amenințate de către revoluția muncitorească, iar nici decum ca expresii ale unei noui clase dispusă a-și impune un nou etalon salvator de valori.

In acest moment istoric numai muncitorimea împreună cu țărănimea, pot pretinde la instituirea unui regim revoluționar. Sunt clase care n'au mai avut niciodată puterea. Sunt clase care au cristalizat un etalon de valori specifice în contradicție flagrantă cu tablele de valori ale lumii feudale și ale lumii burgheze, care au condus până acum umanitatea. Aceste două clase, fie separat, fie împreună, ar putea săvârși o adevărată revoluție prin cucerirea puterii de Stat. N'au mai avut conducerea grupului. Etalonul de valori prezintă deosebiri esențiale față de *status quo.*

In analiza sociologică a ideii de revoluție, d. Mihai D. Ralea procedează cu o lipsă de prejudecăți și cu o sinceritate care bravează ipocrizia patriotardă și nu se teme a rupe măștile atâtor lucruri considerate sublime sau sfinte de către oameni inocenți sau tratate ca atare de canalia tartuffeană.

Studiul acesta asupra evoluției tacticei revoluționare poartă la capitolul „Definiția revoluției" un *motto* adânc al lui Jaurès: *„n'est pas revolutionnaire qui veut".* Nu este deajuns ca o clasă să se dea drept revoluționară sau ca un individ să se înhame la jugul vremii noui pentru a primi mirul. Sunt necesare condițiuni obiective.

In momentul de față, de pildă, mica burghezie europeană a intrat în efervescență și acțiune, în urma unei prelungite și acute crize economice. Dar această clasă nu poate avea independența sau conducerea unei acțiuni politice. Ea se află sau la remorca muncitorimii sau se înscrie ca trabant al capitalului financiar. Strânsă între cele două mari realități sociale ale vremii, mica burghezie, oricât ar fi de sgomotoasă, oricâte diversiuni ar lansa, oricâți „eroi" ar îmbrățișa, rolul său de conducere este nul. Ea poate ușor pune mâna pe putere — cum s'a întâmplat în Italia și în Germania, — dar orice tentativă de a schimba radical sistemul economic se lovește de opoziția adevăraților stăpâni (în speță, fabricanții și bancarii).

D. Ralea analizează feluritele definiții ale revoluției: 1) Grupa Le Bon-Lombroso-Sighele care o consideră ca pe o formă morbidă a psihologici mulțimilor, 2) grupa biologizanților care o vede ca pe o mutație organică sau 3) concepția pesimistă de un agnosticism estetizant a lui Taine care socotește că pe timpul Marei Revoluții franceze *„s'au putut vedea pentru prima oară în istorie brute înebunite lucrând în stil mare și pe largi perioade sub conducerea unor proști înebuniți".*

MIDAI D. RALEA

Desigur, bietul Taine și-a pierdut vremea numărând geamurile sparte cu ocazia evenimentelor dela 1789, după cum mulți cetățeni de treabă întârzie la numărătoarea morților din jurul anului 1917. Dar Clémenceau a arătat de mult inanitatea unor asemenea ocupații, indicând singura interpretare justă: *o revoluție se acceptă în bloc* sau se refuză la fel.

In privința sângelui vărsat, d. Ralea citează o frază memorabilă a lui Karl Marx referitoare la Comuna din Paris: „revoluțiile sunt pașnice, numai contra revoluțiile sunt sângeroase".

In general, cum spunea Ihering, „dacă o turburare de ordin public reușește, e vorba de o revoluție; dacă e reprimată, ea devine o revoltă", clasificare incomplectă a fenomenului revoluționar, dar aplicabilă evenimentelor de-acum câteva luni dela Viena, unde dacă reușea ridicarea maselor muncitorești împotriva lui Dolfuss, componența purtătorilor acestei acțiuni politice ratate ar fi putut să înscrie pe răbojul Istoriei ultimilor 145 ani a patra revoluție serioasă, alături de 1789, 1848 și 1917.

Răsculații dela Viena împlineau toate condițiunile unor revoluționari: a) reprezentau o clasă — proletariatul — care n'a mai avut puterea, b) posedau un etalon nou de valori, c) voința nestrămutată a aplicării acestui etalon.

In istoria ideii de revoluție, d. Ralea deosebește trei etape: 1) revoluția-program (utopiștii), 2) revoluția-mijloc (blanquismul), 3) revoluția-organ (socialismul).

Aceste trei etape sunt descrise pe larg și lucrarea poate fi considerată ca un excelent breviar al doctrinelor economico-politice din ultimele două veacuri. Combatanții sau dușmanii mișcării sociale din România, ca și oamenii politici, trei categorii adesea de o ignoranță atât de crasă și de jicnitoare, ar putea citi cu creionul roșu în mână acest breviar, l-ar putea învăța cu hărnicie și ar scăpa de regretabile confuzii și de acte stupide.

In faza utopiștilor întâlnim pe Morus, care era ministru și scria *„Utopia";* pe Robert Owen adresându-se reacționarului și dansantului „Congres dela Viena" al Sfintei Alianțe să-i pună în practică utopiile cerebelului său; pe Saint Simon în anticamera lui Napoleon, a lui Louis XVIII și a Parlamentului cu idei mirobolante, pretutindeni refuzate. Acest „aventurier în filosofie" (Charlety), „feudal filantrop" (Faguet) și „Messia-gentilom" (Bouglé) îl putem reconstitui și din filele istoriei contimporane române în două, trei exemplare. Nu recunoașteți pe profesorul sau pe intelectualul doldora de proecte salvatoare pentru societatea timpului său, miliardarul în idei, oferindu-le dezinteresat în diverse anticamere, dar neglijând legile de aramă ale politicei curente?

Lectura unei lucrări substanțiale de istoria ideilor inoculează un scepticism tonic față de aspectele colorate ale contemporaneității.

In perspectiva istorică, feluritele personagii ale vremii apar ca biete fantoșe vopsite cu colori și iluzii arhicunoscute.

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

Derbyul Român

Norei

De aproape o săptămână, femeile de lume ridicau ochii către cer ca să caute să afle dacă Duminică, ziua Derby-ului român, le va permite să-şi îmbrace pentru hipodrom, o toaletă frumoasă.

Cerul nu spunea nici da, nici nu. Este un cer românesc.

El face să bată inimile până în ultima clipă, exasperează nervii printr'o ploaie repede şi măruntă ca apoi, drept surpriză, să proecteze un frumos soare de cinematograf.

Odată cu aceste femei şi Nora devenise subit astronomă.

— Ce e? o întrebai eu, îngrijorat de Duminica mea, pe care riscam s'o pierd la Hipodrom, în loc de un teren de foot-ball, unde mă gândeam să merg. Dar „L'homme propose et Dieu... *(sau mai bine zis, în cazul de faţă Nora)* dispose...".

— Caut să văd dacă o să fie frumos Duminică la Băneasa...

— Ah! snobismul ăsta! Ce ţi-a venit să mergi la Băneasa?

— Dar Duminică e Derby-ul. Şi cum e ceva chic, *sper să găsesc câteva idei de toalete... Ştii foarte bine că nu mai am nimic să-mi pun...*

— Nu-mi strica, te rog, Duminica...

— Asta nu-i drăguţ, cheri... *ripostează Nora, strângându-mi braţul pe furiş. Ea a înţeles că tristeţea mea vine din cauza penuriei ei vestmântare, pe când eu mă gândesc la necazul şi grija, în timpurile acestea de criză, a tranzacţiunilor oneroase cu croitoresele.*

— Şi-apoi, în nici un caz n'o să poţi să spui că ţi-ai stricat Duminica... Nu te gândeşti şi la reputaţia ta de cronicar în curent cu toate?... Nu-ţi dai seama ce lume o să ia parte?...

*

Intr'adevăr, în faţa Hipodromului, maşinile vin şi se duc, descărcând mulţime de inşi. Şoseaua e de nerecunoscut. Are acum înfăţişarea unui om posedat de diavol. In faţa porţii de intrare, e o îngrămădire de nedescris de maşini elegante, al căror şir nesfârşit debordează până în marginile şoselei. In jurul lor, o mulţime de curioşi se înghesuie să vadă defilarea atâtor elegante. E ceva magnific! Niciodată o îngrămădire de taxi-uri şi limuzine nu a fost mai reuşită şi niciodată, cum era de prevăzut, n'a trebuit mai mult timp ca să ajungi la intrare. Căci: dacă e calul, cea mai nobilă cucerire a omului, omul, la rândul său, a fost cucerit de cal, încât în viaţa bucureşteană, Derby-ul a devenit un fel de solemnitate religioasă, la care chiar şi profanii şi incredulii se simt atraşi de graţia glorioasei incertitudini a turfului.

Te duci la Derby, ca să vezi şi să fii văzut, mai ales. Câmpul de curse se aseamănă acum cu acele plaje unde mulţimea e atât de deasă, că mulţi se retrag, fără să fi văzut o singură dată marea. Câţiva privilegiaţi reuşesc totuş, dacă au răbdare şi perseverenţă, să vadă, în această zi de deschidere, caii alergând şi să urmărească dela un capăt la altul, goana plină de sclipiri mătăsoase a cazacelor jokeilor, instalaţi inconfortabil pe şeaua lejeră, lipită de spatele calului, care aleargă în galop, ca o maşină de cusut. Ei sunt aceia care lansează mulţimii, asemeni unor cuvinte de ordine, acele ţipete, care dela bogat la sărac, formează în clipa sosirii pelotonului, un fel de vacarm, adevăratul farmec al curselor de cai.

Am cunoscut odată pe unul din aceşti crainici. Agăţat de balustrada unei tribune, urmărea prin binoclu, filmul emoţionat al cursei, şi, de acolo da drumul, asemeni unor panglici, unor strigăte, care anunţau poziţia fiecărui cal, ca acei oameni care la cinematograf citesc cu glas tare subtitlurile...

Natural, regăsesc aci pe acest crainic, pasionat turfist, care îmi mărturiseşte:

— Cred că Derby-ul o să fie plin de surprize! E un oarecare „Jolyon" şi un „Maus", de care o să mai auzi vorbind.

— Dar în definitiv pe cine îl crezi câştigător?

Profetul turfului izbucni în râs:

— Ca să ştii asta, mon petit, *ar trebui să te adresezi fakirului Raya sau spiritului d-nei de Thèbes.*

Aşteptându-l, deocamdată nu spiritul d-nei de Thèbes ci acela al străzii Lipscani a scoborât la Hipodrom.

Maeştrii croitoriei au rivalizat ca graţie şi bun gust. In general, „creaţiunile" se cantonează în tonalităţi bleu şi mai ales albe. Aceasta face disperarea multor manechine.

— Eu care nu pot purta decât negru!

— Şi eu violetul!

Dar sunt prea modeste aceste manechine.

Toaletele lor imprimate, pălăriile mari, florentinele, şi până şi pitoreşcile feutre-uri albe, puse pe frunte ca nişte ciuperci, le vin de minune şi le dau un „grand air". *De altfel aceasta-i şi părerea tuturor acestor domni care, dela peluză la pesaj, nu pierd, prin binoclu, un singur manechin. Şi cursele? mă veţi întreba d-vs. O lume nebună: Hipodromul sbârnâie de atâta vuet, încât ţi-ar trebui T. F. F. ca să poţi vorbi cu vecinul de lângă tine.*

Dar iată că se aleargă premiul Goarna. Nici o emoţie la obişnuiţii turfului. Rezultatul este prevăzut, obligatoriu. Intr'adevăr, el a fost câştigat de „Noapte bună". Al cui? Al unei femei.

— Bărbaţii nu puteau de cât să se închine în faţa unei femei, observă un om galant, care a pariat totuş, pe „Liman" şi a pierdut.

Apoi, încă câteva curse şi, în sfârşit, alergarea Derby-ului român care punea în linie 12 cai, nişte frumoşi pur-sang cu picioare elastice pe care lumea se duce să-i privească la „paddock" *cum se învârtesc ca nişte cai de circ în plin aer. Şi în timp ce li se face ultima toaletă, caii meditează, copleşiţi dinainte sub povara responsabilităţilor... şi a „driver"-elor. Caii s'au aliniat; în sfârşit, o sonerie răsună, frânghia s'a ridicat, şi, într'un nor de praf, ca într'o şarjă de cavalerie, caii au pornit... spre cucerirea premiului.*

In jurul meu profeţiile şi verdictele premature se încrucişează.

— Jolyon duce cursa, nu ţi-am spus eu?

— Dar Maus? O să vezi la sosire...

Trei, şapte, doisprezece concurenţi trec, ca şi ţambalagiii lui Victor Hugo.

— Haide, cravaşează, Csillag!

Dacă s'ar putea, lumea i-ar împinge calul. Dar trebue să se mulţumească să-l încurajeze numai cu gesturi şi cu gura. Aşa că pariorii nu se privează de acest drept, cumpărat odată cu biletul de intrare.

— Haide, Maus! Par'că n'ai mâncat azi! ţipă lângă mine un personaj irascibil şi sălbatec.

Imi vine şi mie să strig: „Dă-i drumul, Scârbă Mare! *căci pe el doar am pariat, dar tocmai în clipa când voiam să deschid gura, văd că trec pe dinaintea lui alţi trei cai; toată lumea i-o ia înainte. S'ar spune că „Scârbă Mare" n'are nici un fel de amor propriu.*

— Dudău! Dudăuu! Du-dăă-uuu! ţipă cu disperarea celui care a pus totul pe masa verde, un jucător.

Dar la ultima turnantă, deşi acest speaker benevol nu pronunţa decât acest singur nume, pe care-l repeta fără să obosească, împărţind în dreapta şi stânga palme frenetice pe spatele vecinilor săi, Dudău, care era în frunte, ca un colonel care-şi precede trupa, în amurgul liliachiu străbătut de razele soarelui de Iunie, filtrate prin plopii şoselei, este deodată întrecut de Toiag. Numele acesta, svârlit din plin piept, e ca un ţipăt de război, s'ar spune, numele unui erou de cavalerie. Dar unde-i speakerul meu benevol? Era atât de cuprins de elan, că continua să-şi încurajeze cu ţipete disperate calul ce-l jucase, deşi câştigătorul trecuse cu o bună lungime, potoul de sosire... Atâtea speranţe care se cuprind la fiecare plecare şi care se sting ca să renască din cenuşa lor la „cursa următoare", o viaţă întreagă trăită timp de cinci minute, şi retrăită de şapte ori în cursul unei după-amiezi... Adevăraţii „turfişti", aceia pentru care aceste 5 minute se reînoesc de două mii de ori pe an, ar trebui să moară tineri....

— E nemaipomenit! Csillag să fie bătut! Şi de cine? De Toiag! un cal fără nicio valoare... Cine ar fi crezut-o!

— E inadmisibil! Asta n'ar trebui să fie admis! Suntem înşelaţi!

— Orice aţi spune, cursa îi revine, declară unanimă opinia turfistă.

Dar Bănesiţ îi e cald!

Ca s'o răcorească, iată premiul Le Perroquet, *care, odată mai mult, e câştigat de o doamnă care îl ia cu un zâmbet... şi cu „Ariniş".*

— O zi bună pentru femei!

Şi un adevărat triumf pentru aceste doamne. Feminismul nu se va putea plânge.

— Orice s'ar spune, femeile ştiu să ţină hăţurile, spun eu la eşire, unui vecin de-al meu, însurat. El dădu din cap.

— Cui i-o spui? suspină el. La mine acasă, nevasta-mea le ţine de peste zece ani. De! cine m'a pus să mă însor tocmai eu, un turfist?

Zâmbii, dar când văzui privirea Norei, în care sclipeau fulgere de ameninţări, prevestitoare de un scurt circuit, zâmbetul mi se slei pe buze. Noroc că cuvântul „Solechs" *căzu între noi, ca un steag alb între beligeranţi.*

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Higiena în restaurante

Desigur că nu putem pretinde patronilor ospătari, cum li se spunea altă dată proprietarilor de restaurante (ospătării publice), mai multe cunoştinţi în ceiace priveşte higiena, decât personalului medical din sanatorii şi spitale şi medicilor înşişi. Or, atâta vreme cât în multe spitale sterilizările se vor face cum se fac, adică pro *forma, atâta vreme cât vor exista hirurgi care să deschidă abdomene în săli în care cu câteva ore înainte s'au pansat răni purulente, atâta vreme cât mii de copii şi ostaşi vor primi vaccinul din acelaş ac, pe când flacăra lămpii de spirt se va consuma albastră, aşa de frumuseţe, nu putem trata cu asprime oameni dintre care mulţi nici nu cred bine în existenţa microbilor.*

Dar nu cronică medicală, ci gastronomică facem. Deci, va să ne băgăm nasul numai unde ne, cum se zice, fierbe oala. Deci, să spunem d'a capo şi deadreptul că deşi majoritatea mult mai curate decât majoritatea întocmirilor spitaliceşti, restaurantele sunt totuş destul de murdare.

Bine înţeles că nu vom vorbi de acele în care patroni ca Andrei Cernea (Enescu), Bălău (Ileana), Romulus şi Nicolae (Trocadero), Răcaru (Răcaru), Mircea (Mircea) şi Filip Finkelstein (cafeneaua Corso), nu pierd o clipă personalul din vedere şi nu ştiu ce să mai facă pentru a-şi mulţumi clientela.

Ochiul stăpânului îngraşă calul (lato), *când nu slăbeşte chelnerul (stricto sensu). Dar chiar pentru aceştia avem oarecare obiecţii de ridicat şi câteva propuneri de făcut. Ceilalţi de altfel cad exclusiv în competinţa serviciului sanitar al municipiului, care, cu mare satisfacţie recunoaştem, în Capitală cel puţin, dovedeşte că şi-a înţeles rostul.*

Nu tot astfel stau lucrurile în provincie însă. Cunosc o mare capitală de judeţ, în care serviciul sanitar al comunei, în loc să fie un factor activ de progres în civilizare, nu e decât un instrument de şicană, ades remuneratoriu, totdeauna abuziv. Un local de consum dintre cele mai bine întreţinute din ţară e lovit sistematic de amenzi arbitrare, pe când cele mai insalubre cârciumi funcţionează nestingherite în murdăria lor fetidă. Am constatat personal că în cele mai multe capitale de judeţ situaţia e aceiaşi. Socot util ca această stare de lucruri să fie pe o scară cât mai întinsă şi cât mai curând curmată. Ne angajăm să aducem o cât mai eficace contribuţie la aceasta. Până atunci însă, să relevăm câteva amănunte neplăcute, uşor de remediat. Aţi observat desigur că în solniţă piperul e un fel de colb inodor şi fără gust, pe când cel râşnit atunci (cum e la Capşa), e parfumat şi gustos.

Şi e tot atât de sigur că în sarca din acelaşi serviciu aţi găsit o jumătate de ardei, când nu un rest de brânză sau chiftea din care a muşcat un porc (nu s'a găsit încă mijlocul care să excludă porcul plătitor din localurile publice). Sunt convins că detaliul acesta vă produce greaţă (şi mie!).

E loc deci să nu ne mai întrebăm degeaba cum şi dece, ci să rugăm mai bine fie stăpânul restaurantului la care mâncăm să nu mai pue solniţi descoperite înaintea porcului şi să cumpere râşniţi de piper (sunt eftine, practice şi higienice). Acelaşi lucru cu pânea. Nu numai că aşa cum se prezintă oricine poate pune mâna murdară pe ea, dar e expusă, ca şi sarea şi piperul, unei neîntrerupte ploi de praf, deci de microbi. Fabricile de prăjituri au început demult să-şi învelească produsele în hârtie ceruită.

Tot astfel, în cele mai multe localuri şi nu avem decât cuvinte de laudă pentru inovatori, a început să se servească zahărul. Ce-ar fi dacă şi cu pânea s'ar proceda la fel? Incercaţi...

AL. O. TEODOREANU

MAŞINILE-BÉBÉ

— Scuzaţi-ne, domnişoară, dar noi nu vindem lapte...

Insemnări

Istoria împotriva umanismului

Ernst Robert Curtius a scos o carte: „Deutscher Geist in gefahr" *din care extragem următoarele:*

„Dureroasă şi confuză, este, fără îndoială, situaţia umanismului. Dar bine înţeleasă, această mizerie poate să însemne naşterea unei forme *nouă".*

Care ar fi această formă după Curtius?

„Dacă vrem", zice el, „să apărăm umanismul cu adevărat trebue să evităm de a-l face să coincidă cu vreuna din incarnările sale istorice".

Curtius se arată aci de acelaşi părere cu Gorki, părere despre care Adevĕrul Literar *a vorbit într'un alt număr. Ambii preconizează o ruptură cu istoria, ca mijloc de renaştere a umanismului.*

Istoria, zice Curtius, trebue să facă *istorie, nu psihologie.*

Altfel ea nu este decât „vehiculul vulgar al unei cauzalităţi vulgare: omul, acţiunea individuală dispar şi nu mai rămâne nici un loc în această ţesătură cenuşie, pentru persoanele *care au creat-o.*

„Insă fiindcă trebue să dăm oamenilor mari partea lor, apare pe ici pe colea, câte o figură măreaţă, solid înconjurată de mediocrităţile vremii, deşartă ca o statuie dintr'un squar".

Istoria pare că nu mai are alt rost decât de a reda lanţul neatins al unui trecut abstract până la prezentul abstract. Adică un Goethe de beton armat ca şi un soldat de beton armat din vremurile noastre.

Numai psihologia persoanelor near putea restitui urmările libere ale unui om asupra determinismului vremii sale. Viaţa unui Goethe ca şi a unui Platon a fost efortul eroic al acestor oameni de a se elibera de vremea lor, deşi o exprimau în cel mai înalt grad.

In cazul acesta Istoria nu face decât să caute a supune un spirit mare condiţiunilor materiale de care el s'a silit să se lepede o viaţă întreagă. Inşişi aceşti oameni mari devin astfel nişte modele care nu ne sunt de nici un folos, pentrucă noi ne luptăm cu alte dificultăţi materiale cu totul deosebite de ale lor.

Originile tango-ului

„Boca, Boca!" strigă frenetic călătorii dintr'un tren care trece în goană pe străzile lui Buenos Aires, *cu flamurile în vânt. Sunt cei cincisprezece învingători ai echipei de foot-ball celei mai iubite din lumea întreagă. Tot cartierul popular, fundul şi străfundul acestui oraş imens, adoră pe aceşti jucători. Pentru ca să-i apere, să-i încurajeze, fiecare e gata să-şi pună viaţa în joc sau... măcar pe a vecinului.*

„Boca! Boca!" este primăvara acestei rase, apelul sonor al unui popor în plină vitalitate. Cartierul acesta e celebru deşi nu prea considerat. Limba pe care o auzi pe străzi are inflexiuni ciudate, nu şi-a păstrat decât numele de castiliană. Deformată de influenţa Galiciei spaniole ea este împestriţată cu expresii idişe, piemonteze, genoveze şi siriene.

„Criolies", Argentinii de origină o despreţuiesc şi consideră Boca drept o viziune de meteci.

Intr'o zi, acum vre-o treizeci de ani, se porni într'o zi o melodie cu refren sacadat, care ca un şarpe de foc s'a întins pretutindeni. Era tango, ceva ce nu este de loc criollo. Cu voia sau fără voia lumii cântecul acesta, exprimând voluptatea atâtor neamuri împestriţate din fundul mahalaleor din Buenos Aires, a triumfal pretutindeni în scurtă vreme. In el s'au topit toate accentele din Boca: langoarea napolitană, tristeţea grea a acordeonului piemontez, chemarea îndepărtată a habanerei *spaniole, scrâşnirea patetică a vidriştilor evrei.*

Incununat de becuri electrice tango-ul din Boca, Subura din Buenos Aires, a pătruns pretutindeni, pe când seniorul Criollo sceptic, de o eleganţă supremă, resemnat, se uită nepăsător cum năpădeşte în oraşul său şi în lumea întreagă delirantul cortegiu al derbedeilor învingători.

Simfonia neterminată

Frantz Schubert n'a fost, după cum ni-l arată legenda, un seducător de inimi femeeşti.

Natura care i-a dat darul dumnezeesc al armoniei, i-a hărăzit în schimb un fizic cu totul dizgraţiat. Mărunt, cu picioarele prea scurte sub un trunchiu gros şi necioplit, avea capul mare cu părul buhos, creţ, un nas mare şi turtit, buze groase...

Nu e de mirare deci că nu s'a gândit serios la nici o fată tânără pe care să o ia în căsătorie, decât doar la simpla şi simpatica Tereza Grob, care însă până la urmă i-a preferat pe un brutar care avea ceva parale.

Dar dacă el nu plăcea fetelor şi nu le putea seduce numai cu puterea talentului său, în schimb ele puteau să-i inspire pasiune şi motive de compoziţie muzicală.

Astfel în anul 1824, împins de lipsa de mijloace, se duce pentru a doua oară la castelul Szélesz al contelui Esterhazi ca musikmeister.

In societatea maghiară de atunci un abis se deschidea între maestrul de muzică, ce mânca la bucătărie cu slugile, şi mândrele sale eleve contesele Carolina şi Maria.

Atât îi era îngăduit bietului Schubert: să compună bucăţi care să fie executate la patru mâni de nobilele domnişoare şi să cânte la piano privind pe idolul vieţii sale, contesa Carolina, valsând în braţele altora.

Contesa Carolina Esterhazy nu era o frumuseţe. Era însă de 21 de ani, avea ochi frumoşi, un zâmbet fermecător, dar o gură şi un nas prea mari. Pasiunea pe care a inspirat-o lui Schubert a fost desigur o pasiune mută, pe care Schubert o suporta cu durere în tovărăşia servitorilor castelului, „între oameni cu care nu poţi schimba o vorbă inteligentă", scrie el prietenului său pictorul Schwind. S'a mărginit doar să-i dedice mai târziu „Fantazia la patru mâni" *adăugând cu propria-i mână:*

„Dar oare nu toate operele mele i-au fost dedicate ei?"

In tot cazul această iubire a făcut tema simfoniei neterminate. Contesa Carolina Esterhazy s'a măritat destul de târziu, la 38 de ani, iar Schubert şi-a căutat consolarea în aşa numitele „şedinţe de bere", deşi aceste plăceri de o materialitate atât de josnică îi inspirau cel mai mare dezgust.

In carieră ca şi în dragoste Schubert a fost un veşnic decepţionat. Ceia ce e însă mai tragic e că n'a încetat de a aspira mereu la lumina şi bucuriile altei lumi. Aspiraţiile acestea le-a exprimat el cu câteva luni înainte de a muri în renumita „Messă în si bemol".

Coroana ţarului la Chicago

Oraşul Chicago va deschide porţile expoziţiei sale universale, a cărei durată a fost fixată la un an, dar care va fi prelungită. Direcţiunea anunţă noutăţi senzaţionale.

In vederea aceasta s'au început tratative cu guvernul Sovietic pentru expunerea bijuteriilor familiei imperiale ruse, care vor fi aşezate într'un pavilion special. Guvernul sovietic a acceptat să trimită şi să asigure transportul şi paza preţiosului tezaur, din Rusia până la coasta americană...

Tezaurul are, după experţi, o valoare de douăsute cincizeci de milioane de dolari, şi e conservat în cufere blindate ale Băncii Naţionale din Moscova.

Se înţelege deci dece e aşa de păzit.

Piesa principală e coroane imperială a Marei împărătese Caterina, a cărui valoare e de patruzeci şi două de milioane dolari. Ea e împodobită cu 5.000 diamante şi de un rubin gigantic.

Greutatea totală e de trei kgr.

Apoi vin celelalte obiecte de o valoare nu mai puţin considerabilă. Astfel e sceptrul ornat cu faimosul diamant Orloff de 196 carate şi de numeroase diamante, dintre care ultimul în mărime valorează cinci mii de dolari.

Printre insignele regale se găseşte şi un măr de aur, o capod'operă de artă, împodobit cu un safir de 200 carate.

*

Se ştie că guvernul sovietic a încercat în mai multe rânduri să vândă bijuteriile imperiale, toate împreună, dar a fost nevoit să renunţe.

In 1922, în vederea acestei vânzări, guvernul rus a cerut experţilor englezi şi americani o evaluare a insignelor imperiale şi a colecţiei de pietre preţioase.

Aceştia au evaluat tezaurul ca având în total 25.000 carate.

— Oare de ce a leşinat?

Balet de Paul Valery

Paul Valéry în „Ame de la Danse" este cel dintâi care dă viaţă unor sentimente şi idei ce păreau a fi fost înghiţite de uitarea veşnică. Fără nici o notă scrisă transmite regeneratorilor dansului din vremea noastră prin puterea intuiţiei fără de pereche, inspiraţia şi elanul dansului zeilor de odinioară.

Mai mult, poetul a vrut să ne evoce într'un balet „Semiramis" pentru care Arthur Honegger a scris muzica şi Ida Rubinstein a realizat linia în veşnică mişcare a dansului, imaginea unuia dintre cele mai mândre destine ale omului. „Am vrut, zice Semiramis, *să fiu atât de mare în cât oamenii să nu poată crede că am existat în adevăr... Să fiu atât de puternică şi de frumoasă în cât ei să mă creadă o creatură numai a sufletului. Cea mai mare glorie nu este oare acea a zeilor care s'au creat ast-fel în cât oamenii să nu-i poată concepe cu mintea lor cea mărginită?*

Baletul are trei scurte epizoade: „Le Char", „Le Lit", „La Tour".

In „Le Char" turma regilor captivi şi a zeilor, se aşterne la picioarele „Puterii". *Semiramis dispreţuieşte pe aceşti robi destinaţi să fie mereu învinşii norocului ei veşnic. Dar unul din robi, încrezut în puterea frumuseţii sale, primeşte şi întoarce provocarea reginei, care surprinsă de îndrăzneala sa îi dă atenţia ce-i se cuvine.*

In „Le Lit" Semiramis, fără altă îmbrăcăminte de cât bijuteriile sale se supune cu umilinţă brutei care e prea naivă spre a nu abuza de această umilinţă. Dar măreaţa regină se trezeşte şi alungă visul în care era să se piardă. Implântă o spadă în pieptul nesocotitului şi se refugiază în „La Tour". *Acolo astrologii tot atât de stupizi ca şi robul asasinat, îşi închipuesc că regina nu cere decât linguşire.*

Semiramis, dezgustată şi dispreţuitoare simte tot atâta oroare de viaţă ca şi de moarte şi se hotăreşte să părăsească viaţa aceasta fără nici un farmec. Ea se lasă arsă de soare, Dumnezeul ei, care trebuie să o reducă în cenuşa din care se va ridica „porumbiţa", sufletul ei „hrănit de atâta glorie şi atâta orgoliu".

Subiectul acesta tratat odinioară de Glück şi Rossini, ia în versul lui Valéry „o densitate atât de strânsă şi atât de uşoară" în cât are nevoie de o muzică specială. Honegger a avut şansa să o găsească mai pretutindeni, pentrucă este poate singurul dintre compozitorii moderni care posedă simţul misterului şi al eposului.

In special muzica din epizodul întâi şi în cel din urmă, are o alură de o nobleţă şi claritate intelectuală demnă de versurile lui Valéry.

Ida Rubinstein însă admirabilă în corpul, măreaţă, crudă şi delicată în gesturile ei, are o voce dură şi monocordă care nu i-a îngăduit să facă legătura ideală între cele două talente excepţionale, poetul şi muzicantul.

Decorul lui Jakovleff nu a plăcut de loc publicului, care l-a găsit greoiu în aparenţa sa cartagineză şi parsifalică.

Bibliografie

MIHAIL SADOVEANU: Viaţa lui Ştefan cel Mare, *Bibl. „Energia", Fundaţia pentru literatură şi artă" „Regele Carol II", Bucureşti, Preţul 30 lei.*

EM. DIACONESCU *şi* MIH. GOLAN: *Istoria Rominilor (Rezumat), Iaşi, Preţul 50 lei.*

MIHAIL I. RĂDULESCU: Regimul fiscal al moştenirilor în Romînia şi alte ţări *(cuprinzînd doctrina şi jurisprudenţa romînă şi străină la zi, cum şi avizele şi instituţiunile ministerului de finanţe). Cu o prefaţă de d. Alex. Velescu, avocat, Bucureşti, Preţul 120 lei.*

CONSTANTIN KIRIŢESCO: La Roumanie dans la guerre mondiale *(1916—1919), Traduit du roumain* por *L. Barral, Preface de M. André Tardieu (Avec vingt-verf croquis), Ed. Poyat, Paris, Prix 40 fr.*

— Uite ce-a pierdut Jim la poker!

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 707
DUMINICA 24 IUNIE 1934

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888—1897
CONST MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Secretul Impăratului...

Anatole France spune, nu-mi aduc aminte unde, că istoricii sunt scriitori care nu fac de cât să repete. De sigur faptele și evenimentele istorice sunt aceleași, documentația însă poate varia. Dar chiar dacă nu ar varia, un istoric de calitate nu compilează, ci alege, selecționează, urmărind cu firul roșu trăsătura caracteristică ce trebuie să desemneze precis caracterul unui personagiu, semnificația unui fel de a acționa și a reacționa printre varii și oscilante situații, comprehensiunea totală și complectă a unui caracter în complexele sale manifestări și în legătură cu mediul din care face parte.

D. George I. Brătianu ne dă o probă de felul cum trebuie să se scrie Istoria în vremurile noastre cu lucrarea sa *„Napoleon III et la politique des nationalités"*, tratând într'o analiză fermă și strânsă, cu o critică perspicace și solidă, un subiect ce s'a bucurat de un esces de favoare în literatura vremii. de vre-o câțiva ani încoace.

Intr'o broșură de vreo 150 de pagini, domnia sa adună mii de trăsături de o veracitate autentică, făcând să reiasă, ca sub influența unui reactiv puternic. adevărata linie de conduită șerpuită și nesigură, a enigmaticului personagiu șters, care a deținut și a hotărît destinele a tător națiuni, printre care și acelea ale Românilor, într'o epocă critică plină de posibilități și bogată în urmări.

„Secretul Impăratului" nu este altul decât „teoria naționalităților și a marilor aglomerații" de care Napoleon a fost mereu stăpânit, dar n'a fost niciodată convins de nevoia aplicării sale imediate în realitatea practică.

Cauza preponderantă a eșecului politicii sale n'a fost după cum o socotesc unii, în ideile sale utopice, în politica sa *„de chien crever avant la lettre"*. Ea a fost mai mult urmarea liniei de orientare a politicii sale exterioare urmărită paralel cu politica naționalităților și anume ideia de a-și asigura, pentru orice întâmplare, concursul și chiar alianța unei mari puteri europene.

Timp de 14 ani, Napoleon încearcă încheierea marilor sale alianțe, trecând de la Anglia la Rusia, apoi la Austria și în fine la Prusia. Felul în care aceste încercări sunt inițiate și conduse dovedesc în mod cert și nediscutabil nu ideile sale himerice și generoase, ci șovăelnica sa natură, agravată de starea rea a unei sănătăți șubrede care-l deprima uneori până la desăvârșite paralizii.

Dealtfel, analizând politica imperială a principiului naționalităților, D-l George I. Brătianu dovedește că Napoleon al III a urmărit în două rânduri nu idei himerice și absurde, ci scopuri practice și foarte realizabile.

In adevăr în cele două crize ale naționalităților, 1859 și 1863, problemele ce s'au pus au fost: în prima dată eliberarea Italiei, rezolvită în mare parte, în cea de a doua răzvrătirea Poloniei, care, e drept a fost un adevărat dezastru, aducând după sine masacrarea insurgenților și marele eșec al Franței, după triumful militar din războaiele Lombardiei și ale Crimeei și după strălucitul succes diplomatic al Congresului din Paris.

„Secretul Impăratului" este intervenția sa personală în chestiunile politicii externe, care se tratau direct cu dânsul, după cum se dovedește între altele și prin scrisoarea pe care a trimis-o printr'un însărcinat al său de afaceri, patrioților români în 1858 și în care era trasată în linii mari politica ce aveau de urmat, adică toată dezvoltarea ulterioară a statului nostru, inclusiv dinastia streină.

Dar Napoleon a simțit adeseori dificultatea aplicării principiului naționalităților, formulă foarte echitabilă, foarte simplă, dar care în multe împrejurări, ca în acea a încercării de a încheia acordul româno-maghiar pentru eliberarea Ungariei, era un prilej de agravare a unor vrăjmășii seculare, de cât o modalitate de conciliere și o încercare de rezolvire a unor probleme insolubile prin natura lucrurilor și forța destinelor. In fața unor astfel de dificultăți, politica imperială începe a se accentua ca o politică „de concesiuni, tranzacții și soluții mijlocii" care au adus căderea sa falimentară „tragedia ocaziei pierdute din 1863", cum o numește d-l George I. Brătianu. Trei alianțe s'au prăbușit una după alta. In politica naționalităților s'a oscilat în direcții opuse fără a se lua nici o atitudine. Prestigiul lui Napoleon a scăzut, evenimentele l'au depășit. Forțele sale militare erau aproape nule, finanțele epuizate prin întreprinderea din Mexic, sfătuitorii săi nehotărâți, între tendințele conservatoare ale Impără-

GEORGE BRATIANU

ției și concepțiile revoluționare ale Impăratului, popularitatea se pierdea din zi în zi.

Totuși *dacă* Napoleon ar fi avut curajul să urmeze până la capăt ideile sale generoase, politica naționalităților, cine știe care ar fi fost destinul său... Principiul naționalităților în aplicarea sa parțială a adus Franței dușmănii amenințătoare creând unitatea Italiei și a Germaniei, dar oare corectivul acestor evenimente ar fi în părăsirea unei politici prea generoase, sau din potrivă în execuția sa integrală? In capitolul ultim al lucrării sale d-l George Brătianu își urmărește raționamentul cu o serie de motivări, argumentări și considerări ingenioase, pline de sagacitate, într'un scris vioi, dar cumpănit și sobru care e tocmai acel cerut de cele ce vrea și are de spus, istoricul ce a pătruns cu erudiția sa și un simț înăscut al intuiției politice enigmaticul personagiu al unei drame pe care a desfășurat-o dar n'a putut-o domina. Nu ideile generoase, care și-au făcut drum peste tribulațiile viitorului nehotărât, au fost cauza falimentului Franței în 1871, ci metodele, sau, ca să fim mai lămuriți, lipsa de metode...

Dilema se pune din nou astăzi și d-l George Brătianu încearcă să sugereze o lecție din trecutul încă atât de apropiat... Va fi înțeles?!...

IZABELA SADOVEANU

Din viață --- și din cărți

Titlul rubricei

In două numere consecutive, această rubrică a fost ocupată de d-ra Otilia Cazimir. Ii dorim vizita cât de des.

D-ra Otilia Cazimir nu s'a mulțumit însă numai cu locul de musafir — pe care i l-am oferit cu deosebită plăcere. D-sa s'a uitat prin casă. Nu i-a plăcut așezarea tablourilor pe pâreți și mâna-i fină a schimbat cadrele.

Colaboratoarea noastră ne-a schimbat numele rubricei. In loc de „Din viață — nu din cărți", d-sa a pus: ...„și din cărți"

După cum lași tablourile în noua rânduială, dacă mosafirul are gust, — așa și noi ne-am hotărît să păstrăm noul titlu al rubricei, așa cum a fost modificat de d-ra Otilia Cazimir.

Și-i mulțumim că... ne-a făcut puțină gospodărie în revistă.

Pățania d-lui Lăzurică

Este vorba de d. Gh. Lăzurică, scriitorul care publică — în paginile noastre — bucăți pitorești din „viața țigănească", trecută ca și actuală.

Peripețiile d-sale sunt multe și complicate.

Acest intelectual rom, care cunoaște câteva limbi europene, care scrie vioiu și colorat,— un spirit pătruns de nevoia ridicării neamului său, — a bătut la toate redacțiile. Nimeni n'a vrut însă să-i deschidă. — Auzi? Literatură țigănească! Asta ne mai trebue!

Singura revistă care, apreciind și talentul d-lui Lăzurică și legitimitatea oricărui popor de a-și exprima viața în forme artistice, și-a deschis coloanele literaturii țigănești a fost „Adevĕrul literar".

Bucățile d-lui Lăzurică au fost gustate de cetitori. D. Mihail Sadoveanu a ținut, în special, să ne exprime laude pentru achiziția făcută.

Dar d. Lăzurică nu-i numai scriitor, e și om politic. Are stofă de luptător, posedă spirit de organizație. De-aceia el a întreprins organizarea romilor într'o uniune cu caracter cultural.

N'a cruțat nici timp, nici bani. (Și-a vândut pentru cauza romilor — până și cerceii dela urechile nevestii sale, până și salba dela gâtul ei). A lucrat în București pentru Uniunea romilor, s'a deplasat în provincie — constituind secțiuni în foarte multe județe din Vechiul Regat, ca și în provincii.

Dându-și seama de importanța Uniunii, politicianii au vrut s'o atragă în mreaja lor. Dar d. Lăzurică nu s'a lăsat.

Atunci o bandă l-a atras în cursă, l-a bătut crunt și l-a pus — sub amenințarea cuțitelor — să semneze declarații de demisie. S'au format alte comitete de romi. Altul s'a proclamat președinte... recte „voevod".

Dar d Lăzurică nu s'a lăsat. A strâns rândurile tovarășilor de luptă. Și a învins. Dar pentru cât timp?

Țiganii n'au făcut altăceva de cât să ia exemplu dela politicianii români. Au început și ei, lupta pentru șefie. Au văzut cum partidele își aruncă peste bord doctrinarii, idealiștii, intelectualii, etc. Aceste elemente sunt bune pentru închegarea unei organizații, pentru cucerirea puterii. După aceia ei nu mai sunt utili. Ba încă încurcă. De-aceia organizațiile politice— punând mâna pe putere —îi aruncă peste bord... pentru ca exploatarea puterii să nu fie deranjată de mofturi ideologice.

Domnule Lăzurică, ai primit prima lovitură. Te-am văzut cu dinții sfărâmați și cu ochii în lacrimi. Dar încercarea n'a trecut. Vei primi toate umilințile și vei suferi deziluziile supreme.

Fiindcă aceasta-i în logica lucrurilor: forța organizată cu focul sufletului d-tale și cu salba dela gâtul ființei dragi trebue să intre pe mâna electorilor de profesie.

M. SEVASTOS

Privelisti din tren

Creion

Gară
Trenul face-o răsuflare.
Lungi vagoane cu cărbuni
Poartă moaște de străbuni
Dintr'o altă eră.
Iar un popă'ntr'un docar
S'a oprit la barieră
Strâns strunind un armăsar.
Stâlpii suri de telegraf
Care stau într'un picior,

Răzimați în vechi proptele
Țin pe sârme, neclintit
Șiruri mici de rândunele
Cu piept alb și lustruit
Ca niște mănuși de bal.

Ca s'ajungă mai curând
La isvoru-ascuns în iarbă
Bivoli negri și cu barbă
Intind botul, fluturând
Un copil desculț și mic
Le tot dă c'un băț imbold
Și-apoi pune mâna'n șold,
Mărunțel ca un ibric.

Cumpăna lângă izvoare
Pescuește'ntr'o fântână
Și se'nvârte'n loc pe zare
Ținând undița în mână.

O cărare pe de margini
Fuge pe jos după noi ;
Două case prin paragini
Albe sunt ca niște boi.
Dealurile ne petrec ;
Amețite-apoi ne lasă
Și din depărtări când trec
Flutură albind o casă.
In girezi de pae, vântul
Ca o pasăre mai scurmă.
Trece'n urmă tot pământul
Și tot sufletul, în urmă...

DEMOSTENE BOTEZ

Inserare

..... Un pescăruș se lasă,
Ocol de spumă albă sub trâmbe de cleștar.
O'nfiorare scurtă, un foșnet de mătasă,
O jucărie simplă, un fluture în plasă,
Și aripa vâslește din ce în ce mai rar...

ALEXANDRU MARIUS

Cu Ludmilla și Georges Pitoeff

în antract

Culuarul pe care se înșiră cabinele în culisele teatrului „VIEUX COLOMBIER" e așa de strâmt, că dacă două persoane se întâlnesc, una trebue să se lipească strâns de zid și cealaltă să treacă. Mă fac una cu peretele când o văd, imediat ce am intrat pe ușe, pe Ludmilla Pitoëff lângă mine. Nu știu ce să-i spun, cum să încep. Mă așteptam la anticamere, servitori care să mă oprească și să anunțe, așteptări, amânări. Pentrucă d-na Pitoëff e în fața mea și aproape mă întreabă ce vreau, ca răspuns la privirea pe care nu mi-o pot lua de pe ea, încă turbure de răscolirea pe care a făcut-o în mine acum o clipă Hedwiga în actul III (Rața sălbatecă) îngăim rugămintea mea de a-i lua un interwiew pentru o gazetă românească.

D-na Pitoëff mă ia de mână și mă face să intru în cabina ei, simplu, fără să mi se plângă de oboseală, fără să-mi ceară să aștept, să viu în antractul următor sau peste trei zile. Imi face loc pe un scaun, de pe care ia o pungă cu fructe și îmi explică râzând cu acel râs care îi face ochii oblici și

LUDMILLA PITOËFF

sclipitori din mari, gravi și revărsați peste tot obrazul ca niște flori prea înflorite, cum sunt de obiceiu. „Mâncam mere, n'am avut timp să cinez în seara asta". Se așează în fotoliul din fața toaletei și e așa de mică, de o frăgezime pe care scena o ascunde pe jumătate, așa lipsită de orice poză, firească celor pe care ochii celorlalți sunt de ani de zile ațintiți, că mă gândesc o clipă că am poate în fața unul din cei șapte copii pe care știu că d-na Pitoëff îi are, care mi se dă acum drept maică-sa, privindu-mă cu aceleași flori de catifea sub o frunte aidoma înaltă.

— Voiam să știu părerea dumneavoastră în privința teatrului de azi și a celui de mâne.

— Teatrul de mâne, cine îl poate ști? Ne închipuim că evenimentele sunt într'o măsură previzibile, și evoluția lor ne răstoarnă așteptările. Credeam când a început revoluția în Rusia că va dura un an, doi. Sunt de atunci zece ani și lucrurile nu s'au potolit.

Vorbește tot așa de rar și lent ca pe scenă, cu acelaș firesc și cu o dulceață și căldură, materiale aproape, palpabile. Am impresia că mângâerea și tandrețea care se resfrâng din cuvintele și privirea ei, mi se așează pe obraz și pe umeri ca niște fluturi, ca floarea pe care ar scutura-o un pom, ca o haină.

— In teatrul de azi aveți impresia unei decăderi, unei inferiorități? Vorbesc de teatrul care place marelui public, de opereta iar la modă, de comedia bulevardieră.

— Decadență? poate. Sfârșit de epocă, deci în chip inevitabil decadență. Tot ce vedem azi în jur s'a mai petrecut odată și încă de mai multe ori. Durata universului e regizată în serii care se repetă. Asistăm la un sfârșit de serie și la falimentul unor valori. Dar numai valori neabsolute se pot perima. Uite, noi jucăm încă Ibsen, deși nu mai e al zilei de azi, și se va juca oricând, ca orice teatru uman, exprimând adevăruri eterne, esențiale oricărei „faze".

— Nu vă îngrijorează succesul colosal al filmului prost, adică al filmului care nu e teatru fotografiat?

— Nici nu trebue să fie asta. Cinematograful e cu totul altceva. E o artă în care totul devine acceptabil, în care sunt convenții mult mai largi decât în teatru, în care elemente pe care pe scenă nu le poți pune devin principale, în care grotescul, fantasticul, artificialul nu supără. Cinematograf e ceiace face Charlot.

— Credeți că Charlot n'ar fi un bun actor de teatru?

— Fără îndoială, dar la ce bun? Ce nevoe are de cuvânt?

— Am spus acest lucru, pentrucă continuu să am impresia că numai acolo unde filmul întâlnește teatrul, e artă mare. In Charlot bunăoară sau în Elisabeth Bergner avem cea mai bună calitate de film, pentrucă e teatru de prima calitate.

—Am văzut„ Melo" și Caterina II-a". Filme oribile din punct de vedere cinematografic, făcute contra legilor cineatice ca să pună în valoare calitățile într'adevăr admirabile ale Elisabethei Bergner.

Vezi dar că așa chiar, în această epocă de desechilibru și sfârșit se găsesc încă actori buni, cum se găsește și teatru bun și literatură bună.

— E poate mult vinovat publicul care, parcă mai mult ca oricând cere lucruri proaste, ușoare.

— Publicul a fost în totdeauna acelaș, și misiunea artistului actor, pictor, poet a fost în toate vremile nu numai să-i dea lucruri bune dar să-l forțeze să le accepte.

— Publicul? întreabă d-nul Georges Pitoëff care intră în clipa aceasta în cabină. Publicul n'are nici o vină, e acelaș public din toate epocile, cu aceiași dorință de amuzament și cu dispoziție să creadă că arta e numai atât, dar, și cu aceiași posibilitate să simtă și să înțeleagă că e altceva. Vinovați sunt vânzătorii de teatru care exploatează nevoia așa de ascuțită azi de distracție cu surogate pe nedrept numite „teatru".

— Imi puteți spune ce planuri aveți pentru stagiunea viitoare? (știu că Compania Pitoëff va părăsi teatrul din Vieux Colombier).

— Nu știu încă nimic precis. Știu numai că am de gând să continuu să joc piese bune și că atâta timp cât am s'o fac (adică totdeauna) am să am lume în sală, că trebue să am răbdare s'o aștept și să mă feresc de montări prea costisitoare pentrucă nu cred că mâne o să fiu mai bogat decât azi.

— Credeți că teatrul, așa cum face literatura întreagă azi, pictura și muzica trebue să se curețe nu numai de teză și demonstrație, dar chiar de problemă?

— Nu m'a interesat niciodată teza sau lipsa de teză a unei piese. Ea poate fi bună sau proastă. Poate să fie...

In ușe bate violent regizorul. D-nul Pitoëff trebue să intre în scenă. Iese grăbit și din prag se mai întoarce odată.

— Teatrul e ca și pictura și poezia (și nu e între ele o diferență de grad ci de mijloace) conținut sufletesc care se cere exprimat. Atât.

(Continuare în pag. II-a)

— Şi dumneavoastră, doamnă, intraţi acum, numaidecât în scenă?

— Eu mai pot sta cinci minute cu dumneata.

— Am vorbit de teză pentrucă piesa lui Ibsen pe care o jucaţi acum, e impregnată, e problemă şi demonstraţie.

— Dar nu pentru asta e bună. Problema e aici aşa cum trebue să fie în orice operă de artă, pretext. Dacă ai văzut în „Nora" de pildă, conflict în conştiinţa feminină care se deşteaptă şi se împotriveşte legilor sociale, te-ai înşelat. Dacă asta ar fi problema ar fi vremelnică şi anacronică.

Conflictul este între doi oameni care se iubesc şi descoperă de odată că într'o privinţă (indiferent care) nu se potrivesc, aşa cum se întâmplă în viaţă. Asta e patetic, uman şi etern în Nora, devastarea pe care poate s'o aducă în viaţa lor o deosebire între doi oameni care se iubesc, şi peste care nu pot trece decât schimbându-se prin efort şi suferinţă. Şi încă şi aceasta problemă, deşi profund omenească nu e scop ultim al piesei, e pretext de exprimare a unui conţinut sufletesc cu profunde rezonanţe.

— Imi puteţi spune ceva în privinţa felului cum lucraţi un rol, dacă vă cere o perioadă de incubaţie sau dacă îl înţelegeţi dela început sintetic?

— O! asta depinde de rol, dar te rog nu spune „rol" e aşa de mult cuvânt, dovedeşte o înţelegere aşa de exterioară. Vreau să spun că asta depinde de personagiu. Când e vorba de pildă de Nora, care nu e o femee ci o sinteză de femei în care se topesc trăsături aşa de diferite şi atâtea contraziceri, fără îndoială că e nevoe de o lungă perioadă de pregătire, de lucrare în amănunt ca să interpretezi într'un individ verosimil şi viu, atâtea laturi.

— Vorbiţi mult de Nora, e unul din rolurile, iertaţi-mi cuvântul, din piesele iubite?

— Iubesc orice piesă care îmi îngăduie, nu să dovedesc mijloace şi efecte teatrale, ci care mă lasă să mă purific, să mă înţeleg, să cobor în adâncul meu şi să fac ca spectatorul care în clipa aceia e prietenul meu să se înţeleagă şi el, să se purifice asemenea.

Doamna Pitoëff trebue să intre în scenă. Imi întinde repede o mână mică şi palidă de sfântă-copil şi ca să şteargă parcă gravitatea cuvintelor spuse până atunci, îmi surâde încă odată cu toate scânteile ochilor şi dinţilor de pui de pisică.

LUCIA DEMETRIUS

Paris, Mai 1934.

Cântec lângă Dunăre

Pentru Luşa

Lumina s'a ascuns cu voalu'n râu
Şi seara caldă tremură'n perdele.
Cenuşa care-a mai rămas prin stele,
S'a scuturat pe boabele de grâu...

E linişte şi sălciile tac,
Lângă oglinda lucie şi plină...
Din ramuri vântul picură hodină,
In sfeşnicile somnului, pe lac...

S'aude doar târziu ca o chemare
Un cântec de pescar rămas în larg,
Şi valurile'n lotca lui se sparg,
In semn adânc de binecuvântare...

Şi peste sboru'nalt ce se răsfrânge,
Pe adormirea Maicii Preacurată,
Doar visul mai pătrunde câte-odată,
Cu aripile cufundate'n sânge...

CONSTANTIN SALCIA

Cel mai mare eveniment artistic

Un spectacol unic!

700 instrumentişti

Sub conducerea maestrului

LT. COL. EGIZIO MASSINI

vor da un mare concert simfonic Sâmbătă 23 Iunie, orele 9 jum. seara în cadrul Expoziţiei Sporturilor pe STADIONUL O. N. E. F. cu următorul program: Wagner; Uvertura la „Tanhäuser"; **Bethoven; Simfonia a 5-a (în întregime);** George Enescu: Poema Română etc.

Bilete cu 20, 30, 40, 60, 80 şi 100 lei la Agenţia Fedel Burou O. N. E. F. (Pasagiul Imobiliara) şi în palatu, ziarului Adeverul

Cuvinte potrivite şi..., încrucişate

Au mai fost cercetate soluţii următorilor: d-na *Florica M. Klein*, Gheorgheni-Ciuc — 10 erori la 39 probleme; *Marin Niculescu*, Loco — 17 erori la 39 probleme; *N. Papatanasiu*, student, Hârşova-Constanţa— 15 erori la 39 probleme; *Pavlazzo Antonio*, Loco — 20 erori la 33 probleme; *Virgil Ciotlos*, Cluj — 5 erori la 39 probleme; *Olimpiu Miresianu*, Cluj, — 5 erori la 39 probleme; *Israel Abramovici* Galaţi, — 8 erori la 39 probleme; *Stelu Burducea*, sanat. C. T. C. Carmen-Sylva — 12 erori la 39 probleme; *Ion P. Ungureanu*, sanat. C. T. C. Carmen-Sylva — 12 erori la 39 probleme.

*

Dd. Teodor Stamate, Mimi Bluette şi Vasile Honciuc sunt rugaţi ca, de urgenţă, să trimită deslegările scrise în careuri.

Ion D. Ionescu. — O nouă cercetare? Nu credeţi că v'ar putea fi defavorabilă?

M. O. Loco. — Propunerea rămâne să fie studiată.

Actualităţi ştiinţifice

Atmosfera de oxigen a pământului

Din recentele cercetări ale savanţilor care s'au ocupat cu fizica globului terestru, rezultă că în trecutul îndepărtat, în timpul răcirii planetei noastre, s'au solidificat în primul rând straturile exterioare. In chipul acesta, sâmburele metalic al pământului s'a putut combina cu oxigenul din atmosferă.

Intrucât însă acest fenomen s'a petrecut eventual într'un mod deosebit la alte corpuri cereşti, se poate presupune că în cazul celorlalte planete, tot oxigenul disponibil s'a combinat cu învelişul lor solid, din care cauză aceste planete ar fi lipsite de o atmosferă de oxigen.

Bătaia luminii e limitată?

Astronomii au ajuns la convingerea că raza de propagare a quantelor de lumină ar putea să nu fie infinită, ci limitată.

In acest caz, numai razele dintr'o regiune mărginită în jurul pământului ar ajunge până la noi, şi astfel n'am avea posibilitatea să explorăm, prin metodele optice, tot ceeace se găseşte în exteriorul acestei regiuni.

Furnicile presimt moartea?

Cercetările minuţioase ale naturaliştilor, făcute asupra multor muşuroaie de furnici, au dovedit că aceste insecte, cu câteva zile înainte de a se apropia de momentul morţii lor naturale, se retrag de la lucrările furnicarului.

Ele nu se retrag însă într'un colţ izolat unde stau liniştite, ci dimpotrivă, se mişcă agitate şi febrile, fără nici o ţintă, în toată întinderea muşuroiului.

Lucrurile se petrec ca şi cum insectele şi-ar presimţi sfârşitul apropiat şi ar căuta să dea o ultimă pulsaţiune a forţelor vitale.

De când e locuit pământul

Această problemă, atât de controversată, pare să se apropie de o soluţionare.

Intr'adevăr ştiinţa ne asigură că încă acum vreo 500-700 milioane de ani existau pe suprafaţa pământului, fiinţe cu o organizaţie destul de înaintată, ca de exemplu: moluştele, racii şi poate chiar peştii.

Toate aceste forme de viaţă aveau desigur un trecut considerabil în urma lor.

Deaceea, e foarte probabil că organisme inferioare apăruseră pe pământ cu vreo câteva sute de milioane de ani înainte.

Auto - muşcătura şerpilor

Din observaţiile savantului englez, profesorul L. Wooster, rezultă că şerpii veninoşi nu sunt imuni pentru veninul lor propriu sau acel al altor şerpi.

Aşa, de exemplu, Wooster a avut prilejul să vadă din întâmplare, un şarpe cu clopoţei, care îşi muşcase propriul său corp. Inainte ca să-şi poată retrage dinţii veninoşi, şarpele îşi injectase în organism o cantitate atât de mare de otravă proprie, încât a încetat din viaţă câteva ore mai târziu.

Un alt şarpe cu clopoţei a murit şi el muşcat de un şarpe, aparţinând unei alte specii.

Cel mai sensibil „ochiu electric"

Se ştie că „ochiul electric" este denumirea populară — dealtfel foarte sugestivă — a aşa numitei celule foto-electrice, piesă minusculă folosită în laboratoarele de fizică şi în multiplele aplicaţiuni technice, pentru interesanta ei proprietate de a transforma razele luminoase în curenţi electrici.

Faţă de ochiul uman, ochiul electric prezintă avantajul de a fi mai precis mai sensibil, neobosit şi de o nem în evidenţă prezenţa luminii funcţionare automată.

Ca să ne dăm seama de enorma sensibilitate a acestei piese preţioase, vom aminti că o celulă fotoelectrică superioară ne permite să puradiate de o simplă lumânare, chiar la o distanţă de 48 de kilometri, dela isvorul luminos.

Combinând ochiul electric cu cel mai puternic telescop din lume — cel instalat în observatorul american de pe muntele Wilson — suntem în măsură să extindem această depărtare până la 4800 de kilometri.

Căsătorii la... peşti.

Deşi surprinzător, faptul e incontestabil. Există peşti, cum ar fi de exemplu somnul, care trăesc împreună ca perechi şi rămân multă vreme împreună, cel puţin în timpul epocei de reproducţie.

In tot acest timp, masculul se arată foarte gelos de soţia sa şi se năpusteşte cu furie asupra tuturor rivalilor, care vor să-i dispute tovarăşa.

Dealtfel, asemenea „căsătorii" le mai găsim şi la unele broaşte şi la şerpi, şopârle, legătura conjugală prelungindu-se chiar şi după epoca rutului.

Alcoolul conţine bacterii

Multă vreme se credea că alcoolul, ca şi eterul sau benzina, sunt complectamente lipsite de orice bacterii.

Iată însă că savantul german Eschenbrenner, în urma cercetărilor sale sero-bactereologice, a descoperit atât în aceste lichide, cât şi în reziduurile vasului, în care sunt păstrate, o sumedenie de bacterii diferite, generatoare de spori.

Rezultă deci că în cazul când alcoolul este aplicat rănilor, el trebue neapărat sterilizat în prealabil.

Randamentul lămpilor Roentgen

Lămpile care servesc la generarea razelor Roentgen, atât de mult folosite în medicină, au în general un efect util foarte redus.

Astfel, o lampă de tipul acesta, de curând realizată şi deci din cele mai perfecţionate, are un randament numai de 37%. Cu alte cuvinte, din energia aplicată lămpii nu se obţine, sub formă de raze Roentgen, decât 37%.

Impotriva intoxicaţiilor cu gaz-aerian

In cazul intoxicaţiilor de gaz-aerian, oxid de carbon, şi acid prusic, se poate aplica cu succes ca antidot, albastrul de metilen.

Efectul binefăcător al acestei substanţe se datoreşte faptului că el influenţează fermenţii respiraţiei în sânge.

Albastrul de metilen intervine atunci pentru a înlocui funcţiunea globulelor roşii din sânge care — în cazul acestor intoxicaţii — încetează de a mai fi purtătoare de oxigen.

Cea mai mare viteză a vântului

Cea mai mare valoare a vitezei vânturilor, care a putut fi măsurată până în prezent, este de 370 kilometri pe oră. Ea a fost pusă în evidenţă, cu ajutorul unui nou instrument de măsură, şi anume pe muntele Washington.

Se presupune că cele mai puternice vârtejuri ajung câteodată la aceste viteze considerabile.

Compoziţia aerului stratosferic

Multă vreme se credea că din punct de vedere chimic, compoziţia aerului la marile înălţimi ale atmosferei este deosebită de aceea pe care o găsim la suprafaţa pământului.

Or, ultima ascensiune stratosferică, făcută în anul acesta de exploratorii ruşi, a dovedit că la o înălţime de 19 kilometri deasupra pământului, compoziţia aerului atmosferic este aceeaş ca la suprafaţa globului.

Audiţia stereofonică

Se ştie că cel mai bun haut-parleur nu poate reda perfect sunetele. Acest aparat de reproducere acustică a fost adesea comparat cu un aparat fotografic, care nu ne dă decât o imagine în două dimensiuni. Or, realitatea ne oferă sunete cu un relief acustic, efect datorit faptului că ambele urechi sunt isbite de vibraţii sonore, venind din puncte diferite ale spaţiului.

In cazul haut-parleur-lui însă, sunetele vin din deschiderea strâmtă a aparatului.

Pentru a remedia acest neajuns, se folosesc mai multe microfoane, soluţie care nu s'a dovedit însă complet satisfăcătoare.

Un alt procedeu constă în întrebuinţarea a două haut-parleure aşezate la o anumită distanţă unul de altul şi primind aceeaş emisiune. In cazul acesta, cele două urechi sunt impresionate în mod deosebit şi se crează astfel un efect stereofonic, adică o audiţie în relief.

Infra-sunetele

Un inginer englez Downing, în dorinţa de a realiza o cât mai mare fidelitate în calitatea de reproducere a unui haut-parleur, a introdus o inovaţie remarcabilă.

El porneşte dela premisa că energia desfăşurată de o orchestră este mult mai mare decât aceea care face să vibreze membrana unui haut-parleur. In acest caz, calitatea este reprodusă, dar cantitatea lipseşte, în special în zona frecvenţelor joase acustice, care sunt într'o mare măsură absorbite.

Desigur, nu putem da reproducerii toată intensitatea sunetelor originale, întrucât nu am obţine atunci decât un sgomot asurzitor, fără efect artistic.

Downing propune numai să adaugăm sunetelor o altă serie de vibraţiuni, care n'au fost îndeajuns remarcate până acum în gama frecvenţelor acustice. E vorba de „infra-sunete", vibraţii prea lente pentru a putea fi percepute chiar de urechea cea mai sensibilă.

Aceste vibraţii n'au o frecvenţă mai mare de 10 perioade pe secundă. Totuş energia lor se comunică organismului şi contribue la acea senzaţie de putere, pe care o simţim în vecinătatea unei mari orchestre.

Inventatorul englez a construit un emiţător de vibraţii infra-sonore, care este comandat de amplificatorul de joasă frecvenţă al receptorului.

Cu cât creşte volumul sunetelor cu atât este mai mare proporţia infra-sunetelor care dau corp reproducerii. Se realizează astfel un efect foarte sugestiv, care imită perfect sunetele naturale.

I. S.

Metagnomie

Analize

Etzel Andergast. — Sunteţi — din punct de vedere al vieţii lăuntrice — în flagrantă contradicţie cu dvs. înşivă. Atitudinea pragmatică pe care v'aţi însuşit-o e falsă şi — în orice caz — nu corespunde structurii reale a temperamentului dv.; astfel încât vă aflaţi pe o cale care, în mod fatal, duce către uscăciune, către moartea spirituală. Incercaţi să reveniţi la dv. înşivă — la cel dinainte. Poate că idealul de care vorbiţi (greu realizabil — dar nu irealizabil) să fie şi un stimulent eficace, pentru dv., către o rodnică regăsire.

Maria Puştiu. — Răspund „greu" însă întotdeauna atunci când trebue. De pildă dv. vă răspund acum, pentru a vă avertiza că sunteţi pe punctul de a înfăptui ceva pe care s'ar putea să-l plătiţi cu liniştea vieţii dv întregi. Mai multă luare aminte.

1910. — Sub pseudonimul „predecesorului" care v'a răspuns atât de vag cu privire la vocaţia dv. reală, se ascundea tot semnatarul de astăzi al acestei rubrici. Iar răspunsul era vag pentru bunul motiv că lucrul e de aşa natură încât nu vă poate fi comunicat decât numai personal, şi verbal.

Em. 13. — Faceţi toate eforturile spre a vă regăsi feminitatea — lucru pe care nu-l veţi izbuti decât abandonând „feminismul".

Marga. — Spirit foarte pozitiv şi foarte practic, terestru. Ingustime de suflet. Egoism. Impulsivitate. Capricii. Vitalitate. Orgoliu. Din pricina tuturor acestora: singurătate, şi profundă secătuire sufletească. Invăţaţi arta de a vă dezinteresa de dv. înşivă. Asta în propriul dv. interes.

Dostoewsky. — Posibilităţi multiple — dar o orientare interioară — falsă. Trebue să tindeţi către un echilibru pe care încă nu l-aţi atins până acum, şi către un punct de vedere mai înalt.

Eu. — Caracter încă în formaţie, făcut din contraste. Egoism accentuat. Totuşi înţelegere şi generozitate. Nesinceritate. Ambiţie, tenacitate. Totuşi o fire uşor influenţabilă. E necesară o primenire a aspiraţiilor.

Gând hoinar. — Remarcabile însuşiri intelectuale. Claritate. Ordine. Intuiţie. Aspiraţii multiple — uneori contradictorii. Sensibilitate profundă — dar voit reţinută. Singurătate. Orgoliu. Vă lipseşte dragostea.

Cleo Stand. — O existenţă sbuciumată. Nervi dezechilibraţi. Sinceritate. Generozitate. Singurătate. Dorinţă de călătorie. Incredere în viitor, în ciuda tuturor vitregiilor soartei.

M.

P. S. — Cititorii noştri sunt rugaţi să nu solicite noi analize, înainte de data când vom anunţa că am rezolvat corespondenţa — prea numeroasă — care ne aşteaptă. Aceasta spre a evita orice inutile întârzieri cererilor pe care le-am primit

Un om hotărât

Fără îndoială că unul din cei mai hotărâţi şi mai întreprinzători oameni din lume e Cezar Boureanu — odată ce o afirmă el însuşi. Astfel, nu de puţine ori s'a comparat cu Napoleon I.

Işi petrece timpul la cafenea, unde joacă, joacă, joacă mereu. După dânsul, e mijlocul cel mai potrivit ca să-şi ocupe şi să-şi exercite spiritul său de maestru în hotărâri rapide şi definitive, puse imediat în aplicare.

Ne întâlnim din când în când şi, întotdeauna, tovărăşia lui îmi face plăcere.

Intr'o zi, la cafenea, după ce sfârşi o partidă de biliard, mă apucă de braţ şi-mi şopti tainic:

— Sunt *hotărât* să dau o lovitură!

— Serios?

— Da! *Hotărârea* e luată — s'a terminat!... Şi-şi întări declaraţia sentenţioasă, izbind energic şi convins, cu tacul în podea.

— Bine — dar, rogu-te, spune-mi mai întâi despre ce-i vorba...

— Ai dreptate! Iată deci: Hoinărind pe străzi, văzui o casă de vânzare. Era modernă şi simpatică. Indată făcui planul s'o cumpăr şi s'o închiriez. Ochiul meu de vultur prinsese ocazia, spiritul meu întreprinzător era gata s'o speculeze.

— Atunci, pot spune că s'a şi făcut!

Zâmbi măgulit.

— Imi pare bine că mă cunoşti. De sigur, de vreme ce am hotărât *eu*, nu mai încape discuţie!

— Dacă-i aşa, sper că nu mă vei uita la sărbătorirea acestui eveniment...

— Vai de mine, se poate!...

Chestia asta începea, aşa dar, să mă intereseze direct, dintr'o anumită privinţă.

Câteva zile după aceea, îl revăzui pe stradă; era grăbit.

— Ai cumpărat casa, şi nu m'ai invitat! îi reproşai în treacăt.

Nu mă auzise? Sau, mai de grabă, se făcuse că nu m'a auzit?

Dădui fuga după el. Il întrebai:

— Cum a rămas cu casa?

— Cu casa *mea?*

— A! cu casa *d-tale?* Vasăzică, bine am spus eu că ai cumpărat-o şi că...

— Nu, n'am cumpărat-o încă..., îmi tăie el vorba; dar afacerea e ca şi tranşată — chestie de o zi, dragă.

— In cazul acesta, unde ne întâlnim?

— Vino mâne seară la cafenea.

In seara următoare, îl aşteptam acolo.

Veni fără să se grăbească şi se aşeză tăcut la masa mea; părea absorbit în gânduri.

— Ei! făcui.

Tresări.

— Ai aranjat? îl iscodii.

— Mai aşteaptă puţin, ce naiba! Chestiile astea nu se tranşează aşa, într'o zi.

— Bine... dar... d-ta însuţi... ai spus... ieri...

— Casa-i ieftină, n'am ce zice, mă întrerupse el, fără să ia în seamă ce îngânam. Totuşi, dacă tocmai după ce o voiu cumpăra, preţurile caselor vor scădea? Aşa-i că m'am ars? Ia gândeşte-te.

— Exact.

— Păi, vezi?

Descurajat dela entuziasmul meu prim, chemai chelnerul, ca să ne aducă table, — pe când Cezar aprofunda şi analiza eventulitatea scăderii ulterioare a preţurilor.

Trecură mai multe zile, în care timp nu fu chip să-l văd.

„Poate că-i ocupat cu aranjarea nouei proprietăţi", am presupus optimist şi m'aş fi dus să-l caut acolo... dacă aş fi cunoscut adresa; dar dealtfel, n'avui nevoe de aşa ceva, căci — iată-l! Era mai preocupat ca rândul trecut; în primul moment nici nu m'a recunoscut. Văzându-l palid şi slăbit, îl întrebai îngrijorat, dacă nu cumva a fost bolnav.

— Aş, de unde — grijile numai.

— A!

De astă dată, el deschise vorba despre casa cu pricina; şi se vedea că-şi continua firul gândurilor, vorbindu-şi sieşi, parcă:

— O fi bună casa, nu zic nu, dar mă gândesc la poziţia ei — îmi face impresia că n'ar fi tocmai bine situată...

— Atunci, n'o lua!

— Foarte bine. Dacă însă pe urmă preţurile de-acolo se urcă? Ai prevăzut o asemenea perspectivă?

— Nu, mărturisii cu jumătate gură, ruşinat puţin.

— Asta e!

— Atunci, ia-o! Ce mai stai pe gânduri, de-ţi pierzi vremea, riscând să-ţi pierzi şi prilejul ce ţi s'a ivit?

— Dar nu stau de loc pe gânduri, se supără el. Iţi spun numai aşa... ca să mai discutăm...

Il lăsai cufundat în gânduri.

In ziua următoare, veni la mine schimbat, emoţionat, fericit.

— O cumpăr! S'a terminat! *M'am hotărât!* Iţi spuneam eu... He! unu-i ca mine, dârz, nestrămutat, prompt!...

Şi plecă triumfător, beat de voioşie, lăsându-mă aiurit.

A doua zi nu-l zării. A treia zi dădui peste el iar la cafenea. Era abătut, întunecat, nemulţumit, nervos; ţinuta-i era neglijată, barba nerasă şi, dacă nu mă'nşel, vorbea singur; s'ar fi zis că ceva îl apasă, îl înăbuşă, îl roade, în sfârşit că-i pradă unei suferinţe fără leac.

— Pari necăjit, observai.

— Cuget.

— Mă prind c'ai luat-o, dar că nu eşti mulţumit.

— Tocmai că n'am luat-o!

— Cum?!

— Iată ce e: să zicem că face, că e bine situată, că nu-i scumpă şi că preţurile vor rămânea aceleaşi. Bun. Dacă însă, după ce o voiu cumpăra, voiu vedea, chiar a doua zi, una mai avantajoasă ca ea din toate punctele de vedere? Nu-i aşa că m'am pripit?

— In cazul acesta, îngădue-mi să-ţi dau un sfat: odată ce te-ai hotărât să cumperi o casă, cercetează, mai întâi, cât mai multe, ca să-ţi faci o idee, iar abia după aceea alege pe cea care-ţi place mai mult şi, mai ales, care-ţi convine mai bine. E foarte simplu.

— Nu! Pe asta am hotărât s'o cumpăr, pe asta o voiu cumpăra. *Hotărârea-mi e neclintită!*

— Dar singur te-ai gândit că...

— Am zis!

— Atunci puneţi în aplicare hotărârea, şi ia casa!

— Chiar aşa voiu face. Numai că, repet, dacă, după ce o voiu lua — căci de luat, tot am s'o iau — văd alta cu mult preferabilă?

— In cazul acesta, fă după cum te-am povăţuit: caută mai multe şi alege!

— Asta nu soluţionează nimic, din păcate. Oricât aş căuta şi aş alege, dacă vrea dracul, te pomeneşti că, mai târziu, tot găsesc alta mai recomandabilă.

Or, o casă n'o poţi schimba ca pe o pălărie: odată cumpărată, rişti să rămâi cu ea.

— Ai dreptate.

— Nu-i aşa?

Şi, după ce jucarăm domino, îl lăsai copleşit parcă de o greutate; şi, nu ştiu cum, în clipa aceea mi se făcu milă de el.

Trecu câtva timp, în care nu mai dădu semne de viaţă.

Incepeam să fiu neliniştit: nu cumva o fi murit?

Când, într'o bună zi, un taximetru se opri în faţa mea şi cineva mă chemă dintr'însul; privii: Cezar Boureanu!

Se îngrăşase, era triumfător, fericit. Avui impresia că scăpase de o boală ce i-ar fi dat de furcă la început.

Mă pofti lângă el, după care maşina îşi reluă mersul.

— Ştii ce? M'am hotărât — nu-ţi spuneam eu? strigă Cezar, cutremurându-se de râs.

— Cu casa?

— Da!

— Bravo!

Ne mai putând de bucurie, răsuflând uşurat, declară:

— Da! M'am hotărât definitiv: *nu mai cumpăr casa!...*

MIRCEA DRAGOMIR

Bilet literar

Repetat fără măsură, cuvântul „stil" izbuteşte să fie antipatic, ca şi democraţia. Poţi să fii şi democrat şi bun Român, fără să afirmi prea des: în lucrurile delicate buna cuviinţă a discreţiunii împiedică emfaza declamatorie. Ostentaţia face parte din brutalitate şi este zestrea enervantă a copiştilor şi a samsarilor de idei şi sentimente, îmbulziţi după ce creatorii umili de operă şi vitejii trişti au trecut. Ceva imens de tragic şi melodramatic, cultura, a devenit o profesiune cu gornişti şi tărăboi, în care nimeni nu se pricepe decât la vocablu şi cabotinaj.

Constatarea stilului e un gest verbal şi vag, care îmbrăţişează orizontul perspectivelor inexprimabile. De câte ori nu poţi defini, mişti mâna din două încheieturi şi dai sentinţa: admirabil!

Dela stil, se ajunge la stilist... Intrebată, între două romanţe insipide tocate pe un pian, cum i se pare Flaubert, în lipsă de subiect, o cuconiţă frumoasă a lansat răspunsul că scrie curăţel... Doamna era conştientă de frumuseţea perlelor ce-i îmboboceau ca două boabe de lemnul câinelui lobii trandafirii ai urechii şi zarzavatul preţios al valansienei despicată jos în dreptul cutei voluptoase dintre sâni, îi ofereau prestigiul şi îndrăsneala unui răspuns idiot.

Literatorii neinformaţi prin experienţa emoţiilor proprii au luat cu oarecare justificare cuvîntul întreg şi l-au pus pe ei, gata făcut, ca o gânganie, ca să-l poată alunga de pe manşetă cu bobârnacul. Ploşniţa stilului e ardeiată şi puturoasă. Ei îşi închipuiesc, după cum au apucat să citească şi să reţie, că stilul e ceva deosebit de conţinut; un flacon gol de o parte cu parfum dincolo de el. Există credinţa că se poate porni din stil, din nimic, că poţi să scrii cu peniţa uscată sau că porneşti dela cerneală şi dela dop. Două categorii, una proastă sgârie hârtia şi alta mai bună se mânjeşte pe degete. Ar fi o materie de alienaţie mintală, repetînd de o mie de ori bing! bong! şi variind înţelesul personal şi confidenţial al monosilabei. Cretini de tot sau inteligenţi de tot: niciun intermediu. Sunt băeţi cu butonieră fixaţi în aceste două criterii; o înviere a formei şi a fondului. Vezi forma fără fond şi fondul fără formă... La ce pot sluji câteodată biblioteca şi universitatea!

De constrângerea uceniciei nu scapă însă nimeni uşor şi dacă nu eşti răcâit de maximum de substanţă în minimum de proză, ce scriitor ai putea să fii? Cu mătura toată n'a scris încă nimeni: trebuie paiul. Eh! desigur nu este niciun meşteşug prea primar şi dacă ar fi ca o ţeavă fără nicio strictură, ca o macaroană lină, dreaptă şi nerotită, literatura s'ar dovedi mai agreabilă.

Poate că stil vrea să zică limbă. E adevărat că din limba lui fiecare om îşi face o limbă personală, fără să bage de seamă. El poate extrage numai atât din oxigen şi carbon cât îi trebueşte, ca plantele cu mii de mirosuri, divizate dintr'unul şi acelaş văzduh ambiant de particularitatea unei seminţe. Şi au şi cuvintele hormoni şi secreţii, mai sensibile pentru om anumit. Expresia cristalizează în tot felul: a şi-o alege pe cea relativ mai geometrică nu e stil, e ţinută, e higienă — dar trebuie să alegi, ca să păstrezi mai mult material interior decât mai puţin, dintr'un sens. Este stil simpla nevoie destul de obligatorie pentru artistul care nu vrea să se ia la întrecere cu gura de apă, a corectării? Te poţi detesta atât de mult sau iubi atât de mult, încât să vrei să ţi se pară bună, exactă şi recomandabilă fiecare pagină scrisă, pe care să nu o poţi arunca satisfăcut în foc?

Din manuscrisele artiştilor, fie biologi fie poeţi de proză sau versuri, cititorul vede că totdeauna expresia ştearsă este mai slabă decât cuvântul adăogat peste ştersătură şi din câte 6, 7 anulări consecutive textul unui Flaubert sau Chateaubriand se apropie de sens şi precizie treptat, căci lucrul mai bun nu iese dintr'odată. Desigur, dacă eşti împiedicat să te rezolvi în lapoviţă şi în borhot, de scrupulul decenţei.

In desen şi chiar în portret, unde controlul poate fi mai simplu, severităţile au fost evadate cu termenul învăţat, al viziunii proprii. Poftim un artist autorizat să se aprecieze argumentând despre sine că vede aşa! Domnul are vreme să analizeze cum vede. De penibilele dificultăţi ale manuscrisului care nu admite surogat, impertinenţă, transacţie şi lichelism, nimeni nu se poate desface.

T. ARGHEZI

Varia

Aniversarea lui Robinson Crusoe

Sunt 225 de ani de când a fost descoperit pe mica insulă Juan Fernandez eroul adevărat al romanului atât de citit al lui Daniel de Foe.

Eroul se numea Selkirk şi nu a-ajuns în insula sa pustie printr'un naufragiu, ci în urma unei certe violente cu căpitanul de vapor, căruia i-a cerut să-l lase pe cel dintâiu uscat întâlnit în cale. Aceasta s'a petrecut în 1704 şi Alexandru Selkirk a stat acolo până în 1709 Februarie 12. In acest an focurile pe care părăsitul călător le aprindea cu deznădejde pe insulă au fost văzute de năvile căpitanului Wood Rodgers, *„Ducele şi Ducesa".*

Eroul acestei robinsonade a trăit deci în cea mai absolută singurătate timp de 5 ani, căci Vendredi nu a existat decât în romanul lui Defoe.

Ceiace e interesant însă e faptul că vaporul de pe care a fost debarcat Alexandru Selkirk în 1704, a făcut un naufragiu în care a pierit tot echipajul cu căpitanul său. Dar se vede că destinul său era să moară în apele oceanului, căci îmbarcându-se în curând după sosirea sa în Anglia, vasul pe care era locotenent secund s'a sfărâmat de nişte stânci şi Selkirk s'a înecat cu toţi camarazii săi.

Insula Juan Fernandez nu a fost întotdeauna pustie, căci cel ce o descoperise şi-i dădu numele lăsă acolo o colonie de câţiva Europeni cu capre, sămânţe şi cereale suficiente.

După câţiva ani coloniştii au plecat şi s'au aşezat în Chili, dar caprele n'au încetat de a se înmulţi şi a trăi acolo, iar cerealele şi legumele au continuat să crească dela sine în climatul acela dulce. Aceasta explică de ce Selkirk n'a murit de foame din primele zile.

Incă un detaliu interesant: cu vreo patruzeci de ani înainte de aventura Robinsonului nostru, un alt marinar englez s'a rătăcit în timpul unei vânători pe această insulă, şi-a văzut camarazii ridicând ancora şi plecând. A trăit apoi singur vre-o trei ani până ce a fost descoperit, dar el n'a avut norocul să găsească un romancier talentat care să-i fi povestit aventura şi să o transmită posterităţii.

Amicii Artelor Plastice

In vremile acestea de materialism excesiv, când „economicul" are întâietatea în preocupările tuturor, a luat fiinţă în Cernăuţi „Societatea artiştilor şi amicilor artelor plastice". Scopul acestei asociaţii culturale este de a reda artei locul ce i se cuvine şi de a o revaloriza în preocupările sufleteşti contemporane. Astăzi, acţiunile izolate sunt sortite să nu izbutească; numai strângerea în mănunchi a tuturor activităţilor ce urmăresc acelaş ideal, poate realiza ceva în structura societăţii contemporane.

Societatea prietenilor artelor plastice din Bucovina are de pe acum un trecut plin de roade frumoase. Activitatea ei a fost spornică din toate punctele de vedere: artiştii au luat un contact mai strâns între ei, s'au ţinut conferinţe urmate de discuţii asupra artei, s'au făcut cunoscute manifestările artistice individuale.

Azi, această societate, în dorinţa de a ţine legătura nu numai cu arta românească, ci şi cu cea străină, organizează în luna Iulie o excursie de studii în Polonia. Societatea mai proectează pe curând şi reunirea într'un Congres a tuturor artiştilor plastici din întreaga ţară.

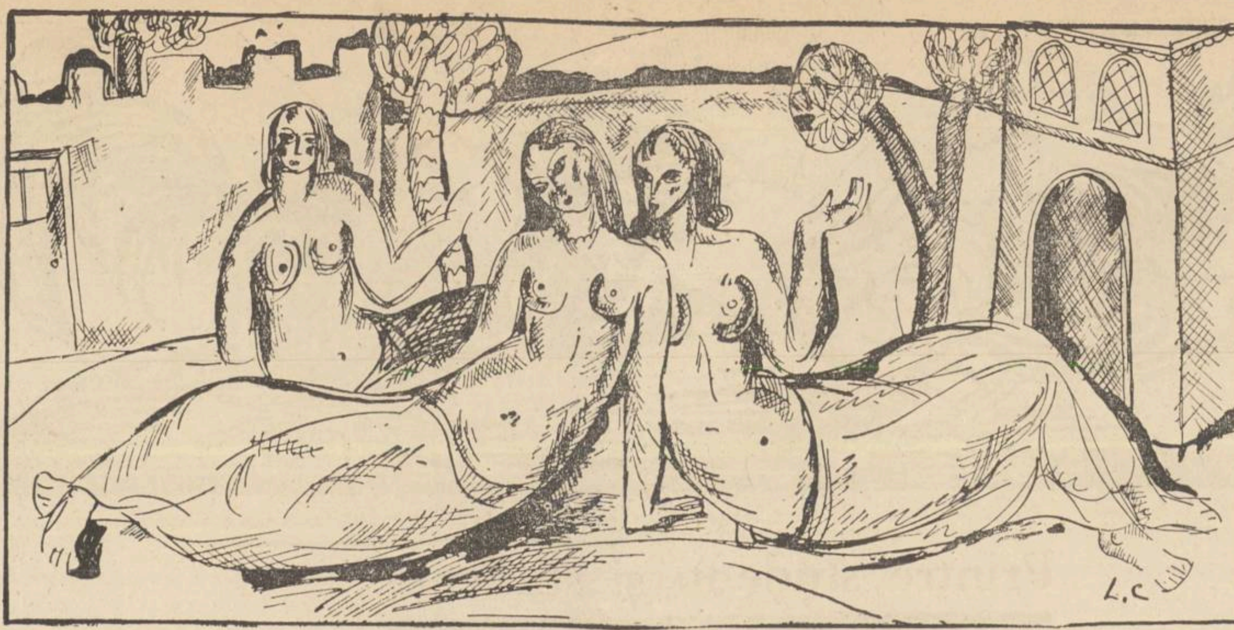
Iată o activiate închinată frumosului, care merită stima şi încurajarea tuturor prietenilor artei.

Fiul lui Maxim Gorki

Moartea prematură înainte de patruzeci de ani a comandantului Peşkov din legiunea străină, n'a trecut neobservată la Sorento, unde el şi-a trăit o parte din tinereţe şi unde posedă Maxim Gorki o vilă.

Peşkov — care poartă numele mamei sale—era fiul ilustrului scriitor rus. Totuşi, tot timpul vieţii n'a vrut să profite de privilegiul acordat de descendenţa sa.

In America s'a despărţit de tatăl său şi-a revenit în Franţa unde deabia se însurase, când boala a curmat această existenţă desrădăcinată şi fatalistă a cărei forţă secretă a fost atât de bine cunoscută de Philippe Berthelot, Contele Primoli, Jean Adalbert şi sculptorul Lefèvre.

PLASTICA

Sezonul plastic se închee la Dalles cu expoziţia doamnelor *Merica Râmniceanu* şi *Miliţa Petraşcu*.

Interesant realizată în ulei, d-na Merica Râmniceanu atinge însă în acuarelă o treaptă mult mai înaintată de evoluţie.

Spaţii largi de alb luminos conturează imaginile din natură, descriind amănuntul constructiv cu punctaţii transparente de culoare.

Nimic din ceiace s'ar putea numi procedeu facil nu se găseşte în arta aceasta simplă şi totodată subtilă de a exprima plastic înconjurul pitoresc.

Artista scrie, în taina culorilor de apă, naraţiuni descriptive, lirice, vibrante.

Marica Râmniceanu — Nud

Merica Râmniceanu — Peisaj

Spre deosebire de mulţi dintre colegii d-sale, care urmăresc luciul plin, şi calculat sonor al realizărilor strident policrome, d-na Râmniceanu utilizează o gamă redusă de nuanţe, dar spontană în fluiditatea ei caracteristică.

Priveliştile din Bucureşti şi cele din ţară conţin în deosebi calităţi de sensibilitate şi efecte ritmice cum întâlnim rar în tehnica acuarelei.

Lumina, element de bază al acestei tehnici, filtrează nuanţă cu nuanţă, desenează, compune şi colorează.

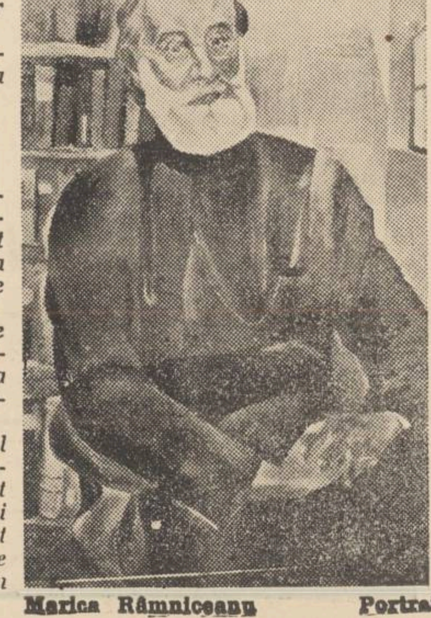
D-na Râmniceanu ştie să descifreze ineditul aspectului, definind în acelaş timp unele resurse insuficient exploatate până acum ale genului.

*

Portretistă de stil şi cu viguroase posibilităţi de interpretare plastică, d-na Militza Petraşcu prezintă o serie de capete expresive, legate fie de un gând deosebit, fie de un sens lăuntric.

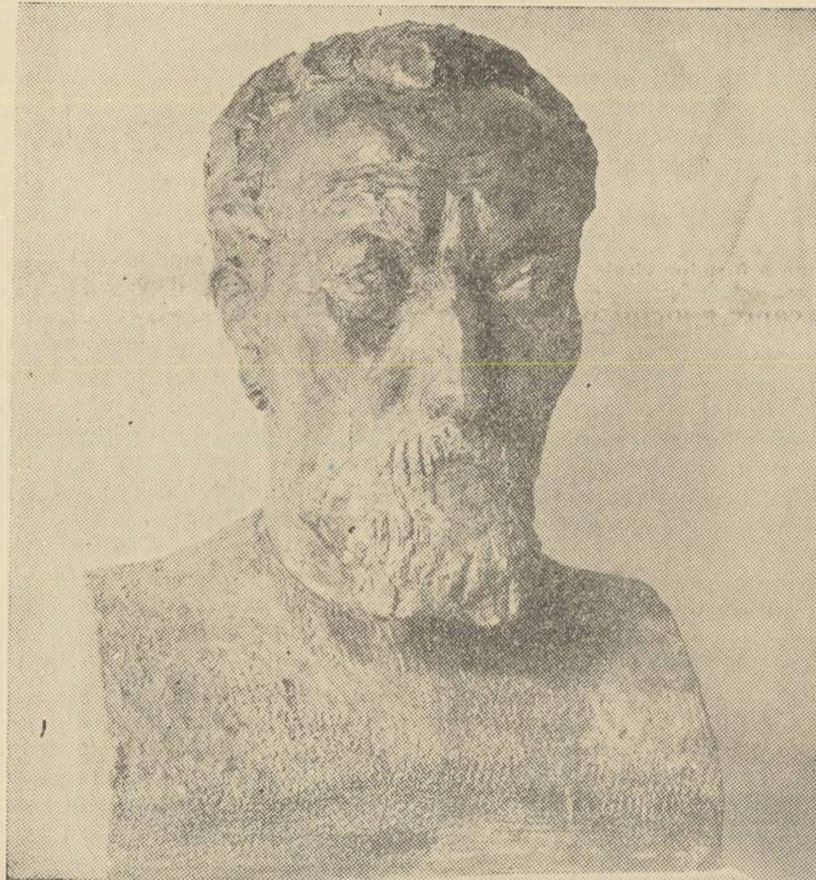
Fiecare figură poartă taina unei personalităţi. Nu sunt capete banale din mulţime, ci individualităţi care se demască prin zâmbet, prin atitudine, prin caracter.

D-na Petraşcu e în acea fază a expresiei de artă când lumina se proectează dinlăuntru, când fiecare accent e o umbră precisă de judecată.

Marica Râmniceanu — Portret

Citim în portretele d-sale cum am citi într'o monografie complexă. Şi întâlnim şi pe artist şi pe cei ce i-au servit ca model, într'o vastă şi sugestivă sinteză.

Militza Petraşcu — Zamfir Arbore

Compoziţiile statuare şi încrustările în granit aduc aceiaşi vioiciune îndrăzneaţă, pe alocurea simplificatoare, primitivă, dar deajuns de legată de materie şi de subiect pentru a cuprinde toată valoarea concepţiei.

Infăptuirile cele mai noi ale artistei o aşează printre meşterii de vază ai sculpturii româneşti.

H. BLAZIAN

Epilog

Ce triste-s toate azi — şi liniştite...
Nimeni nu mai plânge şi nimeni nu mai doreşte nimic.
De nepăsarea lui Dumnezeu azi nu-mi mai pasă...
Privirea-mi lunecă pe cerul de mătasă
Şi cu ea se duce şi gândul, stingher şi mic
Ca un pui de vrabie ce-a ieşit întâia oară la soare
Şi-i frică pentrucă nu ştie prea bine să zboare...

Ce frumoase-s azi toate — şi-i cald şi mângâe vântul
Ţi se pare că auzi cum respiră pământul
Cu plămâni largi
O, de n'ai fi bolnav şi tare obosit
Te-ai ridica şi ai fugi cu braţele întinse
Spre zările cu livezi de soare ninse
Ai vrea orizontul care trece nesfârşit să-l spargi
Şi să te reverşi dincolo de sfârşit...

Ce frumos e azi... ce trist e azi... mâine e sărbătoare...
Te iubesc aşa de mult... aşa de mult...
Mi-i frică să tac şi să mă ascult
Vreau mai bine să fiu din zi în zi mai bolnavă...
Mai obosită — şi din zi în zi să fie mai mult soare
Cerul nesfârşit şi albastru să-mi curgă în suflet ca o otravă
Şi'ntr'o zi sufletul să-mi fie plin de cer şi trupul plin de lumină
Aşa cum sunt pline florile şi iarba şi pământul —
Târziu — foarte târziu — când vara-i pe ducă
Să mă'mprăştie vântul.

ANIŞOARA ODEANU

Amintiri despre Axentie Frunză

Din psihologia Basarabenilor refugiaţi în Regat. — In toamnă revoluţionară din 1905. — „Duelul" Z. Arbore—Th. Zaharov. — Axentie Frunză ca „martor". — „Nobilul rezeş din Orhei—cavaler, medieval". — „Ideia duelului Hâjdău--Frunză". — Fără „r dendo castigat mores". — Frunză şi Basarabia „modernă". — Deziluzii. — „Purceaua trebue desfiinţată !" — Deziluzii postume evitate: purcea „restituta".

Era prin toamna anului 1905, în toiul primei revoluţii ruseşti, când şi pentru Basarabia se deschisese o ferestruică spre „Occidentul European", — al ei propriu şi imediat, — şi când s'a născut schimbul spiritual între cele două maluri ale Prutului. Dar persista încă frazeologia formată în jurul noţiunii de „râu blăstămat — zid chinezesc"; o psihoză tradiţională stăpânea încă pe cei câţi-va emigranţi Basarabeni intelectuali, stabiliţi în Regat, — psihoză moştenită şi încetăţenită de deceniile scurse dela fuga din Basarabia rusească.

Pe cât de variate au fost cauzele acestor expatrieri, pe atât şi Basarabenii refugiaţi se deosebiau între dânşii, ca mentalitate, vârstă, dispoziţie, cultură. Prea puţini la număr, deşi unii — personalităţi marcante, şi răzleţiţi în viaţa domoală de atunci din România, ei n'au trecut decât foarte repede prin orientarea zbuciumată, sau prin activitatea febrilă, caracteristică grupurilor de emigranţi politici ruşi din Occidentul adevărat al Europei. Oameni din diferite generaţii de la B. P. Hâjdău şi până la I. Costin sau S. Niţă — nici n'au putut să înjghebe vre-o organizaţie puternică şi unitară cu scopuri de asistenţă spirituală a moldovenizmului primitiv din Basarabia.

Apoi în deosebirile de vederi asupra evenimentelor din Rusia, interveniau şi elemente personale, sentimentale, de antipatii sau simpatii. Toate, în loc de un templu basarabean prezidat, să zicem, de „patriarhul" Hâjdău, produceau mai mult membra disjecta *ale acestui templu mereu* în spe, *a căror trăsătură de unire era postura comună negativă în ceiace priveşte Rusia şi simpatia pentru tot ce e basarabean-moldovean.*

Deşi în acelaşi timp se păstra la Basarabenii-regăţeni un interes foarte mare faţă de ceiace se petrecea în Rusia, mijloacele de a satisface acel interes erau şi sporadice şi insuficiente: an după an se iveau în viaţa rusească atâtea curente şi fapte complicate, încât abia dacă unii Ruşi reuşeau să se orienteze în mersul lucrurilor; iar în ce priveşte stările reale din Basarabia — ele au şi pierdut aproape tot rostul lor pentru „înstrăinaţii" pomeniţi dincolo de malul drept al Prutului.

Vina, desigur, nu o poartă nimeni şi ea se datoreşte lipsei de informaţii zilnice, apoi nevoilor personale de orientare în lupta vieţii. Viribus unitis *se traduceau în româneşte unele povestiri din Tolstoi; însă aceste puteri au fost prea puţine şi slabe pentru a compune din când în când un almanah oglinditor al Basarabiei contimporane.*

Complexului cauzelor înşirate mai sus se datoreşte şi faptul că în toamna anului 1905 persista la Basarabeni stabiliţi în Regat, în privinţa celor ce se schimbau atunci în Rusia şi Basarabia, — dictonul: timeo Danaes et dona ferentes... *Ei n'au putut, din lipsă de perspectivă, să vadă în dosul revirimentelor revoluţionare şi celor reacţionare din Rusia toamnei 1905, amploarea libertăţilor reale, nici n'au îndrăznit să influenţeze personal renaşterea „moldovenizmului" basarabean.*

Informaţi numai de presa europeană de atunci, care nici ea nu oglindea toate rosturile celor ce se petreceau în Rusia; impresionaţi mai ales de pogromurile evreeşti şi de contrarevoluţia în plin mers, Basarabenii-regăţeni n'au degajat decât două persoane, care au avut curajul să treacă Prutul şi să ia parte oarecum activă la evenimentele din Basarabia ruso-moldovenească: C. Stere şi Gh. Madan, în răstimp de doi ani! In acelaşi timp Rusia era invadată de emigranţi reîntorşi în massă din toate colţurile lumii; Polonejii se pregăteau de alegeri generale, Troţki reuşise să prezideze cel dintâi soviet din Petersburg, iar în Basarabia se observa o mare înviorare politică.

*

In mijlocul acestui decor istoric, am făcut cunoştinţă cu Axentie Frunză, fireşte, prin... corespondenţă şi, ca într'o epocă din evul mediu modern, în calitate de... secundanţi-martori într'o chestie de duel în... contumacie! Acuma înţeleg că altfel nici nu s'ar fi putut produce acest eveniment cu apariţia la suprafaţă a semi-ermitului din Sărăria Iaşului, când am aflat şi de existenţa unui talent literar autentic şi mare, pornit din spiritualizarea şi intelectualizarea perfectă a simplistului nostru „măi, bre, omule!".

Eram pe atuncea prim-redactor la „Bessarabscaia Jizni" („Viaţa Basarabiei") din Chişinău, ziar radical apărut la începutul anului 1905 şi încuviinţat de guvernatorul liberal-progresist principele Urusov, ca o contrabalansare a ziarului „Bessarabeţ" condus de faimosul Pavel Cruşevan, autor de tristă memorie al primului mare pogrom evreesc din ziua de Paşti a anului 1903.

Sub influenţa opiniei indignate a lumii civilizate, principele Urusov, om al zemstvelor autonome, a fost trimis să potolească spiritele din Basarabia, buleversate de Cruşevan. S'a întâmplat aşa că Theodor Zaharov, tot autentic Basarabean, l'a câştigat pe Urusov pentru ideia unui mare ziar progresist. Deşi Rusia fierbea din cauza asasinatelor politice şi a loviturilor artileriei japoneze, ea n'a ajuns la primul ei faliment, pentru a ceda forţat terenul liber presei înaintate.

Aşadar, Zaharov a riscat (şi a pierdut) toată averea lui de vre-o 50—60 mii de ruble (6.000.000 lei de astăzi), însă a reuşit să creeze acea contrabalansare a lui Cruşevan ca exponent al sferelor reacţionare din guvern. Urusov căzu încurând. Insă — odată autorizaţia dată legal şi cenzura funcţionând preventiv şi zilnic, — gazeta exista mai departe şi importanţa ei s'a relevat mai ales în mişcarea liberătoare din toamna 1905.

In lipsa mea de vre-o două săptămâni, Zaharov primise un articol iscălit M. I. Grant *(„Emigrant", un autor care se mai află în viaţă) din Bucureşti, recomandat, în ruseşte, în care un refugiat basarabean mai tânăr critica pe Zamfir Arbore, adresându-i glume, acuzaţii şi invective dictate de patimă — perfect conforme psihologiei basarabenilor din Regat, schiţate mai sus...*

A. Frunză în vacanţă

A fost primul contact al presei basarabene cu chestiunea refugiaţilor. Zaharov nu cunoştea nici pe autor şi nici pe cel defăimat. Interesul pur gazetăresc l-a determinat să publice acel articol care conţinea şi unele mascări abile ale lucrurilor mai grosolane.

Intors din Kiev, l'am găsit pe Zaharov într'o situaţie cam ridicolă: primise din partea lui Zamfir Arbore o provocaţiune la duel, comunicându-i-se şi cine sunt martorii aleşi de Arbore: dr. Petre Cazacu şi Axentie Frunză, profesor, Iaşi. Bonomia lui Zaharov era din ziua aceia umbrită de un sentiment tragi-comic: neputând judeca sau afla măcar de partea cui e dreptatea, nu putea nici să sfârşească prin a cere lui Arbore scuze, fiindcă acesta din urmă nu admitea nici-o împăcare, ci cerea insistent numai judecata sângelui.

Această insistenţă şi imposibilitatea gazetărească de a trăda numele adevărat al autorului, ar fi lungit tratativele, în scris, printr'o corespondenţă recomandată schimbată între cele două „străinătăţi", amândouă mutual „transprutene", până la infinit, — dacă bonomiei lui Zaharov nu i-ar fi venit în ajutor bonomia şi mai mare a lui Frunză.

*

La început, ţin minte, corespondenţa asupra duelului proectat (cu spade — preciza Zamfir Arbore) era dusă între Chişinău şi Bucureşti de D-rul P. Cazacu cu Zaharov însuşi. Explicaţii serioase peste explicaţii n'au servit decât la ascuţirea asiduă a spadei sale de către Arbore.

Apoi, într'o zi, primesc, ca martor, o scrisoare a lui Frunză — martor şi el. A fost un document, cred, unic literar, în astfel de materie. Păcat că a rămas la Zaharov şi a pierit nu ştiu unde!

Din ziua aceia s'a văzut că Zamfir Arbore e un cristal, cu unele ciudăţenii de care nimeni n'are voie să se lege, iar ponegritorul său a luat drept fapte demne de acuzaţii, glume şi invective — tocmai aceste ciudăţenii exprimate, poate, prea accentuat din cauza temperamentului de „spadasin" al lui Arbore!

Scrisă într'o rusească impecabilă, cu vervă, presărată de expresii folkloristice, — scrisoarea lui Frunză a pus deodată capăt „problemei" duelului. Zaharov, ca ziarist, a regretat atunci că e totuşi nevoit să-şi publice cele mai sincere scuze, în loc de scrisoarea „martorului" din Sărăria Iaşului.

I-am comunicat-o, în glumă, lui Frunză şi am primit un răspuns şi mai plin de umor: să dau un sfat lui Zaharov — că, dacă nu vrea să devină el martor în trei dueluri consecutive: Frunză—M. I. Grant, Frunză—Arbore şi Fruză—Hâjdău — să nu o publice niciodată. (Era în scri-

(Continuare în pag. 4-a)

soarea aceasta și o auto-zeflemisire: Frunză găsea că destul a pățit „nobilul rezăș din Orhei", transformat în martor — „cavaler medieval"...).

O nouă ghicitoare fusese pusă astfel în fața noastră: de ce tocmai Hâjdău? — După explicația lui Frunză: fiindcă și acest venerabil Basarabean ar fi în stare să se supere și să vadă aluzii la persoana lui, chiar în glumele sau acuzațiile care privesc pe alți Basarabeni, — nu fiindcă sunt Basarabeni din Basarabia, ci tocmai — „Basarabeni din Regat".

Am priceput atunci pentru prima oară cam cum stăteau lucrurile între cei câți-va „refugiați". Era începutul acestei priceperi pe care am schițat-o aci mai sus, poate, prea subiectiv...

O fi avut și Axentie Frunză unele „antipatii"... Dar de sub scepticizm, în caracterizările sale cele mai caustice, de subt zeflemelele proferate la adresa altora, niciodată nu se vedea o urmă măcar de dispreț. Din contră, o iubire intensă pentru icoana acelui tip viu, dezbrăcat de slăbiciuni, cusururi și ciudățenii.

Astfel sunt la urma urmei toți idealiștii care posedă în acelaș timp talentul umorului în înalt grad... Cel din cartierul Sărăriei era, poate, epigonul lui Gogol, fără pretențiune sau vocație pentru formula „ridendo castigat mores"...

✲

Mai târziu, din când în când, ne vedeam, schimbam câte-o scrisoare, de la 1907 încoace. M'a inițiat, într'o zi de vară, asupra pasiunei sale pentru munții Neamțului, Bistriței etc., de unde a eșit pentru mine icoana vie a acestui dascăl într'o stare de... „oboseală, mai degrabă de complectă prostrație, la sfârșitul anului școlar, când după o muncă istovitoare și atât de stearpă, vezi deodată că n'ai ce face cu timpul; când lucrul s'ar părea așa de clar: pleacă, și pace bună; dar când finanțele te leagă locului cu lanțul lor de fier. Stau într'o dilemă: să mă duc la urșii mei, singur cu câinele, măcar pentru două săptămâni, sau ne închidem ermetic cu nevasta acasă, și sluga să vestească prietinilor rari și curioși: domnul a plecat la băi, iar cucoana la Paris..."

Ceiace s'a desfășurat în Basarabia după Unire și se mai desfășoară până azi, n'a găsit în Axentie Frunză decât dezaprobare categorică. ...„Zilele astea plec în Basarabia, am să văd chiar destul de multe localități, afară de Chișinău; și n'am curajul să-mi fac măcar geamantanul, nu prea am bani, nici voință... Și apoi toată această ciorbă basarabeană, — discuții cu X-ii, cu Y-ii, cu Z-ii și alți „intelectuali" și „revoluționari" ai acestei Beoții de peste Prut... Oh, D-zeule!...

Deziluzii, cași Arbore, Stroescu, Alexandri...

Deziluzii și în ce privește idealurile tinereții referitoare la stările din Rusia... cu toate acestea — aceiași convingere simplă de nedreptatea ordinei actuale și credința în simpla ei premenire pe baza renunțării la proprietate...

— Dacă ași putea să mă duc în Rusia, liber de aci, liber acolo, ași afla eu repede adevărul... Desființăm purceaua ori nu? — mă întrebă Axentie Frunză, cu câteva zile înainte de sfârșitul lui...

— Care purcea?

— Vezi, bre, eu cred așa: mirajul purcelei proprii, care să-ți aducă în gospodăria-ți proprie câte doisprezece purcei pe an (se poate ajunge, mă rog, prin știință, la un număr dublu?) — e de vină în toate nenorocirile acestei omeniri. Deci, să desființăm purceaua proprie! Las'o să fete pentru colectivitate, pentru comuna umană în cooperație!..."

Soarta l-a cruțat de încă o desiluzie recentă, cam „postumă": a apărut decretul sovietic prin care se permite țăranului colectivizat să aibă o vacă, câteva păsări și oi și... o pereche de porci cu purcei. O purcea „restituta", reclamată și obținută...

ALEXIS NOUR

„Thesis"

Așa se numește gruparea intelectuală, alcătuită din profesori și literați din orașul Sibiu.

Nu credem că există în provincie, la noi un mai propice mediu pentru meditație și străduinți de cultură decât acest burg teutonic, cu atâtea glorioase tradiții. Sibiul se prenumără printre puținele orașe ardelene cu veche tradiție culturală. Probabil că și poziția sa geopolitică atât de favorizată, să fie una din cauzele care au contribuit la intensificarea și amplificarea variatelor activități umane. Și afară de acest natural avantagiu, au mai fost desigur privilegiile acordate în trecut. Totdeauna însă Sibiul a fost un focar de cultură în primul rând, și numai după aceia centru al vieții economice și politice. Prestigiul său este făurit de bogatul trecut cultural și este luminat în cea mai mare parte de acesta.

Parfumului împrăștiat de atmosfera istorică atotînvăluitoare și tare ca vinul vechiu, nelipsită de acea inexprimabilă melancolie care se degajează din orice loc cu umbre istorice, i se adaugă splendidul decor al naturii înconjurătoare. Incadrat în unul din cele mai minunate peisagii din câte se pot vedea, acest oraș este ca o pictură valoroasă așezată în cadru ales și potrivit.

Dac'ar lipsi frumosul viu al acestei ambianțe naturale, cu odihnitorul ei covor de verdeață, poate că ai fi copleșit până la anihilare de tristețea care umple străzile cufundate în tăceri venețiene. După amiezile acelea, când nimenea nu le turbură liniștea de mormânt, ar fi cu adevărat sfâșietoare, fără vioiciunea decorului natural, care te îmbie să evadezi din strâmtoarea caselor posomorâte și înegrite de funinginea vremii, pentru a nu mai fi apăsat de un trecut sensibil la fiecare pas.

Predispozițiile la meditație sunt activate stăruitor de această ambianță istorică. Meditația din sânul ei însă, constitue unul din deliciile care nu pot fi de nimic egalate.

In acest oraș a răsărit gândul unora de a înjgheba o grupare a intelectualilor răzleți, căreia i-au dat grecescul nume „Thesis".

Plecând dela ideia că provincia nu trebue considerată, așa cum se face de obiceiu, ca „un deșert fără solitudine", ca un „țintirim al valorilor culturale", această grupare, care numără în sânul său mai mult elemente tinere, a vrut să arate prin exemplu că și în mult și de prisos ironizata provincie se poate gândi și depăși limitele unui traiu strict biologic.

Așadar „din elemente ce lucrau mai înainte disparat ca tot atâtea insule în arhipelagul aceluiaș oraș, gruparea intelectuală „Thesis" s'a străduit să realizeze continentul sufletesc unitar, în clima căruia umilele năzuințe să înflorească mai sigure de semnificația și puterea lor. Crearea unui mediu de mai înalte preocupări spre a lărgi orizonturile limitate la cercul meschinelor interese cotidiane — a fost ținta primordială. Un superior sens etic a prezidat dar, constituirea acestei grupări.

Simultan cu întreținerea unui mediu de pură intelectualitate, gruparea și-a cultivat cu entuziasm elementele ei creatoare, dându-le posibilitatea manifestării în ședințe intime sau publice, supunând unei academice discuții lucrările lor".

Una dintre preocupările de bază ale acestei grupări, adevărat atelier de confruntări și verificări, a fost cultivarea „localismului creator", înțeles ca principiu fecund al unei vieți culturale locale.

Trebue să remarcăm că, orientată după acest principiu de desvoltare a valorilor locale, activitatea grupării intelectuale „Thesis" este demnă de elogiat, constituind ea însăși o exemplificare a ceeace se numește localism cultural.

Din răsfoirea primului buletin care ne stă la îndemână, putem aprecia viul interes și frumoasele preocupări de cultură ale acestei grupări. In cercul ei restrâns, s'au ridicat în discuție teme variate și peste tot interesante. Comunicări cu subiecte literare, estetice, sociologice, psihologice, filosofice și științifice au fost desbătute, cu netăgăduit folos de membrii grupării. Desprindem îndeosebi interesantele comunicări ale d-lui Dr. I. Popescu-Sibiu: „Condiționările biologice ale creației literare și artistice"; „Factorii psihopatologici în creația literară și artistică"; „Problema lui Eminescu din punct de vedere psihanalitic". Bun cunoscător al freudismului, d-sa este desigur competent în a ataca astfel de probleme, a căror lămurire va servi la închegarea metodei psihanalitice în studiul literaturii.

Valoarea de utilitate a unor astfel de grupări cum este „Thesis" din Sibiu, mică Junime *provincială și locală, este mai mare decât s'ar crede la o primă și fugară luare în considerare.*

ANCHETELE NOASTRE

Printre studenți și studente

1. Ce citiți în afară de cursuri?

2. Ce poet român preferați?

3. Ce poezie știți pe de rost?

4. Ce roman v'a plăcut mai mult?

I. STRATIGA, *student în litere* (Iași).

1) Ca student la litere, țin să urmăresc cât mai atent, tot ceeace se scrie, deaceea citesc mai întâi reviste. Cărțile pentru lectură, mi le aleg, de obiceiu, după felul cum sunt apreciate sau nu de critică. Nu aș putea spune că citesc de preferință romane (cum se face azi), fiindcă tot așa de mult citesc și versuri, cu mai multă plăcere chiar. Lucrul acesta, din cauză că la liceu am învățat pe din afară foarte multe poezii (din Eminescu, Coșbuc, Vlahuță, Goga). Ca urmare fericită am rămas repetent în cursul superior.

2. T. Arghezi ca poet și exponent al inteligenței și Lucian Blaga, poet și reprezentant al filosofiei germane în literatură la noi.

3. Gândindu-mă la scriitorii de azi, știu din L. Blaga câteva poezii, ale căror imagini și comparații îmi plac mult.

E atâta liniște în jur, de-mi pare că aud
Cum se isbesc în geamuri razele de lună

(Liniște)

Pe dealuri, zorile își deschideau pleoapele
și ochii înroșiți de neodihnă.

(Leagănul)

De trei zile luna crește ca un fagure
de miere într'un stup.

(La mânăstire)

Mă odihnesc lângă o piatră de hotar;
și florile se'nalță'n vârful degetelor mici
dela picior —
ca să mă vadă,

(Mă odihnesc lângă o piatră de hotar)

O, sufletul!
Să mi-l ascund mai bine'n piept
Și mai adânc.
Să nu-l ajungă nici o rază de lumină....
s'ar prăbuși...
. . . .
E toamnă,

(Amurg de toamnă)

4. Ion, Baltagul, Hotarul, La Medeleni, Intunecare.

VICTOR CREȚU, *licenț. în Teologie, stud. la O. N. E. F.*

1. Cetesc zilnic ziare și reviste indigene și străine.

Imi plac însă mult nuvelele lui Brătescu-Voinești, Agârbiceanu, precum și poetul italian *Abracham a Sancta Clara.*

2. Ce poet român prefer?

Numai pe marele Eminescu, geniul limbii noastre, a cărui poezie ca dovadă de măestrie și superioritate a fost tradusă și în alte limbi...

In colo — nimeni. Nu uitați că sunt teolog...

3. Știu mai multe poezii pe derost. *Mama, El-Zorab, Moartea lui Fulger* din Coșbuc, *Epigonii* și *Luceafărul* din Eminescu și din Goga; *„La noi"*.

4. Imi plac în cea mai mare parte romanele lui Agârbiceanu, în special *Arhanghelii*, Gala Galaction, și recent mă aflu în fața romanului *Mamina* al lui Lascarov-Moldovanu.

R. M., *student la Drept.*

1. N'am nici un curs. Cetesc pe unde pot, împrumut dela colegi și, dacă se poate, nu mă dau înapoi să le vând la anticar...

Cursurile nu le cetesc mai mult decât pe celelalte cărți, pentrucă am un prieten care și-a luat acum un an licența fără să aibă vre-un curs, și fără să se fi omorât cu „cititul".

Alte cărți cetesc puține, pentrucă bugetul meu este mai deficitar decât al scumpei noastre țări.

N'am nici timp, pentru că am întrecut de mult cu mutările pe „Chiriașul" lui Topîrceanu. Spre deosebire de celebrul Chiriaș care-a stat singur la mansardă o lună, noi stăm trei într'un pat, așezați ca peștii din sardelele Robert...

Deși suntem în *Epoca vitezii* și *Radio-ului*, totuși unul dintre colegii mei are în *„Peculium"* un instrument cu care cântă și care se numește fluer.

2. Ce poet român prefer?

Aproape nu prefer nici unul. Pe cei moderni nu i-am cetit, căci n'am parale. Dintre cei vechi prefer pe *Vasile Alecsandri*, autorul pe care l-am copiat în teză la bacalaureat.

3. Poezii știu multe pe dinafară. Dar aș putea să vă spun câteva rânduri dintr'o poezie amară, care fierbe în sângele meu ca un blestem, ca un păcat moștenit. Iată:

Când felinarele s'aprind,
Noi stăm în besnă câte trei,
Că n'avem bec.
— Mizeria!...

4. Roman?!... „Zilele" afară de „Nopți", ca orice student întârziat, mi le-am pierdut cetind *„Romanul"* răposatului *Longinescu*, fiind serie veche.

Alt *„Roman"* am mai cetit pe al lui *Stoicescu* la care am reușit să iau bilă neagră *„magna cum laude"*. Spre norocul meu am cetit și *„Romanul"* lui *Cătuneanu*, și spre disperarea mea, a familiei mele de țărani umili și a tuturor fetelor care m'au cunoscut, am ajuns astăzi cu ajutorul lui Dumnezeu la „Romanul" lui *Girard*.

Decurând am cetit romanul *„Pentr'un petec de negreață"* și mi-am pus în gând să nu mai cetesc nici unul, pentrucă un roman mai complicat decât viața mea, nu mi l-aș închipui cum ar fi scris. Ar trebui un *Dostoevschi* român, un *Thomas Mann* sau autorul lui *Jean Christophe.*

Cred că dacă m'aș apuca să scriu romanul sărăciei mele cu care am luptat și lupt de 10-15 ani, întocmai ca *Sancio Pancha* cu morile de vânt, ar fi cel mai bun roman românesc...

GABRIELA MUSCELEANU, *studentă la Chimia Industrială.*

1. Cetesc reviste de specialitate străine, iar din cele românești cetesc „Natura". O găsesc potrivită pentru desvoltarea cunoștințelor mele științifice...

2. N'am cetit prea multe cărți cu poezii, ca să pot opta pentru un poet actual.

Poate unde nu am timp, căci poezia îmi place.

Sunt legată de Coșbuc, din clasele primare, când recitam „La icoană" (!) „Dormi în pace" (!) și altele.

3. Le-ași putea număra pe degete. Știam însă multe, dar le-am uitat...

Aici trebue să țiu minte „Fenoli" și „Hidrocarbure", căci altfel nu merge...

„Luceafărul" lui Eminescu cred că n'am să-l uit niciodată.

4. „Maitrey" de Mircea Eliade...

POPESCU D. GEORGE, student la drept.

1. In primul rând cetesc cursurile. Un curs universitar trebue comentat, căci el este opera individualității, în tendința spre apogeul culturii ei. Trăim într'o epocă în care problema culturii trebue studiată cu o deosebită atențiune. Intr'adevăr, structura sufletească a societății de azi, ne postulează o nouă filozofie. Egoismul, perversitatea, tendința fiecărui individ de a aduna cât mai mult, fără să fie preocupat de căile pe care pășește, ne postulează o filozofie cu totul nouă, filozofia valorilor morale, către care tinde omenirea însetată de veacuri.

Cred în lumina binefăcătoare a valorilor ideale spiritului omenesc, singura realizare atât de necesară vieții. Cetesc tot ce-mi inobilează sufletul și-mi desvoltă într'însul dragostea pentru aceste valori.

Marile realizări ideale sunt opera câtorva minți care formează sufletul umanității. Activitatea aceasta a constituit pentru mine cea dintâi și cea din urmă expresie a năzuinții.

2. In literatura noastră sunt poeți nenumărați. Unii preferă pe *Minulescu*, pe *Stamatiad* sau *Arghezi*, alții *Philippide, Radu Gyr* sau *Bilciurescu*.

In afară de câțiva poeți care au impresionat sensibilitatea mea de tânăr, singurul care a reușit să-mi provoace acea emoție estetică, nota operei de valoare este *Ion Pillat*. Pasagii sugestive îmi volubilizează și-acum gândirea.

Se lasă iar amurgul pe satul din
Miorcani
Cu sgomotul pe care l-am auzit
de ani.

3. La întrebarea „ce poezie știți pe de rost", ce ași putea să vă răspund?

Poezii știu desigur multe. Intre altele pot să spun *„Luceafărul"* din *Mihail Eminescu.*

4. Am cetit din literatura noastră câteva romane. Orice roman poate fi mai mult sau mai puțin o ideologie. Orice roman poate fi și o realitate sufletească. Romanul *„In preajma revoluției"* e cea mai profundă realitate sufletească, este epopeea sbuciumului și a suferinței. Nicăeri nu am întâlnit în literatura noastră o psihologie mai puternică și mai sugestivă, ca în capod'opera acestui prozator. E superioritatea marilor figuri. *„In preajma revoluției"* este opera constructivă a individualității creatoare.

Citiți toți azi :

în „LECTURA"

– FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —

LOCOTENENTUL IERGUNOV

— O aventură bizară —

de

TURGHENIEV

Numărul mai cuprinde: **„Pagina umorului". „Jocuri încrucișate".**

Lei 4, Romanul complec. La chioșcari și librari.

PRIMII PAȘI

Ceas de noapte

M'a strigat pe nume parcă cineva
Și nu-i nimeni, nimeni nu-i pe-aproape.
S'a ivit un strop de vis sub pleoape,
Tremurat și proaspăt ca un fulg de nea.

Mi se frâng de geamuri razele de lună,
Bolovani de gânduri noapte'n mine pune,
Clopotul nădejdii a'ncetat să sune
Și-a plesnit în suflet cea din urmă strună.

Cine plânge'n mine, cine plânge-afară?
Am fugit de noapte și-am intrat în ea;
Undeva în suflet mi-a căzut o stea
Și-a murit norocul meu în astă seară.

Cine să mă strige, cin'mă cheamă oare?
Mi se frâng în suflet razele de lună.
Parcă simt pe-aproape cineva cum moare
Și-a plesnit în suflet cea din urmă strună.

C. ȘTEFANIU

Din vol.-manuscris: ***Game.***

Bosia

Bosia este mai tânără de cât mine cu trei ani. Eu am 22 și sunt de câteva luni avocat. Pledez în procese mici, nu fiindcă aș avea oroare de complicații. Trec drept băiat deștept și asta nu mă supără cu nimic.

Confrații mei vârstnici mă salută cu un zâmbet curtenitor, dar totdeauna păstrează în căutătură aerul omului cu experiență.

Bosia știe toate amănuntele acestea, fie intuitiv, fie că i le-am spus eu în cele câteva zecimi de minute cât am reușit să stăm de vorbă.

Sunt sigur că nu o cunoașteți pe această fată blondă, înaltă, cu mersul încrezător, puțin arcuită de mijloc, sveltă ca o statuă de artă demonstrativă, cu părul într'o dezordine firească și purtând mereu pe buze un zâmbet amar — dorul ancestral după libertatea pustei: Bosia este rusoaică și vorbește rău românește.

Ne înțelegem din ochi și câteodată cu câte o silabă brodită.

De câteva luni este căsătorită cu un inginer silvic, om al pădurilor și al înțelepciunii tăcerii. Este tocmai antipodul meu.

Bosia îl iubește și eu nu m'am îndoit nici odată de sentimentele ei. Se cunosc de tineri și s'au luat incestuos ca doi frați. In casă el tace mocnit sau citește comod, cu o țigară între buze. In această poză îl găsești foarte des și are atunci figura clasică a armeanului care vinde cafea aromată în colț pe strada mare.

M'am bucurat de fericirea armonică a acestor doi copii intrați năvalnic în viață și nu le-am purtat măcar o clipă un gând rău.

Boris a plecat de două zile în „Inspecție".

Bosia se gândește la el, e nervoasă, citește întrerupându-se des din cauza inesteticei aparente a vreunui lucru din casă și iar mă caută pe fereastră cu o privire de cerșetoare în care este atâta suferință. Pare o mierlă abia prinsă din tufele de lăstari ale Colibașului și pecetluită pe veci într'o colivie totdeauna îngustă. O înțeleg și cu ce știu mai hazliu îi luminez obrazul și-i smulg de pe buze stigmatul durerii nevăzute.

O chem și Bosia vine șovăind în mersul ei molatec, îmi mulțumește melodios și-mi cere:

— Spunemi ceva, ca și când mare lucru are să înțeleagă din vorbele mele prea complicate pentru cunoștințele ei linguistice și spuse prea repede pentru un începător.

Totuși îi spun vrute și poate... nevrute.

Imi pare o naufragiată pe o insulă de sălbateci care ascultă glasul binevoitor al unuia. Ridică neînțelegător sprâncenele, ascultă cuvântul meu darnic și mă aprobă din cap din când în când, mai mult din amabilitate. Respirația molcomă îi îmboldește domol sânii care se apropie de albul feței de masă, ca apoi să se retragă speriați. Imi pare o halucinată care numai ascultă lucruri pe care nu le pricepe și care totuși îi produc plăcere, ca un elixir. Cu mâna ei mică și umedă mă prinde încet de braț sub mâneca sumeasă, mă privește cercetător în ochi, stigmatul de pe buze se pleacă încet spre mine și-mi sărută pielea arsă a mânii.

Presimt gestul și nu o pot opri. Simt în inimă tăetura unui brici ascuțit și Bosia poartă o clipă în lumina ochilor două mărgăritare adorabile...

— Boris!! Boris!!! A venit.

Trăsura se oprește la poartă. Boris coboară prudent și tăcut, își sărută nevasta frățește, pe obraz, și ea se face mică lângă el.

Acum este protejată și nu-i mai e frică de nimic și nici de ea. Se vede din mersul ei sigur acordat după pasul greu al rusului.

ALEXANDRU UDREA

CIOBANUL: — Coconiță, ați sfârșit poza... că-i amiaza și m'aș duce să mănânc ?

Poezie

Ce-ar fi să te'ntâlnești cu mine, într'un amurg, din întâmplare
Prin Vatra Dornei, față'n față, pe-un drum ce duce printre brazi?
O, s'ar putea așa de bine! E-aici vacanța, uite, azi
De-mi pun în gând, ca mâne'n zori, am și plecat în lumea mare.
Căci nu m'ar bănui nici umbra! E-un veac de când s'a stins fiorul!
Și cine să-și aduc-aminte c'am mai umblat pe-aici odat'?
Sunt șase ani de-atuncea — cred că până și eu mai c'am uitat!

Dar azi, ca niciodată încă, de lumea ta mă prinse dorul.
Imi trec prin minte roiu de gânduri și planuri cum să fac, anume,
Să te'ntâlnesc. Mai știu cărarea pe unde te purtai cu mine!
M'oiu duce-odată cu'nserarea, ca mai de mult, când știu eu bine
Că vii. Și mi-or părea frumoase și bune toate, iară, 'n lume !

Dar s'ar putea s'aștept zadarnic! Poate te plimbi pe drumuri noi!
Eu n'am să plec. Cât de târziu, te va aduce presimțirea
Spre banca noastră'n mers nesigur, șoptindu-ți afectat iubirea
Unei străine și veți trece pe lângă mine, amândoi.
Tu'ntr'un moment purta-vei ochii la bancă și la chipul meu,
Vei tresări ușor, cu mâna schițând un gest, nedumerit
Și reluând mărturisirea: „Eu pân'acuma n'am iubit".

Un trec va duce'n noaptea ceea, în lume-un suflet trist și greu.

LUGOJ *A. B.*

Dr. A. Vicart: Le chanteur.

Edit. Orthiz, 2 vol., 718 p., 124 fig.

Intr'o epocă a sportului contondent, nu ştim dacă opera lui A. Wicart, intitulată „Cântăreţul", va trezi un interes oarecare la tineretul nostru.

Trebue s'o spunem, fie chiar sub titlul de curiozitate, că înainte de războiu am dat în traducere românească o lucrare „Despre cânt" datorită actualului director de scenă al Operei Române, d. José C. Arati — şi că în preajma războiului izbutisem să „plasăm" aproximativ 20 de exemplare.

Atunci, caşi acum, nici elevii dela Conservator, nici cântăreţii cu patalama la mână, nu simţeau nevoia unei lecturi particulare. De altfel, ca mai toţi profesioniştii din vocaţie...

Dar să trecem la recenzie. Opera doctorului A. Wicart poate fi considerată drept cea mai importantă şi mai completă lucrare, care a apărut până astăzi în această materie. Dovada ne-o face aprobarea oficială obţinută din partea Ministerului Instrucţiunii Publice şi a artelor frumoase, cât şi subvenţia cu care a fost onorată tipărirea lucrării.

Dr. A. Wicart, specialist de peste 30 de ani în maladiile vocii, ne înfăţişează rezultatele întregii sale experienţe clinice şi a culturii sale artistice asupra unei părţi din fiziologia şi din patologia umană, prea mult timp lăsată în seama empirismului pedagogic din lipsa unor baze ştiinţifice întemeiate pe observaţii clinice riguroase, pe fonetică şi pe examenul minuţios al necesităţilor artei cântului.

Descompunând cântul în două elemente esenţiale: elementul atletic şi elementul artistic, autorul demonstrează că mecanismul, funcţiunea şi turburările cântului, fac parte din domeniul ştiinţific şi interesează din capul locului întreg corpul medical.

Intr'adevăr, cântul pune în mişcare organele respiraţiei şi ale fonaţiunii, ale circulaţiei şi lucrează asupra viscerelor abdominale prin toată muşchiulatura pântecelui; el ameliorează starea tuturor acestor organe, dacă e bine îndeplinit fiziologiceşte; dar turbură funcţiunea acestor organe, dacă e rău îndeplinit; el însuşi e turburat, dacă aceste organe se găsesc într'o stare rea.

Legăturile cântului cu patologia generală sunt deasemeni foarte frecvente; de aceia, dr. Wicart le-a arătat clar în decursul expunerii sale, dovedind că prin el însuşi cântul, e un *indicator sensibil şi precoce* al începutului unor numeroase turburări organice.

Din acest punct de vedere, studiul anatomiei şi al fiziologiei organelor vocale, indicaţiunile higienei, ale gimnasticei, ale tracului, caracteristice cântăreţului, sunt cu deosebire sugestive şi oferă un câmp nou activităţii medicinii generale. Acelaş lucru în ce priveşte descrierea funcţiunii respiratorii, unde se vede că, cântul poate fi cel mai rău sau cel mai profitabil dintre exerciţii.

Printre alte descoperiri personale, autorul ne citează pe aceia comunicată la congresul de la Copenhaga, sub numele de *reflex glotic paradoxal* şi care explică insuccesele şi totodată primejdiile gimnasticei respiratorii în numeroase cazuri insuficient cunoscute.

Stadiul ştiinţific şi clinic al fonaţiunii complectează cercetările foneticienilor îmbogăţindu-le şi înviorându-le prin observaţia fiziologică şi patologică a mecanismului vocal. Autorul crează un examen vizual al mişcărilor fonatorii, un studiu fizic al valorilor vocale, un principiu de funcţionare normală, pe care-l denumeşte: *emisiune fiziologică*. Cu ajutorul acesteia şi al examenului vizual al organelor, el stabileşte deasemeni un clasament ştiinţific şi riguros al vocilor, care se opune răstirii vocale şi dă cele mai fericite directive culturii vocii cântăreţului, a oratorului şi a declamatorului, pentru folosirea ei în public sau înaintea microfonului.

Cântul, devenind astfel actul fiziologic cel mai suplu, producător al unui masaj vibrator, care-i este propriu, asupra organelor respiraţiunii şi feţii, a unui masaj normal asupra organelor digestiei. Dr. A. Wicart preconizează cu bună dreptate „cântul pentru toţi" ca unul din exerciţiile fizice cele mai higienice, mai comode şi mai agreabile.

A. B.

De ce a fost izgonit Trotzki din Franța

Revoluţionarul rus poseda un paşaport în regulă dat de Chautemps. El făgăduise că se va abţine de la ori-ce acţiune politică.

In adevăr, el trăia foarte retras la Barbizon, unde îşi scria marea sa lucrare „Revoluţiile moderne". *Ba chiar nu primea pe nici unul din şefii socialişti, care vroiau să-i bată la uşă.*

Dar în cursul lunei Ianuarie făcu imprudenţa să se aşeze la o masă, la „Rotonda" din Montparnasse, unde venise de atâtea ori în 1914, împreună cu trei ruşi tineri. La masa lor a venit deputatul comunist Doriot. Acesta îl vizită şi acasă, la Barbizon, unde se zice că ar fi stat până noaptea târziu. Atât a fost de ajuns spre a fi bănuit, după 6 Februarie, că ar fi el acela care a sugerat alianţa statelor majore a diferitelor grupări şi ar fi pus la cale frontul comun între muncitori.

Acţiunea lui Doriot şi Trotzky nu a fost aprobată de Comitetul central şi nici Moscova nu le-a dat binecuvântarea. Doriot şi Trotzky nu s'au supus şi au continuat să organizeze „frontul comun".

Până când în cele din urmă Trotzky a fost silit să-şi ia toiagul pribegiei. „Vila Ker Monique a rămas în părăsire. Se pare însă că amintirea lui şi acţiunea lui Bergery *pregătesc şi inspiră Internaţionala a IV-a în Franţa, încercând să atragă* „la C. G. T.", *pe* Jouhaux *şi* Charles Laurent.

In tot cazul un puiu a vestitului „Câne rău" *de la Villa Ker Monique se află în prezent la un han din Barbizon. E o căţea foarte afurisită care deşi în lanţ, a reuşit să muşte vre-o două persoane. Populaţia din Barbizon* a botezat-o „Trotzka". *în loc de* Sultane, *cum o botezase stăpânul hanului. Ast-fel o amintire a lui Trotzky continuă în Franţa, sub o formă sau alta.*

CARTEA STRAINA

Cecile Sorel despre Duse

Célimène s'a realizat în toate direcţiile, a scris până şi o carte foarte simpatică, deşi nu prea voluminoasă. *„Vie amoureuse d'Adrienne Lecouvreur".*

In această carte ea arată că Adrienne Lecouvreur nu ar fi fost actriţa mare care a fost, dacă nu ar fi iubit pe *Maurice de Saxa.*

Cu acest prilej, Cécile Sorel

Cécile Sorel

povesteşte că a întâlnit în cursul războiului pe Duse în Italia, la teatrul Armatelor, şi a întrebat-o taina jocului său dramatic. Duse i-a mărturisit atunci că toată profunzimea dramatismului său, toată puterea jocului său dramatic se datoresc pasiunii sale pentru D'Annunzio.

„M'au plâns, spunea ea, când m'a părăsit. Nu ştia nimeni că... chiar în agonia sufletului meu, binecuvântam încă pe acest mare însufleţitor care m'a făcut ceiace sunt. Inainte de el nu existam. Dacă mai găsesc încă farmec în lucrurile vieţii, este pentrucă le-am văzut odată prin ochii lui.

Moartea lui Eduard al VII-lea

Paginile cu care *André Maurois* încheie cartea sa asupra lui *Eduard al VII-lea*, regele Angliei, sunt foarte impresionante. Personalitatea acestui prinţ zugrăvită măestrit, cu tuşe savante şi pline de simţ artistic, în paginile precedente, se stabileşte în ceasul morţii cu o putere şi un relief extraordinar.

Era deja în agonie când fiul său Prinţul de Galles l-a felicitat pentrucă a câştigat la curse calul său favorit. „Mi s'a spus, sunt foarte mulţumit", răspunse el şi căzu în coma. L-au dezbrăcat şi l-au întins pe pat. Nu a mai spus apoi decât vorbele „Nu, nu voi ceda nici odată"....

Două trăsături foarte caracteristice ale lui Eduard al VII-lea se desemnează aci cu putere.

In prima frază este atitudinea sub care l-a cunoscut lumea cosmopolită la Paris. Victoria calului favorit simbolizează tradiţia de joc, aparenţa uşuratică în faţa vieţii de plăcere, căreia-i zâmbea regele în veselia sa fină. Incăpăţânarea secretă din fraza a doua, „nu, nu voi ceda", este cealaltă lature a caracterului. Ea exprimă hotărârea definitivă a omului care a scrutat şi a înţeles situaţia, apoi şi-a fixat definitiv odată pentru totdeauna liniile sale de conduită.

In adevăr, numai cei ce au trăit tragedia celor câteva zile de nehotărîre ale Angliei în faţa războiului din 1914, pot să-şi dea seama de toate clipele prin care a trecut soarta marei înţelegeri până ce s'a creiat din voinţa unuia singur, regele Eduard al VII-lea.

Paginile lui André Maurois asupra acestor evenimente sunt pline de suc, de vervă şi nu sunt lipsite de humor.

In adevăr, Parisul fierbea de protestări populare împotriva Englezilor şi presa era plină de ironii şi bătăi de joc. Eduard al VII-lea s'a hotărât totuşi să vină în această atmosferă. Vizita sa a fost cât se poate de oficială. El a sosit în Paris la 1 Mai 1903 şi a fost primit de Loubet în gara din Bois de Boulogne. Populaţia l-a primit cu ostilitate şi presa i-a fost cât se poate de nefavorabilă. Unul din tovarăşii săi s'a plecat spre el şi i-a şoptit: „Francezii nu ne iubesc". „De ce ne-ar iubi"? răspunse regele.

Seara s'a dus la piesa lui *Maurice Donnay* „L'Autre Danger". In sală s'au auzit şuerături şi nu la adresa piesei! Dar regele s'a făcut că nu înţelege.

Până la urmă a sedus pe parizieni care au trimis pe Loubet să întoarcă vizita. Regele a invitat pe Loubet să deschidă balul cu regina. A dansat în cadrilul curţii şi d. Cambon.

„In timpul acesta secretarul dela Preşidenţia franceză felicită prin gesturi pe Lord Roberts, care nu ştia nici un cuvânt francez, pentru cartea sa asupra lui Cromwell, pe care n'o citise. „C'était l'Entente Cordiale!"..., zice André Maurois.

Figura regelui este admirabil descrisă: Suveran majestos, profil de medalie şi toate distanţele etichetei, toată impasibilitatea sarcinei sale de autoritate divină spre a fascina porul.

Carte seducătoare ca şi subiectul său, Eduard al VII-lea a lui André Maurois se citeşte cu aceiaşi plăcere ca şi Disraeli, poate chiar cu mai multă plăcere tratând despre o epocă ce este abia trecutul de eri.

Boyan Penev şi Renaşterea Bulgariei

Nicolae Doncev, colaborator la *Nouvelles Litéraires* a tradus în limba franceză cartea lui Boyan Penev (Edition la Bulgarie, Sofia) asupra renaşterii Bulgariei, însoţind-o de o prefaţă justă şi entuziastă. Spiritul renaşterii bulgare este studiat foarte temeinic în această carte fără pretenţii pedante de specialist sau erudit.

In analizele ca şi în judecăţile sale el urmăreşte să precizeze permanentul, imuabilul şi esenţialul. Atât scriitorul cât şi opera sa sunt urmăriţi acolo pas cu pas, trataţi în chip concentrat şi plin de semnificare.

Baza sa ideologică e foarte originală, metoda se desfăşoară consecvent, constituind o călăuză sigură pentru studiile istorice ce îi vor urma.

El a sintetizat în câteva trăsături esenţiale caracterele şi geniul literaturii bulgare pe care din lipsă de traduceri în alte limbi nu o cunoaşte intelectualitatea europeană.

Cartea marelui istoric bulgar este clară şi plăcută de citit într'o bună traducere franceză.

Cea mai bună replică

Recenzând în coloanele noastre în mai multe rânduri revista maghiară *„Nouvelle Revue de Hongrie"*, scrisă în limba franceză pentru a se bucura de o răspândire cât mai largă, spuneam că singurul mijloc potrivit de a răspunde acestei aprige propagande revizioniste, în serviciul căreia statul oligarhic vecin a pus scrisul şi întreaga cultură, ar fi înfiinţarea unei reviste similare în care oamenii noştri de ştiinţă şi scriitorii să-şi poată spune cuvântul într'o limbă europeană. O propagandă de felul celeia purtate de *„Nouvelle Revue de Hongrie"*, n'ar putea fi preîntâmpinată şi nimicită în efectele ei periculoase, decât printr'o acţiune asemănătoare: adică întemeierea unei reviste de acelaş gen scrisă în limba franceză, pentru a fi la îndemâna cercurilor din Occident, şi pentru a servi un răspuns prompt perseverentei şi insinuantei propagande maghiare.

Din aceste consideraţii, expuse de mai multe ori, înregistrăm cu evidentă bucurie apariţia la Cluj, a unei *„Revue de Transylvanie"*, al cărei prim număr se prezintă în condiţii tehnice ireproşabile şi somptuoase. Este primul gest care concretizează consideraţiile noastre. Dar ca orice fapt de început, susceptibil de critici. Să ni se permită a face unele observaţii de detaliu asupra planului nouii reviste clujene. Credem că pentru a corespunde întru totul menirii ei, care este informarea precisă şi obiectivă asupra diverselor aspecte şi probleme ale vieţii Ardealului, această revistă ar trebui să nu se mulţumească a lămuri numai probleme de ordin istoric şi politic, ci să discute toate chestiunile de actualitate, toate problemele contimporane care frământă Ardealul: politice, economice, sociale, culturale, artistice, literare, etc. Numai prin îmbrăţişarea tuturor acestora, revista va putea fi *complectă* şi suficientă. Primul număr, nu o face îndeajuns, caracterul istoric fiind predominant. Paralel cu aceasta, desigur necesar, se impune şi analiza actualităţii interne a provinciei, care trebue adusă la cunoştinţa opiniei publice mondiale, pentru a se vedea dreptatea cauzei noastre împotriva agitatorilor revizionişti.

Dacă în viitor va urma această cale, menirea ei, de importanţă epocală pentru Ardeal, revista aceasta, pusă sub auspiciile harnicei asociaţii culturale „Astra", şi-o va împlini cum trebue. Ea ar constitui cea mai bună replică propagandei periodicului „Nouvelle Revue de Hongrie", şi cea mai eficace propagandă românească în străinătate.

Pentru aplicarea legii conversiunii, folosiţi
„CALCULATORUL DE DOBANZI"
de M. Drimer
cu o prefaţă a d-lui Grigore Trancu-Iaşi, singura lucrare de o deosebită utilitate.
Preţul: 140 lei.
Comenzile se primesc la Administraţia ziarului „Indreptarea", sau la autor, Bucureşti, Strada Mitropolitul Daniil No. 5.
Se trimite şi ramburs.

Rolul social al bibliotecilor

R. de Villeneuve-Trans

Am intrat într'o bibliotecă de provincie, situată într'o sală frumoasă şi confortabilă. Pe o masă sunt aliniate cea mai mare parte a periodicelor ţării şi câteva reviste străine. Alături sunt jurnalele. La dispoziţia fiecăruia e catalogul încât nu mai e nevoe ca altădată să transcrii o fişe complicată, ci să indici o simplă cifră.

Deasemenea se găseşte şi un fişier în care sunt clasate principalele romane în ordinea alfabetică a titlurilor.

Bibliotecarul are grije să ia iniţiativa cumpărării celor mai bune lucrări, aşa încât în orice domeniu să se poată găsi lucrările cele mai bune şi mai recente.

Directorul şi ajutorul bibliotecii nu părăsesc niciodată sala, şi sunt totdeauna pregătiţi de-a îndruma pe cititori.

Aceştia-i conduc ei înşişi — dacă e nevoie — în magazinele cu cărţi şi'n felul acesta particularii pot cerceta pe loc orice lucrare.

De altfel bibliotecarul ţine la dispoziţia publicului tradiţionalul catalog metodic căruia-i corespunde ca în bibliotecile particulare, aranjamentul cărţilor pe raioane.

Bibliotecarul nu se mulţumeşte să îmbogăţească cunoştinţele cititorilor săi, ci graţie mijloacelor de care dispune, de-a răspândi chiar dragostea de artă.

„Bibliotecile pentru toţi" au înlocuit Bibliotecile populare. La Paris şi în împrejurimi se ocupă de acestea Gabriel Henriot.

Instalate în cartierele cele mai populate, aceste biblioteci oferă ospitalitate studioasă tuturor celor ce doresc să se instruiască. Aici se prepară desigur multe evaziuni de jos în sus. Cu deplin merit.

Apoi vin „Bibliotecile pentru copii", atât de bine descrise de inspectorul general al Bibliotecilor Charles Schmidt. Ele sunt foarte răspândite în ţările anglo-saxone, unde se dă o mare îngrijire educaţiei copiilor. Prima bibliotecă de acest fel a fost fondată în strada Boutebrie, în 1924, de către d-na Griffith, prezidentă la „Book Committee on Children's Librairies".

Aici eşti primit până la vârsta de şaptesprezece ani. Bunul mers al bibliotecii e încredinţat unui grup de tineri de cel puţin doisprezece ani, aleşi de camarazii lor. Volumele sunt alese pentru toate vârstele. Aceste cămine de studiu sunt un compliment al şcolii.

Aici te „formezi" şi te instrueşti. Odată sau de două ori pe săptămână, directoarea sau locţiitoarea povestesc istorioare pentru cei mici şi aceasta e ora cea mai dorită de toţi.

Rolul binefăcător al bibliotecilor se resimte la toate vârstele şi la toate păturile sociale. In adevăr nu mi se pare exagerat să afirm că bibliotecile sunt susţinătoarele civilizaţiei.

Statele-Unite sunt pătrunse de acest adevăr, deoarece pe pământul american se găsesc cele mai mari „librairies".

Imi amintesc să fi cerut la o bibliotecă din New-York un număr din „Mercure de France", care conţinea o nuvelă de Paul Morand. Revista mi-a fot adusă după câteva minute.

„Public Library" din New-York e un minunat edificiu. Bogăţia colecţiilor e tot atât de uimitoare ca şi repeziciunea cu care ţi se aduce lucrarea cerută.

In palatul de marmoră roz decorat de Puvis de Chavannes, care e actuala bibliotecă din Boston, am petrecut ore minunate citind operele lui Macaulay. Ferestrele dădeau într'o grădină în stilul Renaşterii, unde trilurile păsărilor se amestecau cu sgomotul căderilor de apă. Cadrul era foarte prielnic, încât era uşor să te laşi dus de imaginile evocate de marele scriitor.

(Mercure de France)

Serghei Esenin

Când te privesc...

Când te privesc, mi-i jale iar,
Ce chinuri cu regrete 'n două!
Arama sălciilor doar
Rămasu-ne-a 'n Septembre, nouă.

Străine buze-au risipit,
Din trupu-ţi tremur şi văpaia,
De par'că murmur amorţit,
Din sufletu-mi burează ploaia.

Ei şi? De el n'am teamă-un pic,
Dau alte bucurii năvală,
Deşi n'a mai rămas nimic,
Doar mucigai şi umezeală.

Să mă păstrez eu n'am ştiut,
Spre-o viaţă lină şi restrânsă
Puţine căi am străbătut,
Greşeli făcut-am multe însă.

Hazlie viaţă fără şir,
A fost, va fi — numai regrete.
Livada pare-un cimitir
Şi toţi mestecenii-s schelete.

Ca ei vom înflori, în zori,
Ne-om scutura, ca ei, subt stele
De nu-s în miezul iernii flori,
Să nu vă fie dor de ele.

Din ruseşte de GEORGE LESNEA

Andre Gide, „Persephone",

melodrame. Edit. Nouvelle Revue Francaise, Paris

Cu fiecare operă nouă pe care o publică André Gide, d-sa pare că vrea să câştige un nou pariu interior. Domnia sa a încercat rând pe rând toate genurile literare, reuşind, bine înţeles, în toate. Gide este poate înainte de toate figura intelectuală a celor mai largi posibilităţi şi realizări din vremea noastră. In al doilea rând vedem în d-sa un iniţiator şi scriitorul de cea mai netăgăduită influenţă asupra generaţiei tinere de azi. Quietudinea olimpică şi ineficace a consumării unei glorii universale nu-l interesează pe d-sa. Şi acum în crepusculul unei vieţi strălucit îndeplinite, Gide se aruncă din nou în lupta polemică prin trecerea la comunism.

Cărţile lui sunt insinuante şi distrugătoare de idoli. „O carte bună, spune Gide, este aceia care nu lasă lectorul, după cetirea ei, în aceiaşi stare de spirit în care se găsea înainte de lectură". Privite astfel, se poate zice că toate cărţile lui Gide sunt bune. Cât priveşte de pretinsa lor imoralitate, reamintim o vorbă a lui Oscar Wilde: „Nu există cărţi morale şi imorale, există cărţi bine sau prost scrise". Şi cărţile lui Gide sunt bine scrise.

Ultima lucrare a lui Gide, „Perséphone" este un poem dramatic închinat dansatoarei Ida Rubinştein. Ea a şi creat rolul principal la Opera din Paris. Gândiţi-vă la acest spectacol: textul de André Gide, muzica de Strawinsky, punerea în scenă de Jacques Copeau şi interpreta principală: Ida Rubinstein. Este ceva care înseamnă sumumul artei unei epoci.

Tema melodramei (pariul de a scrie o melodramă) este aceia a povestirii din Homer.

Persefona, vrăjită de negre viziuni, coboară în Infern în timp ce mama ei Demetra o caută dezolată pe pământ, în iarna care s'a aşternut peste lume:

A travers les halliers, sans
guide, sans chemin,
Elle marche, elle porte une
torche à la main.
Ronces, cailloux aigus, vents,
ramures noueuses
Pourquoi déchirez-vous sa
course douloureuse?

Persefona tânjeşte în Infern:

Où donc avez-vous fui,
parfums, chansons, escortes
De l'amour?... Je ne vois rien
que des choses mortes.

Mama ei ajunge la palatul regelui Seleucus care îi încredinţează paza copilului Demofoon. Demetra îl creşte în cultul curagiului şi al forţei. Demofoon devine Triptolem, adolescent temerar şi intrepid pleacă în Infern şi readuce pe Persefona. Urmează logodna lor mistică. Odată cu reîntoarcerea Persefonei reînvie primăvara pe pământ.

Aici intervine moralitatea lui Gide diferită de aceia a mitologiei. Persefona e mişcată de mizeria şi tristeţea celor care zac în Infern, inima ei a fost atinsă de dragoste şi înţelegere pentru ei. Spre deosebire de Persefona lui Homer, Persefona lui Gide nu va mai fi răpită ci va merge de bună voe, ea singură, în Infern.

J'ai vu ce qui se cache et se
dérobe au jour
Et ne puis l'oublier vérité
désolante...
Je n'ai pas besoin d'ordre et me
rends de plein gré
Où non point tant la loi que
mon amour me mène
Et je veux, pas à pas et degré
par degré,
Descendre jusqu'au fond de la
détresse humaine.

Oare nu ne vorbeşte aici însuşi Gide, mişcat de mizeria proletariană spre care azi se îndreaptă? Poziţia Persefonei nu este riguros simbolică, ea traduce însă pe alocuri ezitările scriitorului între primăvara purului esteticism şi infernul preocupărilor sociale. E problema pe care a trebuit s'o dezbată însuşi Gide în pragul „conversiunii" lui şi pe care a rezolvat-o aşa cum ştim şi cum o rezolvă şi Persefona.

..J'irai
Vers le monde ombrageux où
je sais que l'on souffre...

Din întreg poemul se degajează o graţie uşoară şi preţioasă care îi dă un ton limpede de poezie pură.

Unele versuri reamintesc un ritm mallarmean:

Encore mal réveillée
Perséphone émerveillée
Sors du sinistre parvis,
Toute hésitante et comme ivre
De nuit, tu doutes de vivre
Encore, et pourtant tu vis.

Ecouri gidiene din alte opere transpar ici colo.

Il faut, pour qu'un printemps
renaisse
Que le grain consente à mourir...

Care ne reaminteşte un adevăr evanghelic scump lui Gide în „Si le grain ne meurt..."

Iată o imagine din „Symphonie pastorale":

Voici que se fait si furtive
La tiède caresse du jour
Que l'ame la plus craintive
S'abandonnerait à l'amour.

Mai departe:

Tu viens ici pour dominer, non
pour t'apitoyer.

Este ideia renunţării la milă pe care o întâlnim adesea în opera lui Gide (şi pe care d-sa o ţine în parte de la Rochefoucauld).

Iată şi un ecou din „Nourritures terestres". Când nimfele îi aduc bijuterii. Persefona răspunde:

Non, reprenez ces pierreries
La plus fragile fleur des
prairies
M'est une préférable parure.

Cu „Perséphone" André Gide a câştigat un nou pariu interior şi a dăruit literaturii franceze o nouă capod'operă.

MIHAIL BERA

Domnul Moga *)

a la maniere de...

M'am împrietenit cu d-l Moga pentrucă și el, ca și mine, iubea cânii, găinile și hulubii. S'a mutat în strada Florilor la No. 17, aducându-și puțină mobilă, câteva geamandane și o droaie de câni: un bulldog cârn și cu dinții afară, ca o floarea-soarelui ciugulită de vrăbii, — doi pekinezi molateci, somnoroși ca doi pensionari, doi cockeri care știau să facă tumba și să stea „sluj",—și o cățea care nu aparținea precis nici unei rase. Mi-a spus povestea fiecăruia:

— „Domnule dragă, pe bulldog îl cheamă Dempsy. Il am de când m'am reîntors în țară, e cam bătrân. După cum vezi e și gras, mănâncă o chită de carne și o pâne pe zi, mai mănâncă și zahăr, șerbet, uneori și sparge și nuci când îi dau eu poruncă. Pe copilașii ăștia doi îi cheamă Costică și Aurică, îi am dela Botoșani, dela un prieten... Ceștialalți sunt Lache și Matache, frați de sânge. Dumneaei e Haimanaua, am cules-o acum doi ani, la Copou, când înfloreau teii. Cum vezi e singura parte femeiască între ei...

D-l Moga nu avea nici o slujbă. Plecase în America de tânăr, s'a intors în țară cu ceva bani, și-a cumpărat două case în centrul Botoșanilor pe care le-a închiriat apoi la negustori, și trăia din chirie și din dobânzile dela bancă. Era cetățean american, nu vota. Avea 45 ani, dar părea bunic, și după înfățișare, și după obiceiuri.

Toată lumea spunea că-i om bun, dar păcat că nu se însoară. Fusese logodit de două ori, mi-a spus asta numai mie:

— Domnule dragă, cu însurătoarea asta e ca și la vânătoare sau ca la cărți: unul o nemerește bine, altul nu. Așa e... Cei care o nemeresc bine merg înainte, până le răstoarnă Dumnezeu harabaua. La ceilalți le joacă diavolul în prag. Eu cred că, de cât așa — mai bine singur.

— Domnule Moga, mi se pare că te temi de viață!

— Ești copil! Dacă m'aș fi temut, n'aș fi plecat în America și n'aș fi luptat cu atâtea. Eu am avut zile tare negre și acuma, când am cu ce trăi omenește, nu vreau ca să mă sugă alții și să râdă de mine... Il știi pe Sălcescu?

— Da!

— Ei bine, eu am fost logodit cu o fată a lui — Ana — care-i acuma la București. Aranjasem și nunta, cadouri, invitați... Vroiam să-i depun fetii la bancă 500 mii după nuntă. Țineam la ea. Intr'o zi un oarecare mă oprește pe stradă și fără multă codeală îmi spune: „Uite, dom'le dragă, d-ta am auzit că te însori cu fata lui Sălcescu. Eu zic să-ți cauți de treabă că-i o stricată, e în legături cu unu Botez și nu vrea decât banii dumitale — pe urmă te lasă!"

Când am auzit așa, m'am supărat foc: „Domnule dragă, nu-ți dau voe să vorbești de logodnica mea, nici nu te știu cine ești". El de colo: „Imi dai voe, nu-mi dai, dar așa e. Eu vreau să-ți fac un serviciu, pentrucă de d-ta vorbește lumea numai de bine!"

Peste o săptămână primesc o scrisoare. Unul Botez mă anunța că a fost prietenul Anei Sălcescu, că acuma s'au supărat pentrucă s'a convins cine e ea. Pe lângă asta îmi mai trimite și o scrisoare a Anei. Iți închipui ce scria?

— O scrisoare de despărțire...

— Hm... Și spunea că pentru fericirea lor se sacrifică ea. Se mărită cu mine pentrucă am bani și-i depun 500 mii la bancă, pe urmă divorțează și au să fie fericiți. Auzi dumneata, dragă domnule?! Mi-a plăcut băiatul, am căutat să-l cunosc. Așa oameni sunt doar unul la un milion. Asta-i! Femeia e ca vulpea. Știi d-ta cum face vulpea ca să-l mănânce pe arici?

— Știu.

— Așa e și femeea. Și mai știi chestia cu vulpea și strugurii?

— Știu și pe asta.

Cânii erau sub masă, la picioarele noastre. Dempsy dormea dus. Costică și Aurică prindeau muște.

— A doua logodnă a mea, — a continuat d-l Moga, a fost tot cam așa. In apropierea nunții, au început socrii și fata să mă descoase, ce-am făcut în America. Erau Alexandreștii. Fata e nepoata lui madam Ionășescu, asta din fundul ogrăzii. Imi spuneau: ba c'au auzit c'am fost chelner; ba frizer, ba contrabandist; că le-a spus cutare că sunt urmărit, ba chiar condamnat. Odată m'am înfuriat și i-am întrebat: Mă rog, voiați să fi fost președintele Statelor-Unite, să fi fost Lincoln, Ford, Edison? Sunt așa cum mă vedeți. Am muncit așa cum am putut. Vă plac așa cum sunt? Bine. Nu! Iar bine!

Am plecat. In urmă au spus ce-au vrut. Și aici am văzut că-i interesau tot banii. Madam Ionășescu când vorbea de mine, înainte, când eram logodit cu nepoată-sa nu mă scotea din „milionarul nostru"; acuma am auzit că-mi spune „nebunu cela cu javrele". Asta a fost. De asta, d-le dragă, nu m'am însurat. Să-l scol acuma pe Dempsy și, cu copiii ăștia mici, să te distrez puțin. Să-i vezi ce știu ei să facă".

Dempsy s'a întins, cockerii s'au suit peste el, și deasupra Costică. La comanda lui d-l Moga, Aurică sărea peste piramida lor, sprinten, fără să-i atingă.

— Uită-te, domnule dragă, nu sunt ăștia cei mai buni prieteni? Mă iubesc toți. Haimanaua doar nu mă prea ascultă. E parte femeiască, asta-i. Vulpe!...

M'am mutat din str. Florilor și peste câțiva ani, când am trecut pe la d. Moga, tot neînsurat l-am găsit. Era supărat:

— Ce-i, domnule Moga?

— Is amărât, bine c'ai mai venit să am cui să mă jeluiesc. Știi ce mi-a făcut Ionășoaica din fund, cea cu nepoată-sa, cu care-am fost eu logodit?

— ...

— Mi l-a otrăvit pe Dempsy, domnule dragă. Nu-ți spuneam eu că femeea e ca vulpea?! Știi, chestia cu ariciul și cu strugurii...

DAN O. BOLDUR

* Fragment din „Aventurile din str. Florilor".

Moartea Lăpușneanului

— „Boerii mei" — gemu greu ticăitul —
— „Când mă-ți vedea ajuns în pragul morții
„ Nu mă lăsați — uitat — în voia sorții
„Și creștinește să-mi gătiți sfârșitul.

„Iar țara, n'o lăsați în prada forții"
Și-apropiindu-se — fatal — plinitul
Pios, călugărit fu pocăitul,
In pâlpâirea candelii și-a torții.

Dar revenindu-i viața și alinul
Gemu păgân: — „zic, fie zisa vrerii,
„Pe mulți popi-voi până'n faptul serii"

Inspăimântați, vlădica și boerii —
Văzând în ochii-i ura și veninul —
Forțară mâna doamnei cu destinul

CONST. I. MANEA

Numărul minorilor criminali în fiecare an

1925---1930

scara: 1.mm = 200 minori infractori

1925 1926 1927 1928 1929 1930

Copiii criminali

Destăinuirile impresionante ale directorului statisticii judiciare

— S'a vorbit prea mult, exagerându-se importanța dramei din str. General Angelescu" — spun unii. — „De fapt e vorba de isprava unor descreerați, o întâmplare izolată, care nu merită să ne preocupe atât. Dacă victima nu ar fi fost cunoscutul deputat Eusebiu Popovici, desigur că această chestie s'ar fi uitat de mult..."

Alții — susținând aceeași temă — amintesc de cazul acelui licean, care acum vre-o treizeci de ani, în complicitate cu fiul directorului prefecturei Capitalei, a înjunghiat o femee, cu intenția de a o prăda. S'ar putea spune că a fost atunci un proces psihic ceva mai complicat, deoarece însăși acea cucoană, de „familie bună", invitase pe băeți la dânsa acasă. Cu acest prilej, ea se desbrăcase până la cămașe, spre a le da, astfel costumată, un mic concert la piano.

Infractorii minori după regiuni. Vechiul regat=*16.500;* Transilvania=*3.112;* Basarabia=*2007;* Bucovina=*766.*

La confruntarea cu cadavrul, criminalul a exclamat cutremurându-se de scârbă:

— *Une vache égorgée!"*

— De ce ai ucis-o?" — a întrebat judecătorul de instrucție profund impresionat de acest cinism, pe care nu-l mai întâlnise în cariera lui.

— Am văzut-o de la spate. Stătea pe taburetul de la piano, enorm de grasă. Părea și mai hidoasă în cămașa ei scurtă, exagerat de decoltată. Incepuse să cânte o polcă demodată... grozav de fals! M'a apucat, fără voie o furie... Și i-am împlântat cuțitul în spate... aproape fără să-mi dau seamă, când și cum!...."

Criminalul, în vârstă de 18 ani, a povestit apoi cum, uitând că venise să jefuiască, a fugit nebun pe fereastra deschisă. La portița de la stradă, pândea complicele său, un licean cu vre-o doi ani mai tânăr:

— „Haide să plecăm!" —i-a spus impetuos, târându-l după dânsul.

O întâmplare asemănătoare nu s'a mai petrecut de atunci, observă interlocutorii noștri.

— *Aceste două crime izolate, petrecute la un interval atât de mare de timp — o treime de secol! — își iau reciproc din importanța socială, ce li s'ar putea acorda"* — susțin interlocutorii mei.

TOTUȘI CRIMELE MINORILOR DEVIN INGRIJORATOARE

In ultimul timp însă ziarele au continuat să înregistreze o serie de crime și delicte comise de minori. Acum câteva zile un ucenic în vârstă de 14 ani a ucis pe un tovarăș al lui, cu doi ani mai mare ca dânsul. Mai dăunăzi doi copii de 14—15 ani au ucis, pe prelungirea Căei Rahovei, pe un precupeț, rănind grav pe nevasta lui.

Complotul elevilor bandiți din str. Principatele Unite; alți elevi falșificatori de bani; diferite tâlhării — comise tot de școlari — anunțate de prin provincie, din diferite orașe ale țării... Rămânem uluiți și nu știm ce să mai credem!

Este o simplă coincidență? E o simplă întâmplare, că se grupează atâtea crime de minori, în jurul dramei din str. General Angelescu? Sau asemenea triste întâmplări erau și până acum, dar nu am băgat de seamă?

CATEVA DATE STATISTICE

Chestia aceasta nu poate fi apreciată în adevărata ei lumină, de cât examinând datele statistice.

Aflând că d. E. C. Decusară, directorul statisticei judiciare, prepară o interesantă lucrare cu acest subiect, l-am rugat să ne pue la dispoziție câteva elemente pentru articolul nostru.

Am luat cunoștință, cu surprindere că, *în timp de zece ani, numărul acuzaților minori s'a dublat!*

Anual, în medie sunt 19.116 infractori băeți.

Nu este deci numai o simplă impresie defavorabilă, creată de ultimile întâmplări. Mersul criminalității infantile este într'adevăr în creștere, în România.

In 1924 au fost 17.124 delicvenți și criminali minori, de ambele sexe.

Anual, în medie sunt 3267 infractoare, fete.

In 1933 se numără 33.460!

In medie sunt 82% băeți și 18% fete.

Având în vedere gravitatea delictelor comise, vine în medie anual:

105 *crime*
14.023 *delicte*
10.225 contravenții.

Majoritatea infracțiunilor o formează, deci, crimele și delictele, infracțiunile mai grave.

Dintre delicte, 40% sunt furturile de pe la galantare, din piețe de alimente, din buzunare, de pe câmp și furturi de lemne din pădure.

S'a constatat că în majoritatea cazurilor, minorii sunt uneltele complicilor adulți, uneori chiar ale părinților. Minorul riscă o pedeapsă mai mică decât adultul, deoarece codul penal este indulgent pentru cei nevrâstnici, considerați că au lucrat „fără discernământ". Pentru acest motiv adulții stau la o parte, feriți, punând înainte pe copii, mai ales atunci când este vorba de furtișaguri în cari copiii dovedesc abilitate.

Totuși cifrele statistice ne arată, că minorii sunt învinuiți de loviri, răniri grave, violențe, violuri, distrugeri.

LA ORAȘ ȘI LA ȚARĂ

Dacă raportăm cifra infractorilor minori la populația rurală și urbană, revin, în medie, anual:

365 infractori la 100.000 de locuitori la orașe.

190 infractori la 100.000 locuitori rurali.

La orașe este deci un procent mai mare de infractori decât la sate.

D. E. C. Decusară explică acest fapt prin împrejurarea că populația prea densă a orașelor mari, este primejdioasă prin promiscuitatea ce o oferă.

Micii vânzători și vânzătoare de stradă — spune d. Decusară — sunt viitorii hoți, asasini și prostituate, cari vor da de lucru poliției și parchetului.

După cum ne informează directorul statisticei judiciare, în multe țări (Polonia, Cehoslovacia, etc.) nu este permis minorilor să fie vânzători ambulanți. Ei sunt trimiși la școli.

Se permite numai bătrânilor și invalizilor să vândă pe stradă.

Din pricina acestei promiscuități, fiind mii de mici vagabonzi, cari dorm în aceeași cameră cu șomerii și vagabonzii adulți, — statistica are de notat anual, numai la București, în termen mediu, 1308 acuzați minori.

Din 10.000 infractori, 517 sunt minori. Deci mai mult de 5 la sută.

ANALFABETISMUL ȘI CRIMA

Dintre infractori 20 la sută abia știu să iscălească sau să citească.

7% sută au cursul primar

6% sunt cu câteva clase profesionale

3% au curs secundar.

Deci se poate spune, că 84% infractori sunt fără știință de carte și 16% cu oareșcare învățătură.

După profesiunea părinților:

70% sunt copii de agricultori, cei mai mulți veniți la oraș să caute de lucru.

10% muncitori necalificați.

5% meseriași.

3% funcționari publici sau particulari.

3% copii de comercianți sau industriași.

1.5% copii de servitori.

0.5% profesii libere.

7% diverși.

Cei mai mulți copii delicvenți se nasc în mediul muncitorilor manuali.

O ANCHETA PERSONALA

D. Eugen Decusară, care este un prețios informator al nostru, ne-a arătat că, în afară de culegerea și coordonarea datelor statistice, a făcut și o anchetă personală.

Biografiile culese de d-sa sunt adevărate pagini de roman, din viața micilor vagabonzi. Unul dintre aceștia—despre care am vorbit pe larg și noi cu alt prilej — a ajuns profesor. Acum povestește care au fost primele sale furturi, cum a ajuns hoț, viața care a dus-o dormind prin lăzile de gunoi de pe la hale...

D. Decusară este îngrozit de prostituarea minorelor din Capitală. Sunt în Capitală, copile de 9—10 ani prostituate și hoațe în acelaș timp: se întovărășesc câte două spre a atrage în cursă și a prăda victimele — abjecte și ele, inspirând aceeași repulsiune ca și delicventele.

In Cișmigiu se întâlnesc des fete în uniformă de școală, cochetând cu câte „un văr" sau „un unchiu" mai bătrân, sau vre-un ofițeraș tânăr, „fratele"!

O ȘCOLĂRIȚĂ URMARITA

D. Decusară — un informator a cărui seriozitate nu poate fi pusă la îndoială — mi-a povestit cum un domn, recunoscând pe o asemenea școlăriță, intimă în familia sa, a urmărit-o unde se duce și a constatat că a intrat într'o clădire, de pe o stradă mai dosnică, unde jos era un fel de cârciumă-bodegă.

Inștiințând telefonic pe tatăl copilei, acesta a venit imediat, intrigat, întrebându-se ce ar putea căuta fata lui în această casă, care de altfel pe din afară nu avea nimic suspect.

Intrând în cârciumă a cerut, în mod discret, informațiuni de la patron.

— Pot să-ți aduc albumul aci..." — îi spuse acesta zâmbind mefistofelic — „taxa pentru album e o sută de lei..."

Tatăl neînțelegând încă nimic — nevoind să admită grozăvia, pe care o bănuia — plăti taxa de o sută de lei și fu poftit într'o cameră vecină, unde pe masă era într'adevăr un album, care conținea fotografiile unor fete, aproape copile.

— Alege-ți, care-ți place. Prețul ți-l spun după alegere".

Nenorocitul părinte începu să foileteze, cu mâinile tremurânde. In primul rând dădu de o prietenă a copilei sale, pe care o cunoștea foarte bine, deoarece venea des în casă la dânșii...

— Văd că te uiți cu jind... Dar asta-i acum ocupată... spuse cârciumarul. — Caută mai departe... poate-ți place mai bine alta..."

Intoarse câteva file ale albumului și dădu — cu groază — peste fotografia propriei sale copile.

— Da știi că n'ai gust prost! — râse cinic cârciumarul, pretinzând o sumă mai mare.

Nenorocitul plăti, cât i se ceruse, și peste câteva clipe, într'un buduar de la primul etaj, a avut loc întâlnirea dramatică între tatăl — un bărbat bine văzut și bine situat din societatea bucureșteană — și fiica lui, prostituata minoră.

CASELE DE „RENDEZ-VOUS"

Asemenea case de *rendez-vous* sunt numeroase prin București: prin apropiere de gări, unde vin călători; prin străzi mai dosnice; prin hoteluri suspecte, unele destul de elegante. Sunt hoteluri unde nu descinde niciodată un adevărat călător. Camerele se închiriază doar cu ora localnicilor. Unele din aceste hoteluri au și băi publice, astfel ca să nu pară suspectă intrarea cuiva în hotel. Nu se știe bine unde a intrat persoana prin portalul comun: la bae? sau în vreo cameră de hotel?

E un fel de paravan discret.

Când în fața unui asemenea stabiliment quasi-luxos, de obiceiu așezat în vre-o stradă mai dosnică, veți vedea, pe seară, așteptând afară automobile, veți ști că au adus sau așteaptă vre-o „pereche".

Am omis intenționat multe detalii și am povestit în fraze sobre grozăviile descrise de d. E. Decusară, petrecându-se în anul 1934 în cetatea de pe malul Dâmboviței. Realitatea este însă și mai înspăimântătoare, dar am căutat să menajăm nervii cititorilor noștri.

Intr'un articol viitor vom arăta părerile d-lui director general al Statisticei cu privire la pricina acestei destrăbălări și măsurile de îndreptare, ce propune.

In orice caz, d-sa e de părere, că nu trebue să facem ca strutul, care-și bagă capul în nisip. Ziarele și diferitele publicații au datoria patriotică de a se ocupa de aceste chestii, contribuind la găsirea soluțiilor, care să stăvilească răul.

ALEX. F. MIHAIL

P. S. — Desenurile sugestive, care însoțesc acest articol, sunt lucrate de d. G. Moisiu, representând grafic criminalitatea infantilă în România, în medie, pe o perioadă de cinci ani, 1925—1930.

A. F. M

Cei mai mulți infractori vin de la sate!

O problemă quasi-edilitară

Doamnelor, nu ştiţi să vă îmbrăcaţi!

Intr'o zi, oprindu-mă o clipă pentru a aştepta un automobil, în faţa unei vitrine de pe Boulevard des Italiens, am auzit două doamne, exclamând lângă mine:

— Ia priveşte! Niciodată o franţuzoaică nu ar purta aşa ceva!

In primul moment, am simţit aceeaş iritare pe care o provoacă, în chip firesc, un anumit chip excesiv al Francezilor de a se considera indiscutabil superiori tuturor celorlalţi muritori depe lume. Dar întorcând capul, am recunoscut că, în speţă, cele două doamne aveau dreptate. Căci mi-am adus aminte, dintr'odată, de Calea Victoriei, de anumite ceaiuri dela Athenée Palace şi chiar de unele zile dela Băneasa.

In aceeaş ordine de idei, trebue să amintesc că, acum câţiva ani, unii croitori din Paris, în pragul falimentului, s'au cramponat ca de un colac de salvare de ideea de a lansa costume bărbăteşti cu pălărie, cravată, ciorapi, etc. şi pantofi verzi.

Trebue oare să mai adaug că această idee nu a fost îmbrăţişată decât de câţiva dansatori profesionişti şi de băeţi de prăvălie — bine înţeles, de prăvălii de mâna a doua. Am văzut cu groază că după o întârziere de vre-o trei ani, această modă s'a ivit şi în Bucureşti. Spre cinstea noastră, însă, ea nu pare a fi prins decât în acelaş mediu. De altfel, îmi aduc aminte că Van Dongen spunea odată:

— Bărbaţii dvs. ştiu să se îmbrace admirabil. Cum vezi pe stradă un om elegant, poţi paria că este român. Din păcate, cu foarte rari excepţii, nu acelaş lucru se poate spune şi despre frumoasele dvs. coniţe".

Şi cred că avea dreptate. Căci în afară de predilecţia pentru tot ce este bătător la ochi, ceeace caracterizează pe cea mai mare parte din femeile dela noi şi cu deosebire pe cele din Bucureşti, este o surprinzătoare incapacitate de a păstra anumite proporţii şi de a avea intuiţia unor anumite nuanţe.

Princesa Bibescu, în extrem de interesantul ei memoriu asupra urbanisticei bucureştene, demonstra că dacă în sine orice stil de clădire este permis atâta vreme cât este plasat într'un cadru firesc, este grotesc ca pe un bulevard să clădeşti alături de o casă în stil maur şi o alta în stil olandez un manoir inspirat de romanele lui Walter Scott şi încă pe o palmă de loc.

M'am gândit că în acelaş fel în care într'un oraş civilizat primăria poate interzice anumite fantezii arhitecturale, în acelaş chip ar putea salva demnitatea şi un minim de bun gust al aspectului străzii interzicând excesul de toaletă şi de crêpe-soleil, cel puţin la anumite ore şi în anumite împrejurări. Lucrul, departe de a fi o glumă, ni se pare foarte necesar. Căci judecând după chipul în care se investmântă doamnele şi domnişoarele noastre, mai ales cele de condiţie mijlocie (şi acestea constitue marea majoritate) dovedesc că nici nu bănuesc că fiecare cadru, fiecare moment şi împrejurare reclamă o anumită ţinută. Şi că nu e destul să-ţi placă un model de rochie şi să faci anumite sacrificii pentruca să-l şi comanzi. Trebue să te gândeşti dacă eşti într'adevăr în situaţie de a avea şi purta o asemenea rochie care văzută la cinematograf poate fi minunată, dar implică un anumit cadru, şi — între altele — anumite mijloace de locomoţiune care în nici un caz nu pot fi tramvaiul sau autobuzul.

Strada cere o ţinută, plimbarea o alta, ceaiul o a treia şi restaurantul de noapte, teatrul sau balul o a patra, a cincea etc.

Nu oricine îşi poate permite o astfel de diversitate? De acord.

Dar tocmai aci stă secretul: adevărata artă de a te îmbrăca este să ştii să combini astfel modelul, cu stofa şi culorile încât rochia să nu fie, în limita posibilului, deplasată nici unde sau în cât mai puţine locuri şi împrejurări, cu putinţă. Două lucruri se impun întru aceasta: sobrietate şi simplicitate. Nu e nimic mai penibil decât o eleganţă forţată, care nu se poate susţine şi care se desvălue numaidecât a fi doar o eleganţă de faţadă. Dacă ar şti femeile câtă compătimire inspiră, în asemenea cazuri, ochiului cât de cât mai pătrunzător!

Pe la reuniuni pseudo-mondene, în restaurante şi baruri de mâna a doua (dar lucrul se poate observa şi în cele de mâna întâi), unde mă făcea să intru, în treacăt, o nestinsă curiozitate şi patimă pentru tot ce este manifestare omenească şi desfăşurare aptă de a desvălui pe neaşteptate, patetice adâncimi sau ascunzişuri, de câte ori nu m'am simţit înduioşat până la deprimare urmărind grija neliniştită, constanta preocupare — ce sfârşeşte prin a otrăvi orice plăcere — de a nu şifona sau, Doamne fereşte, păta rochia. Cu câtă precauţiune se ridică şi se aşează pe scaun, se feresc ca de o catastrofă de apropierea chelnerului şi când dansează, evită un contact prea apropiat ce ar întuneca luciul mătasei sau i-ar compromite, cât de imperceptibil, alunecarea lină pe umeri, pe sâni şi pe şolduri. Şi dacă un strop de apă sau de vin s'a rătăcit în poală, privirea se întunecă brusc şi ciuda nu se mai poate stăpâni. Fete frumoase, femei atrăgătoare pentru care nu mai simţi, dintr'odată, decât un fel de simpatie compătimitoare: câte sforţări, câte compromisuri, câte certuri sau umilinţe şi alte privaţiuni nu reprezintă luxul excesiv al unei toalete ce devine bătătoare la ochi şi absurdă, dovedindu-se, prin amănunt, că este unică în garderobă şi constitue un adevărat eveniment. Pe un fond de nebănuite tristeţi şi mărunte mizerii, câte scene nu defilează atunci în minte, scene cu atât mai deprimante că sunt mai mult caragialeşti decât balzaciene.

Cred că sentimentul cel mai greu suportat de o femee, este acela de a inspira milă tocmai bărbaţilor pe care, dacă nu voesc să-i cucerească, ţin, în tot cazul, să-i „epateze". Mă gândesc că, astfel fiind, dacă ar fi conştiente de adevărata impresie pe care o produce eleganţa lor artificială, cu cât şi-ar simplifica viaţa, tot poporul acela de midinete, de studente, de fiice şi soţii de modeşti slujbaşi — ele însile slujbaşe — care se vântură bi-cotidian pe Calea Victoriei şi în diverse alte puncte de exhibiţie ale oraşului şi care deslănţue atâtea drame sau, în tot cazul crează atâtea greutăţi otrăvitoare, suplimentare, pentru a părea, cu orice preţ luxoase, nereuşind însă decât să fie împopoţonate şi perpetuu „endimanchées". Aţi văzut cu toţii, mai ales în zilele de sărbătoare, plimbându-se în plin amiaz, între Corso şi Cercul Militar, rochii fastuoase de crêpe-soleil şi peau d'ange, de culori învoalte, ultradecoltate sau înzorzonate de pene şi tot felul de ruche şi volane.

— Vai, dragă, zău că aşa se poartă!

Nu zău, ce ar fi dacă s'ar trece şi acest capitol printre problemele de urbanistică modernă?

I. IGIROŞIANU

Citiţi noul volum
din colecţia
de 12 LEI
„ROMANELE CAPTIVANTE":
HIDROAVIONUL MORŢII
de JACK HURST
12 LEI
260 pagini
Lumea aviaţiei, lumea filmului (Hollywood), lumea marei industrii americane — într'un vârtej pasionat de dragoste, ură şi aventuri!
— PREMII IN BANI ŞI CADOURI CITITORILOR —
— Cereţi-l azi la toţi chioşcarii şi librarii —

Vorbe...

— Ei, nu crede că băutura e pentru mine, acuma, singurul izvor din care pornesc toate balivernele pe care ţi le torn cu nemiluita.

Uite, stăm de o oră şi mai bine ,noi doi, la măsuţa asta şi de o oră şi mai bine îţi vorbesc mereu şi tu taci, taci ca şi cum ai fi înghiţit un univers întreg, găseşti că eşti sătul, sătul pentru a nu mai avea ce cere cuiva, ce vorbi. Pentrucă, într'adevăr, tu nu ai nimic a spune.

In timp ce eu, — vezi, aici îmi stă, nu în inimă ca la toate dobitoacele, ci în creer. Ba nu stă, roade, roade mereu, scormoneşte adânc şi cu cât scormoneşte mai mult, cu atât mi se desleagă limba şi-i dau, şi-i dau tot înainte.

Numai că nu totdeauna mi se întâmplă să am cu cine sta de vorbă. E trist atunci! Căci dacă m'aş mulţumi să stau de vorbă numai cu mine însumi, mi-ar fi frică de-cum să-ţi spun — de... cel de al doilea „eu" al meu. Oh, pe ăsta nu-l cunoşti, ăsta e teribil! Ascultă-mă, nu râde, e teribil!

Ştii ce e un procuror? Unul care se socoate chemat să-ţi ceară socoteli, să-i dai lui seamă... Să nu crezi că poţi oricând înfrunta privirea unui procuror. Ţi-e frică.

Iată de ce nu pot sta de vorbă cu mine... Cel puţin tu care stai lângă mine te afli pe scaunul alăturat, eşti cum s'ar zice în afara „persoanei" mele. De tine nu mi-e frică. Tu nu ştii nimic şi n'ai dreptul să-mi ceri socoteală. Cu tine pot vorbi cât poftesc. Nu-ţi place, n'ai decât să-mi spui... Ţie, pot să-ţi cer atâta lucru, să mă asculţi! Dar „el", adică Eu-l No. 2 nu se mulţumeşte numai cu atâta. El are pe buze mereu un „de ce?", un „de ce" care sfredeleşte, sfredeleşte, sfredeleşte...

*

Despre ce-ţi vorbeam? Aha, despre noaptea aceia de bal. Nu, să nu crezi că timpul mi-a alterat memoria, că nu păstrez proaspăt în minte, întreaga atmosferă a acelei nopţi mohorîte... Ce, n'ai mai văzut baluri în nopţi urîte? Afară ploua şi ploaia bătea sacadat în vitraiurile ferestrelor, ferestrele unei săli gotice, pline de lume, de lume pestriţă, încreionată de mişmaşul serpentinelor, ca o mâzgăleală de copil pe hârtie albă.

Băusem? Nu cred. Deobiceiu, nu beam niciodată când eram cu ea... Nu-i plăcea să mă vadă băut şi când îţi spun că nu-i plăcea ei, cred că-ţi dai bine seamă, că n'aş fi băut, chiar de mi-ar fi cântărit vinul în aur... Azi beau mereu. Pentrucă... N'o să înţelegi niciodată cum poate cineva să bea mereu, cum e silit omul câteodată să-şi ameţească... ce? conştiinţa? nu, — conştiinţa, ascultă-mă, ori e o bagatelă, de care nu face să te sinchiseşti prea mult, ori e ceea ce mi se pare mie câteodată — iradiarea unei de a doua personalităţi, îmbrăcată în haine de cenzor şi pe aceasta n'o adormi nici cu o podgorie întreagă!

Şi aşa cum îţi spuneam, eram treaz deabinelea. Coboram cu dânsa scările de marmoră ce duceau de pe terasă, în sala de dans.

Inchipuieşte-ţi: Sus, chiparoşi, cactuşi, o seră exotică; jos o învălmăşeală de mâni, picioare, serpentine în amalgamul unei năduşeli ce stropea pereţii. Sus, claritatea unui vin de Burgundia; jos vulgul, prozaic până la persuasiune.

Atunci văzui în ochii ei...

Ştii ce înseamnă o privire melancolică? Ai zărit vreodată în privirea unei femei tristeţea covârşitoare a unei singure clipe, dar a unei clipe ce înghite vesnicii? Ai văzut vre-odată în ochiul unei femei, abizul a o mie de regrete ?

Eu am cetit în clipa aceia, în ochii ei, regretul pentru o lume pierdută, pentru o lume iremediabil pierdută. Ceeace, poate, pentru mine sau pentru tine, ne-ar trebui nopţi întregi pentru a exprima o stare de suflet, unei femei — nu ştiu dacă oricărei femei — dar ei i-au fost deajuns două mişcări ale pleoapelor şi un oftat înăbuşit.

*

M'am văzut atunci gârbovit, alături de dânsa. Reprezentam în acel moment, pentru dânsa trecutul. Ascultă, nu un trecut pe care te mulţumeşti să-l pui în lada cu relicve şi să-l răscoleşti în seri târzii, pentru ca apoi să-l încui sub lacăt. Nu, ci trecutul cu semn de întrebare. Trecutul de care nu eşti mulţumit. Inţelegi oare ?

Jos vuia lumea, jos trăia viaţa, jos urla viaţa, aşa cum e, nu aşa cum o apucasem eu a înţelege, nu aşa cum am încercat a i-o croi ei.

Inţelegi că atunci când legi de tine o femeie şi când ţi se pare că a-i introdus-o în sânul gospodăriei tale, că ai dus-o în casa ta, în lumea ta, omiţi a avea în vedere tocmai lucrul cel mai principal, treci cu vederea tocmai operaţiunea cea mai importantă ce o operezi în persoana ei ,anume că-i imprimi un nou ritm de viaţă, ritmul vieţii tale, în care dânsa pătrunde ca un mosafir. Nu totdeauna eşti în măsură să-ţi dai seama de transformarea ce i-o impui în asemenea împrejurări şi treci cu nepăsare asupra tuturor menajamentelor ce sunt de rigoare şi-atunci, se întâmplă de multe ori că ea ori se încăpăţinează în a se simţi mereu intrusă într'un mediu străin de gândirea şi sufletul ei, ori îşi îmbracă — şi asta fără ca tu s'o ştii — un înveliş de rezistenţă, o cochilie în care continuă a rămâne străină de tine, de felul tău de viaţă, de felul tău de a gândi.

Toate acestea le ştiu acuma şi nu le cunoşteam atunci când ar fi trebuit.

Din sala de bal pătrundeau până la dânsa svonurile, ecoul unei vieţi după care ea tânjise, pe care eu însă nu puteam să i-o ofer, pentrucă nu aveam de unde s'o cunosc.

Mi-a fost deajuns o singură clipă pentru ca să-mi dau seama că era prea târziu...

*

In noaptea aceia, întorşi acasă, i-am fărâmiţat în zeci de părticele motivul pentru care, din dragoste pentru dânsa, socoteam că e de datoria mea să mă dau la o parte din viaţa ei şi să-i las cale liberă.

Pentrucă, mă înţelegi tu, o iubeam.

*

Uite, stau şi acum şi mă întreb, cum îmi amintesc acum de zilele acelea, clipă cu clipă. Pot retrăi la nevoie acele câteva zeci de zile şi să ţi le desfăşor ca pe un ecran de cinematograf.

Imi amintesc mai cu seamă de ziua ultimei înfăţişări la procesul de divorţ, proces pe care eu singur l-am organizat în cele mai mici amănunţimi.

A servit ea masa ca deobiceiu, ca deobiceiu i-am atras luarea aminte să nu se grăbească la înghiţit, ca deobiceiu am îndemnat-o să bea după masă un pahar cu lapte, — totdeauna eram îngrijorat de starea ei de slăbiciune şi debilitate.

Pornind cu ea, mi-am dat seama abia în trăsură că-şi uitase sus, în casă, fularul. Şi ca în atâtea rânduri am alergat în sus pe scări până la al patrulea cat, pentru ca nu cumva să răcească în drum spre tribunal.

In timpul şedinţei, ne ţineam de mâni ca doi copii, ceeace părea destul de ridicol spectatorilor, amatori de şedinţe picante în materie de divorţ.

Şi în seara zilei când divorţul era transcris, o conduceam pe peronul unei gări pustii, la trenul care trebuia s'o conducă spre alte orizonturi.

Şi în clipa în care îmi luam rămas bun...

*

Ştii, mie nu-mi plac filmele de cinematograf... Prea mult atârnă soarta unui om de durata unei singure clipe. De cele mai multe ori, intriga se reduce la posibilitatea ca eroul să ajungă la locul dramei în „secunda-terminus".

Cu toate astea, ţi-o spun, maşina începuse să pufăie, trenul se punea în mişcare, când am simţit-o udă de lacrimi, la pieptul meu, sbătându-se în hohote de plâns. Abia avui timpul să-i citesc desperarea în ochi şi sub genele ei tufoase citii un „pentru ce toate astea?" atât de dureros, încât îmi dădui seama că de fapt construisem în imaginaţia mea şi numai în ea, toată drama sufletească, pe care închipuirea mea i-o atribuise dintr'un exces de romantism şi de şubrezenie sentimentală.

O împinsesem pe scara vagonului.

Dar întrebarea ei răsuna mereu pe peronul pustiu... Răsună şi azi pe toate peroanele unde mă aflu şi ochii ei mari, nedumeriţi, îi zăresc în plecarea ritmată a oricărui şir de vagoane, dintr'o gară cernită.

Târziu, mă dumirisem că ea întrebase ceva — ceva la care trebuia să răspund. Trenul abia se mai zărea în zare şi răspunsul meu zadarnic gonea pe şine...

Imi port însă răspunsul, deatunci, la toate răspântiile şi prin toate cârciumile acestui târg mizer.

Vezi, dacă pornesc acuma spre cheiu, ca să iau tramvaiul pentru mahalaua mea, sunt sigur că ajung la staţie, în momentul când, pe sub nasul meu, va trece cu uşile închise, ultimul vagon ce face cursa.

C. BARZILAY

Nostalgie

Mă văd trăind în codru, departe de oraşe —
Furnică rătăcită sub bolta uriaşe —
Intr'o covercă veche, pitită între plopi
Prin care luna-şi cerne lumina albă 'n stropi.

Stăpân singurătăţii, ca vulturul în munte
M'aşi înfrăţi cu codrul şi gâzele mărunte;
Aşi hoinări pe dealuri, în văi de vis m'aşi pierde,
Aşi strânge 'n braţe cerul şi 'n ochi covorul verde.

Furat de-o luminiţă ivită în fereastră,
Aşi poposi 'ntr'o seară la hanul de sub coastă;
S'ar minuna hangiul de-aşa drumeţ stingher,
Mi-ar râde doi ochi limpezi şi negri din ungher...

Acolo, nopţi dearândul, cu vinul din bardacă,
Aşi plânge nenorocul şi viaţa mea săracă...
Şi-odată, într'o toamnă... cu sufletul de ghiaţă
M'aşi risipi ca fumul spre zările de ceaţă...

I. MITROIU

MUZICA

Un celebru critic strein despre Muzica românească

Doctorul Julius Korngold, redactor muzical la „Neue Freie Presse" şi-a spus părerea despre compozitorii şi executanţii români

Cu prilejul unui concert dat la Viena, celebrul critic muzical Iulius Korngold, scriitor şi muzician de mare autoritate, a scris un foileton în „Neue Freie Presse", în care se ocupă în special de noua şcoală muzicală românească.

Reproducem în întregime acest articol, în traducerea d-lui prof. Const. Nedelcu din Bucureşti, articol din care se vede cum criticii muzicali streini încep să studieze şi să se intereseze, foarte de aproape, de tânăra şcoală muzicală românească şi cât de bine cunoaşte d. dr. Korngold lucrările compozitorilor români.

UN MARE SUCCES

O amplă recoltă de muzică românească ne-a dat de unăzi, la Viena, în interpretarea marei pianiste AURELIA CIONCA, profesoară la Academia Regală de Muzică din Bucureşti. Inchinat, spre deosebita noastră mulţumire, exclusiv muzicei româneşti, acest concert s'a potrivit foarte bine în cadrul de manifestări festive ale „Ciclului Internaţional al Dansului", — dată fiind legătura organică a muzicei naţionale cu muzica poporală, care, la rândul ei, are, ca izvoare principale, cântecul şi dansul.

In programul audiţiei d-nei Cionca, dansul a figurat nu numai indirect, prelucrat, în genurile consacrate, — sonatină, suită, rapsodie, — ci şi direct, nestilizat, crud, dovedind, cu atât mai puternic, vigoarea şi adâncimea fanteziei poporului. In ambele direcţii, interpreta *d-na Aurelia Cionca a avut admirabil succes, ca pianistă bogat dotată cu desăvârşită technică, memorie, forţă şi rezistenţă, şi, în acelaş timp cu fin nuanţată capacitate de înţelegere şi de evocare poetică.* Dintru început simţim sufletul, pe care îl revarsă artista în melodiile patriei sale, şi dragostea cu care le apropie şi le impune ascultătorului strein. Convingerea ei convinge, căldura ei răpeşte publicul.

BOGATĂ SERIE DE NUME NOI

Personal, mărturisesc că admiraţia mea pentru muzica românească, sporeşte, în măsura în care o cunosc tot mai bine.

Aici la Viena, până nu de mult, când se vorbea de România muzicală, deobiceiu se rosteau trei nume: *Enescu* ca violonist şi compozitor, *Aurelia Cionca* ca pianistă şi *G. Georgescu,* ca dirijor de orchestră. Nu se prea ştia mai nimic despre *M. Negrea,* nici chiar despre *Sabin Drăgoiu,* apreciat, astăzi, între compozitorii cei mai adânci, cei mai talentaţi, din fruntea muzicei româneşti.

Şi, deodată, ce bogată serie de nume noui, în programul manifestărilor de muzică românească, ce am avut bucuria să ascultăm în timpul din urmă! *Tiberiu Brediceanu,* la locul prim între folkloriştii muzicali ai României. Colecţia sa de melodii poporale a precedat pe a maestrului *Bela Bartok,* a cărui recoltă de peste 3500 melodii şi motive, rămâne lucrare fundamentală pentru muzica românească din Ardeal.

Pe temeiul materialului adunat, Sabin Drăgoiu, el însuşi pe cât de harnic de adunător, pe atât de adânc cunoscător şi creator, a putut dovedi, ce minuni de muzică nouă se pot cristaliza din muzica rustică („Năpasta", „Divertismentul Rustic" şi altele).

Din Tiberiu Brediceanu am auzit, la o audiţie precedentă, doine, hore şi jocuri de brâu, în egală măsură caracteristică, pentru sufletul poporului care le-a produs şi pentru priceperea delicată a culegătorului. Alăturea de d-sa, am cunoscut pe d. *Octavian Beu,* — eminentul cercetător de muzică comparată, — cu două cântece, cari, cu originala lor structură, ca de coral, cu sfârşituri în fermate, par a lega tradiţia poporană cu maniera modernă.

Naţionali sunt, în mod firesc, toţi aceşti compozitori pe care îi recapitulăm aci, deşi atitudinea lor faţă de muzică cultă şi faţă de influenţele occidentale se deosebeşte mult dela unul la altul.

SABIN DRĂGOIU

Român „pur sânge", numai naţional, este *Sabin Drăgoiu.* Inseşi cântecele sale, („Crisanteme", cântece de Heine-Iosif, şi altele), vădesc silinţa sa de aprofundare; ele sunt caracteristice, prin stilul lor parlando-rubato, cu melancolia inspirată de duioşia doinelor, cu linia melodică deosebit de sigură şi clară.

D-na Cionca ni l-a prezentat cu 3 jocuri, în ritmica lor tipică, admirabil prinsă şi adâncită. Dar, maestrul Drăgoiu, e întâiul în opera „Năpasta", cu stilul său dramatic plin de sevă, nou, autochton, expresiv, urzind din elemente atavice nou vestmânt muzical împrejurul textului luminat fulgerător în noua sa înfăţişare. Ca dramatic, el începe dela sine însuşi, dela popor, dela glie. Originalitatea sa îl va impune mai curând sau mai târziu, şi Occidentului.

MARŢIAN NEGREA ŞI MIHAIL ANDRICU

Din *Marţian Negrea* am auzit în intrepretarea d-nei Cionca o suită de şase piese scurte, pentru pian. („Impresiuni dela ţară"), — motive de folklor, original şi suveran tratate, păstrându-li-se şi savoarea şi asprimea lor naturală.

Una din aceste miniaturi, „Fusul", e deosebit de sugestivă. Melodia, secondată de sfârâitul fusului, evocă imaginea copilei dela ţară, care, cu furca în brâu, în melancolia amurgului se pierde, în gânduri, tulburată de *dor.* Ori, „Dansul Ielelor": viziune fugitivă, cu lună. Un gen de Schumann românesc, s'ar putea spune.

Interesantă „Sonatina", (Op. 12) de *Mihail Andricu,* în care motive de joc se împing, obstinat, la suprafaţă: obstinatul e predilecţia muzicii poporale, în genere. In Andante, am avut iluzia că auzim ecoul unei bucăţi în stilul lui Brahms. In partea finală ajunge la biruinţă sprintenul ritm de dans sătesc. Nu ştim ce nuanţă ne aminteşte acea originalitate pe care Schumann o numea „ca din topor" (hahnbüchen). E de remarcat coloritul duios, de melancolie orientală, al finalelor. Se simte la Andricu lirismul moldovenesc.

ENESCU ŞI LISZT

Tot astfel la *maestrul Enescu,* din bogata mişcare de *Toccata* (op. 10), în care clocoteşte sprinten viaţa, revine mereu liniştea contemplativă a melodiei plastic-lirice, — care din peisagiul sufletesc al Orientului reflecăt lumea apuseană. „Pavana" sa archaisează întâiu cu ornamentică bogată, apoi chopinisează. Compoziţii, cari, ca acea viu colorată „Rapsodie Română" pentru orchestră, l-au consacrat pe Enescu, ca pe un muzician de valoare, care, tot ceeace dă, original sau sugerat, ştie să ofere cu spirit şi cu ştiinţă.

Şi în programul *Doamnei Cionca,* am avut o „Rapsodie Română": nu a lui Enescu, ci alta, de interes deosebit de viu întrucât aceasta era inedită, şi poartă numele marelui *Liszt. O primă audiţie,* o noutate de Liszt, nu numai pentru Viena, ci pentru întreg Apusul! E vorba de o descoperire recentă, abea de acum doi ani. O rapsodie românească de Liszt, este ceva cu totul nou şi neaşteptat; de aceea vom insista în expunerea noastră.

Se cunoşteau, până acum, *rapsodiile ungureşti* ale maestrului, 19 la număr. Care e locul *acestei* rapsodii? Urmează ea, ca o 20-a, necunoscută, *după* cele 19, deja cunoscute? Credem că rapsodia 20-a *a existat,* când a fost scrisă a şasea şi a 12-a, şi chiar când şi-au primit forma definitivă cele mai multe dintre rapsodiile lisztiene. Aceasta se vădeşte din faptul, că două din motivele Rapsodiei Române au fost luate în a 6-a şi a 12-a, cuprins românesc în încadrare maghiară. Există şi posibiiltatea că s'a utilizat, în toate trei, material adunat mai demult.

MUZICA ROMÂNEASCĂ A INFLUENŢAT OPERA LUI LISZT

Sigur este, că Liszt s'a inspirat timpuriu de substanţa muzicei româneşti.

E cunoscut, că în sezonul 1846—1847, maestrul a fost în turneu de concerte prin Transilvania şi Banat, prin Muntenia, Moldova, Bucovina, Basarabia, fascinând şi revoluţionând lumea cu demonica sa artă pianistică. Era aceeaşi iarnă, care l-a dus şi în Rusia, şi care a devenit memorabilă făcându-i să cunoască pe Principesa de Sayn-Vittgenstein, cu care a trăit, aevea, mulţi ani în şir, o rapsodie de iubire. Destinul a voit, ca în ultimul an al carierei sale de virtuoz, (căci, de aci înainte, el s'a consacrat compoziţiei), Liszt, să culeagă şi mierea savurosului folklor muzical românesc.

E ştiut, că în concertele sale în ţările româneşti, Liszt obicinuia să improvizeze pe motive naţionale româneşti, care l-au captivat atât de mult, încât, după cum mărturiseşte în cartea sa „Despre Muzica lăutarilor din Ungaria", (pag. 227 a ediţiei germane), el şi-a notat o colecţie de motive de doine şi dansuri româneşti în călătoriile sale printre români.

LISZT ŞI FOLKLORUL ROMÂNESC

Un pasionat pentru arta patriei sale trebuia să se întrebe: *Ce a devenit, ce a produs această extrem de preţioasă colecţie de folklor românesc a marelui Liszt?*

Cine ştie să caute, găseşte uşor. Astfel, d. *Octavian Beu,* consilier de Legaţie la Bucureşti, cercetând cu răbdare în maldărul de manuscripte lisztiene din Arhiva dela Weimar, a descoperit caetul cu „RAPSODIA ROMÂNĂ". Descoperirile determină viitorul cultural al popoarelor": Involuntar ne răsar în minte aceste cuvinte ale unui poet german. Acest manuscript al lui Liszt a fost o surpriză, şi înseamnă o îmbogăţire a muzicei universale.

Din primele măsuri ale Rapsodiei române apare o introducere vijelioasă, — la bass, tropot de cavalerie, (ca de ex. în Poloneza în *la bemol major* de Chopin) din care se desfac acordurile iniţiale ale Imnului românesc: desigur un omagiu Voevodului Bibescu, în al cărui palat a avut loc concertul festiv al lui Liszt la Bucureşti. Continuarea, în *sol minor* (suprasemnată „Lento a capriccio, melancolico)", aminteşte o melodie atunci la modă, tratată de Liszt lă-

tăreşte; stilizarea ei e tot mai vizibilă în variaţii, cu acompaniament notat „quasi zembalo"; e o profuziune de înflorituri pianistice în treizeci-doimi, la urmă, tema se amplifică pasionat, fără zăgaz, în octave lisztiene ale ambelor mâni. Acum sol-minor trece în sol-major; urmează o parte, notată cu „Allegro moderato; „CA LA SIBIU", a cărei melodie graţioasă e tratată de artist cu deosebită dragoste, evidenţiată şi din notaţia „placido con gracia", şi „sempre dolce gracioso". Folkloristul recunoaşte numaidecât *Hora* românească, de factură deosebit de pură, cu toate însuşirile sale tipice în periodizare şi dinamizare. Dar, urmează o temă nouă, cu puternic efect de contrast, în „allegretto vivace"; o temă de joc românesc.

Despre aceasta, cetim în cartea d-lui *Dr. Octavian Beu:* Franz Liszt în ţara noastră (Bucureşti 1933; la pag. 90), următoarele : „Este o BĂTUTĂ" din Ardeal, care se joacă, însă, aproape neschimbată şi în Muntenia şi Moldova.

Intreaga Rapsodie română e construită pe structura puternică a acestui joc. In jurul Bătutei se grupează celelalte jocuri româneşti utilizate de Liszt. Tratarea melodică şi ritmică a acestui joc e pînă astăzi suprema stilizare românească în muzică. Ca în perpetuum-mobile, minunata temă de 4 măsuri, în şaisprezecimi revine mereu, alergând peste basul obstinat, crescând, înflorind tot mai bogat, tot mai virtuoz.

O a treia melodie de joc îi ia locul. Un caracteristic ritornel lăutăresc de introducere, „Ţiitura", când ezitând, când animând, prepară dispoziţia, până când apare impetuos ideea principală. Este vechiul joc moldovenesc „CORABEASCA", cu ritmul său strâns şi energic, (ca, de ex. în tema unui marş din opera „Regele a zis", de Delibes). Acum, rapsodia uită folklorul, se sbuciumă în forme de virtuozitate pianistică, complăcându-se în efecte de străluci-re. Dar motivul Bătutei isbucneşte din nou, Liszt nu se poate despărţi de el, făcându-i loc până şi în vâlvătaia bengalică a sfârşitului.

INTERPRETAREA D-NEI AURELIA CIONCA

In Rapsodia română, s'a ilustrat deosebit de strălucit, cu elanul necesar, patosul retoric, dicţiunea avântată, *şi virtuozitatea pianistică lisztiană a doamnei Aurelia Cionca.*

Rapsodia Română e deosebit de bogată în cuprins. Ea scânteiază de viaţă. Frazarea sa pianistică, orchestral şi acordic, *e cu adevărat lisztiană*, utilizând, neobosit, toate posibilităţile de poziţie şi de registru, precum şi caracterul dinamic şi natură cordică a instrumentului. Nici renumitul trillisztian nu lipseşte. Pasiunea de a improviza a maestrului se evidenţiază deosebit de viu în Rapsodia Română. Plin şi pătruns de sugestiile ce i-a inspirat muzica românească. Liszt i-a dat aci avântata expresie plastică, cu gest şi suflet de RAPSOD, în cel mai adevărat sens al cuvântului.

KODALY ŞI BARTOK

Cu melodii româneşti au contribuit la program încă doi muziciani: Kodaly şi Bartok.

Folklorişti maghiari, ei n'au putut rezista farmecului de seducţie al muzicei naţionale a României; poate şi pentru a căuta note comune în folklorul muzical sud-estic. Dar, cel românesc are nota sa particulară în bogăţia miraculoasă a ritmicei şi a desemnului melodic.

MISTERIOSUL SENTIMENT AL DORULUI

Arhiva fonogramică din Bucureşti are adunate peste 16.000 motive, abea o mică parte a comorii inepuizabile de melodii variate în culori, cu uimitoare originalitate şi claritate a facturei şi naivitate a simţirii, dominând, mai ales, misteriosul sentiment al *dorului*.

Când în melancolie licăreşte lacrima, atunci, cum atât de frumos a spus Camille Bellaigue, în ea, ca în orice lacrimă, se cuprinde întreg amarul oceanului. Dar şi dulceaţa vieţii vibrează alături, şi purificarea prin duioşia durerei ajunge la expresie.

Adânc rădăcinată în atât de sănătoasa şi fecunda glie strămoşească, muzica cultă a României poate, cu drept, stărui spre cele mai promiţătoare desvoltări.

Viena, 6 Iunie 1934.

DR. JULIUS KORNGOLD

Un film de mare artă

Obligaţiunea impusă cinematografelor de a prezenta în matineurile sărbătorilor filme „culturale" a prilejuit reluarea, între altele, a unor filme, a căror reapariţie o salutăm cu bucurie.

Astfel au rulat şi vor mai rula probabil „Cântecul munţilor" şi „Don Quichotte", ambele filme de înaltă valoare artistică. Filmul Don Quichotte, de care mă voi ocupa în rândurile ce urmează, este în deosebi un măreţ monument, nu numai al artei cinematografice, ci al artei în general. Ceeace urmăresc a releva cu această ocazie este mai ales o latură specifică a acestui film, care-l situează aparte faţă de cealaltă producţie cinematografică ori cât de valoroasă ar fi ea. In acest film fotografia depăşeşte, „transcinde" limitele ei şi devine pictură. Filmul e doar fotografie mişcătoare, animată. Sunt destule filme cu fotografie originală, ingenioasă foarte artistică, dar ca „gen" tot fotografii animate rămân. Oricât de artistic lucrate, retuşate, estompate sunt tablourile dintr'un film, avem tot timpul senzaţia că sunt „luate" după natură (afară de desenurile animate bineînţeles). Iată însă că în filmul Don Quichotte regisorul Pabst a isbutit să creeze viziuni de natură picturală. Tablourile din care se compune filmul au acel „nu ştiu cum şi nu ştiu ce" care deosebeşte pictura de fotografie. Ai impresia că figurile şi toate imaginile unor picturi măestre au prins viaţă, s'au înlănţuit dând naştere filmului. Aceste viziuni n'au — ca să mă exprim astfel — numai frumuseţea „exterioară" a fotografiei, ci aceea frumuseţe „interioară" care deosebeşte întotdeauna pictura — fireşte cea bună — de fotografie.

Avem deci — aşa vedem noi filmul — deaface cu o depăşire a genului. In locul fotografiei animate, *pictură animată*, cea ce înseamnă o isbândă artistică excepţională.

Fiindcă am spus că filmul apare ca o înlănţuire de picturi, îndrăsnim a continua cu comparaţia zicând că tablourile acestea ne par ca filele ilustrate dintr'o ediţie veche a operei lui Cervantes a cărei copertă şi prime pagini sunt proectate pe ecran ţinând loc de prolog. Din aceste pagini se desprind mai întâi câteva figuri schiţate vag şi însoţite de rumori răzleţe, apoi ele se încheagă în acţiunea filmului. Ca final cartea răsare din nou din flăcările ce au mistuit biblioteca lui Don Quichotte. Povestea s'a sfârşit, cartea s'a închis. Filmul capătă astfel o rotunjire formală care pune şi mai mult în evidenţă caracterul său de operă de artă înainte de toate.

Dacă se poate găsi un cusur filmului ar fi acel că e operă de mare artă şi că cere prin urmare un efort de încordare a sensibilităţii din partea spectatorului spre a fi înţeles şi gustat. Nu e un film distractiv sau captivant în înţelesul curent al cuvântului.

Toate isprăvile lui Don Quichotte şi ale lui Sancho Pansa, toată varietatea tablourilor îţi vor apare — deşi îţi vei da seama de perfecţia realizării actoriceşti şi vizuale — drept scene şi imagini ce te lasă rece la urmă, dacă frumuseţea interioară, spirituală a filmului nu ţi se va fi revelat. Astfel s'a întâmplat cu mulţi spectatori care au căutat un simplu divertisment şi cu mai toţi acei care n'au pătruns încă adânca semnificaţie ce poate avea imaginea animată când e plămădită de o mână de artist. O operă ca Don Quichotte trebue văzută mai mult decât o dată, aidoma unei bucăţi muzicale serioase pe care o pricepi mai bine auzind-o de mai multe ori.

In acest film sunt contopite frumosul şi omenescul într'un unic fior artistic. Cine se va împărtăşi din acest fior, poate vedea filmul de mai multe ori şi fiecare dată va fi câştigat din nou.

Inainte de a încheia nu vreau să uit a menţiona că şi partitura muzicală e perfect adecuată şi că conţine multe părţi demne de reţinut.

L. SEREANU

Oricare amator de literatură aleasă, nu trebue să scape prilejul de a-şi procura romanul de mare suces apărut în Editura „Cugetarea" şi semnat de pana distinsă a d-lui IB. I. MIHĂESCU:

ZILELE ŞI NOPŢILE UNUI STUDENT INTÂRZIAT

E o carte de viaţă nedomolită, de umor împins până la dramă şi de zguduiri sufleteşti cari se prăbuşesc în ridicol şi sarcasm. Noul roman ne arată pe lângă cele cunoscute d feţe ă a scr sului captivant, apreciat atât de cititori săi, al d-lui Gib. I. Mihăescu

Cronica cinematografică

Casa cu trei îngeri

Un titlu — nu-i aşa — este destinat să atragă prin calităţile lui proprii, şi independent de conţinutul operei intitulate. Artistul care vrea să aleagă un titlu este preocupat câteodată de corespondenţa logică între acesta şi bucată. Dar asta se întâmplă relativ rar. Titlul trebue să atragă prin el însuşi. Trebue să fie excitant, sau misterios, sau bizar. Unul din mijloacele cele mai artistice este ca el să cuprindă porcării mai mult sau mai puţin trupeşti. „Ispitele trupului", sau „Vraja trupului", sau „Mărturisirile trupului", sau „Trupul meu pentru al tău", etc., etc. Alteori trebue să fie mefistofelic: „Paradisul diabolic", „Ingerii infernului", „Demonii văzduhului". Ideal ar fi să se combine cele două procedee, şi să se spună „Demonii trupului", sau „Trupul infernului".

Spuneam că o a treia metodă e aceea a titlului bizar, a titlului care atrage prin misterul unei împărecheri de cuvinte total incomprehensibile. Dar în materie de bizarerie mai există o stratagemă încă şi mai ingenioasă, şi anume alegerea unui titlu care să nu aibă nimic, dar absolut nimic comun cu conţinutul. Aşa bunioară „Femeia biciuită" în care nu-i nici urmă de biciu în tot filmul, sau „Serenada torţelor" unde nu-i pic de serenadă sau de torţă, sau „Casa cu trei îngeri" unde păcăleala e încă şi mai mare, căci există într'adevăr o casă, există o femeie căreia i s'ar putea la rigoare zice înger, există şi o a doua, căreia cu greu i s'ar putea zice înger, dar însfârşit, dacă suntem porniţi pe concesii... In schimb cel de-al treilea înger este cu desăvârşire intruvabil în tot filmul. Lipseşte materia primă din care se fabrică îngerii: lipseşte o a treia femeie. In toată casa nu-s decât două. Le-am numărat bine. Ingerul No. 3 samănă aci cu a treia condiţie a vestitei ghicitori „ce e roşu şade în pom şi cântă", pusă anume pentru ca nu cumva să ghicim.

Rezultatul a fost comercialmente strălucit. Doamnele spectatoare s'au indignat, dar în acelaş timp curiozitatea le-a fost excitată; şi atunci şi-au pus delicatele lor meninge în funcţiune pentru a pricepe totuş care era al treilea înger şi în genere de ce e vorba de îngeri. Toate aceste frământări se terminau cu o frază invariabilă: „Te rog, du-te şi tu la film, şi explică-mi şi mie ce ai înţeles din titlu, şi de ce îi zice filmului aşa". A fost, din partea autorilor, cea mai perfid genială manoperă negustorească şi cea mai dibace reclamă.

Sed magis amica veritas

Dar am vorbit destul de titlu; e timpul să vorbim de filmul însuşi. Amicus Plato, sed magis amica veritas. O elementară datorie de imparţialitate mă face să declar că, în ciuda absurdităţii titulaturii, filmul este fermecător. E vorba de o satiră, în stil american, a moravurilor montparnassiene, a vieţii de Bohemă dusă de toţi acei pârliţi speciali — în deosebi muzicanţi şi pictori — care prin faptul că trăesc la Paris în mizerie, că poartă plete şi găuri la pantaloni, că dejunează odată la trei zile şi că desenează doi saci de cocs pe trei pulpe de femee acefală şi-i zic „Trompetele din Jericho" — se cred fără nici cel mai mic dubiu genii. Pentru a se „corsă" priveliştea, toţi aceşti artişti parizieni sunt meteci, în deosebi ruşi şi americani. Şi scenele care se petrec înlăuntrul unui imobil dărăpănat care îşi zice pensiune de familie, unde însă pensiunea lipseşte dintr'o lipsă absolută de alimente: bătăile, duelurile, petrecerile care au loc în acest local de genii neînţeleşi — toate acestea sunt de un comic homeric, vrednic de cei mai buni humorişti americani. Afară de asta filmul este şi foarte original; are ceva din bufoneria producţiilor lui René Clair (Milionul, A nous la liberté). Insfârşit, merită să fie văzut, independent de sentimentul de curiozitate pentru descifrarea înţelesului bizarului său titlu

Idolul femeilor

Inainte de matchul „în carne şi oase" care urma să aibă loc între Carnera şi Bayer pentru campionatul lumii — match care între timp a avut loc detronând pe Carnera, casa Metro Goldvin a avut excelnta idee să-i pună pe cei doi luptători să ni se arate mai de aproape. Ii vedem boxând, îi vedem suflând din greu în „prime-planuri" uriaşe, îl vedem pe Carnera — omul de 127 de chile — privindu-ne cu ochii lui de gorilă la vânătoare, şi arătându-ne nişte gingii de două ori mai înalte decât dinţii. Fireşte, nu-l vedem jucând. Carnera nu-i actor. Numai un american poate, chiar când nu e actor de cinema, să joace exact ca şi când asta ar fi făcut toată viaţa. Aşa s'a întâmplat cu Bayer. E vrednic de reţinut. Intr'atât de talentaţi pentru cinema sunt americanii, încât un simplu boxeur s'a putut achita de un rol-prim într'un film fără a comite nici-o greşală de joc.

Femeia din acest film este Mirna Loy, pe care cetitorul a mai văzut-o desigur adesea.

Este proprietara unei figuri bizare, unor trăsături neregulate, dar în ansamblul lor de un foarte original farmec. Afară de asta are un joc nuanţat şi emoţionant care o destinează fără îndoială la roluri subtile şi grele.

“Când luminile se sting“

Iată un film despre care am uitat să vorbesc în epoca „premierei" sale. Acum rulează în cartiere. Profităm de ocazie pentru a-l semnala. Este o comedie fină — gen „Trei şi Una" — unde Paul Lukas şi Elissa Landy joacă foarte nostim; nu există nimic „zguduitor"; categoria estetică a acestui film e aceea a agreabilului şi amuzantului. In această ordine de idei însă, filmul e desăvârşit.

D. I. SUCHIANU

Antologia dragostei şi a femeii

■ *Nici odată o femee nu este lipsită de apărare: dracul în persoană stă de pază la uşa ei.* — (A. Houssaye).

■ *Dumnezeu n'a creiat femeile decât pentru ca să îmblânzească bărbaţii.* — (Voltaire).

■ *Pudoarea femeilor nu-i decât toată politica lor. Tot ceia ce ascund ele sau deghizează, nu-i ascuns sau deghizat decât pentru a-i mări valoarea, când îl dau.*— (Rétif de la Bretonne).

■ *Pudoarea are acest inconvenient că te aruncă fără încetare în minciună.* — (Stendhal)..

■ *Ceace cauzează adesea rezistenţa unei femei cinstite celui de al doilea amant, este puţina plăcere ce i-a dat-o cel dintâi.* — (J. Viard).

■ *Nu există o rezistenţă mai furioasă decât aceia a unei femei care are vreun genunchiu strâmb.* — (Th. Gautier).

■ *Inima n'are sbârcituri.* — (D-na de Sévigné).

■ *Femeile adoră cele mai mari caraghiozlâcuri de ale noastre atunci când ele se pot mândri că dragostea noastră pentru ele, ni le-au dat,* — (Crébillon fils).

■ *Prostia adesea nu cunoaşte margini la femei, căci pretind să li-se admire şi aceasta.* — (A. Shöng).

● *Regii şi soţii înşelaţi totdeauna sunt ultimii să-şi observe situaţiile lor ridicole.* (Napoleon I).

● *Făcută pentru a iubi, femeia nu-i nimic dacă nu iubeşte, ea nu-i iarăşi nimic, dacă, iubind, nu se face iubită.* — (Kératry).

● *O femee, prefăcându-se că râde de iubire, face ca şi acei copii care cântă noaptea când li-i frică.* — (J. J. Rousseau).

● *Oricât de frumoasă ar fi o rivală, o femee n'a văzut niciodată ceva mai urât pe lume.* (A. Dupuy).

● *Onoarea bărbatului ar fi în adevăr puţin lucru dacă ar fi legată de fusta femeii.* (George Sand).

● *Toate şiretlicurile femeilor sunt pline de taine; după ce au petrecut noaptea în visuri urâte, ele îşi petrec ziua căutând să se explice.*—(abatele du Bosc).

● *O femee cuminte era în ochii lui Helvetius un monstru care nu exista nicăieri.* — (Grimm).

● *Oricât de virtuoasă ar fi o femee, totdeauna cea mai puţină plăcere îi face un compliment asupra virtuţii sale.* — (Principele de Ligne).

● *Virginitatea este o poezie; ea nu există pentru proşti.*—(P. Limaysle).

● *Femeile nu fac atâta caz de dragoste decât pentrucă ele ştiu că acel care le iubeşte nu le vede decât astfel cum nu sunt.* — (Ch. Lemesle).

● *Adulterul este curiozitatea de dragostea şi plăcerile aproapelui.* — (Plutarc).

● *Un amant este un bărbat în mânile căruia o femee dă reputaţia şi fericirea sa, şi aproape totdeauna, în gura lupului.* — (D-na Adanson).

● *Prietenia şi dragostea se iubesc ca doi fraţi care au o moştenire de împărţit.* — (Oxenstierna).

● *Numai femeile şi medicii ştiu cât de trebuincioasă şi binefăcătoare este pentru oameni, minciuna.* — A. France).

● *Pentru o femee a fi liberă, înseamnă a-şi schimba stăpânul.* — (E. Rey).

● *Femeia, dela un an până la zece, este o pasăre-muscă. Dela zece la cincisprezece, o rândunică. Dela cincisprezece la douăzeci, pasărea paradisului. Dela douăzeci la douăzeci şi cinci, o turturea. Dela douăzeci şi cinci la treizeci, o hulubiţă. Dela treizeci la patruzeci, un papagal. Dincolo de patruzeci este o cucuvae.* — (I. L. de Buffon).

● *Femeia seamănă cu o prea frumoasă casă cu mai multe etaje, dintre care, cel mai de sus, este şi cel mai prost mobilat.* — (R. Bucon).

● *De nu ai decât una singură, o amantă te stinghereşte tot atât de mult ca şi o soţie.* — (A. Fogazzaro).

● *Iubirea este poate mai tare decât moartea, dar boala e mai tare decât iubirea.* — (M. Prevost).

● *Mahomet a gonit femeia din Paradis. Credea el că paradisul n'ar mai fi paradis, dacă fiecare şi-ar regăsi soţia acolo?* (H. Heine).

● *Când o femee nebunatecă încetează de odată de a fi astfel, fiţi siguri că are ceva de ascuns.* — (Laténa).

Extrase şi traduse de
AUREL GEORGE STINO

Cronica dramatică

GRADINA MARCONI: *„Valsul Dimineţii"*, localizare de *Tudor Muşatescu* şi *Sică Alexandrescu*, după Dancourt.

Nu mică mi-a fost surprinderea văzând pe unii critici încruntând, mai mult sau mai puţin, din sprâncene în seara premierei din Calea Griviţei şi înmuindu-şi condeiul în cerneluri acrişoare în ziua următoare.

A judeca sever şi pedant spectacolul din plăcuta grădină Marconi, este a voi să dovedeşti, cu orice preţ, obicinuinţa de a căuta amiaza la patrusprezece ore. Căci pentru ce este, ce vrea să fie şi, chiar, trebue să fie, acest spectacol se prezintă cât se poate de satisfăcător. Şi cred că tocmai dacă ar fi fost de o altă esenţă ar fi fost logic să surprindă neplăcut.

Intr'un interview dat „Curentului", *Bernard Zimmer spunea între altele:*

— „Când vreau să mănânc macaroane mă duc la un restaurant italienesc şi când am poftă de un şniţel mă duc la unul vienez. In acelaş fel, când vreau piesă de idei şi de substanţă mă duc la Dullin sau la Baty. Şi când vreau piesă de bulevard — adică ceva unde totul să alunece la suprafaţă şi unde doar ritmul general să fie totul, — mă duc pe bulevard".

Or, ceeace în primul rând constitue partea cea mai atrăgătoare din „Valsul Dimineţei" *este tocmai ritmul în care se desfăşoară. Am văzut odată jucându-se o celebră farsă a cavalerului Desforges. Farsă abundând în situaţii absurde şi neverosimile. Baty, însă, pusese atâta viaţă în ritmul desfăşurării încât chiar şi replicele cele mai terne se umpleau de lumină.*

D. Sică Alexandrescu posedă acelaş dar — pe care l-am admirat neprecupeţit şi în atâtea rânduri, pe vremea „Teatrului Nostru" *— de a anima un spectacol chiar când piesa nu e strălucită şi actorii sunt mediocri. Dela primele intrări ale actualului spectacol, atenţia este prinsă, curiozitatea stârnită şi ritmul vioi comunicând o deosebită veselie atmosferei, procură spectatorului o voe bună care îl face să accepte şi să admită toate încurcăturile. Ce importă că din primele scene bănueşti ce se va petrece până la urmă!*

Dimpotrivă, tocmai pentrucă îţi închipui că totul se va sfârşi cu bine, eşti mai curios să ştii cum se va descurca autorul şi va rezolva toate complicaţiile care par să fie jocul unei prinsori.

Dialogul a fost îngrijit periat de d. Tudor Muşatescu şi smălţuit cu tonuri proaspete şi odihnitoare. Astfel că deşi, în primul rând, comedie de situaţii — hilariante chiar când sunt trase de păr — buna dispoziţie este accentuată şi de un număr de „pointe" pline de humor.

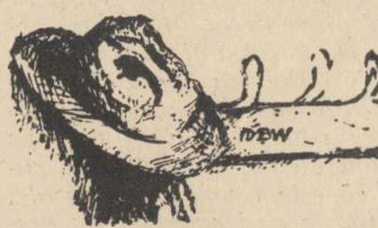
Interpretarea, în frunte cu d. Mişu Fotino, — şi cu mărunte excepţii,— a fost în ton ceeace, este dela sine înţeles, constitue un important merit.

Trebue subliniată dovada pe care — acceptând şi cu câtă deosebită graţie, un rol cu totul secundar — o dă catgoric d-ra Mania Antonova de a fi nu numai un frumos temperament intuitiv ci şi o femee cu adevărat inteligentă. Dar apariţia ei pe scena grădinii Marconi, cred că nu era favorabilă spectacolului, făcând să treacă asupra lui ca o umbră — prin tot ce este uşor exaltat şi dramatic în expresia şi atitudinea acestei femei — nostalgia dacă nu a unor roluri, în tot cazul a unor momente de mare anvergură.

Decorul ar fi putut fi puţintel mai îngrijit. Nu din punct de vedere estetic — căci chestiunea nu era locul să se pună — ci din acel al textului şi spiritului piesei. Interiorul din actul doi dacă era de un prost gust indispensabil, nu avea nuanţa exact specifică a prost gustului reclamat de mediu. In acest sens, trebue felicitată d-ra Fifi Harand a cărei rochie de mireasă reprezinta precis gradul de mitocancă vie ce se impunea.

In general, repet, un spectacol agreabil, odihnitor, plin de vioiciune şi pe care publicul l-a răsplătit — contrar unor bizare afirmări — cu ropote de aplauze la scenă deschisă.

IG.

Cronica Şahului

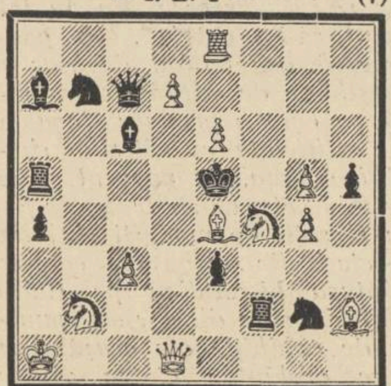
Adresa redacţiei acestei rubrici :

Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 735

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— I. B. I — (7)

a b c d e f g h

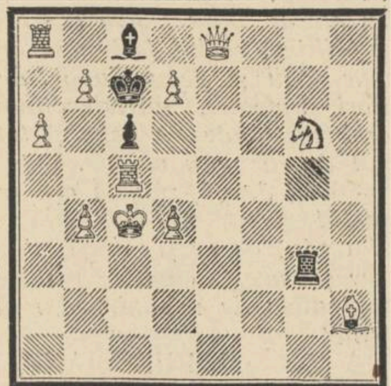
12 + 11 = 23

2 ‡

PROBLEMA No. 736

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— Michal — (8)

11 + 4 = 15

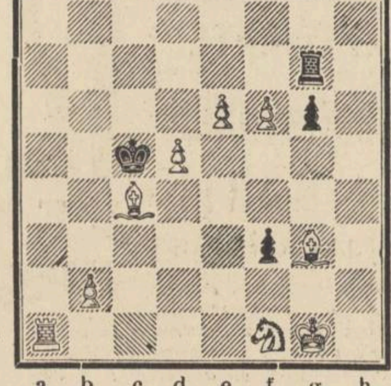
Invers 3 ‡

Selbstmatt 3 ‡

PROBLEMA No. 737

de **S. Herland,** Bncureşti.

(inedită)

a b c d e f g h

9 + 4 = 13

Ajutor invers 3 ‡.

Hilfszüger — Selbstmatt 3-er

SOLUŢII

No. 717 *(Cniţiu)*. Alb: Ré1, Dc4, Tf1 şi f2, Cb5 şi d1, Né8. Negru: Ra4, Cb4, Na5, Pb6, c5, d7 şi f3. Mat invers în 3 mutări.

Joc aparent: 1..., d7—d6 (d5); 2. Dc2+.

Soluţia: 1. Tf2×f3! d5 (d6); 2. Cc3+. Ra3; 3. Cé2+ o foarte frumoasă lucrare a marelui nostru maestru! (Red.).

No. 718 *(Leibovici)*. Alb: Rd2. Negru: Rg6, Pr. b5, Pc2. Mat ajutor invers în 2 mutări.

Joc aparent: 1.... Pr d4; 2. Ré1, c1D ‡

Soluţia: 1. Ré3, c1 Pr.; Ré4, Pr. c6 ‡.

Gemen (cu Pc2 la a2): 1. Rc2, a1D; 2. Rb3, Db1 ‡.

Regretăm că acest gemen nu are nici joc aparent şi se mai rezolvă şi prin: 1. Rc2 (c1), a1T(+); 2. Rb2, Pr. d4 ‡.

CORESPONDENŢA

Soluţiile problemelor publicate se vor trimete în termen de 3 săptămâni dela apariţia lor.

Deoarece n'am publicat — din lipsă de spaţiu — numele deslegătorilor noştri la ultimele probleme, vom da în numărul nostru viitor tabloul complect al deslegătorilor.

Besten Dank für Probleme an **F. S.** *(Praha)* und **I. B.** *(Wien)*

I. O. F. *(Buhuşi)* Mulţumim pentru problemă; este în cercetare.

I. S. *(Timişoara)*. Corectura dv. evită într'adevăr extra-soluţia în 6 mutări, însă rămâne următoarea: 1. d8T!!, b5+; 2. Ra5, c5; 3. Td6, Tc6; 4. Tb7× b5, Ta8 ‡.

1..., c5: 2. g6, b5+; 3. Ra5, Tc6; 4. Td7+, Rf8; 5. T×b5, Ta8+; 6. Ta7, Té8; 7. Ta8, T×a8 ‡.

1...,...; 2..., Tc6; 3. Td7+, Rf8; 4. Td×b7, Té×b8; 5. Ra5, Té8; 6. Tb5, Ta8 ‡.

I. N. *(Debrecen)*. Many thanks for your problem.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

CITIŢI:

„LECTURA"

—Floarea literaturilor străine—

Paul Zarifopol

Aproape toate revistele noastre au consacrat articole în memoria lui Paul Zarifopol.

Dăm aici câteva extrase:

„Paul Zarifopol a trăit o viață întreagă printre cărți, de o erudiție impresionantă, familiarizat — în sensul cel mai propriu al cuvântului — cu marile literaturi europene, el era cel mai indicat pentru a ne da o sinteză a evoluției literaturii noastre. Față de literatura românească Paul Zarifopol manifesta încă o rece și plină de politeță rezervă. Faptul este interesant și pare chiar bizar, că acest pasionat critic al ideilor, acest ironic moralist și erudit literat, care aștepta ca pe o minune să țâșnească scânteia din ciocnirea părerilor, a putut până la sfârșitul vieții să-și impună o ținută distantă de arbitru, fără a se amesteca direct în luptă. Explicarea n'o putem găsi decât în excesiva sa amenitate și discreție. Undeva, într'un articol despre Edmond Jaloux, critic „bien-pensant" și vădit mulțumit de sine și de literatura cenzurată, străbăteau printre rânduri ironice, disprețul și desgustul pentru dulcegăriile admirative ale confratelui. Rolul acesta nu și-l putea asuma, iar pe de altă parte bisturiul necruțător și nemilos i-a repugnat la fel. Sau, cine știe, poate nici nu găsea plăcere în a se război cu literații noștri curenți „des farçeurs à idées, cum în treacăt lăsa să se înțeleagă.

(*P. Drghici*, Gând Românesc).

*

„La o așa integrală și armonioasă însușire a civilizației apusene, nici cărturarul nostru, ca cei mai mulți alții, n'ar fi ajuns fără aportul moștenirii atâtor generații de strămoși animați de aceeași sete de progres. Stabilindu-se în preajma Cucutenilor sau a Cotnarilor moldovenești, străbunii prietenului nostru nu s'au perpetuat aci sub numele lor originar, ci sub porecla de oameni „distinși în vorbă și în înfățișare", dată în limbajul înflorit al stăpânitorilor Turci, și care minunat se potrivea scumpului nostru „Zarif".

Căci distincțiunea lui fără de pereche a fost unanim recunoscută. Se vor ataca, poate, părerile-i prea categorice despre unele pretenții literare; buna sa credință însă și mai ales perfecta sa curtoazie nu i se vor putea contesta. Rămânând vesnic spiritual, el a evitat întotdeauna bădărănia, de care avea o firească oroare, chiar când se manifesta sub pretențioasa haină profesorală. „Esteții mofturoși, moluștele literare și fariseii cărturari" iritau în chip firesc bunul său simț natural, împingându-l la critici cari, oricât de severe, nu depășeau niciodată limitele bunei cuviințe.

Scrisul și vorba sa erau învăluite în farmecul ce emana din persoana lui așa de modestă, înălțată însă prin aureola însușirilor intelectuale, din cari izvora acea neșovăire a judecății, ce-i asigura autoritatea în fața căreia toți se închinau".

(Al. Tzigara-Samurcaș, „Convorbiri Literare").

*

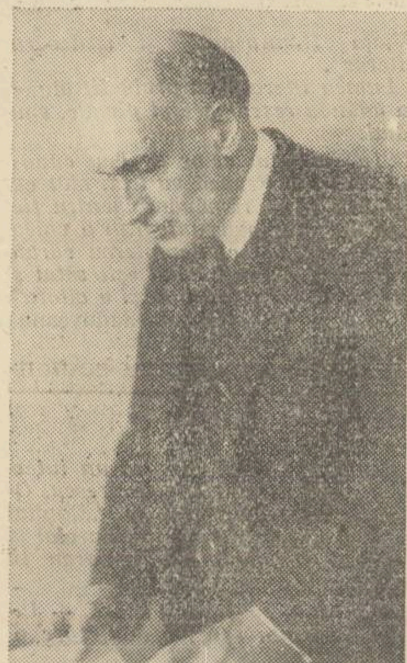
„Ne vom deprinde cu greu să răsfoim periodicele la care colabora, fără ca instinctiv și automat, să nu căutăm numele său, cel dintâi.

Mai cu seamă vom tresări, când nu-l vom regăsi în scaunul său redacțional, așa cum ni-l obișnuisem, afabil și atent, fără superioritate, cu surâsul primitor și mâna întinsă.

E așa de greu să înțelegem că morții se înlocuesc, că nimeni nu e indispensabil, că ne înseriem, oricât de inegal, că ne astupăm golurile unul după altul.

Dar spiritul său incomparabil, în care scânteia inteligența suverană, în care alterna, cu egală și superioară ușurință, ideea generală și amănuntul sugestiv, facultatea de îmbrățișare sintetică și fermecătoarele intuiții, dar vioiciunea sa juvenilă, șuvoiul argintiu al râsului său comunicativ, dar prezența sa virtuală, când îi așteptam pasul alert, ele ne vor urmări câtă vreme va dăinui subsolul nostru redacțional".

(„Revista Fundațiilor Regale").

PAUL ZARIFOPOL

Cărți și reviste

Barthou - om de litere

Reproducem din revista „Incotro?" următorul pasagiu din articolul consacrat lui Barthou:

„Spiritul politic al lui Barthou începe să dea de lucru — dar nu numai spiritul politic ci și spiritul propriu zis. Când un redactor dela „Le Temps" și-a permis să-l atace, pe când era ministru al Lucrărilor Publice în cabinetul Clemenceau, d. Barthou a comunicat prietenilor următoarea epigramă la adresa redactorului în chestie:

Plus ennuyeux cent foi que
feu Gaston Deschamps.
Il n'écrit, comme lui, que
pour tuer le „Temps"

Spunea Léon Daudet că Barthou este un aristocrat prin gusturile sale literare. „Incotro?" e în măsură să vă destăinuiască în ce constă preferințele literare ale ministrului de externe al Franței. Incă acum treizeci de ani, când Raoul Aubry a făcut o anchetă printre oamenii politici, întrebându-i ce fel de cărți ar lua cu dânșii, Louis Barthou și-a fixat preferințele literare:

„J'emporte cette année en vacances: d'abord, et comme toujours, Racine; puis La Bruyère et André Chénier, mais je ne serais pas trop surpris si le hasard avait jeté dans le fin fond de ma valise un ou deux volumes de Victor Hugo".

Louis Barthou este socotit astăzi ca cel mai strălucit bibliofil din Franța. Colecțiile sale cuprind ediții rarisime, exemplare intruvabile, manuscrise prețioase — adunate cu o pricepere de cărturar dublat de-un artist. Alegându-l în sânul ei încă din 1913, Academia Franceză a ținut să onoreze astfel pe autorul unor importante lucrări de istorie și literatură, — și cu drept cuvânt, fiindcă Louis Barthou declară ca profesiune principală: „om de litere".

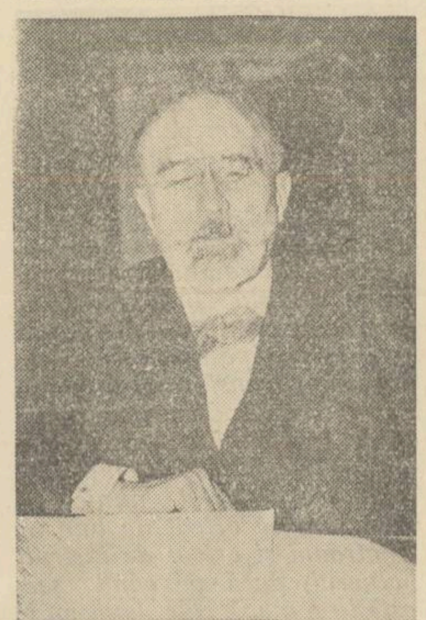
*

Ce-ați zice dacă ați afla într'o zi că d. Argetoianu sau d. D. R. Ioanițescu, sau d. Sever Bocu, sau d. Inculeț — lucrează la o carte?

Nu-i așa că vi s'ar părea foarte curios?

Fiindcă majoritatea oamenilor noștri politici nu numai că nu scriu nimic (nici chiar manifestele electorale) dar nici nu prea citesc. (Se cunosc, e-adevărat, câteva excepții).

Dar cu cât vi s'ar părea mai ciudat dacă ați afla că d. Slăvescu sau d. Halipa lucrează o carte despre amorurile lui... hai să zicem, Goethe!

Louis Barthou

D. Poincaré a venit odată în vizită la d. Barthou — și l'a găsit lucrând.

— Ce lucrezi? l'a întrebat fostul președinte al Republicei.

— O carte despre „viața amoroasă a lui Richard Wagner", răspunse d. Barthou.

Și era în ajunul unor alegeri grele!"

Șomajul intelectual

Confederația asociațiilor de profesioniști intelectuali a trimis președintelui de consiliu adresa de mai jos:

„Problema șomajului intelectual a preocupat confederația încă dela constituirea ei în anul 1933.

Studiile făcute până în prezent ne-au dus la conclusia că numai un

„OFICIU CENTRAL AL ȘOMAJULUI INTELECTUAL"

atașat pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri va putea soluționa problema sub toate aspectele ei.

In acest scop un memoriu v'a fost înaintat prin d. subsecretar de stat Maxim.

Confederația a luat act cu deosebită satisfacție că propunerea ei a fost tradusă în fapt în ședința consiliului de miniștri din 16 Aprilie a. c.

Ținem să exprimăm prin Domnia-Voastră întregului Guvern, înalta noastră gratitudine pentru deciziunea luată.

Suntem în acelaș timp în mod permanent la dispozițiunea organelor de Stat pentru a colabora în mod cât mai fructuos la rezolvarea ei.

Până la închegarea definitivă a oficiului pe lângă Președenție, vom continua a menține oficiul înființat luna trecută la confederație, tocmai în scopul de a ușura formarea celui oficial".

(„Buletin informativ")

Folklor

Din Hunedoara

Strigături

Vai, mândruțo, cum te-aș bate;
Dar mi-s mânile legate —
Cu'n fir de mătasă neagră...
Nu te poci bate de dragă.

Lemnul-i lemn și frunza-i verde,
Om la om trage nădejde;
Numai eu cu badea meu
Tragem nădejdea mai rău:
Ne-am lua, nu ne putem,
Ne-am lăsa, rușine-avem.
C'am fost bade doi iubiți
Ca și doi pomi înfloriți
Ș'acum suntem doi lăsați
Ca și doi pomi scuturați.

Din Bucovina

Doină

Decât m'ai fi făcut fată,
Mai ghine-o stâncă de cheatră;
M'ai fi pus la o fântână
Și-ar fi fost apa mai bună.
Din ai mei doi ochișori,
Să fi crescut pomișori
Din a mele chicioreli,
Să fi făcut scăuneli.
Din mânuța mea cea dreaptă,
Păhărel de băut apă.
Trupul să-l fi pus în dungă
Și-ar fi fost masă rotundă.
Drumeții ce-ar fi trecut,
Din apă ar fi băut,
La umbră ar fi șezut,
Și pomană ai fi avut.
Dar așa m'ai făcut fată,
N'ai pomană niciodată.

(„Satul")

Cum să păstrăm tinerețea

D. dr. Nicolae Popovici publică în „Societatea de mâine" câteva „idei și sfaturi" în legătură cu problema tinereții.

Reproducem câteva pasagii:

„In afară de supraalimentație și abuzurile cu excitante, munca intelectuală cât și cea fizică exagerată intoxică organismul, provocând oboseala și surmenajul.

Senzația de oboseală pretinde remediul care este odihna. Dacă muncim fără sistem, până la surmenaj, ne copleșesc o serie de simptome neurastenice pentru vindecarea cărora se cere odihnă și dacă e posibil schimbarea mediului obișnuit.

Atât de des observăm cum indivizi surmenați, neurastenizați de munca lor sau de alte motive psihice sau fizice, în odihna unui mediu nou se refac în câteva zile, recăpătându-și liniștea, vioiciunea și dispoziția bună.

Altă dată o muzică bună, o poezie frumoasă, o plimbare în natură cu peisaje frumoase te refăcea mult mai bine, decât seria medicamentelor folosite sau împachetările reci.

Sistemul nervos se odihnește mai ales în decursul somnului, când numai respirația, digestia și aparatul circulator funcționează. Durata somnului necesar diferă după vârstă și sex (6—8—9 ore).

Fără alimente poate trăi omul săptămâni dearândul, dar fără somn viața este imposibilă.

Senzația plăcută a odihnei pe care o simțim la trezirea noastră dintr'un somn calm și normal ne documentează, că în intervalul acestui somn elementele cari au obosit mai înainte organismul, s'au eliminat din el.

Nici somnul prea mult nu este însă bun, fiindcă provoacă o lenevire și o îngreunare în toate acțiunile individului.

De multe ori constatăm că o siestă „in dolce far niente" de 20—30 minute după dejunul mare constitue o refacere excelentă, după munca zilei, mai ales la indivizi cari îndeplinesc muncă grea și istovitoare.

Insomnia este una din cele mai neplăcute boale a intelectualilor și e rezultatul unui traiu neordonat.

*

Cura lui Kneipp nu este altceva decât întreținerea în aer liber și pentru acest scop a găsit formula de plimbări dimineața pe iarbă verde.

Prin plimbările la aer curat se introduce în organism o cantitate mare de oxigen, elementul cel mai important ce dirijează schimbările de nutriție.

Aerul curat provoacă o senzație excelentă a stării generale cu o dorință spre muncă fizică sau intelectuală, deci substitue și corectează foarte mult ceeace a cauzat lipsa aerului.

O putere uneori miraculoasă are asupra organismului uman soarele care este isvorul tuturor energiilor.

Razele solare sunt absolut necesare vieții noastre.

Aroma și gustul fructelor, culorile și mirosul florilor cât și căldura corpului se nasc prin energia soarelui.

Despre efectul solar ne putem ușor convinge dacă privim rezultatele dăunătoare, cari survin în lipsa razelor solare.

Dacă societatea s'ar folosi într'o măsură mai intensivă de efectele binefăcătoare ale razelor solare, ar contribui la o viață umană mai plină de vigoare cu reducerea mortalității elementelor mai tinere și cu mărirea indexului de longevitate pentru cei adulți."

Presa din Cairo și România

D. Georghe Cantacuzino, arhitect și pictor, care se află de trei luni într'o călătorie de studii prin țările Orientului apropiat, după ce a vizitat Siria, Transiordania și Palestina, a sosit la Cairo, unde a dat ziarului „La Liberté" un interview, în care, între altele, spune, cu privire la viața literară și artistică din România, următoarele:

„O intensă și frenetică mișcare a artelor române însuflețește societatea noastră. Romancierii în frunte cu Rebreanu, acest veritabil istoriograf al vieții moderne din România, cași poeții aliniați după Tudor Arghezi care exercită o influență covârșitoare asupra esteticii limbii noastre, sunt personalități literare de primul rang, ale căror opere au ajuns să treacă granițele naționale".

„Acești scriitori nu pot, evident, să se țină la o parte de marile curente de idei străine, în mijlocul epocii noastre când civilizația e pătrunsă de o tendință unitară. Dar trebue notat că autorii români au și reușit să modeleze un tip de literatură, care poate fi numit „roman românesc" sau mai degrabă „roman bucureștean". E o creațiune din care țâșnesc reflectate izvoarele vieții noastre naționale, moravurile și situațiunile psihologice contimporane, presărate de observațiuni spirituale adeseori profunde și caracterizate printr'o dozare savantă de realism, de nostalgie și de satiră fină".

„Teatrul este într'o ascensiune remarcabilă. In afară de Operă și de Teatrul Național, a cărui organizare e similară primei scene dramatice dela Paris, mai sunt patru teatre particulare numai la București, unde publicul abundent face adeseori ca aceiași piesă reușită, străină sau indigenă, să fie reprezentată în șir de 40-70 și peste o sută de ori".

„Noi nu ne ascundem în noi înșine, în ce privește arta, deoarece am învățat cât de condamnabilă este limitarea șovină printr'o artă națională. In primul rând, teatrele românești se inspiră din cultura dramatică franceză, care are la noi o bază puternică ideologică și omogenă, ceiace nu ne împiedică să dăm accesul liber — altor moduri și curente literare și artistice. Nu trebue scăpat din vedere că în România actuală sunt prezente intelectualități consistente — germană, ungară și rusească"...

Bibliografie

VREMEA: No. 341 (Iunie).
VIAȚA BUCOVINEI: No. 4-5 (Apr.-Mai).
CRONICA JUDICIARĂ: No. 7—8 (Apr.-Mai).
BRAȘOVUL LITERAR: No. 17-18 (Iunie).
REV. LUNCA NAUĂ: No. 5 (Mai).
CONVORBIRI LITERARE: No. 5 (Mai).
FRIZE: No. 4 (Iunie).
SATUL: No. 3 (Iunie).
VEAC NOU: No. 2 (Mai).
LIBERTATEA: No. 11 (Iunie).
LANURI: No. 9 (Mai).
VIAȚA LITERARĂ: No. 158 (Mai—Iunie).
GAZETA CĂRȚILOR: No. 1 (Mai).
LITERE: No. 11 (Iunie-Sept.)
CADRAN: No. 5-6 (Mai-Iunie).
CURENTUL FALTICENEAN: No. 18 (Mai).
BULETINRUL CĂRȚII ROMANEȘTI No. 5 (Mai).
BULETIN INFORMATIV: No. 3—6 (Martie-Iunie).
BULETIN DEMOGRAFIC AL ROMÂNIEI: No. 5 (Mai).

Cronica literară

Neagu Rădulescu, Dragostea noastră cea de toate zilele

Editura „Cultura Poporului", nuvele și schițe

Un economist american (Edwin Seligmann), într'un capitol închinat impozitului progresiv pe venit, argumenta în favoarea acestui soiu de impunere directă cu fenomenul cunoscut în economia modernă la repartiția bunurilor că *„prima mie este mai grea de dobândit decât al doilea milion"*.

Impărțeala avuțiilor se face după preceptul biblic: cine are i se mai dă, cine n'are i se va mai lua și cămașa după el. Dacă ai agonisit primul milion de lei, al doilea vine dela sine. Intâia mie de lei este capul Bunei Speranțe unde se sparg năvilele vieții și ale iluziei.

Această stranie și crudă lege a repartiției din sociologia economică se aplică pare-se și producției literare.

Intâlnești debutanți care poartă în tolba lor de grenadier prăfuit bastonul de mareșal. Mulți dintre milionarii Americei au vândut ziare în tinerețea lor pe asfaltul Metropolelor.

Literatura d-lui Neagu Rădulescu evocă pe soldații napoleonieni și pe miliardarii americani, la debutul lor anevoios.

Nuvelele și schițele din *„Dragostea noastră cea de toate zilele"* ar putea valora al doilea milion, dacă prima mie ar fi fost achitată.

Această mie lipsește.

In ea se cuprinde cizelarea stilului; concentrarea efortului de creație, onesta gravitate a muncii pe trepte (ucenic, călfiță, lucrător, maestru).

Viziunea asupra vieții este de un pesimism hamsunian.

Tot dela Hamsum păstrează, probabil, atitudinea de proaspătă și cotidiană înfrățire cu natura, acel panteism dionisiac caracteristic claselor proletare din toate timpurile și din toată lumea.

Materialul uman e savuros și pitoresc descris: „poporul abisului" românesc defilează în aceste pagini nervoase, dezordonate și fragmentate până la penibilă sacadare.

Eugen Ionescu, Nu, editura „Vremea"

O carte de critică a unui tânăr care se sbate în cea mai cumplită anarhie. Negația unor valori presupune o altă tablă cu afirmații, indiferent dacă aceste valori presupuse sunt convingeri de clasă, convingerile unei experiențe individuale sau o tainică revelație.

D. Eugen Ionescu are curajul admirabil de a-și da cărțile pe față: vid de convingeri, inexistența etalonului, capriciul pur. Poate, o metodă de reducere la absurd a unor venerabile dogme?

Ne-am amuzat câteodată regește cu o mulțime de cancanuri de care nu luasem cunoștință. (Cancanul este forma primară a psihologismului).

D. Eugen Ionescu trebuie să fie tânăr de tot. Tinerețea nu este viciu, ci, în genere, virtute. In această găoace se pot remarca virtualitățile unui critic și moralist de rassă.

Avem, însă, un regret și o obiecție, de care autorul acestui *„Nu"* capricios și trist, nu poate fi făcut responsabil.

Debuturile în scrisul românesc se încep prea de timpuriu. Revistele își deschid prea ușor porțile pentru a arunca, apoi, nume noui în circulație. Scriitorii de mare reputație sunt prea amabili cu debutanții, punându-și girul pe o poliță dubioasă din simplă oportunitate sau crasă lenevie a refuzului.

In afară de poezie, unde eclozionea talentului și a geniului nu cunoaște numărul anilor, celelalte genuri — romanul, nuvela, drama, comedia, critica, esseul filosofic — pretind o îndelungă pregătire intelectuală și un comerț variat cu viața.

Intre *„Poemele pentru ființe mici"* și *„Nu"* ale aceluiaș Eugen Ionescu este o prăpastie, referindu-ne la potențialul aceluiaș creiator. Notăm că d. Eugen Ionescu nu poate fi considerat poet, ci are o precisă vocație de critic și moralist. Poemele au fost totuși curat stilizate, corecte și cu o emoție care se comunică. Volumul de esseuri critice este în schimb o catastrofă față de ceeace ar fi trebuit să fie, dacă ținem socoteală de pasiunea veritabilă a faptului literar, de câteva fragmente cu interesante intuiții și juste analize critice, de osârdia depusă pentru a consemna atâtea *difficiles nugae.*

Stadiul sufletesc și nebulozitatea valorilor în care se sbate d. Eugen Ionescu pretind o singură ieșire: tăcerea...

Tăcerea pentru câțiva ani când se vor sedimenta elanurile contradictorii și deprimările obscure, când judecata va funcționa în claritatea ei măiastră și când angrenajul interior se va îmbuca din nou.

Intre băieții tineri de tot d. Eugen Ionescu mânuiește cu dexteritate pana critică. Anii obligatorii de promenadă prin grădinile lui Academos pentru informație și reflexie îl vor ajuta să intre onorabil și plin de viitor în magistratura fenomenului literar.

Axel Munthe, Cartea dela San Michele, traducere de F. Aderca, editura „Cultura Poporului"

D. F. Aderca și editorul său pot fi felicitați pentru inițiativa traducerii lui Axel Munthe în românește.

Recomandăm călduros cetitorului *„Cartea dela San-Michele"*, una din acele cărți, care apar la douăzeci de ani, odată.

Memoriile acestui medic suedez condensează experiența și înțelepciunea unei epoci: sfârșitul secolului XIX și începutul veacului XX până în 1914, atitudinea intelectuală specifică valorii (scientismul unui socialism filantropic punând accentul pe curățenia inimii), ecourile moralismului pașoptist, împletirea de generos liberalism și umanitarism romantic fabian sunt strălucit expuse într'o carte adâncă, scrisă cu franciscană simplicitate și cu un vast material documentar.

Dr. Anton Balotă, Borisav Stankovic, prozator sârb, studiu de critică literară, Tipografia Geller

D. Anton Balotă este unul din specialiștii noștri tineri în limbile slave. Un studiu în limba sârbă, altele în limba franceză despre *„La nasalisation et le rotacisme dans les langues roumaine et albanaise"* și *„L'ouverture des syllabes et l'origine de la nasalisation en albanais"*, o operă de sinteză sub tipar despre *Albanica* (Introducere în studiul filologiei albaneze) l-au dovedit ca pe unul dintre cei mai de seamă erudiți care duce mai departe cu cinste facla metodei istorist- filologice atât de fecundă în rezultate științifice.

D. Balotă și-a petrecut o parte din anii de studii în Serbia.

Din séjour-ul la Belgrad a transcris un studiu de critică literară asupra unui prozator: Borisav Stankovic a cărui valoare și metodă de lucru prezintă similitudini cu d. Liviu Rebreanu.

D. Anton Balotă traduce din romanul *„Sânge necurat"* zece pagini de o plasticitate și de o vigoare remarcabilă.

In afară de lucrările sale de specialitate, d. Balotă ar putea găsi, poate, timpul liber necesar traducerii integrale a acestui roman despre care a scris un studiu critic în care circulă atâta inteligență și entuziasm.

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

Campionatul de lupte greco-romane

Norei

Sportul la modă în acest sezon e constituit de luptele greco-romane, care atrag o mulţime imensă în stadionul dela O. N. E. F., unde pe ringul din centru, care are aerul unei cuşti de muşte în care se agită insecte cu braţe ce-şi ciocănesc în mod conştiincios faţa, coloşii se prind cum pot şi îşi fac mii de graţii, din care cea mai simplă este întoarcerea braţelor sau masagiul vertebrei cervicale...

Totuş, campionii, pe cari amatorii de sporturi violente i-au putut aplauda în cursul acestei săptămâni, observă anumite reguli; nu sunt permise orice fel de lovituri şi când unul din adversari, prins de furie, se precipită asupra celuilalt, cu pumnii înainte arbitrul intervine. Tot aşa li-e interzis să se strângă de gât, să se înăbuşe, dar poţi foarte bine să ţinteşti nasul, să răsuceşti picioarele, braţele, ceafa, să te repezi cu toată greutatea corpului asupra adversarului, să svârli în aer cele 120 kilograme contra cărora lupţi, pe scurt, să te baţi cu toată riguroasa brutalitate, toată implacabila forţă a omului care îşi apără reputaţia de campion, cum şi-ar apăra viaţa.

Peste o duzină de specialişti au venit să schimbe, în fata unei mulţimi avide, se pare, de senzaţii forte, lovituri şi încleştări care ar dărâma pe un om obişnuit şi cari fac să freamăte spectatoarele.

Bărbaţii cari şi-au adus soţiile la aceste matchuri, nu-şi închipue, — bieţii de ei!, — ce rău au făcut.

Intr'adevăr, căci nevestele îi compară mintal cu cei depe ring şi le aruncă dispreţuitor:

— Ce te-ai mai văita tu să-ţi facă ţie aşa ceva!

Acesta nu mai e sport, ci snobism pur.

Snobism: aceasta-i o explicaţie cu care ne mulţumim noi bărbaţii. E desigur, dela Hercule şi Omphala, dela Samson şi Dalila, altceva. După ce au gemut ca nişte victime fericite sub strânsoarea unui partener, nu gustă ele oare în mod ipocrit clipa în care vor putea umili învingătorul? Ele vor putea gusta bucuriile unei asemenea înfrângeri şi toate satisfacţiile unei revanşe.

Dar am ajuns să fac lirism şi asta în mod cu totul inutil.

In fundul ochilor lor semi-închişi, peste care se coboară lungile gene, ca nişte obloane obosite peste vitrinele luminoase, aceste fiinţe delicioase, cărora cel care le iubeşte le închină atâtea gânduri preţioase, îşi închipuie pur şi simplu că bărbaţii aceia se bat pentru ea.

Am văzut pe una care gemea, privind doi luptători strângându-se şi torturându-se. Ochii i-se voalaseră şi ea se răsturnase uşor pe scaun... Dar să lăsăm femeile şi să privim pe ring, căci iată pe luptători: Jean Hirtop şi Costa.

Repriza întâia se desfăşoară aproape în tăcere: lumea încearcă să se obişnuiască, dar dela a doua, strigătele publicului împiedică să auzi gemetele celui care primea loviturile şi acela „han, han", al celui ce le dădea.

Umezi încă de sudoarea ultimei reprize, luptătorii cu mâinile pe umeri, se pipăiau ca şi cum ar fi voit să aprecieze carnea cu care aveau să se desfete, şi care era, trebue s'o mărturisesc, trandafirie şi durdulie. Apoi încercară să se prindă, şi deodată se agăţară de talie şi aruncau la pământ cu dispreţ un învingător vremelnic. Sau se rostogolesc amândoi pe salteaua imparţială, şi într'o îngrămădire confuză în care stomacurile s'au întins din cauza efortului, cu picioarele larg desfăcute.

Ochii mei suportă cu greu vederea acestor feţe roşii de turbare şi de durere a luptătorilor, şi încă şi mai puţin figura cu ochii încercănaţi a vecinei mele de alături care îşi trece peste buzele-i roşii şi uscate o limbă feroce şi umezită de plăcere. Mă întorsei spre băncile stadionului în care o mulţime întărâtată, excitată, îndeamnă prin aplauze, să-şi facă unul altuia rău, pe cei doi luptători, a căror rezistenţă la durere şi dibăcia a se răni după regulile subtile, căpătate cu preţul unei revolte constante contra delicateţii înăscute, constituia toată grandoarea.

— Şi-acum, îmi spune Nora, a cărei faţă larg descoperită de o pălărie mică olandeză, reflectează de la început o atenţie cu totul nouă, un italian contra unui austriac. Cred că oamenii ăştia se detestă, nu-i aşa? Cum s'ar putea altfel? O să fie o luptă interesantă şi mâinile-i freamătă de nerăbdare, ca ale unui copil, căruia i s'a făgăduit o jucărie de mult promisă.

Iată-i: italianul Equatore, înalt, simpatic şi senin, soseşte învăluit într'un halat frumos: luptele greco-romane şi eleganţa nu sunt deci incompatibile; pe când austriacul Makowetz aşa cum apare pe ring, pare să gândească că viaţa e fragilă şi că trebue apărată. Aşa cum stau faţă'n faţă, ai crede că sunt doi boi la abator, doi boi jupuiţi de pielea sângerândă, atât sunt de roşii, care stau să lupte corn contra corn, crupă lângă pântec; şi când cad, în prăbuşiri molatece, ai imaginea unui întreg camion de măcelar, a cărui uşe se desprinde brusc, lăsând să cadă afară grămezi de carne...

Dar această carne parcă-i de cauciuc. Cu cât e mai mult răsturnată, cu forţa, cu atât luptătorii sar mai violent şi se ridică, cu capul negru de furie, între umeri, braţele înainte, imobilizaţi în atac.

In sfârşit, luptătorii s'au prins, braţ de braţ. Apoi, printr'o voltă bruscă, o mână s'a lipit sgomotos pe spate, alta pe centură. Ridicat de irezistibilul elan, omul s'a făcut greu, cu braţele şi picioarele spânzurându-i în aer. Apoi s'a turtit la pământ pe spate. Celalt s'a năpustit peste el, nu însă atât de repede ca adversarul strivit să nu se fi asvârlit deoparte: agresorul, antrenat de saltul lui, a căzut în coarde. Lupta e strânsă. O respiraţie de vulcan succedă alteia.

— Hei, odalisco! strigă un glas din tribună, unuia din luptători, a cărui respiraţie face să danseze pântecele sub pieptul dublu şi cărnos.

— Uite cum suferă! Ah! ce frumos e! strigă cu lirism un domn care cu siguranţă ar fi plâns cu multă mânie dacă un pantof stângaci i-ar fi gâdilat bătătura.

— Hai, Makowetz! continuă glasul de adineauri.

Dar austriacul trece printr'un minut penibil; culcat pe pântece, e sdrobit de adversarul lui care încearcă să-l răstoarne. El nu se degajează decât ca să fie imediat prins de cap. Tremură cu o cadenţă îngrozitoare, largă şi plină. Gura lui geme în agonie, mult mai sălbatecă decât glasul stadionului. Seamănă acum cu Ugolini-ul lui Rodin, bestial, umilit şi umflat. Equatore i-a prins bine capul între mâinile largi şi l-a răsturnat „buff" la pământ, ca pe un sac cu marfă, descărcat de un hamal nedibaci, în port. Mâna austriacului caută pământul elastic, se sprijină de el, şi parcă-i tentat să-l lovească, ca să-i ceară graţie.

Urletul mulţimii izbucneşte ca o lovitură de tun şi se repercutează mult timp, din strat în strat, în atmosferă.

Urmează Wawra şi Drăghiceanu. Lupta se angajează nervoasă: unul devine un fel de maimuţă furioasă, iritabilă, cu muşchi ce-i atârnă în jos, cu capul aplecat, cu genunchii ţepeni. Celalt, e asemeni unui tigru mare, greu şi suplu, un dansator cu picioare agile, un fluture care sboară fără să se izbească de zidurile ce le formează frânghiile.

Intre pauze, pântecele spânzură în jos; muşchii se înmoaie şi cad obosiţi. Deodată poţi să vezi jocul şirii spinării între salturile omoplaţilor şi umbra coardelor ce cade grea de întuneric peste umbra coastelor.

Mici „tch... tch..." grele ca nişte foale socotesc secundele, până ce, cu un gest gemen, adversarii îşi trec mânile pe sub nas, îşi ridică chiloţii şi arbitrul alb începe să danseze iar în lumină.

Sunt apoi luptători care enervează pe cel torturat, cu mii de lovituri şi de vânătăi. Aşa Bachraty nu poate să facă nimic contra formidabilului Huhtaman decât să-şi suporte durerea, comentată vizibil de mâna lui inactivă şi crispată, ce se plimbă, parcă desprinsă de corp, pată albă în întuneric. Călăul e calm, palid. Celalt, roşu ca sângele, zâmbeşte ca moartea, cu toţi dinţii afară.

*

Vocabularul acestor lupte, acel de „free style" este plin de neprevăzut: se vorbeşte de foarfeci, de dublu Nelson, de cheie, şi de multe alte lucruri încă; dar la ce bun să le înveţi şi să cunoşti aceste cuvinte, când te poţi mulţumi să te înfiori sau să ţi se taie respiraţia la fiecare trântitură sau lovitură bună?

Căci numai intrarea şi sosirea luptătorilor este un spectacol extraordinar. Inconjuraţi de managerul lor, campionii seamănă cu nişte animale sălbatece care au fost scoase dintr'o cuşcă în care sunt apoi închise din nou, de cum li s'a admirat jocul muşchilor şi al rapidităţii reflexelor lor, în lupta ce-i va opune.

La ieşire, Nora — o Noră palidă, cu faţa contractată, se pronunţă cu dispreţ asupra acestor lupte:

— Sper... Aş fi crezut că o să-şi dea sânge, ca la box, spune ea cu regret. Cred că sunt trucate luptele astea, nu-i aşa?...

Eu îmi amintii de expresiunea crucificată a lui Makowetz, când italianul îi scrântea umărul cu mici lovituri, ca o ştiinţă anatomică obţinută, bănuesc, în paguba multor alţi luptători, şi fui străbătut de un fior puternic.

Nora, care îmi da tocmai braţul, îl simţi.

— Asta îţi dă oarecari fiori, nu-i aşa, chéri? mă întreabă ea cu o mină lacomă.

Cred şi eu. Dacă într'o zi femeile, în loc să schimbe cuvinte perfide şi priviri prefăcute, s'ar hotărî să-şi aranjeze certurile lor în lupte greco-romane, loviturile nepermise ar fi, de sigur, mult mai apreciate şi am putea vedea ce se poate face când inima ţi-e plină de mânie. A sgâria ar fi lucru de copil, a trage de păr, o fantezie plăcută femeilor; şi-ar ţinti ochii, şi-ar zgâria obrajii, uneori s'ar muşca, şi când, ajunse la capătul forţelor, ar trebui să se declare bătute, ar mai exista încă destule resurse, ca să scuipe faţa adversarei.

Şi ce lume ar veni la aceste matchuri!...

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Ceva despre serviciu şi ton

Şi Francezul şi Românul care au băgat de seamă că „tel maître, tel valet" şi ,cum e Turcul şi pistolul" ştiau bine ce spun. Ordinea sau dezordinea în care se complace cineva nu e, de cele mai multe ori, decât o mai mult sau mai puţin fidelă proecţie a mobilierului sufletesc al fiecăruia. Am putea denumi deci, fără pic de pedanterie, aranjamentul unei locuinţi exteriorizarea unui interior. C'un val de pânză de sac, nouă scânduri şi-un dram de gust, o femeie îndemânatecă poate crea un colţ de rai, pe când toate miliardele celor două Americi nu vor face decât să accentueze cacofonia plastică, atunci când gustul lipseşte şi îndemânare nu-i. O floare pe-o etajeră sau un şal pe un fotoliu nu-s ades decât ecoul unui surâs sau al unei lumini, tot aşa cum absurditatea picturală sau non-sensul sculptural pot fi perfect expresia unei ferocităţi altfel nebănuite şi-al unui rictus altfel nevăzut. Lucrurile ne denunţă şi ştiu să mimeze, pentru cine are ochi să vadă, tot ceiace se petrece în noi şi am vrea să rămâie neştiut. O cravată, o tabacheră sau un buton de manşetă sunt, de multe ori, mai indiscrete decât servitorul cel mai limbut: servitorii mint, lucrurile niciodată. Şi nici nu se înşeală.

Măcar că mai sincere, sunt mai subtile şi mai ironice. Mariţa sau Ileana poate admira în tăcere şi invidia în voe rochia stăpânei sale, pe care o crede admirabilă. Dar rochia vorbeşte. Ea strigă pe străzi:

— I-am spus şi-i spun tot timpul că nu-s pentru ea, dar nu aude!

Dar dacă lucrurile de care ne înconjurăm formează o supremă şi ultimă instanţă, personalul de care ne servim poate fi şi el un indiciu.

O servitoare niţoasă, murdară şi ostilă domnului care sunând i-a tulburat somnul sau conversaţia cu argatul, e o prezumţie că şi stăpâna nu e de un comerţ tocmai agreabil, nici de o educaţie prea îngrijită. Un servitor stilat nu e desigur o indicaţie asupra inteligenţei, culturii şi nici măcar a situaţiei pecuniare a stăpânului, dar e o dovadă peremtorie a bunei lui creşteri.

In restaurante însă (şi la ele vroiam să ajung), lucrurile se mai complică încă. Aici personalul nu e numai icoana stăpânului, ci şi a publicului. Chelnerul îşi învaţă meseria în şcoală şi şi-o desăvârşeşte în local. Şi după cum actorul înainte de a căpăta rol, face figuraţie, chelnerul debutează prin a fi picolo. Şi după cum sunt actori care cu Academia terminată (conservatorul a evoluat), rămân tot în figuraţie, există şi picoli care se trezesc deodată cu vocea îngroşată şi cu mustetile cât patricienii, fără să fi isbutit să ajungă chelneri. Căci se înşeală aceia ce cred că devine chelner cine vrea. Şi această meserie, ca oricare alta, cere aptitudini.

Şi aceste aptitudini, ca oricare altele, nu se pot desvolta decât sub o atentă şi abilă supraveghere. Un patron bun, trebue să obţie, ca şi un şef de orchestră, de la cei pe care-i conduce maximum de bună execuţie. Când un chelner nu are memorie, când scapă -din mână farfuriile, când se isbeşte de toate mesele, înseamnă că-i inapt pentru această meserie. Dar când având memorie şi mersul sigur, aşează pe masa dumitale pe care o transformă în masă de serviciu, mâncările mesei vecine, înseamnă că are un patron nepriceput şi că nici în şcoală n'a învăţat nimic. E drept însă că oricât de bun ar fi patronul şi oricât de instruit chelnerul, dacă pe când serveşte la o masă, cele două mese de alături, la care tot el serveşte, îl cheamă prin apeluri disperate, sau dacă pe când prepară o salată un domn îi dă instrucţiuni asupra felului în care doreşte să i se prepare şalăul şi altul îl grăbeşte să-i aducă supa, e cu neputinţă ca serviciul să meargă. Adesecori, intrând la ora mesei în restaurantele centrale, aveam impresia că mă aflu în sala de aşteptare a unei gări, în care toţi se tem să nu scape trenul. Clienţii vociferează, chelnerii urlă, patronii fac explozie, pe când saxofonul se 'neacă şi tobele bat. Se reped chelnerii cu farfuriile 'n mână şarjând clienţii din cale şi vine, vine! şi păzeşte Costică! şi eşti chior mă Nae? şi calcă lume şi dă din coate, urlă şi sbeară până pleacă un rând. Pe urmă d'a capo. Mă uitam odată în grădiniţa unui restaurant la aspectul general şi dispoziţia meselor îngrămădite una lângă alta.

Mese sunt atât de multe şi loc atât de puţin, că oamenii cei mai bine crescuţi tot n'ar prea sta comod. Am observat însă că pe lângă alte mici lipsuri, foarte puţini sunt oamenii care ştiu să şadă pe scaun. Şi-i destul ca doi mitocani, sau chiar unul singur să şadă spate în spate, pentruca drumul dintre zece mese să fie barat. Mă întrebam:

— De ce-o fi stând oare cucoana aceia atât de drăguţă şi cu atât de preţioase inele pe deget, la jumătate de metru de masă şi numai pe marginea scaunului? E desigur destul de corpolentă ca această poziţie să-i fie incomodă.

Privind mai cu atenţie însă am înţeles. Cucoana aceia şedea aşa pentrucă şi peştele îl tăia cu cuţitul pe care îl mai punea din când în când şi 'n gură, pentrucă şi pânea o ţinea între degetul mare şi index, pe când degetul mic — se ridica întocmai ca o codiţă roză de căţeluş de odaie, de-abea amputat de acest apendice, pentrucă şi coatele le ţinea pe masă şi se apleca în farfurie ca un miop care caută un ac, pentrucă şi domnul soţul dumneaei făcea la fel, ca şi domnul dealături şi cel de vis-à-vis.

Pe chelner îl face desigur şcoala şi patronul.

Pe client tot şcoala, dar mai întâi părinţii. De aceia, avem dreptul să nădăjduim că, în cel mult o sută, două, de ani, aceste aspecte se vor schimba cu totul.

AL. O. TEODOREANU

Insemnări

Louis Barthou

Figură de contur precis, aproape tăios prin preciziunea lui, Louis Barthou nu este numai un fin diplomat şi om politic de prestigioasă strălucire, într'o ţară, în care personalităţile politice de valoare nu lipsesc. Figura sa îţi face mai degrabă impresia unui literat din vocaţie, lansat cu egală inteligenţă şi mobilitate, şi în arena politică. Cine-l cunoaşte, va conveni că aşa este.

Louis Barthou este poate, printre contemporani, cea mai vie dovadă, şi cea mai eclatantă, că acţiunea politică nu exclude cultura — ci o întregeşte, subtilizând-o. Are deopotrivă de desvoltat gustul de a parcurge lumea erudiţiei pasionate şi a politicei. In orizontul amândurora se simte bine. Este un muncitor fără pereche şi neobosit în amândouă domeniile: litere şi politică. Bucuria descoperirii, a iniţiativei dă tonul specific activităţii sale. Muzician competent, conferenţiar strălucit, istoric şi critic literar, Barthou simte între cărţi plăcerea pe care numai adevăratul literat o încearcă. Dela explicarea unui concert şi comentarea lui Mozart sau Beethoven, trece fără greutate, şi cu acelaş sentiment de siguranţă la interpretarea poemelor lui Baudelaire, la descrierea aprinsului temperament al lui Danton, sau la studiul operei vaste a lui Victor Hugo. Peste tot şi în toate e competent. Ştiinţa, talentul şi ardoarea proprie i-au dat desigur şi virtuozitatea în politică. In practica sa, politica ajunge artă savantă.

Iată dece se poate vorbi cu egală măsură şi încredere despre omul politic şi omul de litere care, în momentul semiretragerii din scena vieţii publice, se refugiază printre cărţile multe ale bibliotecii sale.

Eminescu

La 15 Iunie 1889 a încetat din viţă Mihail Eminescu şi s'au împlinit, prin urmare, Vinerea trecută, 45 de ani dela moartea lui.

Dacă ne-am ţine de regula aniversărilor, a comemorărilor şi a jubileelor, nu s'ar împlini nici 50 de ani nici o sută ca să trebuiască să ne aducem aminte de scriitori a căror operă constitue nici mai mult nici mai puţin decât o justificare universală a dreptului la viaţă şi la cultura mare a poporului românesc.

Cu Eminescu se verifică în întregime şi masiv, geniul unei naţii, care a fost în stare să dea naştere unui egal al celor mai mari gânditori din toate neamurile şi timpurile.

Eminescu e averea neamului românesc şi a culturii lui — şi dacă mai multe veacuri de carte şi de presă n'ar putea să producă mai mult, un Eminescu este de ajuns pentru mângâerea minţii şi pentru păstrarea prestigiului intelectual.

Numai că oamenii uită curând sau nu-şi amintesc la timp. E singurul lucru regretabil.

Delavrancea, Iosif şi Castaldi

La Oradea a avut loc desvelirea monumentului lui Barbu Delavrancea, şi a plachetelor în bronz — care reprezintă chipul lui St. O. Iosif şi A. Castaldi.

Solemnitatea a avut un caracter cu deosebire naţional. Primul a schiţat idealul, iar ceilalţi doi au alcătuit marşul nostru spre isbândă.

Dar aceşti reprezentanţi ai generaţiei dinainte sînt şi acum actuali — prin talentul lor real, prin seriozitatea cu care se purtau faţă de acest talent, de artă şi de societate.

Ei credeau în misiunea lor, pe când colegii lor de astăzi — în majoritatea cazurilor — nu cred în nimic.

Ingratitudine

In „Braşovul literar", d. Cincinat Pavelescu publică o serie de amintiri — în legătură cu statuia ridicată lui Eminescu de Leon Ghika la Dumbrăveni, fiindcă tatăl poetului fusese acolo administrator, iar fiul petrecuse o parte a copilăriei la curtea acestei moşii.

„Mi s'a spus de curând de O. Caligari, nepotul prinţului Leon Ghika, răpit acum un an iubirii prietenilor şi rudelor sale, — închee d. Cincinat Pavelescu, — că statuia marelui Eminescu a fost doborâtă în timpul războiului de ţărani, iar piedestalul de marmoră a fost distrus".

O ironie a soartei — ca marele iubitor de ţărani să fie devastat de dânşii în efigie.

Un an dela moartea lui Axentie Frunză

La 9 Iunie 1933 a murit şi la 11 Iunie a fost înmormântat la cimitirul Sf. Vineri din Bucureşti, Axentie Frunză, literat şi profesor, născut în 1860 în satul Scorţeni jud. Orhei. Făcând deaproape parte din falanga refugiaţilor Basarabeni începută cu B. P. Hâjdău şi continuată cu Z. Arbore, Axentie Frunză s'a distins ca dascăl (era un latinist eminent) la Iaşi. S'a remarcat ca scriitor cu lucrările publicate în „Viaţa Romînească" şi „Adevĕrul Literar".

Lumea literară l'a prohodit atunci cu adânca resemnare şi pietate, spunând:

„In sufletul celor ce l'au cunoscut, Axentie Frunză va trăi, atât cât vor trăi şi ei, rămânând pentru fiecare un exemplar unic într'o colecţie de preţ, la contemplarea căruia te întorci mereu, când eşti sătul şi ostenit de banalitatea ta şi a altora". — (Isabela Sadoveanu)

Mihail Dragomirescu -romancier

Revista „Litere" publică un interview cu d. Mihail Dragomirescu. Obiectul interviewului este „Copilul cu trei degete de aur" în special şi romanul românesc contimporan în genere.

Iată cum se exprimă d-sa — într'un limbagiu special — despre opera-i literară.

„Infăţişarea epopeică a subsemnatului („subsemnat" la interview este nu interviewatul, ci interviewerul!), din care până acum, din epopeia „Copilul cu trei degete de aur" — s'au scris cincisprezece volume".

Comparându-şi opera nici mai mult nici mai puţin decât cu „Don Quijotte" al lui Cervantes, — d. Dragomirescu continuă:

„Se vede că asemenea scrieri nu se creiază decât la o vârstă înaintată, după ce ai trăit o viaţă şi acum ii devii, cu bătrâneţea, spectator. Dacă lucrurile nu s'ar fi întâmplat astfel, ar fi fost cu neputinţă ca în patru ani de zile, să scriu cincisprezece romane, să mânuesc peste o mie de eroi, fără să-i încurc şi fără să-i amestec, şi să perindez transfigurată în faţa lumii, toată istoria noastră de sus şi de jos dela 1867 până la 1918. Şi s'o fac aceasta, transfigurând pe toţi eroii, chiar pe cei mai cunoscuţi, în aşa fel încât să nu încurc istoria, nici fabula. Acest lucru nu poate fi în puterea omului, oricât de inteligent ar fi. Acest lucru nu poate veni decât de sus".

Aşa mai înţelegem şi noi.

Opera literară a d-lui Dragomirescu nu-i o operă proprie, ci o operă născută din colaborarea d-sale cu dumnezeirea...

De-aceia nici n'o atacăm — ca să nu fim acuzaţi de batjocorirea celor sfinte....

Elefanţii şi agricultura

„Ţărănismul" publică o notă relativ la rezolvarea problemei tractoarelor în agricultură. Ele pot fi înlocuite cu... elefanţi.

„Un cultivator francez care este în acelaş timp şi directorul unei menagerii, — spune revista d-lui I. Mihalache, — a avut ideea să înhame la plug doi din elefanţii săi, care şi-au îndeplinit noua sarcină cu o mare răbdare, brăzdând câmpia cu o arătură minunată.

„Acum câţiva ani, un american care se afla într'o situaţie asemănătoare, a rezolvat problema făcând pe elefanţi să poarte pe spatele lor, pe când arau, reclama unui produs cunoscut din Statele-Unite".

La noi elefanţii ar putea purta reclame electorale: „Votaţi, etc!"

Un proces literar

In ultimul număr al excelentei reviste „Cuvântul liber", d. F. Dima publică unul din articolele-i pline de miez şi de ironie: „Un proces foarte literar".

Este vorba de „Mein Kampf" de Hitler, tradus fără autorizaţie de o editură franceză (fiindcă autorul ceruse o sumă fabuloasă). Această editură de fost... tradusă, şi ea, în judecată.

Mandatarii ei au susţinut, în faţa instanţelor judecătoreşti, că restricţiile — care rees din legi, convenţii şi tratate — privesc numai operele literare. Iar „Mein Kampf" nu este o astfel de operă.

„Volumul lui Hitler, — cum spune d. Dima, — este un „document public", un manifest politic, confesiunea unui partid ajuns la putere. Acest document conţine directive de guvernare, doctrina politicii interne şi externe a Germaniei".

Dar poate Hitler se consideră mai mult literat — decât om politic...

— Nevasta mi-a cerut un mantou de leopard, un descend-du-lit de tigru, pantofi de piele de şarpe şi o poşetă de crocodil.

Poşta redacţiei

I. M.-M. — Bucata „Femeia e femeie" — aproape bună. Prea „tare" însă. De aceia nu se poate publica.

I.-A. M. — Poeziile „Manon" şi „Scrisoare" sânt la limită. Mai trimiteţi.

O. N. — „Smi" bunişoară. Totuşi nu se poate publica.

A. G. M. — Cu multe calităţi. Insă versurile nu merg, din pricină că fiecare poezie e stricată de unele neabilităţi.

G. L. D.-Mizil. — Poeziile bune, dar strict ocazionale. Nu.

C. A. P.-Iaşi. — Ne-a mirat începutul scrisorii d-voastră. „„Vreau să ştiţi dela începutul acestor rânduri, — ne spuneţi, — că vă scrie un bărbat. Deci vă rog stăruitor citiţi-mi şirurile ce nu le-am îndreptat către nimeni, mai înainte de a le călăuzi către d-voastră".

Ce nevoe era de specificat că sânteţi bărbat? Credeţi că manuscrisele femeilor nu le cetim?

Şi dacă-i vorba de preferinţă — ne place mai mult un manuscris prost feminin, decât unul masculin... tot prost.

S. D. — Prima strofă din „Primăvară" cam „şocantă":

Sub raze leneşe de primăvară
Intineresc bătrînele tulpine;
Zefirul lui, cu degetele fine,
Atinge muguri — sfârcuri de fecioară.

I. G.-Iaşi. — V'am cetit poezia dedicată „Sorei mele, Paula":

O fericire mare m'a năpădit —
Căci Paula, sora mea, s'a unit
Cu un băiat tare drăguţ, ca şi ea,
Numai fericirea în cale, într'una, să le stea.

Felicitările noastre...

Manuscrisele notate mai jos subt iniţialele autorilor nu se publică neîndeplinind condiţiunile:

Cluj: G. G.;
Cernăuţi: R. M.;
Roman: M. M.;
Grădişte: N. Şt. P.-G.;
Brăila: D. Şt. P.;
Vioca: C. D. M.;
Sibiu: A. S.;
Turnu-Severin: G. D.;
Iaşi: C.H.; T. E.; P. H.; A. Gh.; L. F.; C. D. P.; D. M.; G. V.;
Târgovişte: G. P.;
Constanţa: L. N.; R.;
Galaţi: G. B.; M. I.;
Craiova: S. V.; A. T.;
Bucureşti: S. D.; T. M. P.; S. d. P.; E. V.; L. M. C.; E. M.; I. T. (Br.); T.; V. A.; H.; V. S.; E. P.; A. C.; P. G.; Ş. D.; P. Z.; G. L.; R.; M. M.; F. G.; D. D.; N. C.; C. M. D.; A. C. A.;
Traian-Ialomiţa: N. I. U.;
Bazargic: Gh. R.;
Hotin: L. V.;
C. Lung-Muşcel: Gh. I. St.;
Târgovişte: M. D. V.; M. F.; D. C. I.;
Ştefăneşti: S. C.;
Timişoara: A. T.; V. F.;
Bacău: V. I.;
Chişinău: S. N. V.;
Plătăreşti: C. C.;
Tuzla: I. A. L.;
Piteşti: F. M.;
Isvoranu: C. S.;
Brastavăţu: D. P. sen.,

*

Sânt nepublicabile, de-asemeni şi următoarele manuscrise — fără indicaţie de adresă:

V. M.-Mugur; F. P.; S. P.; Tiberius; Geijar; Gheorghe; Gr. A. I.; A. C.; S. C.; E. P.; I. P.; D. E. C.; Füranna; G. I.; M. M.; G. N.; P. E.; C. D. M.; V. A.; N. A.; L. D.; Al. M. S.; A. V.; P. P.; G. P. Vrancea; V. B.; C. D. M.; V. D.; C. S.; S. P.;